

Bibliothèque numérique

medic@

**BOERHAAVE, Hermann. Praxis
medica, sive commentarium in
aphorismos Hermanni Boerhaave De
cognoscendis et curandis morbis /
pars secunda**

Londres : Sumtibus Societatis, 1738.

(c) Bibliothèque interuniversitaire de médecine (Paris)
Adresse permanente : <http://www.bium.univ-paris5.fr/hist/med/medica/cote?30524x02>

P R A X I S
M E D I C A,

SIVE COMMENTARIUM

IN APHORISMOS

HERMANNI BOERHAAVE

*De cognoscendis & curandis
Morbis.*

P A R S S E C U N D A.

Editio tertia, aucta, & accuratissima.

L O N D I N I,

Sumtibus Societatis.

M. DCC. XXXVIII.

Inflammatiō.

§. 370.

BAsis hæc est omnium morborum acutorum. Inflammatiō dicitur quasi flammæ actio in partem. *Hippocrates τὸ πῦρ ignis*, Plegmone inflammatiō Febris dicebatur *πυρετός ignis major*, *καύτος à καίω uro*, hinc per ignem Febrem summam vel Phlegmonem summam intelligebat; Mirabile est vocem Inflammationis in omnibus fere linguis sonare ignem, Latine enim *ignis*, Græce *πυρός*, Gallice *le feu*, Belgice *een Ontsteeking*, *Brand*, *Branding*. Neque profecto omnes Gentes, hocce vocabulum huic malo imposuere, hinc affectus bene consideranti mirus videbitur, nam in loco inflammato certe major copia ignis Elementalī adest, quam in alio non inflammato: quod evidenter Thermometra & effectus, quos producit, docent. Applica nimirum ignem Elementalem è longinquo ad aliquam partem humani corporis vivi, pars illa primo calebit, si propius accedat, calebit moleste, si adhuc propius, incipiet ingrate titillare cum rubore splendente, dein plus rubere acriterque dolere, si iterum propius apponatur, fit intolerabilis dolor; si tunc in eodem gradu manent, orientur bullulæ sive Epidermis elevabitur, & si penitus pars uratur, orietur macula nigra, Eschara dicta: idem etiam fit ab in-

Tom. II.

A

flam-

flammatiōe ; nam 1. pars incipit rubere & ingrate calere ; 2. paulo plus calet ; 3. pergit calere & simul dolere, calor, dolor & rubor augentur ; 5. attollitur in vesiculas Epidermis vel producitur Anthrax & quidem adeo perfectus, ut Medico sagacissimo, manum cum Anthrace videnti difficile foret ferre iudicium, an ille ab igne Elementalī, an vero à Miasmate Pestilentiali productus sit : hinc sine discrimine agit idem Inflammatiō, ac ignis Elementalī, & non immerito Hippocrates & Græci Medici Pestem vel Febrim ardentissimam vocarunt τὸ πῦρ, ignem ; quoniam unico momento hominem quasi comburit ; Inflammatiō hæc nihil aliud est, quam collectio ignis Elementalī in parte ; vide nostras exercitationes Chemicas in Theoria, Caput de Igne, ubi docui ignem sola rarefactione cognosci ; Helmontius, Paracelsus & juniores Medici inconsulto sane rident Hippocratem & Veteres suis nominibus, quæ rem optime explicant, & maxime appropinquata sunt.

Erysipelas. Ab ἐρυθρὸν quod rubrum & πέλαις quod prope significat idemque plane quod ἐρυθρόπεδος designat. Veteribus est lata, rubra, flavescens expansio, loca Epidermidis occupans cum calore & retinentia eam, vel sine febre, ab inæquali & impedito humorum motu, & cum flava erat ; hinc à bile esse dixerunt, sic quoque à cauterio actuali fit Phlegmone, si tumor ruber loca sub Epidermide occupet præprimis pinguedinem, tum calor adest ruberrimus, quod etiam fit actuali cauterio propius admoto, hinc ratio patet, cur Hippocrates uno verbo dixerit τὸ πῦρ.

Phlegmone à φλέγω ardeo, uro, unde φλεγμῶσις & φλόγῶσις excusio dicitur. Hæc omnia vocabu-

cabula uni Inflammationi tribuuntur propter causas effectus morbi, pars inflammata plerumque tumet, nec est differentia inter inflammationem, quæ fit ab igne externo & illam, quæ oritur à causa interna, nam si in aliqua parte oriatur Diathesis inflammatoria, tum fit primo levis pruritus, dein ticillatio, postea ardor, dein rubor, pars attollitur in tumorem, fit separatio cuticulæ, & si non resolvatur, fit Eschara, pariter oriatur, si partem admoveas igni; hinc Inflammationis causa est ignis, & si hunc tollere poteris, tum sublata est Inflammatio; sic in Pleuritide latus calet & dolet, tolle tumorem & morbum sustulisti.

§. 371. Scimus hodie, quod ignis Elementalī fit idem cum igne, quem facit motus naturalis, animalis, vitalis in nostro corpore, nec ullum est corpus in rerum natura, quod se plus movet quam ignis; hinc scimus, quod inflammatio & ignis sunt unum idemque, quod veteres Medici intellexerunt, ut patet, dum Inflammationem ignem vocarunt. Quid jam est Inflammatio à causa interna, quoad Phænomena, tum est tumor præternaturalis, renitens, ruber, calens, punctorie dolens una plerumque cum Febre comite, quoad causam, est cujuscunque generis liquidi stagnatio in vasis arteriosis minimis cum attritu reliqui humoris à tergo moti. Ergo in omni Inflammatione requiritur 1. stagnatio; nam quamdiu liquida adhuc per sua vasa libere transire possunt, nulla datur Inflammatio & semper, sublata stagnatione, tollitur, 2. liquidum stagnans; quod nimirum potest esse vel sanguis ruber, ut in Phlegmone, vel serum ut in Erysipelate vel lymphæ, ut in Rheumatismo, vel forte adhuc tenuius ut in Podagra, quæ valde

verosimile videtur esse de natura Inflammationis :
 3. *vasa minima* requiruntur, hoc est, inter majora, maxima inter minora, & semper *arteriosa*; quoniam arteriæ suo decursu semper angustantur, hoc est, evadunt canales conici, per quos nostri humores à basi lata versus apicem pelluntur, cujus contrarium in venis, vena Portarum excepta, obtinet : 4. *attritus à tergo*, qui necessario adesse debet ; nam in cadavere est quidem stagnatio humorum, tamen nulla Inflammatio : hinc requiritur *attritus à tergo*, hoc est, vis vitæ in sanguinem obstructum magna vi impellens, & elasticitas arteriarum repellens. Hinc *Inflammatio est humoris arteriosi impeditus transfusus in venas & attritus magnus factus à reliquo sanguine appellente & moto.* Ut veteres optime dixerunt esse attritum magnum factum ad latera vasorum minimorum ; nonnulli voluerunt esse stagnationem in finibus arteriolarum, sed finis ultimus arteriæ illico fit vena, in vena autem utpote in latius definiente nulla resistentia fieri potest, ergo arteria per aliquot spatium à fine est libera, nam si hoc non esset, tum sanguis omni spiritu vitali orbatus transfiret in venas, unde ille sanguis in venis esset nimis frigidus, quod frigus nos tamen destrueret, quo plus vas obstruitur, eo semper sanguinis densitas fit in canali. Nam attritus illius sanguinis est quasi duplex, ad motum enim cordis propellitur altius, corde vero relaxato arteriæ vis contractilis ipsum pellit retro, sic ut semper sit in motu alterno, unde attritus fieri debet vehementissimus : hinc recte dicere possum Inflammationem esse attritum sanguinis majorem in vase obstructo & collectionem ignis majorem ; ergo causa Inflammationis

tionis est tuber sanguis & maxime in parte ejus crassissima. At nihil est in Praxi, quod certius persuadet morbos externos & internos esse eodem quoad naturam, sed effectum tantum differre quoad vulgarem χειρουργικὴν θεραπευτικὴν, quod manu possit tractari quam hæc Inflammatiō: omnia ut in externis sic in internis sunt eadem quo ad vasa minima, materiem & curam. Eadem hæc sunt in omnibus notis circumstantiis, quod visuri estis ex veteri Græcorum Medicina Hippocratica, tantum differunt, quod vel hæreant in tota massa, ut Febris, vel in parte ut in Cerebro Phrenitis, Diaphragmate Paraphenitis, sic in arteriis Gastricis intestinis Dysenteria vel Ileus, si ad renes Nephritis &c. omnis ergo pars nostri corporis vivi, arteriis gaudens, hinc Inflammatiōni obnoxia est: ut omnes arteriarum, venarum, nervorum, viscerum quorumcunque tunicae, tunica Adiposa, Membranæ, Musculi, Glandulæ, Ossâ, Cartilagine, Tendines &c. nec mirum; nam omnes partes recensitæ, corpus constituentes abundantissime canalibus arteriosis scatent, ut Vir hodie sua incomparabili arte clarus *Ruyfchius* satis manifeste demonstrat; hinc ad hoc caput magna attentio est habenda, cum sit omnium morborum acutorum fundamentum.

§. 372. *Arteriosis.* Arteriæ enim semper definunt in angustum, primum genus Inflammatiōnis fit in arteriis sanguiferis minimis, quæ veto sunt vasa inter minima maxima; hinc in illis materia est solidior & attritus major, ergo circulatio validissima quamdiu ferre non potest æger, in hoc primo vasorum genere unicum tamen genus Inflammatiōnis oriri potest, quæ

fit à stagnatione & attritu ipsius liquoris, sed in secundo genere vasorum duplex genus Inflammationis oriri potest, unum ab ipso sero transfluere impedito, & secundum ab ingresso sanguine rubro errore loci in illud, ille enim ultimos fines vasorum permeare non potest, & hanc speciem Inflammationis puto frequenter recurrere. In tertio vasorum quod potest esse Lymphaticorum genere iterum duplex Inflammationis genus oriri potest, sed talis Inflammatio nunquam erit rubra, fit enim ab impedito transfluxu lymphæ, vel ab ingressu sero errore loci in illud, quæ dici posset Inflammatio OEdematosa, nunc pono centum esse decrescentes series vasorum, sunt autem fere infinitæ, tunc centum & nonaginta novem genera Inflammationis oriri possunt, quo nunc vasa sunt minora & propiora sunt cordi, eo facilius & citius destruitur corpus. In Febribus Ardentibus videmus ægros quarto die mori, quia arteriæ Sanguiferæ fuerunt obstructæ, in Podagra vero minores arteriæ sunt obstructæ, hinc hæc etiam non tam cito interficit, hinc errarunt, qui putaverunt Inflammationes solum oriri posse, ubi arteriæ abeunt in venas, nam vasa exhalantia etiam obstrui possunt, hæc non sanguinem sed lympham admittunt, & quis scit, quam subtile liquidum transmittunt, unde scabies & pustulæ & multa alia mala, nam materia perspirabilis, quæ non statim exit per poros, colligitur sub Epidermide, & attollit eam in tales pustulas, non tumores, quia est nimis subtilis, nec facit dolores, sed prurigines, quia tenuius liquidum nervos tamen vellicat, dum exitus in rupturam trahatur; hinc ubique fit Inflammatio, ubi vasa ex lato in angustum tendunt; nulla Inflammatio

tio

tio in venarum cavis accidit, nisi venam Portarum venam vocare velis, dein quoque in minimis observatur; in majoribus enim fiunt Polypi, quæ non faciunt Inflammationem, si enim in his fieret stagnatio, illico esset mors, sed hæc stagnatio si contingat in minimis valis, facit materiam Inflammationis, non vero inflammationem; tum enim sanguis in eodem loco manens accumulatur, & ibi semper ruit in obstaculum, hinc attritus fit à vi vitæ; ergo quo vitæ vis major materia eadem manente eo Inflammatio major & contra. Omnis arteria desinit vel in Venam vel vas Secretorium vel Excretorium, ergo Inflammatio fit primo, ubi ruber sanguis abit in venam, vel secundo ubi habet laterales ramos tam minutos, ut non sanguinem sed serum admittant, quæ in initio ita possunt dilatari, ut non modo serum sed rubrum sanguinem accipiant, tertio in Lymphaticis etiam oriri potest Inflammatio, quia una lymphæ pars crassior, altera tenuior est, ibique nunquam erit rubedo, ergo fiunt sæpe acutissimæ inflammationes magnæque mutationes, nulla rubedine apparente. Memini me hærentem adhuc in illa sententia Inflammationes solum esse ubi arteriæ abeunt in venas, nescivisse sæpius, unde varia mala, sed jam ex hoc systemate facile intelligitur. Hæ omnes Inflammationes reduci possunt ad hæc sequentia; nempe ad vitia Vasorum, 2, Humorum, 3, utrorumque, 4 ad Errorem Loci; quæ vitio vasorum contingit, fit tantum coarctando eorum diametrum, id est, quod diametri eorum diametris globulorum sphaericorum fiant minores: quod maxime in vasis arteriosis, unicuique globulum tantum transmittentibus, obtinet.

Cum numerus causarum coarctationem producentium sit valde ingens, has ad duas causas reduco, nempe externam & internam. 1. Externa, quando canales rotundi per *σπίψιν* coarctantur: hanc produciunt omnis generis Tumores, Fracturæ, Luxationes, Distorsiones, Contusiones, membrorum Tractiones diu perseverantes, compressiones per ligaturas & pondera incumbentia, urentia, erodentia, crispaturam inducentia; calor dilatando nimirum & rarefaciendo liquida, extendendo vasa minima, sic ut inde vasa minima, majora constituentia comprimantur, frigus & aër gravis; quatenus arctando vasa perspirationem prohibent; oleosa quasi epistomia se insinuando in vascula minima etiam perspirationem prohibent, &c. 2. Interna quando per contractionem vasorum propriam vel violentiam, *σπασμὸν* dictam, aut *σπυροχωρίαν*, canales in sua capacitate minores redduntur: primam produciunt omnes causæ rigiditatem fibrarum nimiam producentes; inanitio liquidorum vasa extendentium, quæ tunc quo rigidiora, eo magis se contrahunt, ut in vulneribus apparet: alteram efficiunt pungentia erodentia, vellicantia acria, quæcunque ingesta vel externe applicata, uno verbo omnes causæ nervos violenter afficientes; hinc inæqualem per nervos fluxum spirituum producentes, & fibras musculares violenter contrahentes: tertiam & ultimam produciunt omnis generis tumores producti in illis vasibus membranas constituentibus, ex quibus majores arteriæ contextæ sunt.

§. 373. *Ortus.* Nullum vero est punctum in nostro corpore, ubi non sit arteria, ergo nullum punctum, quod non inflammari possit.

Si

Si serum per suos arteriarum fines pergere in venam non possit, vel si vas laterale deviat, hæc est Inflammatiō secundi generis, id est, error loci, estque tunc Erysipelas magna flava utcumque à *πέλας* *panum* & *έρυθρόν* *rubrum*, quasi *lata, rubra expansio, non tumor*. Per errorem loci intelligitur; quando humores nostri non debita, seu sibi propria, sed minora vasa occupant: scimus enim, in corpore varia vasorum genera existere & quot genera vasorum, tot genera liquidorum, suis vasis correspondentium; unum atque primum & inter minima maximum genus rubrum admittere humoris globulum, per consequens omnem rubro minorem; tertium forte Lymphaticorum, secundo genere exilius, Lymphaticum globulum & omnem hoc minorem admittit, ergo non rubrum neque flavum, dantur adhuc forte varia vasorum genera intermedia, sed ad hæc tria reduxi, intelligentiæ causa: si nunc canales Serosi rubros admiserint globulos, erit error loci sanguinis rubri, si Lymphatici serosos, erit error loci feri: quoniam inter canales & humores certa est proportio & vasa Serosa naturaliter rubros globulos non admittunt, sic & Lymphatica non serosos: ergo si sciremus omnia vasorum genera ad ultimum usque, haud difficile foret icire, quot modis ille error loci fieri posset; hinc in genere seroso unico modo, nempe à rubris, forte duplici modo in lymphatico, nempe à serosis, & à rubris globulis, per laxata vasa serosa in ore vasorum lymphaticorum intrusis: & sic de cæteris.

§. 374. *Arteriæ*. Non hic intelligo arteriarum cavum sed membranam, vidit vetustas in brutis mactatis ad aras sæpe Aortam inflammatam

unde mala sumpserunt veteres præfagia; ergo totum arteriarum genus inflammari potest, de qua re nequidem cogitatum est apud Medicos. Demonstravit *Ruyfchius*, quod arteria Coronaria, ubi ingressa est cor, sanguinem det tunicarum Aortæ arteriis.

Venæ. Quoniam hæc habent arterias in suis pelliculis, quod injectione clare patet. *Lowerus*, *Tulpius*, aliique auctores observarunt venæ Cavæ tunicas esse totas vasculosas & habere arterias nutrientes.

Nervi. In nervis omnibus est, 1. vagina crassa exterior Duræ Matris nervum deducens ad locum actionis, 2. Pia, seu Arachnoides, 3. medulla ipsa. *Ridleyus* docet nervos accipere à quatuor magnis arteriis ramos, qui usque ad finem continuantur, ergo nervi habent membranam Arteriosam Venosam, lymphaticis vasis obsitam & membranam Cellulosam intertextam; horum vaginæ vel nervi ipsi inflammantur, hinc dolor summus oritur, in Inflammatione nervorum fiunt Paralysis & insensibilitas, interim cerebrum potest esse bonum, ut, elapsa Æstate, in ipsa Febre grassante plerique homines incidebant in Atoniam, certe quod hic tale quid factum erat, sed nervi in ipsa substantia obstrui & inflammari, etiam possunt, quatenus liquidi sui, quod est spiritus, transfluxus impeditur.

Membrana. *Nuckius* in hominis, qui Calculo in Uretere hærente mortuus erat, Uretere maxima vasa detexit, idem patet in homine Ophthalmia laborante, ubi oculus antea colore Margaritæ rubet.

Musculi. Ut in Rheumatismo hæc Inflammatio contingit, & hinc si tum pars moveatur, sum-

summus oritur dolor, quia musculi ipsi motum facere debent, simul inde talis dolor in Pleuritide in respiratione observatur, ubi Inflammatiō non est in Pleura sed in muscularis Intercoastalibus; forte in Rheumatismis levis est Inflammatiō ad nervos, si nervi sint stupidi, concipitur membranam nervi inflammatam comprimere ejus medullam; ergo Inflammatiō potest fieri in nervis & tenuissimis partibus, ut in Podagra. Huic malo subsiciuntur omnes membranæ, quæ licet tenuissimæ, tamen, docente *Ruyfchii*, sunt arteriosæ. Musculi etiam constant fibris, membranis Arteriosis, Venosis, Lymphaticis, Cellulosis.

Glandulæ. Nam omnes glandulæ habent arterias, & hinc nulla est glandula, quæ non inflammarī potest.

Ossa. In ossibus fieri posse Inflammatiōem plurimi auctores denegant, verum detexit *Clopton Havers*, & *Ruyfchius* confirmavit per suas injectiōnes Periosteum esse basin vasorum transeuntium per ossa, ergo si Inflammatiō in vase, etiam exit in ossa; fateor nec Febris nec dolor, nec calor tantus ibi, sed hoc est ob nervos paucos, ossis duritiem & insensibilitatem, tum adest in osse ut in Periosteō, in medulla vero est pessima Inflammatiō; hæc plerumque facit cariem in osse, raro enim in Suppurationem abit, si vero in medulla Inflammatiō accidat, tum fit Spina ventosa, in Scorbuticis, Rachiticis, & Lue Venerea laborantibus lamellæ osseæ ab osse secedunt, & tum ibi vasa recrefcunt.

*Cartilagine*s quoque inflammarī possunt, quia vasis pervaduntur, ut *Ruyfchius* notat, verum hic non intelligantur cartilagine tenues, fa-

pra quos fit motus, nam ibi nulla injectio adhuc vasa detexit, sed nemo tamen dubitabit adesse vasa, verum hic maxime intelliguntur cartilaginee libere hærentes & non articulationi inservientes, hæ inflammari possunt, si vero in priori casu tam facile fieret, tum ibi semper fere adesset, nam hic semper attritus & motus fit harum partium supra invicem, forsitan tamen in Podagra talis est Inflammatiō; hinc per validum cursum & motum languor in juncturis sentitur, dein quasi tenacitas resistens, dolores & calores, hocque modo fit sæpe ingens Inflammatiō, ergo si ligamenta nimis urgeantur, hæc vel suppurantur vel ariditatem concipiunt.

Tendines. Ut vidi in præparatis *Ruyschianis*, ibique vidi ligamenta, tendinesque omnium generum, quæ transversim discissa erant, tumque nullum punctum apparebat, donec rubedo appareret à colore materie injectæ per vasa, ut inter alia quoque egregie vidi in ligamento ossis Femoris cum osse Coccygis, hæc vero Inflammationes summo opere dolent.

Viscera. Uti optime notavit *Hippocrates*, Quid enim est Pleuritis quam Inflammatiō talis Pleuræ? Quid Phrenitis quam cerebri? Quid Paraphrenitis, quam Diaphragmatis? Quid Nephritis quam Renum? Quid Rheumatismus quam Inflammatiō ad juncturas membrorum & tendines musculorum? sic ut nullus morbus inflammatorius internus diversus sit ab Inflammatione externa, nisi quod nobilitas viscerum major vel minor citius vel tardius mortem acceleret.

Adipe. Puto fere semper Inflammationem hæere in pinguedine; omnis enim Inflammatione

tio

tio transit in Suppurationem vel Gangrænam, sed Suppuratio nunquam fere inventa est in pinguedine adiposa, ergo clare concludo omnem Inflammationem & Suppurationem in ea hæere, quæ pinguedo tam ad tendines, quam cartilagineas & inter musculos, imo fere ubique observatur, nam ne minima fibrilla caret vagina Adiposa. Vidi Mulierem, è cujus corpore detracta fuerunt magna pinguedinis corruptæ frustra ex Panniculo Adiposo, illæsis tamen musculis subjectis. In Adipe varia pessima Inflammationum genera observarunt auctores, Phlegmonem, OEdemata, Furunculos, Abscessus &c. hoc in Praxi annotetur, ne putemus statim musculos esse inflammatos, qui non ita facile inflammantur; hinc pingua animalia statim incidunt in Pleuritides, imprimis hæc, quæ multum pinguedinis ad costas habent.

§. 375. Hic vero fons omnium morborum acutorum describitur, ergo hic caute est procedendum, vidimus enim quod ad Inflammationem requiratur obstructio, nam nulla fit Inflammatio primo, nisi sit impedimentum fluxus humorum & secundo nulla fit quoque nisi sit vita superstes, id est, motus, & si hic desinat tum Inflammatio cessat, sed impletio seu materia obstruens quidem manet, hinc ergo duo requiruntur ad Inflammationem, 1. obstructio, 2. attritus seu magnus conatus in locum obstructum, causæ ergo hanc Inflammationem facientes sunt omnes, quæ causant obstructionem, de quibus suo loco dixi, 3. sunt omnes, quæ validissimum impetum in locum obstructum producant; de priori egi in capite de Obstructione, ibique omnes causas Obstructionis

tionis recensui, sed quia est res tanti momenti quædam hic reperam.

Stagnatio est impeditus fluxus in arteriis minimis, hæc dicitur *Obstructio*. Hæc sunt causæ Obstructionis (nam ponas corpus sanissimum) pone simul in pulmone fluxum esse impeditum per vasa minima, inde fit *Inflammatiō*, accedente motu.

Premendo. Postquam Geometræ demonstrarunt canalem esse amplissimum, si in circulari sectione explicetur, & maximam capacitatem & diametrum habere; si vero illa figura spherica fiat ovalis, tum minus spatium continet, & quo magis lineæ ad se invicem accedunt & rectiores fiunt, eo fit capacitas minor, hinc in omni luxatione, distractione, ligatura compressione semper canalis fit minor, nam circularem figuram perdit, & si hoc modo cum hoc canali globulus ruber admitti nequeat, tum est *Inflammatiō* primi generis; quidquid ergo premit, id sola pressione *Inflammatiōnem* facere potest, ut illis ægris, diu decumbentibus, accidit, cui sola ossis *Coccygis* pressio facit *Inflammatiōnem* & *Gangrænam* in ea parte.

Distrabendo. Nam si canalis distrahetur flexilis, in longum tum complicatur, & puncta fixa ad invicem accedunt.

Intorquendo. Ut si canalis circa axin in spiram vertatur, sicut in luxatione & fractura fit, nam intorsio detrahet de figura canalis circuli, canalis si fit rectus, nil continebit, & plane claudetur, unde oritur *Stagnatio* vel *Inflammatiō*, hinc cum carnales intorquent membra, fit major *Inflammatiō*, quam ab extensione.

Rumpendo. Ruptura vasi contractionem permittit,

mittit, quod antea non contrahebatur, sed coarcebatur à puncto fixo, hinc tertio, quarto, quintove die Inflammatiō vulneribus supervenit.

Contundendo. Quatenus vasorum fit ruptura, & quatenus vasa premuntur, ruptura enim in vulnere obtinetur, sed pressio facit, ut pars crassior prematur in ora lateralium, canalium dilatata, hocque modo fit duplex Inflammatiō.

Urendo. Ab ingenti igne arteriarum fines clauduntur, hinc inflammantur.

Erodendo. Medicamenta erodentia sunt ageries particularum acutarum, quæ contundunt. Erosio fit à Menstruo acri, quod omnia solvit, hinc agit ut prius seu effectus est idem, sic etiam causa eadem, nam Erosio quoque ab igne fit, & non scio plures causas Obstructionis; si tum altera causa accedat, tum fit Inflammatiō.

Crispando. Si chordæ Musicæ secentur, tum abeunt in circinnos, nec recte resiliunt, idem quoque faciunt partes nervosæ, vel tendinosæ; hinc incurvantur vasa, simulac crescit materia transfluens supra magnitudinem vasis traducentis.

Calor. Dilatando & rarefaciendo facit Inflammatiōnem, quia vasa magna & minima comprimunt, sic etiam morus facit, ut arteriæ impleantur, & venæ depleantur, sic etiam arteriæ in vasis majoribus implentur & minora vasa comprimuntur, hinc magnis arteriis minimis distentis canales, ex quibus membrana fit comprimuntur.

Ligatura. Forti homini ligatura applicari non potest, quia Inflammatiō oriatur, licet hic

hic venæ nudæ & arteriæ plus sint reconditæ, tamen hic comprimere non possumus, quin fiat Inflammatio.

Pondera. Medici ægro, cui Gangræna est in cubitu pessima mala prædicunt, quia est juxta illos malæ sanitatis morbi indicium; hinc æger, crure fracto, quiescere debet, licet aliter perfectissime sit sanus, tamen hac quiete Inflammationem & inde natam Gangrænam ad Calcaneum accipit, ergo Calcaneus sic est ponendus, ut pressio sit æqualis, sed cur Inflammatio, si pars aliquantulum moveatur, tollitur? Quia tum iterum influit liquor, si vero per septem horas homo sentiat molestiam, & ob metum os fractum iterum è loco fore cessurum, non movet partem, tum his magnis doloribus per septem horas toleratis non magis dolent, hoc quoque potissimum in delirantibus Lethargicis, & qui ossa fregerunt, observatur, nam tum non sentiunt aliquando molestiam, sed immoti jacent; hinc tum illæ Gangrænæ, quæ non fiunt à mala morbi causa, sed à solo pondere incumbente & compressione vasorum.

Acria. Possunt esse vel Sal, vel Oleum, vel Spirituosa, vel Aromatica, & hæc omnia Inflammationem in corpore sanissimo faciunt, sic pulvis Adamantinus crassus facit intolerabilem Inflammationem, sicuti inspergatur, si hauriatur, facit Dysenteriam, quatenus hæ partes omnia discindunt, hic pulvis inter venena veterum recensebatur, sic omnia acria possunt facere Inflammationes, sic si quis inani ventriculo vitrum edat, ille ventriculum Inflammatum accipiet, quia, motus Peristalticus impingit in vitri frustra.

Applicata. V. g. agunt ut ignis, vel ut instru-

strumenta Mechanica, sunt vero nonnulli homines, qui acria pingua ferre non possunt; quin partes inflammentur, ut sæpe in vulneribus observamus, verum hoc non in omnibus obtinet, sed hi certa teneritudine à nativitate sunt affecti, id vero hoc modo fit, quia oleum impedit perspirationem & sic vas in vas perspirans & se evacuans obstruitur, hocque porro fit usque ad maximum, donec Inflammatiō fiat rubra, sic si ab Obstructione adsit immobilitas, tum hæc curatur oleo Cornu Cervi, sed vidi ægros inde Topica Gangræna esse affectos, sic etiam videmus homines à concessu lardi vel hepatis piscium Febre laborare, hinc tum non accuso acrimoniam, sed hic forsan fabrica est eadem in visceribus hominis ac in partibus exterioribus, in nonnullis enim hominibus si emplastra apponentur, tum fit corpus Erysipelaceam ab his oleosis & salinis.

Frigus. Cartesiani dixerunt frigus constare in partium quiete juxta se, sed serior observatio docuit frigus esse ens reale, & summo in frigore in aëre nasci spicula quasi salina vel clavi, quæ infixæ partes conclavant. Frigus dicitur lethale ab Inflammatione, quam facit (Græce τὸ πῦρ) & idem efficit ac Inflammatiō, nam Pestis partem sideratam facit plumbeam, nigram, insensibilem, frigidam, sic etiam frigus, hinc *Virgilius* canit:

*Ne ——— rapideve potentia Solis
Acrior, aut Boreæ penetrabile frigus adurat.*

Id vero frigus facit, quatenus vasa summopere contrahit & arctat, hinc etiam dicitur, gelurit, glacies urit; ergo optime dixerunt veteres, nam

nam actio summa frigoris & caloris produciunt eundem effectum.

Friccio. Major derivat sanguinem in vasa aliena; reliquæ causæ jam dictæ sunt. Hic habetis fere Bibliothecam observationum, & ex uno vel pluribus harum causarum Inflammationes oriuntur, qui ad has causas attendit, facile observat, nescienti vero est difficilis v. g. in ægris valde decumbentibus fit vasorum arctatio, hinc in iis partibus hic attritus minimus unde partes destruuntur, quod ita facile fit, quia ægri decumbentes sunt plerumque macilentissimi. Vide Caput de Obstructione.

§. 376. *Meatus* imprimis minimos, nam totum corpus omni puncto est vasculosum, & omni puncto transpirat, ut *Sanctorius* demonstravit, si ergo hi canales seu horum fines obstruantur, tum fit Inflammatio.

Acria vero id faciunt & oleosa, quæ aculeos acutos habent, qui vascula obstipant, hocque modo ingens fieri potest Inflammatio, sed unde hoc? quia in corpore meatus interni & humores maxime moti sunt, qui meatus acris obstruari possunt, imprimis si sal iis humoribus sit mistum, quod tanto pejus est, oleosa obturant; ab oleo Cornu Cervi stillatitii rectificati ad partem Paralyticam applicato cum super imposito linteo creato, ne oleum exhalaret, intra paucas horas totus Panniculus Adiposus Gangrænosus factus fuit, oleum enim abierat in meatus exhalantium, idem fit, si interne applicentur; ex. g. homo ab assumpto sale volatili oleoso Caryophyllorum vel simili largiori dosi laboravit Febri, quæ durat brevius vel longius; prout assumptum magis saponaceum vel minus fit; si buryrum nimium assa-

tum

tum sumatur, tum manifestam producit Inflammationem, & si quis unicam dimidiam assumet, ille inde in Dyarrhæam, Dysenteriam, Vomitum, suumque incidit, nam oleum rancidum factum ex Juglandibus veteribus pro pessimo veneno habitum, idem facit lardum rancidum, caro, pinguedo, heparque rancidum; Chirurghi quidem dicunt sua olea subrancida evasisse nobiliora, sic etiam de unguentis, sed hæc augent Inflammationem, ut hoc præcaveatur acidum debet misceri, hinc patet distinctio inter Balsama & unguenta, nam unguenta & olea cocta nullam aciditatem habent, quia ex iis expulsa est, hinc tanto facilius rancefcunt, verum Balsami spiritum acidum habent; sic oleum sanguinis humani & urinæ si partibus applicentur, faciunt Inflammationem, & Gangrænam inducere possunt, ergo videtis quam male *Helmontius* Pater de ortu Medicinæ ad Paralyfin membrorum laudat oleum ex Sanguine Humano, oleum ex Cornu Cervi, Emplastra de Opopanace, Gummi Galbano, quæ omnia Gangrænam & Suppurationem faciunt.

§. 377. *Coeat.* Vide Caput de Obstructione, cruor enim nimis compactus in suis globulis accipit figuram planam polyphedram, & plura contactus puncta habet, & perdit sphericam.

Sudor. Est liquor sero sanguinis tenuior, sicque inde liquidius à sanguine separatur, cum tamen inde non liquecat liquidum rubrum serosumque, hinc sudores nimis protracti sanguinem inspissant, sudores quidem attenuant, sed sudor excretus id non facit, nam liquidissimum è corpore expellit.

Salivas. Ut in Lue Venerea curanda seu in Melancholica fit, illi semper exspuunt salivam, unde in eorum corpore oriuntur Inflammationes.

Diar-

Diarrhæas. Si quis hoc morbo laborans vigesies vel ultra de die aquam deponat fere meram, unde ejus sanguinis pars tenuissima è corpore subducta crassissima manet, quæ postea multas Obstructiones procreans Inflammationem facit, putat Medicus in initio esse Diarrhæam frigidam, & se abstinendo à potu sublaturum, sed accidit postea Febris acuta, tum dat diluentia, & miratur juvare, cum tantum aquæ ex corpore ægri abierit, Vide de hac re *Sydenham.*

Ichores. Dum hoc quondam legi in *Hippocrate* putabam esse erroneum, sed mirum est, hunc virum hæc demum observasse, unde pessime in morbis inflammatoriis data sunt & adhuc dantur Sudorifera illa calida, quibus tum dissipantur humida & relinquuntur crassiora; certe unum feliciter cessum dedit occasionem tot errorum & malorum; Matrona quædam sanissima & negotiis suis domesticis admodum incumbens movit corpus solito plus, unde nocte demiserat urinæ copiam incredibilem, accessus deprehendi maximam debilitatem, & tamen Febrem fortissimam, causam vero assequi non poteram, donec forte quidam ex adstantibus dixerunt eam tot matulis urinæ emisisse, cogitavi facile corpus exhaustum esse liquidis, crassiora enim ad motum ineptiora nunc undique hæere, Inflammationem fieri, & prædixi ægram toto corpore suppuratum iri, quod etiam factum est; misera enim hæc à collo ad plantas pedum usque Panniculum Adiposum habebat suppuratum, antequam moriebatur.

Coagulantia. Ut sæpe contingit in animi Perturbationibus & Peste, ubi forte aliquid ex aère

aëre haustum est, quod sanguinem in una parte coagulavit, in altera autem solutissimum reddit, ut sudore exeat, sed fateor hic Medicina adhuc deficit.

§. 378. *Lymphaticis.* Hic quæstio est, quomodo in vasis arteriosis Lymphaticis fiat Inflammatiō rubra, sed cur non in serosis dico? Sed quidem potuissim, sed omnia sub uno vocabulo complectere volui.

1. Vide paragraphum de Errore Loci in Obstructione. Docuit *Leeuwenbækius*, quod in corpore toto nulla pars crassior sit quam illa rubra, sic enim canales primi generis transmittunt rubrum sanguinem, & hi omnes in venam terminantur, excepto in Splene & Pene, illi vero canales rubrum globulum admittere non potentes oriuntur ex ultimis canalibus primi generis, suntque rami laterales, & omne quod rubro uno gradu tenuius est, id in his canalibus derivatur, & hi sunt canales secundi generis, qui sunt maximi inter minima vasa, ut vas rubrum minimum est maximum inter minima, hocque vas mittit omnia liquida, sic etiam vasa serosa, exceptis globulis rubris, omnia mittunt, sed illa vasa ideo Serosa dicuntur, quia illud os est angustius, quam os rubri basis, si vero hujus oris fiat amplificatio, tum in eo rubrum derivatur, sed illa arteria tamen manet arteria, fitque angustior; ramosque iterum dat, hinc illud rubrum in orificium hujus canalis adactum non pervenire potest ad ultimas, hinc ibi hærens manet, nec pergere potest, hinc Obstructio & omne rubrum dein quoque ad locum obstructum usque derivatur, & hæc dicitur Inflammatiō primi generis, & quidem Error Loci, sicque porro, nam ex
uno

uno vase arterioso rubro omnia vasorum genera per series decrecentes derivantur, si ergo causa hæc vasa distendens crescit manente eadem vi contrahente, tum fit Inflammatio & contra; hinc proportio inter vim distendentem & contrahentem ad sanitatem requiritur, si vero motus & proin causa extendens major, tum arteriæ nimis implentur, & sic motus summus lethalem Inflammationem facere potest, si vero motus sit nimis lentus, tum sanguis in venis accumulatur, fit Hydrops & morbus Chronicus. Clarissimum est, si cutis sit pallida, tum sanguis non pervenit ad cutim, si fricetur cutis, tum oritur rubedo, quia hac actione in vasa dilatata ruber sanguis additur, si pugnum oculo infligatur, tum oritur oculi rubedo, quia pugni pressione sanguis ruber transit in vasa Lymphatica; ergo hoc malum non hæret in mala Diathesi sanguinis, sed in Diametris vasorum, id est, in laxitate vasorum, quæ aliena admittunt liquida, & hæc Inflammatio est frequentissima. Hydropicis oboriuntur Inflammationes Sanguineæ, tunc fere desperant Medici, nec sciunt, quid agendum, sed causa patet, nempe ob vasorum laxitatem, ut sanguis ruber se insinuari possit in vasa serosa, hinc frequens est Hydropicis similive morbo vel malo vexatis tandem oculos aliasve partes inflammari, si manus pallida in aqua calida retineatur, idem accidit ob eandem causam.

Motus. Causa enim cur sanguis non eat in lateralia vasa, primo est lenis motus, quo sanguis in lateralia vasa non pellitur, secundo vis contractilis, quæ superat vim prioris, id est, vim liquidi moti, sic si corpus sanum sit, & modo vasa fiant laxiora vel motus major, tum fit

fit Inflammatiō, nam cogites in sano corpore arterias laterales fieri duplo laxiores, tum esset idem ac si humor duplo fortius rueret in vasa, ergo tum hæc vasa sic sponte laxantur, ut admittant rubram sanguinis partem, & quoque sanguis ipse fit rarior; sic enim *Boyleo* visum est sanguinem illico è vase emissum & adhuc calentem minus spatii occupare, quam sanguinem eundem jam frige factum, cujus ratio jam nesciebat, cum aliter omnia corpora à calore rarefiunt, & à frigore contrahuntur, sed ratio patet, quia sanguis vinculo coërcente liberatur, si ergo talis raritas à canalibus laxato sanguini accidat, tum per fines vasorum tranare non potest, hinc impulsus facit Inflammatiōem, sic etiam si canalis in initio laxatus & sanguinem naturaliter non admittens illum admittat, tum quoque fit Inflammatiō, si ergo idem fit à causa contraria nempe à motu aucto & imminuto, unde *Hippocrates* notat maculas purpureas in morbis Chronicis esse pessimi præagii, quod à multis non intelligitur, sed hoc fit ab Inflammatiōe & laxitate. In sanitate omnia vasa in nostro corpore habent proportionalem vim contractilem & conantem hanc vim contractilem superare; hinc duplex causa, motus proportionalis est primo pressio conantis liquidi, & secundo vasorum contractio æqualis, sicque si sanitas sit perfecta, tum talis proportio inter pressionem & resistantiam æqualis observatur, si vero major sit impetus, tum fit Inflammatiō, sic homini sano foriter currendo vel alio modo sibi intra horam Inflammatiōem ad mortem usque conciliari potest; sic vidi equi cursu summopere agitati pinnas narium rubescere, oculosque sanguine quasi suffulos

suffusos & instar flammæ apparentes, hic ergo sanguis agit in lateralia vasa, hocque à sola aucta circulatione, vide Caput de Morbis Spontaneis, hinc ergo uti dixi tot esse Inflammationes, quot est decrefcentium vasorum numerus, si dupliciter numerentur, constat excepta una.

Arteriosi. Contractio vasorum semper est proportionalis causæ dilatantis, sic nunc vas dilatatur adeo, ut nunc liquidum peregrinum admittat, quod nil aliter efficere potest; quam Inflammatiō.

§. 379. Hic nil dicitur, nisi quod concedunt omnes, cum ex ovo demonstrat *Malpighius* albumen dividi in tot genera diversa partium, sunt enim vesiculæ concentraneæ omnes in albumine. unde omnis nutritio venit. Antequam hun libellum conscriberem, nullibi de his actum scio, ut in minoribus lymphaticis & eorum ramulis oriatur Inflammatiō, quæ est alba. *Hippocrates* dixit Podagram profunda sanguinis depurare senilis & hanc dedit definitionem, putabatque tale naturæ propositum, nam morbum habebat pro instrumento aliquid boni præstante, si vero per profunda sanguinis minimas hujus partes intellexit, tum erit Inflammatiō spirituum.

§. 380. *Pblegmone combustio* vocatur rubræ partis inflammatæ sive ut dicit *Galenus* tumor inflammatorius præternaturalis, calens, rubens, splendens, dolens cum dolore punctorio & partem extendens cum Febre continuâ; vel est in natura sanguinis rubri stagnatio in vasis capillaribus, dum urgetur à sanguine cordis propellente. Ergo duplex est hujus Inflammatiō, vel enim hæret in vasis sanguiferis, vel in dilatatis vasis serosis, illa Inflammatiō raro contingit,

tingit, nam sanguis ruber vix crassior & compactior fieri potest, quam est, hæc vero Inflammatiō est frequens scilicet ex Errore Loci. illa Inflammatiō hæret semper in membrana Adiposa, nam aliter nunquam vidi, hæc vero membrana ubique fere ponitur tam inter musculos, & fibras horum singulas & supra quam infra cutim, dat quoque membranam ultimis fibris tendinibus musculosis, nam tendinis vagina est productio hujus membranæ Pinguedinotæ. Idem confirmat Hydrops Anasarca, ubi pedes quasi in aqua sepeliuntur quæ omnis aqua in hac membrana hæret, dein etiam in Emphysemate clarum est, ubi ære rarefacto repletur, hinc ratio patet, cur Phlegmone non adeo in visceribus obtineat? quia modo in hac membrana fit, & cur macilenti non adeo Phlegmone obnoxii sunt? quia hæc membrana in his est adeo parva.

Erysipelas, id est, extensio superficialis seu pannum extensum, hinc *Erysipelas* dicitur *Inflammatiō superficialis non in tumorem assurgens, late se extendens, splendens cum calore, dolore, colore flavescente potius quam coccineo*; hinc videtur oriri ex Inflammatiōe secundi & tertii generis imprimis si in vasis subcutaneis accidit, seu in vasis serosis, non vero in membrana Adiposa, & potest æque fieri à sero, quam à sanguine, ergo *Erysipelas* cerebri ut & cutis imprimis accidit, cujus ratio ex dictis patet. Hic duplex species est *Erysipelatis* vel *Phlegmonodis* vel *Cholodis*, vidistisne enim, quod sanguis humanus sit ruber pro ut primo per *Microscopium* in vitro conspicitur, sed tandem fit flavus, sic in vivis animalibus v. g. piscibus imprimis anguillis per *Microscopia* patet, ubi sanguis ruber it per majora vasa usque admi-

ma sanguinea, & tum tandem in minora & minora. Sed quare hæc Inflammatio est tam periculosa? Quia tam facile partes teneras occupat easque destruit, cæterum idem facit, quam Inflammatio in membrana Adiposa, differt vero ab ea in eo, quod in longe minoribus vasis obtineat; secundo, quod obtineat in vasis minus extensilibus supra Panniculum Adiposum hærentibus, color vero flavus fit, quia, docente *Leeuwenhoekio*, si unus globus admittatur; tum flavedo gignitur, si quinque vel sex globuli in diametro canalibus, tum rubedo, si plures fere nigredo, hæc ergo ideo peior est quam Phlegmone, quia obtinet in vasis & membranis tensis ut v. g. est Pia Mater dicitur Belgice *de Roos*, *Rosa Rubra*.

OEdematis. Ab *οἰδῶν* tumeo tumore molli; hinc *οἰδημα* tumor mollis, sic apud veteres Græcos *OEdipo* fuit funis trajectus per pedes, ut moreretur, hinc Græci eum tumorem *OEdipum* vocarunt, id est, *tumorem circa pedes*. Est vero duplex *OEdema* primo frigidum vel secundo *OEdema Erysipelatodes* seu *Phlegmonodes*, quæ distinctio maxime est annotanda, nam inde multum commodi redundat, hinc hodie non ita annotatur, sed olim maxime. Sic *Paracelsus* in sua Chirurgia majori dicit: veteres Medici seu Chirurghi hunc morbum tam accurate observarunt, ut nil addere potuerim, & quæ alii Scholastici experimenta non calentes addiderunt, ego me à discrimine abstinere. Prima species est *OEdema Erysipelatodes* quod est, *tumor mollis, subalbus, subflavescens; sat magnus, valde calens*, ille morbus recentioribus dicitur Belgice *de Belroos*, Latine *Rosa Bullata* vel *Erysipelas bullatum*, sic facies sæpe
tota

tota tumore albo magno & sæpe calido infestatur, Rosa, quæ dicitur Ignis Sacer, vel quod Erysipelas apud veteres non est æque periculosum, quam tale OEdema, nam veteres dixerunt hunc morbum esse Pestiferum, & malum omen, putabant vero Erysipelas & Ignem Sacrum non esse adeo graves. In OEdemate vero non tantum sunt considerandæ arteriæ sanguinem vehentes, nec tantum arteriæ serum flavum, nec serum pellucidum neque illæ arteriæ vehentes lympham ad ignem concrecentem, sed omnium fere generum, nervis forsan exceptis, nam si arteria primi generis in ramum lateralem impellat sanguinem rubrum, tum quædam feri copia pellitur ad lymphatica, & sic porro; hinc Inflammatiō oritur in vasis secundi, tertii, & quarti generis, hinc tum tumor mollis, pallidus, flavescens adest, & aliquando ruber, tum locus affectus dolet, quia vasa à ruptura distenduntur, calet ab attritu sanguinis vel lymphæ, hoc vero est Erysipelas OEdematodos, & aliter dicitur OEdema Phlegmonodes; si albus, tum ægri dolent quasi infinitis aciculis pungerentur à vasis minimis tensis, hique de vita periclitantur, sed quomodo hoc considerandum sit? dixi arteriarum series decrescentes tot esse, quot sunt series decrescentes liquorum, hinc si arteria sit obstructa, tum suum liquorem accipere non potest, unde in canali laterali magna copia lymphæ tenuioris derivatur & crassissimum accumulatur, & inde fit rumor, ruborque immaniter dolens. Secunda species OEdematis est frigida, estque tumor mollis, æquabilis, albus, frigidus, aquosus, digito cedens & impressionis tenax, pallidus, hærens in abolita mole corporis,

B 2

ubi

ubi nullus humorum motus per vasa, unde tumore, mole, pondere vasa distenduntur, minora vero vasa comprimuntur, & sic hoc OEdema vulgare vel Hydrops à præcedenti tantum differt, quam Varix ab Aneurismate.

Scirrhus est tumor durus, non dolens, glandulosus, inequalis & scaber. Ergo si vasa lateralia & folliculi infarcti humore incrassato, discusso liquido & motus magnus non adfit, erit Scirrhus.

§. 381. Quoties materia crassior & vas angustius, quam ut liquidum transmittat, tum nondum est Inflammatiō, sed tantum causa Procœgumena Inflammatiōnis, nam obstructio non facit Inflammatiōnem: verum quiete manebit, sed accedit causa Procatactica, quæ est vis vitæ, hac causa ablata, morbus pro tempore nullus est, ergo vis vitæ facit calorem, temper autem tum Febris accedit, & quo materies ineptior ad transmittendum, eo peior & citior Inflammatiō, eoque citius ibit in Necrosin, id est, Gangrænam. Hic vero causa efficiens Inflammatiōnum omnium tolli potest nempe Venæ Sectione, sed materialis vix tolli potest nisi ope *πικρός*, id est, *coctiōnis*. Multi auctores erraverunt putantes omnes Obstructiones esse Inflammatiōnes, sed falluntur quam maxime, tum enim omnes morbi Chronici essent inflammatorii, sed modo est causa materialis non efficiens, sed vita est causa efficiens, id *Helmontius*, licet perverso vocabulo, bene expressit, qui dicebat, si furorem Archæi vel vitæ coërcuisti, tum morbum quoque sustulisti, & tum non potest fieri Suppuratio nec Gangræna, & bene dixit, licet circulationem sanguinis ignoraverit.

§. 382:

§. 382. 1. *Arteriæ minuta.* Ita ut per Microscopium sexti generis videri non possint, sic ut opus sit Microscopiis minimis, antequam has arterias videamus, ita ut lentes vix majores quam granum sabuli sint, nam Microscopium primi generis convexitatem Corneæ habet, sic decrescunt, hæc, si globulum rubrum non recipiant, tum non apparent per hæc Microscopia, sed tum fit vasis dilatatio; quia ictus augentur & quia plus materiei capiunt, tum videri possunt, nam tum præterea hæc arteria novum globulum à vi cordis accipit, ergo dilatari debet, unde impetus manens urgetur, unde magis ac magis ictus fiunt, & plus materiei, qua vasa distenduntur, ita ut arteriæ, quæ antea unum globulum accipiebant, jam vero quatuor, quinque, sex, octo, novem vel plures recipiant, ergo oritur tumor, qui à sanguine vasa distendente dependet; & rubor, quia ruber sanguis in ea vasa plus intrat & adigitur.

2. *Vasa Lymphatica.* Nam vas serosum primi generis non capiebat globulum rubrum, si tum ille globus ex his serosis pergat in serosa minora, hæc vasa tunc fiunt majora & capiunt globulos rubros, hinc causa tumoris rubri est duplex, primo quia arteriæ rubræ ampliantur, & secundo, quia in serosis rubrum defertur, quia serosa ampliata sunt, putant vero Clarissimi Viri hic fieri mutationem, cum non videant plus sanguinis ibi adesse posse, ut v. g. in Phlegmone totum brachium tanto plus tumeat ac ante, nam tamen non plus sanguinis in corpore habetur; sed si pressio esset æqualis, tum nullus tumor adesset, sic pars, per quam æqualiter sanguis fertur, non apparet tumens, sed ubi sistitur, Inflammationem facit, alii vero putant, quod quantum luatur in una

B 3

parte, tantum etiam perdat in alia parte, sed si hoc verum esset, tum animadverti non posset. Vas arteriæ primi generis non potest esse obstructum, quin inflammetur vas secundi generis, id est, quin ramus Lateralis distendatur, fiatque major & sic tertii generis atque porro, tum sanguis ruber introibit & orietur Inflamatio omnis generis.

Augmentum Rubedinis. Vasa vero tertii generis flavescunt, & non ita tument, ac in vasis secundi generis esset, nam quo Inflamatio in minoribus vasis obtinet, eo tumor, minor, sed inde non minus periculi.

3. Ultima vascula rubra, id est, maxima inter minima, si decem sibi invicem apponantur, nullo modo accedunt ad crassitiem capilli, & Lymphatica vasa quidem centies & plus minora sunt, adeoque valde parva, nec in corpore videri possunt; hinc ille apex nequidem $\frac{1}{7}$, aciculæ apicis partem admittit, si verò impellat in tale punctum impetus liquoris, & liquor nimis crassus adigatur, tum hoc idem facit ac si tot aciculis premeretur, sicque ægri sentiunt, quasi infinitis aciculis premerentur, hinc ille dolor Punctorius; Terebratorius & Dilatorius ita dictus, quia causa acuta minima fibrillam minimam nervosam à continuitate solvit, jam si impellatur globulus, fit quasi aciculis pertunderentur ægri, sic Pleuritici clamant se sentire puncturam in latere Belgice (*een steek in de zyde.*)

4. Omnia fluida sunt in arteriis pressa & compressa, sed in venis non premuntur, verum laxantur venæ enim membranam musculosam, & elasticam non habent. Sanguis noster non est ut aqua sine elasticitate, nec ita dissolutus, sed sin-

gu-

gularem soliditatem habet, hinc est expansilis, compressibilis & pro ratione ejusdem soliditatis magis minusve elasticus; sanguis ægri acute febricitantis emissus extra corpus concrescit in massam coriaceam, in Phthificis vero non concrescit, sed est dissolutus, minime compactus quia in his motus est minimus, in illis vero maximus; docui clarissime, quod post motum duorum corporum nil subsequi possit, nisi ignis, tunc hic in vase obstructo est major motus vasis & liquidi contenti inter se, ergo major ignis copia, pone esse tria vasa, quæ habent in statu sano tres venas, quibus dant æqualiter suum sanguinem, sed forte obstruuntur duo ex illis, tunc necessario ibi fieri debet attritus, nam ad motum cordis propellitur illud obstructum, & vas distendit, motu vero cordis cessante, vas extensum nunc multo majorem facit renixum, quam in statu sano, ergo illud obstructum retropellitur, ad motum cordis denuo pellitur, quia attritus debet esse maximus (supponimus hoc vas quidem esse distentum, sed non adeo, ut sit factum Paralyticum) tertium vas adhuc liberum quoque talem attritum suscipit, quia nunc huic eadem sanguinis copia est recipienda & transmittenda, quæ sanguinis copia à duobus obstructis retropellebatur. Id quod hæret, cedere nequit, & ultra fit ingens impetus, nec statim sanguis in venas pergit, & si multa obstructa sint vasa, hæreatque crassior sanguinis pars, plus agit & premit, quia nil cedit; hinc sanguis pressus densatur & compingitur.

5. Hinc inter cor & locum obstructum fit tumor, sic vesica ad $\frac{1}{2}$ aëris impleatur, flaccidum est corpus, sed ad tensionem usque, tum quasi lapidescit ab impetu, sic etiam si vesica vi aquæ

impleatur, ita ut, si reverberetur, resonantiam det & splendeat, eodem modo fit in nostro corpore; hinc patet, cur locus durefcens tactu renitatur.

Splendor vero fit, si cutis maxime tendatur eodem modo, nisi à pinguedine fiat, hic vero à sanguine distendente, nam homines obesi semper habent cutim splendentem à supposita pinguedine, sed nigrescunt exhausti famelici, sic ergo causa tumoris facit, ut resplendeat, & ut lucem reverberet.

6. Cogitate arterias esse elasticas & conicas & in iis omni momento sanguinem impelli, tumque in omnem motum & directionem sanguis solet mutari & atteri, indeque calor oritur, verum in venis nullus fit attritus, sed in arteriis, & si ibi obstaculum sit, tum, corde quiescente, novus fit attritus in arteriis, dum arteriæ se restituunt, & cum impulsus transire nequeat: hinc it & redit, sicque attritus duplex; hinc canalis clausus attritum auget plus quam canalis apertus & pervius, attritus vero quoque facit calorem, qui liquissima dissipat, & reliqua compingit, aucto vero attritu, calor augetur, sic etiam hic, hinc æstus in loco obstructo observatur, ergo canales occlusi majorem attritum patiuntur, quam aperti, si vero ille calor esset duplo major quam in sanitate, tum ebulliret sanguis, hinc videtis, cur calor & æstus adeo obstructant, præterea quoque omnis arteria obstructa impedit fluxum in aliis arteriis, venasque comprimit, nam omnis arteria obstructa hujus vena fit non vas, cum enim arteria se in venam appositam evacuare solebat, hinc, arteria obstructa, hæc vena nil accipit, id est, fit non vas, nam exhauritur & non impletur, hincque tum plus sanguinis ad locum obstructum defertur. Quo tempore cor pulsat, sanguine locus obstructus

ctus

ctus vibrat valide, & necessario debilitat vasa supra obstructionem, & facile it per lateralia Arteriosa, hinc vas arctatur, remittitur, & ab hoc attritu fit major calor. Calor solum est collectio ignis, ignis notus solum fit per attritum, quo major attritus, eo major calor, attritus augetur per resistantiam & soliditatem; altera causa caloris est velocitas, quæ eo major est, quo partes magis impingunt in latera; Tertio est, quod sanguis retrogaediatur, unde (*een scheuringe* Belgice) pars urens fit; hinc necessario oritur calor major in loco inflammatorio, unde ignis & effectus ignis.

7. Mirum est, in sanitate nunquam sentiri pulsationes, hoc vero fit, quia nec humores nec vasa sunt compressa, & ab infantia hunc pulsum assueti sumus, quia omnes pulsus æqualiter pulsant, sed simulac paululum obstruuntur vasa, tum pulsatio sentitur, nam comprimite v. g. digitum, paulo post videbitur vobis totus digitus pulsari, hocque modo quando Febre laborant ægri, tum sentiunt pulsum per omnes digitos, & manus, ergo fit pulsus sensibilis, quia fines ultimi arteriæ plus impetus sustinent, quam arteria libera; hinc *Hippocrates* dicit pulsus notat Inflammationem, quia fines arteriæ plus impetus sustinent, hinc sentitur pulsus supra locum infra eum vero non sentitur, ergo eadem circulatio manet, sed æquabilitas tantum sublata est.

8. Puto hoc problema clarissime solvi posse, cur ab Inflammatione nata sine Febre, Febris succedat v. g. $\frac{1}{1000}$ arteriarum obstrui, tum & $\frac{1}{1000}$ venarum sanguinem non accipiet, sed tamen deplebuntur; verum cur hoc? Quia venæ deplentur in cadavere cessante arteriarum motu non à vi contractili elastica, & quia arteriæ non resis-

stunt repletioni, sicque primo momento omnis sanguis redit ad cor, sed dein $\frac{1}{1000}$ pars sanguinis plus in arteriis continebitur, momento post longe plus erit in corde; & vasa erunt pauciora, hinc sanguis, qui fluit, incipit majori copia fluere, hinc arteriæ plus implebuntur, tumque omnis sanguis reliquus ibit versus cor, eritque circulatio aucta, id est, Febris, hinc videmus non opus esse magna obstructione, ut Inflammatio & Febris fiant, nam si ponatis $\frac{1}{100000}$ arteriarum partem esse obstructam, tum intra horam fiunt 3000 pulsus cordis, & sic ex illa $\frac{3}{200000}$ intra horam habebitis in arteriis tanto majorem copiam liquorum & si hoc per horas dureret, tanto major copia colligetur, sic invenietis, quod $\frac{1}{100000}$ pars facile Febrim producere possit, nam tum singulis pulsibus augetur, hinc obstructio erit tanto major, sic si spinam sentiamus in manu, tum post horulam accipimus Febrim. Tres causæ sunt, cur semper adsit Febris, 1. quia fibræ irritatæ nervosæ & dolentes trahuntur & mutantur, hinc major liquidi nervosi expressio, & ad villos musculosi cordis hujus appulsio; hinc Febris, 2. major movendi moles, quam antea erat, si una tertia viarum sit obstructa, primo pulsu tantum duæ ex tribus erant apertæ, si jam illæ venæ etiam manerent plenæ, proportionaliter moverentur liquida, sed id non fit, venæ motu musculorum & partium circumjacentium exinaniuntur. Ergo pulsu circumlabitur moles movendorum, minuitur vasorum copia, hinc major velocitas & Febris, 3. ab eorum attritu quando ab acrimonia pungente hic fit, unde major velocitas & Febris.

Sitis,

Sitis, homini, animali cuiusque, à natura provida nequaquam pro delectamento concessa est; verum pro fideli custode, ut conditionem humoris, oris, ventriculi &c. homini patefaceret, & ipsi annuntiaret: nam nisi sitis adesset, quomodo quæso conditionem, indolem, qualitatem humorum sciremus; profecto vix, ut nunc vivimus, vivere possemus. Causa sitis est multiplex, nam ubi sitis, ibi non semper penuria liquidi, hoc est siccitas; patet contrarium in vetusta Hydrope, & maxime in sine Ascitidis: verumtamen causa sitis sæpe est siccitas, & potest esse acredo aliqua salsedinis, five alcalinæ, five biliosæ, oleosæ vel muriaticæ, vel obstructio emissariorum Oris, OEsophagi Ventriculi &c. ut in Aphthis &c. hisce positis, si nunc quædam Inflammatiō existat, illam sitim producere debere patet, ex aucto motu, calore, & Febre, nam hisce liquidissima ex humorum massa exprimuntur & dissipantur, quæ tam facile & subito regnerari & iterum readmisceri nequeunt; ergo humorum siccitas, hinc in Inflammatiōe prima causa sitis: verum si liquidissima sanguinis, oleum, sales; terram diluentia, blanda avolaverint, quid superest, nisi salsa acredo in humoribus prædominans? five hæc sit salsa muriatica, five alcalina, biliosa, oleosa, utraque sitim facit, verum hæc vehementiorem illâ producit: ergo secunda sitis causa. Emissaria oris, ventriculi &c. vel Aphthis vel alia quadam de causa obstructa sitim producunt, quatenus illæ partes exsiccantur, vel quatenus novi liquidi readmissio impeditur: ergo tertia sitis causa; hinc patet quam sollicitè & citissime succurrendum sit huic siti & quam male illi Medici egerint, qui suis ægris, morbis

acutis laborantibus bibere, diluentia prohibebant interdicebantque.

Calor per totum corpus, quia celerior est circulatio.

Vigilia in Inflammatione adsunt, quia circulatio augetur per totum corpus, adeoque & per cerebrum; tamen non tanta cum vi, ut cerebrum inde obruatur, sed ut inde plures spiritus secerantur, maxime in morbi initio: hinc plures spiritus quoque ad sensus externos determinantur. Quæ vigiliæ etiam à levi sæpe inflammatione Meningum oriuntur, unde sæpe Delirium: quæ Inflammatio si increseat, sæpe & Coma producit.

Debilitas hæc in omnibus Febris adest, sed è contrario robur, in Inflammatione fit, vel à nimia repletione humorum ablata vasorum elasticitate, vel à dissipatis liquidissimis subtilissimisque, hoc est, nutrientibus.

Molestia, est illa inquietudo, ubi homo per duo momento in uno situ manere non potest, quin doleat & alterum quærat; quæ adest in Inflammatione, quoniam æqualis pressio humorum sublata est, quæ in hominibus cum morte luctantibus, maxime sublata, intolerabilem sæpe inquietudinem producit.

§. 383. Hæc est prima species, hisce signis præsentibus Inflammatio in primo gradu versatur, quod bene notandum; nam crassus est error, quod vulgariter huic morbo semper idem nomen imponitur, cum altero die longe alius sæpe fit, & aliam plane curam requirat: in quo casu Empyrici, non attendentes ad gradus Inflammationis, suis generalibus & specificis medicamentis liberaliter peccant, nam gradus sunt attendendi, si morbus sit talis, ut
gra-

gradus jam est descriptus, tum est in adsceniu
 feu *ἀνύσσει*.

§. 384. Si sanguis mittatur tempore Inflammationis ex. gr. in Phrenitide, Ileo, Rheumatismo &c. e ductus ex vena majori, in initio morbi inflammatorii, quando morbus non est adultus, hoc experimentum obtinet, & oritur hæc vis coagulandi eo fortior, quo major & diuturnior fuerit Inflammatio, modo putrescentia humorum absit.

Pleno saltu. Non impingens in obstaculum nisi in pelvim, qua excipitur, nam si juxta brachium decurrat, tum non patet, talis sanguis, si per microscopia spectetur, flocculentus apparet.

Late. Non ex parvo vel sacrificando, sed largo vulnere missus.

Exceptus. Ex tali Plegmonico corpore.

Albam. Vel flavescentem.

Duram. Sic ut sæpe ex Pleuritico, Febre Ardente vel Rheumatismo laborante eduxerim, ut cultello discindere non potuerim.

Rigidam. Ita ut supra orbiculum extendi possit, tam fortiter, ut instar tympani resonet.

§. 385. Hoc vero fit ab obstructione, nam cogita arteriam rubram minimam, hæc in venam se evacuat, & si tum cogites obstructionem esse in fine arteriæ, tum hæc arteria sanguinem eo derivari nequit, sed subtilissimum remanet, hinc obstructio nata augetur, & quo diutius hoc durat, eo major erit Obstructio & Inflammatio.

Ruber. Si enim à sanguine serum & lymphæ separentur, tum multo crassior evadit parte liquida orbatus, & licet partes separatæ iterum

jungantur & confundantur, tamen non fit idem sanguis, sic enim quoque Chymia si ex sanguine spiritum, aquam, & sal eduxit, tum his omnibus iterum inter se mistis, non redit idem sanguis, sed liquor à sanguine toto cælo diversus, hoc etiam in aliis corporibus obtinet, nam si omnia vini Chymice tractati producta reamisceantur sibi invicem, tum idem vinum non redit, sed hæc omnia in separatione permutantur, & sic de reliquis.

§. 386. Jam exitus Inflammationis, quæ est Physica ejus mutatio explicare conabor. Hic conatus sum omnia ex veterum doctrina deducere quod ad resolutionem spectat. Hæc vero vox continuo in ore Chirurgorum versatur, semperque dicunt conabor resolvere, sed pluri nesciunt, quid sit resolvere; hinc videamus.

Resolutio ergo est talis mutatio naturalis vel artificiosa partis inflammatae, ubi partis inflammantis materia ducitur in circulationem & redditur meabilis per partem inflammatam sine ulteriori corruptione, & sine alio morbo inducendo. Naturalis dico, nam natura modo resolvit, ars imitatur, quod aliquando etiam egregie fit, & ibi materia non abit in pus, nec ichorem, sed materia manet sana, & vasa quoque non læduntur, sed manent, ut erant, nec pars scirrescit, nec in Suppurationem abit, ergo resolutio facit, ut pars sine ulteriori corruptione ad statum naturalem redigetur, tum vero hoc fiat humor debet esse blandus, nam humores corporis humani sunt adeo lenes, ut nudum nervum nec oculum lædant excepta bile (nam urina non est humor corporis sed excrementum) si vero requiratur, ut ille humor
non

non lædat vasa: tum blandus esse debet, si vero acer fit, tum impingens in vascula tenuissima semper Gangrænam facit, & credo, quod si acredo adfit, tum nunquam fieri resolutionem, sicque primo ad resolutionem requiritur, ut ille humor appellens ad locum obstructum sit blandus non acer, nec alcali, nec acidus; hinc patet, cur in Peste non fiat resolutio, ergo resolutio fit, si humores arteriosi omnis generis per vim vitæ appellentes ad locum inflammatum non sint acres, seu sit acrimonia Oleosa vel Alcalina, vel scorbutica vel Venerea nil refert qualiscunque sit acrimonia, sed si humores sint blandi, tum est spes resolutionis. Humor blandus est talis, cujus partes acumina vel spicula vasi adhærentia non habent.

Motus sedatus. Nam in motu sedato consistit sanitas, motus vero præternaturalis major est Febris, hinc tum rumpuntur vasa à motu, partesque destruuntur, & non fit resolutio.

Obstructio parva. Intelligo talem, quæ humorum fluxum retardat, sed non plane impedit, nempe si v. g. canalis ante quatuor globulos sanguinis transmitteret, jam vero modo duas tum Inflammatiō adest, sed tamen transmittitur ibi sanguis vel in uno vase si talis sit, tum spes est vas transmitti posse vel materiam attenuari, vel utrumque, vel si partes obstructæ non sint crassæ, causa obstructæ non velox, non violenta, uti in initiis arteriarum Lymphaticarum, magna Obstructio dicitur; si corpus crassum & profunde infixum sit; & dein quoque indicatur, pro ut plura vasa obstructa sunt, tum fiet $\frac{1}{1000}$ pars major vis & $\frac{1}{1000}$ par-

te

te citius sanguis derivabitur versus cor; hinc tum Febris à stimulo oritur, quia arteriæ obstructæ, eorumque venæ nil transmittunt, unde numerus vasorum minuitur, & tamen non minuitur copia liquidi; inde cor plus irritatur, ut fiat major motus, id est Febris, ergo ubi obstructio parva, ibi species est resolutionis, sed ubi magna, ibi nunquam fiet resolutio.

In arteriis. Credo ad obstructionem resolvendam eo majorem spem esse, quo majora vasa sunt obstructa & puto in arteriis primi generis facilem esse resolutionem, sed in minimis difficillimam, si enim vigesima series vasorum esset obstructa, tum resolutio non est expectanda, si vero obstructio in arteriis primi generis, tum vel per Missionem Sanguinis vel per Frictiones, vel per Fomenta aliquid sperari potest, & quo plus vasa in series minores eunt, eo difficilius resolvuntur obstructa, hæc est ratio, cur omnes Obstructiones in vasis minimis sunt irresolubiles, nam omnia medicamenta modo agunt in primum vasorum genus, nempe Venæ Sectio & alia, tumque arteria fit vena, & ramus Lateralis accipit materiam obstructuentem, & sic tum facile resolvi potest; sic *Sydenham* dicit se Venæ Sectione, purgantibus & abstinentia Variolas sustulisse, ultimo vero non potuisse, sic ex litteris ex *Gallia* & quidem urbe *Massiliensi* ad me datis, intellexi, quod illi, quibus nulla morbi signa paulo ante aderant, sed illico corripiebantur, hi desperati erant & certe moriebantur, si vero Inflammatiō OEdematosa in vasis serosis obtineret, tum casus erat dubius, si vero in vasis rubris accideret, tum omnes evasisse, & vix
unus

unus ex centum tum perditus fuit, his vero tum Anthraces vel Bubones erupuisse; in primo vasorum genere motus à corde est maxime variabilis, sed qui in Inflammationes & Obstructiones desinebant, in ultimo vasorum genere non solvebantur, si vero Venæ Sectio institueretur ad uncias tres, tum æger moriebatur, si ad uncias decem, tum eo citius, antequam vena clausa esset, idem accidebat, si ægris his Vomitoria vel Purgantia darentur, & Clysmata injicerentur, si vero hæc omnia in Inflammatione rubra adhiberentur, tum non ægros occidebant, sed tamen hæc semper nocebant, hinc videtis, cur posuerim hoc esse debere in arteriis Lymphaticis.

Canales mobiles dicuntur, qui facile se dilatare patiuntur, si vis dilatans accedat, & hac vi desinent, se iterum in pristinam figuram contrahunt; rigidus canalis vero dicitur, qui se non facile dilatat, nec dilatatus iterum se contrahit; qui vero mobiles habent canales, hi enim facile Suppurationem aut Gangrænam patiuntur, Hippocrates quoque dicit, quod in Peripneumonia vel Pleuritide vel Febre Ardente, & in omni morbo Inflammatorio corpora, quæ admodum laxa sunt, ut otiosorum hominum, vel qui à natura valde laxi, quod hi in his morbis non multum discriminis patiantur, sic fæminæ & pueri valde laxi, si hi obstructiones patiantur, tum per urinam crassam obstaculum deponunt, & sic materia fit iterum meabilis per vas dilatatum, hocque modo obstructio tollitur, quod tantummodo fit à facili canalium dilatabilitate; hinc Hippocrates dicit Pleuriticos valde exercitatos & proin rigidos non curari posse.

Di-

Diluens. Noster enim sanguis est illius naturæ, ut subducta parte dilutiore tum quasi calefcatur, & Obstructiones faciat, si vero hæc concretio illico fiat post Missionem Sanguinis, quo citius eo pejus tum periculum est, si vero adhuc utcunque dilutus sit, tum spes est, si modo tum dentur diluentia, futuræ resolutionis, si vero huic ægro dare vellem calefacientia, Hydragoga, Sudorifera, tum periculum esset, nam hæc omnia circulationem augent, quantum ex *Hippocrate* legendo & relegendo potui intelligere, ipse circulationem sanguinis ignoravit, sed tamen has resolutionis conditiones annotavit, & hæc conditiones à Peste usque ad Febrem lentam inflammatoriam requiruntur, ut morbus sine crisi solvatur, hoc est vera sanatio, si vero alio modo hoc fit, tum morbus modo tollitur inducendo alium morbum, ut si Suppuratio accidat. Ponatis ergo casum vos vocari ad ægrum Inflammatione laborantem, tum resolutionem tentare debetis, hinc si quid deficiat de conditionibus ad resolutionem requisitis, tum hoc est supplendum, si v. g. humor non sat blandus, tum blandum reddere debes, dentur Emulsiones ex Tritico, Avena, seminibus Papaverum, seminibus quatuor Frigidorum, olea Amygdalarum Dulcium, Decocta Malvæ, Althææ, Verbasci & Parietaræ, si motus sit nimius, tum Venæ Sectio convenit; hinc patet, cur hic Diluentia, Balnea, Fomentaque adeo laudantur, quia nempe canales mobiles faciunt & vehiculo interviunt, hinc si vocemur ad ægrum morbo Inflammatorio laborantem & æger dicit se sudoribus defluxisse, vel Diarrhæa laborasse, tum non resolvitur, sed plerumque moritur, si vero nil horum

horum fit tum spes est. Hæ conditiones tales esse debent, ut fiat reductio materiæ sine læsione canalium & degeneratione humorum. *Paracelsus* & *Helmontius* cum viderent quosdam resolvendo curari morbos, putarunt omnes sic solvi posse; hinc quæsierunt fortissima resolventia, sed frustra susceperunt opus, nam nisi hæ conditiones adsint, Inflammatiō non resolvitur, ad quod illi non attenderunt.

Reductio. Quando vis sanguinis adeo minuitur, ut non urgeat ex maxima arteria in minimas, tum omnia extrema vasa minima evacuantur motu retrogrado: ratio hujus rei est, quod si urgeatur ex vasis maximis in minima, tum vasa minima evacuantur, ut videmus in homine pusillanimo, qui nullum vulnus videre potest, quin incipiat angi, mox sudare frigidum sudorem, accipit lividum circulum circa os, omnis calor abit ex oculis, se sustinere non potest, pallet instar mortui, & sic fit animi Deliquium, quia cordis vis desinit, & hoc desinente, sanguis arteriosus retroivit ad cor, hinc pallor, nam quod facies & os rubeant, hoc fit ab arteriarum repletionē, sed simulac repletionis vis hic desinit, omnia vasa sanguinem retropellunt, & nil sanguinis fertur ad illa loca. Hæc sunt signa infallibilia, quibus prudens Medicus scire potest; an Inflammatiō in talem benignam resolutionem abitura sit: nempe si temperies ægri sit laxa, quo laxior eo melior, vasa non rigida, color hominis Inflammatione laborantis non fuscus, flavus, niger, sed albus, pallidus; corpus ejus non multum obsessum pilis, non gracile, agile, robustum, calidum; sed contra molle, laxum: si motus humorum non vehemens sit, calor non magnus, Febris non nimia,
firis

fitis tolerabilis, urina non nimis flammea; obstructio non ingens, hærens præcipue in arteriis inter minimas maximas, vel in initiis Lymphaticarum; si tempestatas anni non valde æstuans sit, regio non valde calida. Hæc signa si adsint & Inflammatiō ultra triduum non duraverit (nisi victu vel aliis medicamentis &c. in hoc casu non convenientibus turbata sit) magna & quidem certa spes est, illam resolvi posse.

§. 387. *Suppuratio est talis partis inflammate mutatio per quam mutationem materia inflammans, & canales parvus obstructus sic mutantur per vim vitæ, ut materia obstruens & vas obstructum conterantur in particulam homogeneam, lentam, insulsam, albam & dicitur pus, quod fit vi vitæ; per quam liquida nova afferuntur, cogita ad partem inflammata v. g. decem canales esse obstructos, & sanguinem in loco obstructo impingere, sicque tum à vi sanguinis impingentis hos decem canales abscondi, tum his partibus canaliculorum mistis cum materia obstruente faciunt particulam puris, & quo plus canaliculi se conterunt, eo major copia puris generatur, quæ vero conditiones requiruntur, ut fiat Suppuratio. Omnis Inflammatiō, quæ sine Febre est, nunquam abibit in Suppurationem.*

Humor blandus. Nam si fit acer, nunquam abibit in Suppurationem, sed Ichorem.

Motus citatus. Nam hic Febris non est tollenda, attamen Febris non sit nimis urgens, hinc motus adsit, aliter fit Gangræna, sic Hippocrates in libro de Prognosi dicit, si omnia symptomata Febris, sed non nimis magna in Inflammatione adsint, ut si calor adsit, sed non nimis magnus, si dolor, sed non ingens,
tum

tum fit Suppuratio intra quinque dies, hinc potest quidem adesse humor acris sed non acerrimus, motus velox sed non velocissimus, & sic hic majores causæ adesse debent, quam cum fiat resolutio, & minores, quam cum fiat Gangræna, tumque fit Suppuratio.

Potens. Nam si Medicus potuisset resolvere Inflammationem, non Suppurationem promoveret.

Obstructio magna. Si enim esset nimis parva tum resolveretur.

Cum dolore. Tum enim major dolor quam in resolutione major calor, major tensio, major splendor cum succedente pulsatione, nam omnis Suppuratio significat rupturam, sed ubi vas, rupturæ proximum est, tum nervi irritati trahuntur, & sunt in periculo ruptionis, hinc tum fit ingens dolor, & validissima pulsatio, hinc vascula omnia minime ibi posita, vi vitæ, vel à distensione vel levi putrefactione abscinduntur æque rubra quam Serosa lymphatica, non vero hic magna fit putrefactio, per quam liquores abirent in Salem Ammoniacum Alcalinum Oleosum, sed inchoamentum putrefactionis hic fit.

Fluidis miscent. Verum hoc multis offendit, quod vasa solida hic abeant cum materia obstructuente in unum purum liquidum pus dictum ex vasis & liquidis factum, sed qui talia cogitat, ille non intelligit, qualia hæc sunt vasa, nec quomodo vasa possunt atteri, ut in Phthisicis observamus, ubi ægri primo sanguinem spuunt, dein pus, hocque modo totum pulmonem fere exspuunt; hinc etiam arteriæ & vero hic quoque specie puris exspuuntur, sed unde fit, quod sanguinem non exspuant? quia Suppuratio

tio non fit in maximis, sed in vasis capillo capitis decies minoribus, sic ut pars detrita vix centesimam grani partem æquet, sed præterea sæpe ex loco suppurato mea ipsa manu pannos quasi eduxi, qui erant vasa nondum satis commolita, vel nimis magna, quam ut conteri possint. Hæc vero actio est actio vitæ, sic minima vasa detrens, hæc veteribus dicebatur *πέψις*, *πίπυσις*, coctio seu maturatio, hinc *Hippocrates* dicit in *ulceribus annosis, pus generantibus, si quadam de causa maneant sicca, ægri brevi moriuntur*, quod etiam in Phthisicis verum est nam aliquot dies ante mortem sputa vix desinunt, hoc fit, quia vis naturæ hic deficit, nam est solum naturæ opus, sic enim Eschara à ferro candenti adusta non secedit (nisi abscindas, sed tum sana simul lædis vasa) hoc solius Suppurationis ope fit, ergo est benignum illud naturæ auxilium, quæ se ab omnibus heterogeniis liberat, hinc non ita timenda, nisi pars Inflammatione affecta suppurari non possit, quia mors inde sequatur, tum maxime cavendi debet.

Pus. Nonnulli dixerunt puris materiam esse sanguinem, alii lympham, alii serum, sed ego puto esse *aggregatum omnium generum liquorum in corpore contentorum & vasorum fractorum & concoctorum.* Pus autem non proprie fit ex Suppuratione, sed per moram & colorem in loco suppurato, nam humor immediate fluens est limpidus non purulentus. Hæc & priora non dixi, quasi deberent intelligi de Inflammationibus externis tantum, sed etiam de internis, id est, omnibus morbis Inflammatoriis per crisin solvendis v. g. in Febre continua Inflammatorio tertio die æger se incipit paulo melius habere, altero

tero die adhuc melius, tertio die vero erumpit urina turbida instar potus Coffe, erumpit sudor & dicitur crisis, hinc in his morbis semper talis Suppuratio fieri debet, ut in præcedenti paragra- pho annotavi; sed si resolutio fieri possit, semper esset optanda: at quoniam pus semper exitum habere debet; hinc in interioribus, ut in Pulmoni- bus, Membrana Pleura, Hepate, Liene, Ce- rebro &c. admodum periculosa est; in quibus mortem sæpissime inducit, licet morbum tollat, hinc semper in illis partibus, si possibile sit, præ- caveri debet.

§. 388. Tertius gradus est *Gangræna*, quæ est talis cujusdam partis corruptio, ut intercepta sit com- municatio influentium & refluentium humorum una cum incipiente putrefactione.

Motus impingens magnus, ut in valida Fe- bre.

Obstructio. Tanta, ut obstructentia corpora trans- fluere plane nequeant.

Vasa Rigida. Ut æque citius vasa sanguifera rumpantur, quam minora, vel ut liquidum per motum in illis acrius fiat, quod in robustis ali- quando fit, ut *Hippocrates* quoque dicit, in qui- bus calor summus, tensio maxima, rubedo, splendor maximus, & dolor acerrimus, in his fit Gangræna.

Ichor. Hinc in Peste & Morbillis non fit In- flammatio, sed semper putrefactio.

Liquida putrescunt, quando olea & salia fiunt rancida, acria & volatilia, quæ talia fiunt per mo- tus violentos; hinc ibi erit putrefactio.

Epidermide. In omni morbo Inflammatorio; ubi vidistis post magnos apparatus parvas bullu- las elevatas, sub quibus hæret liquor flavus vel subru-

subrubellus, tota supposita pars erit mortua, tum est pessima Pestis, si à Topica Inflammatione sit prægressa, tum Gangræna adest, æger enim dicit, antea acerrime dolui, jam dolor est tolerabilis, tum his bullis uno die pertusis, altero die pars supposita nigra erit, hinc si post Inflammationem videatis bullam flavam, tum ibi pars est mortua, & si bulla decidat, tum apparet nigra, sic etiam si clarum subrubellum instar loturæ carnis liquorum Variolæ continere videantur, tum ibi Ichor supponitur, estque tum tota Epidermis modo una bulla, hæcque sunt Variolæ Confluentes dictæ proprie: ex quibus raro evadunt ægri.

Saniei. Hæc est ingens Diathesis in Gangrænam, & omnes, qui *Massiliis* mortui fuerunt, hoc morbo laborarunt.

Color. Primo fere semper est cineritius, qualis in combustione fit, post pallescit, quasi pus, dein fuscus, ultimo ater, ubi huc pervenit, Gangræna est perfecta.

Dolor. Multi non mediocriter in Medicina versati crediderunt Gangrænam adesse, quandiu pars dolet, sed Gangræna potest esse & tamen dolor, nam margo semper inflammatur; hinc limbus dolet, ideo in Gangræna perfecta tamen adest dolor, hicque potest esse acutissimus in loco vicino adhuc vivo.

Rubor. Quia in limbo partis Gangrænosæ adhuc sanguis irruit, hinc tum ibi fit Inflammatio, & inde accidit dolor, licet jam Gangræna adsit, qua in re sæpe juniores Medici errant, sic Gangræna esse potest cum acutissimo dolore, ubi modo cutis adhuc viva.

In vicinis. Nam si Gangræna sit in aliqua parte, inficiet partes vicinas, sed tunc illæ vicinæ

næ

vicinæ infectæ tamen resolvi aut suppurari poterunt.

Mors est circulationis finis, & mors partis est finis circulationis in illa parte, sic si in digito v. g. fit circulationis finis, tum ille digitus est mortuus, quia tum arteriæ non possunt adferre ad partem, nec venæ deferre, his animadvertis, amici ægri sunt monendi, partem affectam servari non posse.

Gangræna vero est talis in corpore vivo & parte molli degeneratio, ut vitales humores in hac parte influere non possint, nec perfuncti suo munere iterum effluere, qui *Sphacelus* dicitur, si ad os vel *Periosteum* usque malum communicatum sit; hinc est conditio corporis viventis.

In parte molli. Nam in osse non obtinet, ita ut in parte hac molli succus arteriosus non admittatur, nec per venam emittatur, per succum vero arteriosum hic intelligo omnem liquorem; omnis vero *Gangræna* fit ab *Inflammatione* præcedenti, sed an in *Peste* tale quid sit, dubito & nescio, numne ibi modo in liquidis nervosis *Inflammatiō* fiat, nam in atrocissima *Peste* omnia tamen liquida bona inveniuntur, & hinc non puto tum *Gangrænam* esse, nam hi uno momento cadunt mortui, ita ut si velitis hoc *Gangrænam* vocare, tum casum unum excipiam, aliter *Gangræna* non fit nisi *Inflammatione* prægressa. Causæ ergo *Gangrænae* sunt, quæ impediunt influxum & effluxum humorum in parte, sic ergo *Suppuratio* est *Gangræna* respectu vasorum, quæ destruuntur & conteruntur, nam si *Gangrænosa* pars separetur, tum inter partem mortuam *Gangrænosa* & sanam fit *Suppuratio*, hæcque hic limes, hinc ergo videtis magnam esse affinitatem inter *Sup-*

urationem & Gangrænam; signa Inflammationem in hanc Gangrænam abituram esse sequentia sunt; si humores aliqua acredine, ut Scorbutica, Venerea, uno verbo quacunque, sint infecti & simul valde moti; si corpus sit siccum, rigidum, magnis laboribus fractum; ut in senibus & valde exercitatis corporibus, si omnia symptomata Februm adsint valde vehementia & subito aucta, si tempestas sit valde calida & urina maxime flammæ; hinc patet, quam sollicite Medicus in Inflammatione, in qua signa enumerata adsunt, præcavere debeat, ne illa applicentur, quæ hunc exitum, id est, Gangrænam, & inde in Sphacelum accelerare possunt.

§. 389. *Compressio.* Omnes auctores observarunt, quod si Erysipelas vel Phlegmone comprimantur, valde cito Gangræna nascatur. Verum hoc à nonnullis corporibus diu ferre potest, nam Podagrici per mensem in dorso jacere possunt, & tamen non Inflammationem pati, sed Inflammatorio morbo laborantes ne quidem per duos dies uni parti inhærere possunt, quin Inflammatio & Gangræna sequantur; aliter non tam cito Gangræna fit ab incubitu; validissima calefacientia subito Inflammationem convertunt in Gangrænam. Gangræna serpit, quando pars gangrænosa exsiccata vicina vasa comprimit & suffocat.

Pars mortua. Pars affecta gangrænosa erit exsiccata, arida, dura, & ita compacta, ut novaculo discindi vix possit, vocatur Eschæra; interiora sub Gangræna corrumpuntur, & fit nova Gangræna & putrefactio, qui aditus & reditus liquidi vitalis tollitur.

§. 390. *Frigida actu.* Ut nix, glacies, sunt illa,

illa, quæ inducunt frigus ipsi loco v. g. suffocando vasa, unde perit motus. *Galenus* vero ad partem inflammatam aquam frigidam applicari iussit, quæ semper tamen nocet, nisi in uno casu, ubi nempe Inflammatiō rubra ab errore loci in vasis secundi generis obtinet, ita ut à contractione vasorum materia obstruens possit retrogredi, & in vas majus referri, aliter hoc frigus maxime nocet, nam si omnia vasa contrahantur, & magis impediatur Fluxus Sanguinis in partem, materia obstrueta profundius infigitur.

Potentia. Ut sunt quædam venena, quæ faciunt liquidum quiescere in loco vel coagulando vel constringendo vasa; notum est, si omnes partes nostri corporis, in Alcohole vel oleo Terebinthinæ vel simili spiritu immergantur, quod tum durefcant instar lapidis, si ergo Chirurghi applicent talia calefacientia, & liquidum absorbentia, tum omnia inferiora suffocantur, & vasa comprimuntur, hocque nempe imprimis fit, si per Sales Volatiles igneos (ut solent Chirurghi) Gangrænam curare velint, quæ partes valde durefcunt.

Repellentia. Quæ vasa minima sic constringunt, ut sanguinem rubrum appellentem retropellant.

Pingua acria. Talia tamen in Paralyfi laudantur, & sæpe summo cum successu adhibentur, sic oleum Tartari semel cohobatum hic maxime laudatur, sed sæpe Gangræna in parte fit, quia omnis perspiratio in loco inhibetur, ut mihi aliquando accidit, ubi ægra, ut citius curaret partem hanc oleo oblitam panno cera obducto involverat, ut medicamentum eo melius operaretur, sed inde Gangræna facta est.

Narcotica. Quia influxum spirituum cedunt, & sopiendo dolorem Medicum faciunt securum, ut malum non æstimet, sed omnia in vado esse credat, ubi tamen nihilominus curatur, sed Narcotica, ut vulgo putatur, Gangrænam non inducunt.

Mutationem. Quæ differentia est inter Gangrænam & Inflammationem? In Inflammatione pars incipit disponi, ut liquores vitales non admittantur; in Gangræna vero pars jam disposita est, ut admittatur, ergo quidquid in Inflammatione facit materiem minus resolvablem, vasa minus laxabilia & circulationem magis auctam, id facit Gangrænam.

§. 391. *Sphacelus est mors partis usque ad Periosteum Necrosi affectum:* nam quantum ego novi, Gangræna semper hæret in Panniculo Adiposo, sed si ultra hæc proserpit, dicitur Sphacelus, sic ut tantum gradu differat à Gangræna, unde *Hippocrates* hæc duo mala confudit, hæc esse potest quartus modus, quo terminatur Inflammatio; si Gangræna augeatur, tum oritur Sphacelus, qui est perfecta mors partis, sic ut nullum amplius influxum humoris vitalis habeat, sed omni motu sensuque caret, & hinc Sphacelus dicitur, si pars mortua sit ad os usque, sed dicetis forsan Gangrænam quoque esse mortem partis, hoc verum est, sed non puto tamen veteres in Gangræna totam partem mortuam statuisse, sed modo Panniculum Adiposum & cutim, sed Sphacelus est mors partis ad os usque; sic digitus v. g. habet Epidermidem, Cutim, & nullam membranam pinguedinosam, quia ibi nullus musculus hæret, sed potius mucosum, hinc mucoso pinguedinosa vocari licet, quia tamen aliquid pinguedinis

dinis habet. Vel sub hac cellulosa tendines Erectoris, Flexoris, Abductoris, hærent & expanduntur, & dein ultimo Periosteum; hinc ergo digitus habet Periosteum, expansionem Tendinosam, membranam Cellulosam & cutim, si vero videas digitum inflammatum, ille potest increvisse in magnum tumorem, ita ut in hoc tumore sepultus videatur, si tum ille digitus sat profunde incidatur, tum modo cutis & hæc tunica Cellulosa percinduntur, nam hic nec Cutis nec Tendines nec Periosteum tument, sed omnis tumor hæret in sola hac Cellulosa membrana, si ergo tum ibi Gangræna fiat, tum cutis & membrana manet viva, hinc suffocatur cutis, sed Periosteum manet adhuc vivum, nam æger adhuc sentit dolorem, si scalpellum, ad os usque adigatur, si vero diutius duret, tum Periosteum perit, & æger nil sentit, licet pes ad os usque percindatur, tum est verus Sphacelus, sic & ad pedes quoque facile fit Sphacelus nempe ad ossicula Carpi, Metatarsi & Phalangi digitorum, sed & ad manus in reliquis corporis partibus difficile Sphacelus fit. Sed qualis est veterum Gangræna, vidi multoties in tumoribus in nervi puncturis totum intra paucas horas mortuum, quia cutis premitur & ab Inflammatione musculi premuntur & reprimuntur, & quo vis vitæ tum major, eo quoque major dolor, sed dein post unum diem cutis moritur, si tum percindatur usque ad tumorem, tunc nil doloris sentitur, nec Hæmorrhagia oritur, licet musculi adhuc vivant, & hoc veteribus dicebatur Gangræna; verum hinc in partibus carnosissimis non facile fit Sphacelus, si vero Sphacelus usque ad musculos perveniat, musculosque mori faciat, tum

murg.

C 3

æger

æger brevi moritur, nisi Sphacelus fit à causa externa sine Inflammatione prægressa, ergo Sphacelus est perfecta mors omnium partium ad os usque contingens in locis musculis destitutis, sed in partibus musculosis Gangræna est, hinc ergo non facile extirpatio in parte carnosâ indicanda ob Gangrænam seu Sphacelum falso dictum, ut vulgo fieri solet, qui error inde natus videtur, quod putent ingentem hanc molem esse carnem, sed non est caro musculosa, sed modo Panniculus Adiposus, qui in talem molem intumuit. Hic Latini non habent vocabulum proprium, nam ignis facer etiam Sphacelum complectitur; hinc *Latinissimus Celsus* hanc Græcam vocem retinuit, nam proprie est vox Græca; ex supra dictis non mirum est, quod *Hippocrates* confuderit Gangrænam cum Sphacelo, dicit Sphacelatum ægrum, intra tres dies mori, sed si verus fit Sphacelus, v. g. in capite, non ita diu vivere potest.

§. 392. *Glandulosa.* Nempe si fit glandula conglomerata, ut est Parotis sublingualis, Pancreas, Inguinalis, Axillaris, Mammæ, Ovaria mulierum & testes Virorum.

Magnus. Ut sæpe fit, quando Medici in Inflammationibus ad glandulas calida spirituosa applicant, hæc enim indurescunt & faciunt verum Scirrhum, nam quando materies in folliculo glanduloso contenta à calore orbatur suo liquidissimo, fitque crassior, tunc continuo novum accedit, folliculus distenditur, quoniam nil amittit, & desinit in Cancrum v. g. fit hepatis inflammatum, quam facile inde non fit Scirrhus, qui à motu ab accumulato liquido degeneratus in Cancrum tandem consumit integrum

tegrum hepar, ut specie Ichoris per alvum deponatur, hic est quintus finis Inflammationis.

Glandulosa. Quia materies ibi stagnat extra territorium circulationis, hinc non resolvi nec suppurari nec gangrænescere potest, sed scirrhescit, & hæc est Scirrhi idea.

Materies. Hinc veteres dixerunt in sanguinolentis & biliosis Scirrhum non generari, sed in quibus terrestre abundat, sic enim videmus Gypsum vel Calculum hærentem maxime in Penibus & Vesica Fellea & quoque in glandulis Asperæ Arteriæ & Sublingualibus, quod non risui à recentioribus est habendum, nam bene dixere, si enim à bono sanguine pars aquosa & volatilis exhalaverit, & reliquum terrestre cum oleo piceo remanserit, nonne hic tum humor atrabiliaris vocari liceat? Maxime, ergo vera dixerunt, nam si tale liquidum ad locum glandulosum inflammatum afferatur, tum fit Scirrhus, nam si materies mobilis, tum non fit Scirrhus, sed vel Suppuratio vel Gangræna glandulæ, sed si fit crassa immeabilis, tum fit Scirrhus, & si in folliculis hæreat, sic enim Calculus durus in ductibus Uriniferis facit Inflammationem, si in vesicam deponatur, tum non fit Inflammatio, sed augetur Calculus, hinc etiam folliculos considerare licet.

Emunctoria. Nam glandulæ extra circulationem positæ sunt, quod in aliis partibus non obtinet, sed hoc liquidum in talem locum immissum per emissaria non emittitur, tum fit Scirrhus, nam tum ibi exsiccat, durefcit, & sic multa talia loca vel folliculi tali materia implentur, nec per emissaria emittitur, tum fit Scirrhus, non vero Suppuratio vel Gangræna, quia illi folliculi extra circulationem sunt positi,

ri, cogitate v. g. glandulam ex mille folliculis constare, pone ibi materiam, quæ non potest exire, tum ductus glandulæ exsiccabitur, inde repletur, quia nec inflammari, nec suppurari nec gangrænescere potest, tum ibi oritur ejusmodi tumor.

Scirrhus est tumor præternaturalis, glandulosus, major, durus, scaber, non dolens, frigidus, nam nullibi verus Scirrhus nisi ad glandulas, & quo glandula major, eo facilius Scirrhus generatur, nam raro oritur in parvis glandulis, sic ut plurimum observatur ad glandulas Axillares &c. sic etiam Scirrhus Lienis fieri potest, sic etiam sæpe fit, ubi parvæ glandulæ modo ponuntur ut ad palatum, quæ pars quidem non est glandulosa, sed habet folliculos innumerabiles, qui si obstruantur, tum fit unus Scirrhus in totum palatum se extendens. Nullus Scirrhus fit sine Inflammatione prægressa vel Suppuratione, nec quoque fit in ullo alio loco corporis quam glanduloso, hinc ubi in tali parte est Inflammationem semper ad finem usque prudenter est agendum, & emollientia ad finem usque applicanda, ut pars sponte quasi diffluat, hic vero maxime peccari videmus in mulierculis, quæ in Inflammatione mammarum à materia lactis permittunt resolutionem, quæ ægris adeo placet, ut se ipsis committant, hæc tum pannos calidos ad mammas applicant, & spiritu vini calido mammas supra ignem fricant, sicque Suppurationem cavent, quasi bene factum esset, nam sic liquidissima parte materiæ obstruentis dissipata, nascitur Scirrhus; ergo Phlegmone, Erysipelas, Contusio, Suppuratio, omnia hæc quatenus Inflammationem faciunt, Scirrhum generant;

his

his intellectis, patet hunc morbum esse obstinatissimum & non magis suppurando educi & solvi posse, quam Calculus in vesica.

§. 393. Hic inquiritur in Prognosin Inflammationis, licet in pagina opposita modo de Scirrhus videatur agi.

Causa. Ex iisdem prægressis facile videtur, quid temperies sicca, rigida, calida? quid tempestas calida, regio fervida, prægressus labor? quid medicamenta calida faciunt in Prognosi pronuntianda? & cur periculosior Inflammatio in corporibus annosis, & illis, quorum membra laboribus sunt fracta, quam in junioribus & otiosis? cur periculosior in hominibus Scorbuticis, Cacochymicis, corporibus atrabiliaris &c. quam in illis, his morbis non obnoxiiis? & quam variet Prognosis pro diversitate causarum, quibus Inflammationes productæ fuerunt, si venenum vel materia suppurari non possit, ut in Variolis & Peste sæpe fit, tum pessima indicant, porro his, qui naturam humorum & vasorum intelligunt, non difficile erit scire, quænam Inflammatio, an rubra, flava, lymphatica, &c. vitæ periculosior sit, & quænam summa subsequi debeant symptomata.

Pars affecta. Magna etiam pars Prognosis desumitur ex loco affecto nobiliori vel ignobiliori; si interiora occupet, tum curari nequit, quis unquam vidit Scirrhum uteri resolutum, si vero valida Inflammatio plus externas partes afficiat & accessus detur, tum inde non est periculum vitæ, nam licet Gangræna fiat, tamen hæc bene tractata facile separatur, si vero locus talis sit, ut detergeri non possit, tum inde sunt Phthisis & Mors; hinc pars affecta est

consideranda ex. gr. in pinguedine; raro abibit in resolutionem, nam difficillime regrediuntur pinguia.

Magnitudo. Porro vero Scirrhus iudicatur à magnitudine molis, duritiei, Inflammationis Febrim facientis, unde eo plus humores agitantur, ab irrupta scabritiè scrupea superficièi.

Profunditas. Quo profundius Inflammatio hæret, eo pejus, ita ut nec manus nec emollientia accedere possint, vel si sub Panniculo Adiposo hæreat, tum plerumque fit Sphacelus, quoniam arteriæ in hac membrana hærent flaccidæ, compressioni & frigori externo expositæ, & affluxus humorum, hic omnium minimam patitur resisten-
tiam, Inflammatio in visceribus vitali functioni inservientibus est periculossima; in partibus ligamentosis, nervosis, osseis pertinax & sæpe summopere dolorifica, in glandulis pertinacior; quo citior Inflammatio suas periodos absolvit, eo periculossior.

Velocitas. Nam qui lente creëcit, diu fertur, qui vero subito oritur, ille est periculossior. Sic vidi Scirrhum mammæ Domicellæ ab Empirico tractatum, tantum sumpsisse incrementum, ut incredibile sit; sic sæpe intra diem in Pleuritide latus livescit & sphacelescit, tum moritur æger, ergo velocissima Inflammatio semper abibit in Gangrænâ, si lentius agat sæpe suppurando solvitur.

Natura ægre. Omnis æger, qui Lue Venerea laborat, omnis Melancholicus pessime fert Scirrhum, uti & omnes, quibus bilis fervida, calor ingens, hi maxime in Inflammationem inclinant.

Symptomata. Quo hæc vehementiora, eo Prognosis pejor; si pars sit dolens, gravis &

tor-

torpens, tum est Inflammatiō Suppuratoriā; hinc patet, quid Inflammatiō, species, sedes, phænomena, exitus, sed hæc æque ad morbos internos quam externos pertinent, nam omnes morbi acuti fiunt ab Inflammatiōe; sic etiam morbi ex acutis orti Chronici oriuntur male curata Inflammatiōe vel Suppuratione visceris, unde fiunt fistulæ, quibus homines consumuntur, si sit ad genu, ubi ligamenta ponuntur, sic ut Scirrhus externus in principio faciat dolorem, tandem in suppurationem, id est, in Cancrum exeuntem, sic Scirrhus Pancreatis ultimo facit materiam tabidam, & Sphacelum, ut consolidari nequeat, sic etiam à fistula pulmonali in Phthisi homines consumuntur, & idem in Cancro mammaram obtinet. Ex hæc doctrina conceptum omnium morborum tam Acutorum, quam Chronicorum discimus, uti & horum morborum exitum, sic si v. g. homo toto corpore horreat, si fitiat, caleat, & Febrim habeat, altero die iterum sanus est, hæc Febris fuit Ephemera, quia materia inflammans Febrim faciens est resoluta, sic etiam peritus Chirurgus, si videat Inflammatiōem externam, bona medicamenta emollientia seu fomenta applicat, hocque modo, si Inflammatiō non sit nimis magna, intra paucum tempus resolvitur; hic simul dabo fundamentum omnium morborum acutorum, quatenus curabiles sunt, sed omnes non curari possunt, sic etiam Chirurgus non omnes Inflammatiōes externas curare potest, verum *Hippocrates* dicit, ille Medicus mihi æque est laudandus, qui scit morbum curari non posse, quam qui curat morbum curabilem.

§. 394. Hic omnia supra dicta ad memoriam

C 6

sunt

sunt revocanda, nam maxime fallimur; dum adhæremus uni methodo & remedio, cum natura sit mutata, omni enim momento mutatur Inflammatiō vel in pejus, vel in melius; sic ut altero die sæpe nomen Inflammationis vix mereatur; hinc alia requiritur cura, nec Medici in Inflammatione Pleuræ, quæ aliquamdiu duravit, debuissent dicere, est Inflammatiō Pleuræ, sed Suppuratio vel Gangræna &c. Pleuræ. Venæ Sectio fere semper conducit, nisi homo sit summe Phthisicus.

§. 395. In omni morborum cura semper debemus illi viæ insistere, quæ est tutissima, jucundissima, & perfectissima: sic & in hoc morbo, qui valde cito & non sine periculo decurrit, hominemque sæpe ad plures mittit, vel ad minimum in magna discrimina postea conjicit, quæ ut plurimum in initio à prudenti Medico præcaveri poterant. Illa via tantum unica in hoc morbo invenitur; nempe benigna resolutio, quæ semper quærenda est, licet non semper eam obtinere possimus: sed aliquis forte dicet; nonne Inflammatiō etiam Suppuratione sanatur? imo sanatur quidem Inflammatiō producendo alium morbum, quod præcise non est sanare; nam sanare est materiem morbosam in sanam mutare, ita ut nulla functio inde morbosa reddatur, nec ullum liquidum præternaturale producat; quod tantummodo resolutione obtineri potest; ideoque hunc proponere mihi animus est. Ponamus vos vocatos esse ad Inflammationem cognitam, & videtis eam posse resolvi, tum ad hæc signa sunt attendenda, id est, signa resolutionis, ut sunt laxa temperies, sed non callosa, nec nimis fortis, aliqua Febris sed moderata, lenis calor, non magnus,

gnus, nec nimium frigus, non acris humor, tumor parvus, sed non durus, nam tum fit Scirrhus, quidam rubor & tensio, sed non magna, dolorque tolerabilis, & pars affecta fit cum dolore, satis mobilis, si nullum vitium circa cerebrum, si urina non valide inflammata tum est species resolutionis, excipitur tamen Pestis, ubi omnia bona apparent, sed tamen lethalia sunt, ad hæc omnia sunt attendenda, nam usum habebunt in Phrenitide, Pleuritide, Podagra & Rheumatismo.

1. Nam si vasa non lædantur, tum nil metuendum, sed hæc Inflammatiō est in vasis minimis, quæ brevi vascula destruit, ergo faciendum, ne ulterius lædantur; nam resolvere non possum, si vasa sint soluta, ergo primo hoc efficiendum, ut pus vitæ adacta non magis destruat vascula.

2. Si vascula illa adhuc resolubilia, tum adhuc integra sunt & resolvi possunt, si modo Inflammatiō ulterius impediatur. Læsiō hic est, cum vasa ad fines sunt obstructa, & ultimi fines nimium sunt dilatati.

3. Ut ire possit per loca obstructa, sed simul lenitas requiritur, ne minima & tenera vasa ab acrimonia lædantur, & vasa jam jam labefactanda rumpantur, non autem sufficit humorem reddere fluidum, nam in Gangræna & Sphacelo quidem fluidus fit, tum non lenis est, sed acerrimus; si materia acris circa locum hæreat, tum quidquid agis, fit tamen species putrefactionis, & proin non perfecta resolutio, verum hanc resolutionem multi promovere tentarunt per salia volatilia, ut v. g. spirituum Salis Ammoniaci, Salis Tartari per Deliquium, sed male, nam hæc resolutio non est promovenda

per acria, sed lenia, aliter non fit; licet cæteroquin resolutio esset facta sponte à materia.

Conservare. Id est, putredinem inhibere, ergo multa blanda adhiberi possunt, vidi per lac, Malvam, Althæam resolutionem esse factam, & ab aromatibus Gangrænam ortam esse.

4. Si materia obstruens fluida reddi non potest, tunc retropellendo debet in majora vasa agi; hæc est methodus Veterum, quam *Hippocrates* excoluit; sicque arteria fit venâ, ergo si Inflammatiō oriatur ex errore loci, Venæ sectio instituatur, tum pressio fit ab angustiori ad latiora; hæc quatuor designant remedia & quid fieri debeat in quacunque sectione. Hæc methodus primo apparebit difficilis, quia vulgo dicunt, tantum Missionem Sanguinis aut fomenta esse adhibenda, sed non distinguunt, & revera hæc esse observanda patebit in Praxi; revulsio vero fiat pro magnitudine Inflammationis plus minusve, tum Missio Sanguinis instituatur, nam nil est, quod melius resolutionem faciat; hinc *Hippocrates* dicit, si pars inflammata sit, statim mollissima, liquidissima tepentia fomenta applicentur, & quod si quid turgeat, tum fiat Venæ Sectio in initio, & *Galenus* addit, si necessitas postulet, tum instituatur Missio Sanguinis ad animi Deliquium usque.

§. 396. Impetus cordis urgens in vasa obstructa minuatur, si v. g. ligatura Inflammationem facit, hæc tollenda est; si frigus nimium, tollatur, si videamus emplastrum calorem conciliare per totum corpus, tum tollatur & sic porro.

Causæ notæ. Id est, tumores vicini tollendi.

Si

Si ad hominem Febre Ardente laborantem & uni loco per duodecim horas incumbentem advocatus videbis eum locum rubere, calere & paulo dolere, estque tum Inflammatio primi generis, si tum non moneas ægrum, ut locum mutet, tum altero die Gangræna aderit, sicque ad hæc advertere debemus, loca vero quam maxime periclitantur ab incubitu, quæ imprimis sunt ad Scapulam, os Coccygis & Calcaneum, si ergo æger uni lateri vel dorso immoto inhærere debeat, tum facere debemus, ut omnes partes æquabiliter pondus sustineant, quod linteis vel lecto fieri potest, & hinc Medicus, si os fractum sit, hoc ruditer tractare non debet, nec nimis comprimere aliter fit Gangræna.

2. *Minuendo.* Sed quare? impetus sanguinis arteriosi est causa Suppurationis vel Gangrænae vel Scirri, si hæc evitare possim, erit resolutio; ergo Missio Sanguinis ad animi Deliquium usque requiritur, quæ facit, ut impetus desinat, & puto hoc semper fieri debere in initio morbi acuti seu Inflammationis primi generis, & nil plus juvat: credo, quod si initium Pleuritidis sentiri possit, tum hoc medicamento morbus prohiberi possit, sed hoc non observatur, verum tamen maximi est momenti, nam si in corpore decem horis ante mortem sunt tales conditiones, quæ mortem faciunt, tum hæ conditiones prima hora non sunt pessimæ, sed sunt peiores, & peiores usque ad decimam horam, tumque æger moritur, sed si initium tollatur, tollitur & finis: verum si Medicus sic in initio morbum tollit, tum homines non putant illum Medicum multum fecisse, nam morbus
vulgo

vulgo à magnitudine symptomatum dijudicatur, sic ergo si videamus hominem Plethoricum fortiter anhelantem, nec interim à causa interna fit, vel non à motu musculari, tum Pleuritis est futura, & si tum illico Missio Sanguinis instituat, tum sanatur, sed hoc non ab hominibus consideratur, sicut fere semper nimis sero morbi gravitas dicitur. Utinam vero Practici non negligerent, hunc torporem inflammatorum in primo initio resolvere Missione Sanguinis una vice, si sufficiat, aliter duabus vel tribus vicibus, prout necesse videtur, nam per hanc vim vitæ, id est, impetum sanguinis possumus adeo imminuere, ut nulla fiat, hoc est, mors; si nunc tantum sanguinis educam, ut debilitas, quæ gradus est ad mortem, accedat, homine interim vivo, tunc certissime unam causam, imo primariam tollo, hac enim sublata ulterior vasis destructio impeditur: hinc in tota Medicina in his morbis (cæteris paribus) nullum efficacius remedium invenitur: nam non tantummodo quantitatem sanguinis imminuit, sed etiam densitatem & pressionem, unde vasa laxantur; hinc frustra *Basilus Valentinus*, *Paracelsus*, *Helmontius*, *Bontekoe* similesque clamant contra Venæ Sectionem.

Purgationem. Quia visum fuit purgatione post Venæ Sectionem magnum gravemque morbum Inflammatorium esse sublatum, sic etiam *Sydenham* in Praxi paucis septimanis ante mortem scripsit, quod daret purgans post Venæ Sectionem *Antiphlogisticum*, quod alvum laxat, illud vero purgans non debet esse inflammans, vide *Materiam Medicam*, ubi has proprietates habet
 1. ut sanguinem solvat, 2. ut solutum sanguinem

nem per vasa Mesenterica ad intestina deducat, 3. quod reddit sanguinem nec acriorem, nec magis mobilem, ergo maxime curat hos morbos, ubi nimium impetus est metuendus v. g. Tamarindi, Manna, Syrupus Rosarum, Decocta Prunorum, Tartarus, ejus Cremor & Crystallus, Sal Polychrestus, pulpa Cassiæ fistulorum pulpa Tamarindæ; Rob Sambuci, Ribesiorum, Syrupus Cichorei cum Rheo, Solutivus, Mel, Saccharum, Cassia, Stibium Antimoniatum; quæ omnia continuentur, donec in artificialem Diarrhæam incidat æger, sicque curatur una methodo, quæ aliter diversas requisivisset, lene Narcoticum vesperi prodest, omne, quod Sydenham nos docuit, est, 1. mittere sanguinem, 2. dare purgans, quod laxam alvum servat, & fit remedium Antiphlogisticum, 3. motum cum mollibus Diacodiatis vel Narcoticis tollere; ille vero in prima sua Praxi putabat Febrem quamlibet esse aliquid substantiale seu ens singulare, hocque sua singulari methodo curandum esse, sed paulo ante mortem in scedula monitoria hæc tria nos monet, Pestem vero ab hac methodo excipit. Multa vero purgantia Febrem faciunt, ut est Aloë, Trochisci Alandal, Turbith, Colocynthis, alia non sunt moventia, sed liquefacientia, alvumque ducentia leniter sine motu, ut hic recensui, sic Tartarus est acidus primas vias purgans & putredini adversus, sic etiam Nitrata hic conveniunt, ut est sal Polychrestus, optimum vero purgans acidum est Tamarindus maxime ejus pulpa; hinc in India tam frequens est ejus usus. Hæc vero in *Materia Medica* vobis recenseo, ut salina subacida & salina contra putredinem vel antiseptica seu saponem sub-

subacidulos, hæc danda sunt tanta copia, ut alvus sit laxa, non vero (ut dixi) debent esse Inflammantia; tum dein injiciatur Clyfma, hocque modo Inflammatio jam præfens tolli & futura præcaveri potest, sed tum non videmur magni quid feciffe, nam curatio vulgo à magnitudine mali menfuratur, quod malum tum nondum est præfens, sed hæc tamen non sunt negligenda, sed omni cura observanda, hinc credo inde factum esse, ut ultimis temporibus (quod sine jactantia dixerim) non tot ex ægris meis Febre acutissima laborare viderim, quia hac methodo processii. In Inflammationibus oculorum diuturnis fortis alvi purgatio, quæ impetum humorum à parte inflammata ad intestina derivat, convenit, sed illa purgantia sunt eadem, ut hic supra descripta sunt, quæ satis fortiter purgant, modo augeatur dosis, si v. g. crystalli Tartari dragma una non purget, dentur tres aut plures, si Decoctum Tamarindorum uncia una non moveat, dentur tres aut plures, & sic de cæteris: nam fortioribus, ut Helleboro, Colocynthide, Aloë &c. hic non uti licet, quoniam Febrim excitant, antequam purgant.

3. Venæ Sectio non tantum agit, quatenus impedimentum tollit, sed etiam quatenus copia minuitur sic etiam purgatio.

4. *Revulsio est derivatio copię liquidi circulantis à loco dato versus locum datum*, dolui me videre in Clarissimorum Virorum Professorum publicis scriptis, quod scriberent veteres delirasse, cum de revulsione locuti sunt, dicentes hæc omnia jam vana falsaque esse circulatione detecta, quæ docet sanguinem fluere ad extrema, & ab extremis per venas iterum ad cor, sed errant

errant hi viri in his, nam si venam vel arteriam aperiam & sanguinem mittam, tum fit revulsio, & hoc tamdiu continuare possum, donec satis revulsus esse videam, nam hoc ad mortem usque facere possum, ergo possum revellendo in iis morbis impetum sanguinis à loco maxime nocente ad locum minime nocentem derivare, si prius locus foveatur, tum ibi fluxio orietur, quia ex laxitate erit minus resistens, sic impetus & copia minuuntur. Si v. g. vena secta & purgationibus in ægro laborante morbo inflammatorio institutis tamen inflammatoria Diathesis adsit, tum ad partes inferiores variis in locis applico Cucurbitas, quæ impetum sanguinis à loco inflammato obfesso in alium locum derivant.

Frictiones lenes applico ob eandem causam, tunc venæ in uno loco citius evacuantur, & arteriæ iterum citius deplentur, & sic motus eo determinatur, *Hippocrates*, cui circulatio sanguinis latebat, dixit, omnis pars trahet, quo plus calet; de frictione *Galenus* totum librum conscripsit, Græci, docente *Celfo*, curaturi per resolutionem ducentes ægrum in balneum linteis fricabant in loco adverso.

Suctu. Hic intelligo Cucurbitas aëre vacuas surgentes sine sacificatione, & sic resistantiam minuunt in loco jusso, & derivant ex aliis locis huc versus, quod feliciter omnem impetum avertit, hæ Cucurbitæ multum profunt v. g. quando cerebrum est inflammatum, nam in his morbis acutis capitis sex, septem vel octo Cucurbitas ad jugulum, femora & brachia applicui, & inde maxime levatus fuit æger.

Epispastica. sunt attrahentia, quæ partem in certo loco reddunt laxiorem, quam in alio loco,

co, vel ut humores plus ad ea loca vergant, ubi vis: optimum Epispasticum est aqua tepida, fortissimum Epispasticum est vapor aquæ tepidæ, & incredibilis efficaciam, quia partes laxant, & minorem resistantiam producant, vel lac dulce solum vel cum emollientissimis herbis incoctum, & forma fofus vel cataplasmatibus parti applicatum; nonnulla sunt fortiora, quæ etiam laxant & acribus componuntur, ut Oxycrata ex aceto, & aqua, tum agunt stimulando, laxando, & aperiendo, si tale quid applicetur pedi, pes tumebit, ac si Erysipelate OEdematoso laboraret, talia applicavi homini ab initio Variolis laboranti optimo cum successu, sed partes aliquomodo deturbat, ideo non facile capiti applicarem, fermentum panis nigri cum sale & aceto mistum vel Emplastrum de Galbano applicatur plantis pedum, Talis, Poplitibus &c. quod in curanda Inflammatione cita optime conducit.

Vesicatoria. Vulnuscule parva in loco faciunt; rumpuntque tenues fistulas & attrahunt, Hippocrates hæc attrahentia vocavit, & conveniunt, ubi lentor est ingens, & calor requiritur, & ablata Epidermide applicari non debent, quia ei parti semper Febrim causant, sunt nimis acria, ergo iis non confido.

Fomento & Balnea, hæc laxant unam partem plus quam aliam, ut magis deriventur humida & minus resistant solida; ut fit aqua tepida.

Fonticulus dicitur vulnus incisum Epidermidis & cuti usque ad Panniculum Adiposum, cui corpus durum ut Pisum imponitur, ne concretio fiat, hinc convertitur hoc vulnusculum in ulcus, unde continuo ichor effluit, fonticulus.

culus convenit in omnibus morbis inflammatoriis.

Setaceum fit hoc modo, acus trajicitur per Epidermidem, Cutim & Panniculum Adiposum, relinquitur filamentum in vulnere, quod si con- crescere incipiat, tum movetur, sicque locum ulceratum retinet, aliquando materia acri relin- quitur filamentum, quod convenit in morbis ex lentore non à calore oriundis, hæc setacea hu- mores determinant & evacuant, verum videmus nonnullos homines ita obsequosos esse revulsioni, ut si à quadam causa externa, Inflammatione o- cularum seu Ophthalmia laborarent, quod statim curarentur, si modo eorum pedes sudarent, quod sæpe in laxis corporibus obtinet.

Forti alvi subductione. Ut omnia exire possint sine resistantia, quod omnium optime fit per clysmata ex solo lacte, saccharo cum syrupo Al- thææ Fernelii & Melle, quod intra sex horas ter vel quater injicitur, tum avertitur motus inflam- matorius ab intestinis. Medicamenta hæc non debent esse nimis acria v. g. dentur Cremoris Tartari dragmæ sex, tum æger purgabit fortiter sine magna acrimonia.

5. *Aëre subfrigido.* Aër enim penitus frigidus constringendo vasa facit rigida; quæ & liqui- da compingendo crassiora reddunt: calidus ve- ro humidiora dissipat, crassiora relinquit, pu- tredinem auget, & vasorum rupturam accele- rat; hinc aër debet esse subfrigidiusculus, ut in initio mensis Maji, qui est optimus, & omni anni tempore in cubiculo ægri tantum sic obtine- ri potest.

Siccò sed moderate, aliter vasa fiunt nimis rigida, licet ad locum obstructum, & inflam-
ma-

matum aër non appellatur, quia ibi fomenta similiaque applicantur, sed aër ille ficcus ad pulmones appellitur, ubi nocet, si modo Febris adfit, quod hic suppono, aliter ficcus ad ægri sanitatem multum facit.

Affectibus animi nullis. Nam homo, qui perfecta utitur sanitate (nam ira furor brevis est) tum anhelat, rubescit, cum vero hic æger periclitetur à nimio impetu, hinc ergo cum affectus augeant impetum; hinc ab his se abstinere debet.

Quiete naturali. Sine confabulatione, omnia quiescant circa ægrum, tum si homo in tali quiete versetur, si somnus naturalis fieri non possit, tum arte est conciliandus per Anodyna, Laxantia, Humectantia, acre Emendantia, vel Purgativa, Demulcentia, vel Narcosin inducentia ut Opium, sed disputatur, an per artem liceat conciliare quietem, dico maxime, si lenioribus id fieri possit, non illis Anodynis & Narcoticis, quæ sanguinis motum incitant, sanguinem rarefcunt, sensumque obtundunt, imprimis si inflammationem non negligamus, putantes ægrum se bene habere, dum æger non conqueritur de dolore, hinc medicamentis leniter Anodynis somnus est conciliandus, ut externe inungendo tempora, carpos, manus &c. ubi arteriæ fere nudæ jacent, Unguento Populeo & similibus; interne assumi possunt Aqua stillatitia florum Rhoeados, Syrupus ejusdem, Syrupus Papaveris Albi, Diacodii &c: sed semper in parva dosi & sæpe repetitis vicibus, donec quiescat æger, non ultra; impossibile enim est aliquid boni in parte inflammata efficere, si non quiescat, si vero pars ita sit affecta, ut intra octo horas destructio

ctiōnem producere possit, tum datis Opiatis dolor quidem tollitur, sed destructio non prohibetur, ideo fallit Medicum, quia æger conqueri non potest; hinc putō licere quidem somnum conciliare, modo Medicus cogitet se modo indolentiam induxisse, sed non causam doloris sustulisse.

Victu tenui. Qui quam maxime accedit ad aquam, sic *Hippocrates* in tali casu laudat Hordei crudi non mundati decocta, quod per multas horas coctum & dein contusum iterum plus coquebatur, & hujus colatura ipsi fuit dicta Ptisana, si plus Gelatina, si adhuc plus Cremor, vel puls; Diæta sit ex Avena, Milio, Oryza &c. cum aqua in Ptisanam decoctis; ex quibus etiam ut ex seminibus quatuor frigidis majoribus & minoribus &c. quoque emulsionēs parari possunt, huc etiam spectant decocta Panis cum pauxillo vini vel succi Citri, Poma, Cerasa, Pyra, Ribesia, bene matura, in aqua cum parva vini copia decocta, vel assata &c. quæ omnia sunt optima, quoniam sanguinis motum nec ejus impetum augent, nullum pondus faciunt obstructis, & interim pro vita sustentanda sufficiunt: si vero crassa dentur, tum Inflammatiō augetur; ex hisce & adhuc pluribus aliis tot varia edulii genera cum eadem indicatione à Medico præscribi possunt, ut, si æger ab una abhorreat, facile Medicus alteram formulam præscribere queat. Potus debet esse aquosus tepide assumptus ex Avena tenuissima; vel serum lactis, quod est optimum nutrimentum à *Sydenhamo* laudatum in Rheumatismo. Lac eburatum, & quoque lac cum aqua seu hydrogala nempe aquæ pintæ tres & lactis pinta una, vel partes æqua-

æquales, si Hyems sit, si æger sit debilis, tum lac ebutyratum est egregii usus, quod est refrigerans & nitrosa aciditas adest, sicque resistit putredini, cæterum decocta farinosa quoque hic bona sunt, uti & decocta Cerasorum, quæ multa aqua cocta per Setaceum transmittuntur, unde fit quasi puls, postquam pauca farina est admista, crassior tamen est quam lac recens; qui vero est valde debilis, huic uti licet ovis & jurè carniū, hæc dicta vobis in memoriam imprimite, ne res ita sese vobiscum habeat, uti cum plerisque junioribus Medicis, qui formulis quibusdam sunt instructi, sed ubi seniores Medici quærunt, qualis victus sit instituendus, tum hærent, sed si æger sit in eo statu, in quo nondum Suppuratio adest, tum his uti possumus, hæcque simul loco potulenti sunt adhibenda.

Antiphlogistico. His tamdiu uti debemus, quamdiu Inflammatiō est adhuc in statu, ubi suppurari vel gangrænescere potest; tum hæc dicta danda sunt, quæ quoque possunt loco potulentorum adhiberi, nam aliter obstructio augetur, nam per nullum locum difficilior est transitus, quam per locum, ubi inflammatorium spissum hæret, si vero hoc attenuare possiet, & interim non augere motum, tum curo Inflammationem, sed hoc est difficillimum, nam hæc, quæ attenuant, plerumque motum augent, hinc vero danda sunt Antiphlogistica, id est, quæ Inflammationi opposita sunt, φλογώσις enim significat *Inflammatiō*, hinc φλογιστικόν *inflammatorium*, & hæc medicamenta attenuant & simul refrigerant, si æger his utatur, tum imprimis vasorum læsio impeditur.

Diluens

Diluens est aqua, quæ multo levior sanguine Inflammationem nec calorem procreare potest, nam si homo esset calidissimus, & unico momento sanguis ejus aqua fieret (ut per impossibile loquar) tum illico frigeret, quia aqua in vasis fluere non impeditur, omne strictum laxat, crassum diluit, & in venas non resistentes facile abit.

Refrigerantia, quæ calorem minuunt effectu Physico, uti & densitatem in liquidis, stricturam in vasis & impetum cordis, quæ sanguinem attenuant, si jam humorem diluere, vasa laxare & impetum minuere velis, tum Venæ Sectione & Purgatione hoc corpus refrigeratur; refrigerantia sunt primo, quæ diluunt, secundo, quæ vasa laxant, tertio, quæ humida laxant, quarto, quæ mitificant, hic ergo aqua, acescentia, Nitrosa, Emulsionem oleosæ & oleosa laxantia summi usus sunt, aqua sola refrigerat: verum sunt nonnulla, quæ aquæ admista aquam plus refrigerare faciunt, ut est succus Limonum, Ribesiorum, & hi, cum sint aciduli, Nitrosi & molles, leniunt, & acre supprimunt, quod alcalescere potest; hic vero in *Materia Medica* tale refrigerans medicamentum præscripsi, non vero volo, ut adeo compositum medicamentum sumatis, sed potius unam omittere plantam, & alterius dosim multiplicare; sicque variationes habere potestis; hæc medicamenta refrigerantia sunt Decocta ex Radicibus Scorzonæræ, Graminis, Tragoponis, Acetosæ, Sisari &c. ex Foliis Becabungæ, Endiviæ, Lactucæ, Dentis Leonis, Cichorei, Acetosellæ, Agrimonoides, &c. ex Floribus Buglossæ, Violarum, Borruginis &c. Emulsionem ex seminibus Bardanæ, Cichorei;

quatuor frigidorum, majorum & minorum; Petroselini, Hordei, Avenæ &c. quibus Decoctis & Emulsionibus addi possunt Syrupi Radicum quinque aperientium, Violarum, Rob Sambuci, Ribesiorum, Sal Prunellæ, Nitrum, &c.

6. Hæc Methodus veteribus famosa fuit, sed apud recentiores explosa est, veteres quam maxime laudarunt repellentia, & adstringentia in Obstructione & Inflammatione, sed recentiores id neglexerunt, quia putabant hæc coagulare humores, sed videamus, quid veri subsit, si v. g. fiat Obstructio in arteriæ fine, ut semper fit, si ibi aqua frigida nitrosa, vel Sal Ammoniacus applicari possit, tum materia obstruens retrofilit, quia vascula inde se contrahunt, & sic materiam obstruentem repellunt, sic ergo si ad vasorum apices accedere possimus, tum talis effectus est sperandus, si vero hoc non ita cito succedat, tum non inhærere debemus, nam tum Gangrænam procrearet, sic etiam veteres hoc fieri quoque voluerunt modo in initio, quod est impetus in loco minui, arteria ad finem obstructa plus impetus patitur quam non obstructa, quia non nimis ad hanc adfertur, quam antea, sed non transmittitur, ergo jam quæro, quid fit impetum sedare, seu fluxionem veteribus, seu Catarrum Græcis, recentioribus circulationem? Hoc fit faciendo, ut vasa non extendantur, nec impetus in iis fiat, hæc vero fiunt, r. per refrigerantia, quæ vasa arctiora reddunt & liquidum pellunt in locum magis patentem; refrigerantia vero porro sunt talia, quæ attritum minuunt, nam caloris incrementum est, ut attritus incrementum, & decrementum attritus est

est, ut incrementum frigoris, & sic omnia, quæ minorem attritum faciunt, dicuntur refrigerare, sic Missio Sanguinis est refrigerans, sic etiam si æger Febre putrida alcalina laboret, tum succus Citri est refrigerans, hoc in casu etiam omnia, quæ causam doloris tollunt, sunt refrigerantia, ergo omnia 1. quæ acre tollunt; 2. quæ impetum minuunt, 3. quæ obstructionem tollunt, sic enim si quis v. g. valida manus Inflammatione laboret, tum ponantur ad locum fomenta aquæ tepidæ vel lactis, tumque mitescit Inflammatio, calor & impetus minuuntur, sed modo hoc lac humectando ratione olei agit, sic etiam ad locum Podagricum applicari potest lac mulsium recens cum flore Tritici cocti, adde parum Croci hæcque puls applicetur loco dolenti, raro fallitur, quin dolor tollatur, hæc sunt refrigerantia.

Repellentia sunt, quæ constringunt vasa, & faciunt ex arteriis venam, idem adstringentia faciunt, quæ si externe adhibeantur, tum ligatura est primum adstringens, hinc Chirurghi circa locum inflammatum lenem ligaturam circumducunt, si videant resolutionem possibilem; veteres talia repellentia adhibuerunt, nempe applicabant parti inflamatæ aquam frigidam, Phreniticis affundebant frigidam aquam capiti, calidam pedibus in initio morbi; tamen non auderem hæc sola adhibere, sed prius interne cæteris adhibitis; illa medicamenta sunt aqua simplex, aqua florum Sambuci, Plantaginis, Rosarum, Acetum Sambuci, Rosaceum, Sciliticum; Nitrum, Sal Ammoniacus, Sief albus, Tutia præparata, Saccharum Saturni, Vitriolum album; hæc & multa alia similia magna copia harum aquarum

rum diluta, tepide applicata, optimi usus sunt, si in initio morbi cum prudentia applicentur, præcipue prægressa Venæ Sectione & cæteris; in initio Variolarum obvolvo pedes ægri fomentis emollientibus, ut vasa laxentur, & mollia redantur, tum capiti lenia frigida applico; sed hæc fomenta magna cum prudentia sunt applicanda.

Anodyna sunt eadem, quæ refrigerantia, 1. sunt acre rodens mitificantia, 2. tensum laxantia, 3. humorem distendentem diluentia, 4. motum seu impetum vitæ minuentia, hinc applicetur fomentum humectans & oleosum si locus doleat, ut *Hippocrates* suadet.

Aperientia sunt vasa laxantia, quæ superficies lævigant, quasi obliniendo, & quæ materiem obstructuentem tollunt, hæc generalia sunt, sed videatis in exemplo, quantum hæc methodus juvet, sit v. g. æger colore rubore per totum corpus siti & Febre laborans & doloribus hinc inde obnoxius, sed tamen sine stupore inflammatorio, ne quid maligni adsit, quomodo hic morbus vocandus sit? An Inflammationem cum Febre dicere? Imo, tum hac methodo ægrum curare possumus, ut si quis v. g. ultra vires deambulet, tum vesperi sentit dolore; circa artus, & tota nocte sitit, calet, rubet, & urinam habet rubram, ergo Febricula & levis Inflammatio adsunt, sed quid tum faciendum, legite *Hippocratem* & *Celsum*, qui suadent ægrum in balneum ducendum, vel pediluvia adhibenda, & potus aquosi tepidè magna copia dandi, ut est Coffe, quod fere idem potus est, ac tempore *Davidis* milites usi sunt, ut in Sacris legitur, quod erat ex tritico tosto, si vero medicamenta moventia cibosque

bosque crassos sumat, tum tota nocte æger est inquietus, aliter feliciter hisce supra dictis à Febre liberatur, sic quoque in Rheumatismo obtinet, ubi ægri calore, siti, & Febre laborant, si vero tum Spiritus Vini adustus vel aquæ Theriacales dentur, hisque medicamentis quieti ad sudandum componuntur, tum sæpe ex hoc morbo fit morbus acutus multo gravior; ergo jam huic quæsito satisfactum est, ubi quærebatur, quot modis læsio vasorum impediatur; hæc vero æque vera sunt in morbo interno quam externo, hocque modo in Pleuritide & Phrenitide læsio futura est tollenda.

§. 397. *Laxata.* Simul vero causa obstructionis & causa obstructam materiam urgens tolli debet, sic si distractio nimia fit, tum pars est laxanda, ut liberum sit iter, & hoc vas Paralyticum factum, hinc se non iterum contrahit, verum hic de Paralyfi non ago, sed pono vires contractrices vasis nondum esse disperditas, tum distractione laxata se restituit, vasque redit in naturalem statum, sed primo modo fit semi-Paralyfis.

Vis. Nisi ita distenta sint vasa ut elasticitatem omnem amiserint.

§. 398. Hæc tertia indicatio hic magnam difficultatem facit, nam quid est materia obstructuens? Est lentus, viscosus Inflammatorius sanguis, per quem lentorem sanguis seorsim in floccos concrescit, dein in majores & minores, & tandem fit Homogeneum corpus, nam non est terra, sed sanguis inflammatorius, & illa materia est ponderosior, densior & durior materie sana, quæ plerumque est orta à nimia sanguinis compressione, hæc vero à nimia ve-

locitate, hinc hic longe alia resolutio requiritur, quam in morbis Chronicis.

Attenuare est partes quasi scindendo reddere tenuiores; hinc ita attenuatur, ut non plus incre-scat, nec moveatur.

Diluere est materiam ex globulis concretis compositam liquido interposito resolvere; de his vobis multa dixi in Capite de Obstructione, si enim potestis facere materiam tam tenuem, ut transfluat, tum resolvistis.

I. *Vasis* &c: uti in Obstructione dixi, omne vas, ubi Obstructio fieri potest, est arteriosum, sed omne arteriosum reciproce expanditur & contrahitur, hoc motu materia contenta atteritur, & dividitur, hinc vasa nimis distenta amittunt elasticitatem & motum; hinc non conteritur liquidum, ergo causa distendens est minuenda.

Missio sanguine. Nam cui perfecta est arteria magna, ex hac exit sanguis, æger fit debilis, frigidus, pallescit, anxie obruitur, & cadit in animi Deliquium, & tum sanguis retrogreditur; dicunt vero alii, quod si semel in arteria retroiret sanguis, quod tum non esset circulatio, sed tamen hoc pro momento fieri potest, nam si sanguis incipiat deficere, tum retroit & ad partes non derivatur, sed modo ad cerebrum, quia ibi (ut dixi) minima fit resistentia; hinc *Galenus* dicit, quod Missio Sanguinis ad animi Deliquium fieri debeat, quia tum vasa per frigus contrahuntur, & hinc sanguis retropellitur, putavitque ille illo temporis puncto, quo fit animi Deliquium, sanguinem retropelli, hoc summum remedium, sed sæpe nocet alteri indicationi; hæc vero methodus sola sufficeret, si non quandoque aliquod esset obstaculum, nam

Me-

Medicinam nostram non tradere possumus nisi ad circumstantias, universale enim remedium non habetur, si vero quærat, an Missio Sanguinis sit bona? si nil aliud adesset quam obstructio, tum sufficeret, si nullum esset contraindicans. Venæ Sectio prodest in eo, quod etiamsi oscillatio sit amissa in aliquibus arteriis, sed non in omnibus, tum facile restituitur hac operatione; hinc sanguine ex vena quadam detracto, subsequenti pulsu statim restituitur oscillatio. Vide observationes *Severini* & *Bartholini* in Anatomie de Arteriotomia, nam simulac arteriarum fines sunt infarctæ, ut Venæ Sectio non profit, tum instituenda est Arteriotome v. g. ex arteria Temporalis.

Per stimulum. Hæc quoque est antiqua methodus, ubi resolutio cito maxime fieri debet, ut notat *Baglivius* in capite de Pleuritidie, qui solum hoc animadvertit, sed tamen sub conditionibus præmissis, at tantum in hoc casu sufficient decocta tenuia leviter aromatica interne calida assumpta; quæ præparari possunt, ex tribus lignis Santalinis, Sassafras &c. ex Radicibus Imperatoriæ, Graminis, Petroselini, Eringii, Carlinæ &c: ex Herbis Scabiosæ, Rutæ, Betonicæ, Parietariæ &c. & ex variis pluribus leviter stimulantibus, in *Materia Medica* dedi tutissimas & ordinatissimas formulas; hæc si largiter potentur, vi illius aquæ dilutæ solent ad illa loca venire & facere stimulum, ut motus oscillatorius restituatur; idem fere efficitur per syrupum de Acetosa *Fernelii*, de Althæa vel Citri, hæc omnia magna copia sunt assumenda, si hæc pertransire possunt, tum bona sunt, sed si acre vel acrimonia oleosa adsit, ibi ligna & reliqua in *Materia Medica* recensita meliora sunt;

hæc tuto usurpari possunt, licet sint Aromata; quia sunt lenia, quæ à veteribus fuerunt laudata.

Fomentis. Hæc nunquam sunt omittenda, & hæc est regula universalis quod nunquam singularia debeamus adhibere & universalia omittere & vice versa, sic si homo sit Pleuriticus, tum omnia, quæ in Pleuritide singularia & simul generalia applicentur, ut fomenta; sic si quis in crure Inflammationem habeat, tum fomenta adhibenda sunt, & simul Venæ Sectio, quod à multis Chirurgis non observatur.

Frictionibus, mollibus nempe & lenibus, quæ olim fiebant per servos Alyptas dictos, quando redibant Domini ex balneis; fibræ enim hoc modo roborantur & humorum fluxus promovetur.

2. *Diluendo.* Dissolutio fit diluentibus tantum aquosis, nam omne, quod diluit ut serum lactis, lac ebutyratum, Cerevisia Neomagensis *Mol* dicta tantum diluit, quatenus aquam admixtam habet, hisce diluentibus utantur forma balnei, fustus, vaporis, Clysmatis, potus &c; hinc diluens generale est aqua, nec novimus aliud, oleosa conglutinant, spirituosas consolidant, ut Alcohol summum est consolidans, salina discindunt. Aqua calida laxat, frigida vero contrahit, ergo obstructionem majorem creat, ut *Galenus* optime annotavit, hinc si Medicus posset invenire modum diluendi sanguinem per aquam, & immiscendi eam sanguini, tum sanguinem sola aqua dilutum retineret, & sanaret utique omnes morbos inflammatorios, sed jam observavit *Galenus* aquam in sanguine non remanere, nisi admisceantur saponacea ut mel aqua dilutum, quod per totum corpus penetrabit, nempe si intra
viginti

viginti quatuor horas libra una & dimidia mellis magna aquæ copia diluti potentur, & addatur succus Limoniorum, vel decocta farinosa ex Althæis, Malvis similibusve, quæ additis levibus salibus & saponaceis maxime juvant; si urina sit ruberrima, tum aqua sola nil juvat, sed adhiberi debet sapo suboleosus acidus, ut Mel cum aceto & aqua; in omni cura Antiphlogistica primo subministrantur Clysmata mollia, postea potat æger decocta Tamarindorum, vel decocta mollia cum pauco aceto vel sale Prunellæ, præmissa Venæ Sectione, laxatione, tum dare potest Decoctum lene aromaticum superius descriptum.

3. *Attenuantibus.* Singularis enim Phlegmones tenacitas in sanguine hæret, hæc vero alia est quam in morbis Chronicis & frigidis; hinc quaeritur, quid tenacitatem inflammatoriam resolvere seu tollere possit 1. Nitrum, 2. Nitrum fusione paratum, Nitrum cum Sulphure ut sale Prunellæ & Polychresto, Tartarus, Tartarus Vitriolatus, idem quoque Saccharum, Mel, Manna, hæc omnia conveniunt, sed quia putredo simul adest, hinc sumatur Oxyfaccharum, quod ex Ace o & Saccharo paratur, Oxymel, omnes succi Horæi maturi recenter expressi, succi Pomarum, Uvarum, Cerasorum, Ribesiorum, qui sunt veri Saponēs; hæc Hippocratica in diversis modis proposui, ut sciatis, quid sumendum sit, Vide Caput de Obstructione.

Genio. V. g. si ex salino concreto, tum aqua sufficit, si ex acido concreto, tum alcali cum aqua sumptum solvit, si vero materies impacta inflammatoria, tum sal Ammoniacus, Nitrum, salia utpote levissima cum aqua sunt potanda, si à terrestri tum saponacea acida ut Rob Sambuci,

de Ribefiis, & Syrupus ex hisce compositi, Oxymel tam simplex, quam Scilliticum, si æger sit acida laborans acrimonia & pallidus, tum sal Cornu Cervi, urinæ vel sanguinis; nam Medicus obstructionis genium plerumque videre potest; in inflammatorio morbo raro muriaticum peccat, sed fere semper alcaliscentia salis & rancescentia olei, ut & utriusque indolis alcalinæ volatilis; si sit viscosa iners, tum aqua tepida cum aromatibus convenit.

Externe. Hinc apud *Swalve* de Quærelis Ventriculi; Ventriculus conqueritur, se medicamenta assumere debere, si digitus Podagra sit affectus, sic etiam hic externa quandoque sufficiunt, interna vero efficacissima sunt; hæc tantum cognita à Medicis remedia novi, unde jure quodam Medicus expectabit resolutionem aliquam, si enim materiem reddat meabilem, corrigit id vel ope vasis vel ope liquidi; in morbis inflammatoriis potus optimus est sequens.

℞. Aurant. Curasav. succ. ℥j.

Nitri puri ℥β.

Aquæ hordei ℥xx.

— Rosarum ℥j.

Syr. Capillorum veneris ℥ij.

M.

& si æger sit valde pauper, tum

℞. Aquæ tepidæ & coctæ ℥xxx.

Aceti ℥j.

Mellis ℥β.

Nitri puri ℥β.

M.

Quod est oxymel Hippocratis.

§. 399. *Aquoso.* Quoniam statim transit per vasa, imprimis si potus sit tepidus, nisi adsit nimia laxitas, sed in inflammationibus est rigiditas frequentissima, ergo fere semper conducit.

Blando. Vix vero ullus victus in genere blandus vocari potest; hinc semper debet esse respectivus ad materiam peccantem, si illa non est oleosa, tum omnis generis Emulsiones conducunt v. g. ex Avena, Hordeo, Tritico, Amygdalis, semine Papaveris, quatuor frigidorum majoribus & minoribus coctis & tritis; victus sit ex oleosis & farinosis. De Obtudentibus dixi, ubi de corrigentibus acrimoniam egi.

Acri. Sic ubi acre peccat, ibi veteres laudarunt maxime terreas medicatas, ut Bolus Armena, Terra Lemniæ, Terra Silesiana, hinc in ipsa Peste hæc medicamenta adhibuerunt, si vero acre biliosum adsit, tum mellita conveniunt, & Syrupi acescentes vel aciduli, verum multi à melle acidum in corpore timent, sed hoc acidum in corpore non tam cito fit, quia longum tempus requiritur, antequam acescat.

Opposita. Si v. g. bilis sit acerrima, tum oleum Amygdalarum Dulcium recenter expressum in copia conducit, si fætidum, acida & acescentia; si acidum, blanda carniū jura conveniunt, ut corrigat illud acidum.

§. 400. Veteres vocabant retropulsū, quando Inflammatiō hærens in fine vasis, vase hoc integro manente nec destructo fiebat evacuatio liquidi arteriosi ex arteria, ita ut hæc arteria fiat tunc pro hoc tempore vena; ergo dixerunt, materiam esse resolvendam vel retropellendam, & effectu, licet sanguinis circulationem ignorarent, optime dixerunt. Ultima indicatio est, ut Inflammatiō non

abeat in Suppurationem nec Gangrænam; melius saneremedium Medicina invenire vix potuit, quam hanc retropulsionem, licet nonnullis videatur impossibile sed videant modo experimentum in ala Vespertilionis contusa à *Leeuwenhoekio* captum, in qua nimirum deprehendit motum sanguinis sese bene habere, nisi quod particula crassa in contuso loco hæreret, quæ motu oscillatorio majori tunc fortius adigebatur in vas illam continens; tunc ab illo fortius retropellebatur, tandem uno ictu fortissime in vas impulsæ, validissime ab illo retropellebatur in vas majus, & sanguinis per illud vas, antea obstructum illa crassa particula, liber transibat. Præterea certus sum, neminem esse, qui hanc retropulsionem non sæpissime viderit, v. g. homo sanus habens omnia vasa proportionaliter plena, faciem vividam & roseam, cui triste aliquod nuntium adfertur, statim pallescit; si tunc omnis rubedo sit à sanguine arterioso transparente, uti re vera est in nostro corpore, tunc ille sanguis, qui antea faciebat colorem roseum, in arteriis amplius esse non potest, nec tamen tam cito transivisse in venas (sit enim uno momento ille pallor) sed necessario debet retroivisse, imprimis cum in animi Deliquio, quod in his casibus fit, appulsus sanguinis à corde, si non tollatur penitus, maxime tamen imminuitur; sicut arteriæ ultimæ non solum non accipiant sanguinem, sed etiam quasi venæ illum in vasa majora retropellant: quod idem obtinere possumus.

1. De hac veritate dubitare possumus, quia sanguis non agit per omnia vasa eodem impetu, eodem modo, nec æqualiter, sed in his semper variant, est tamen quædam pars, per quam liquor sine mutatione adigitur, ut fit per cerebrum, cere-

rebellum, medullam oblongatam & spinalem, nam hæc intra cavitatem osseam sine musculis, pinguedine; & mutabilitate hærent, & vasa elasticitatem non habent; hinc sanguis licet motus minimus modo sit superstes, tamen adhuc pellitur in caput, quamvis ad partes ire non possit, ut in Phthisi videmus, ubi tota corporis habitudo perit, sed sensus manent, & vix pedibus insistere possunt, quin cadant in animi Deliquium, ergo hic tamen circulatio per cerebrum manet, nam omnibus sensibus tam internis quam externis gaudent, nunc si reliquæ partes premi possunt, facile patet, quod, ubi sanguis non premitur ut in cerebro, Fluxus Sanguinis maneat, sed contrarium accidit, ubi vasa elastica premunt in contenta & retroagunt, hoc enim non à venis fieri potest, quia illæ semper sanguinem ex angusto in latum ferunt, ergo verus retropulsus fieri potest, & hæc est ratio, cur veteres tantam spem posuerint in revulsione in initio adhibita; hinc mittatur sanguis ad animi Deliquium usque, vel tamdiu, donec æger pallescere incipiat; quam Missionem Sanguinis ad animi Deliquium usque tam optime laudavit *Galenus*.

2. De hac materia ante dixi in capite de Morbis Rigidis ibique demonstravi, quod intra octo dies corpus sic reddi possit laxum, ut æger stare nequeat, si modo illi detur decoctum Malvæ pro cibo potuque assiduo, vel serum lactis imprimis cum emollientibus oleribus vel farinosis incoctis, injiciantur omni hora talia clysmata & balnea tepida continuo adhibeantur, sicque omnia laxantur, hinc vasa fiunt laxissima & patula; nam vasa laxando, eo capaciora reddo; ergo laxare possumus prout requirit;

D 7

hinc

hinc omnes morbi Inflammatorii consistunt in rigiditate, & non potestis nimium laxare, quamdiu calor & Febris adsunt, si vero hæc non adsint, tum ab hac cura est desistendum, aliter novus fit morbus.

3. Frictione topica partis affectæ; nam hac frictione retropello sanguinem ex minoribus in majores canales; dum enim v. g. ab inferiori parte manus duco ad superiora, tum arteriosum & venosum sanguinem ad cor pello; hæc ergo est veterum Medicina, nam hi post Missionem Sanguinis ægros ducebant ad balnea & quando in balneis partes erant emollitæ, tum frictiones adhibebant, sed quod dolendum est, hæc methodus hic apud nos evuluit, & à nullis magis excolitur, nisi in Asia, sed videmus ex centum Medicis vix unum, qui non dedit Antimonium Diaphoreticum cum nitrosa & acetosa vi præditum, hæc quidem resolvere possunt, sed tamen priora feliciter, & optandum quidem esset, quod hæc methodus resuscitaretur; Vide *Celsum*.

§. 401. Resolvere in omni morbo est, tota sanitate intacta manente stagnantem reducere in fluentem materiam & minus acrem reducere in mitem; hoc raro fit in majoribus vasis, sed sæpissime in laterilibus; vide de hac re exemplum *Leeuwenhoekii* in Vesperlione in obstructione enarrata. Resolutio tamen hic sola est perfecta curatio, ergo resolvere est maturare materiam, emollire vasa & retinere vitam; & si his omnibus satisfecerimus, tum est videndum, quo natura inclinet, tumque eo est deducenda, hodie vero illi, qui Chemiam edocti sunt post *Paracelsum* putarunt hic medicamenta Sudorifera esse adhibenda, ut v. g. Theriacam,

An.

Antimonium Diaphoreticum tenue, sic etiam *Helmontius* dicit, quod si Sulphur Veneris seu Sulphur Narcoticum accedat ad linguam, quod tum illico resolvatur, & hoc nulla ratione nec experimento firmari potest; hinc hæc sunt omit-tenda.

Sanatio perfecta est corporis ægroti talis muta-tio, ut, salva vita, omnes functiones restituantur integre, ergo est ablatio morbi & conservatio vi-tæ, & sic sanatio est perfecta, si sanando nullus alius morbus inducatur, talis sanatio est resolu-tio, sed semper resolvere non possumus; si v. g. Clyisma injiciamus, demus Purgantia, & Saliva-tionem inducentia, tum hoc modo morbum cu-ramus, sed hinc curando alium morbum induci-mus.

Crisis est talis corporis status, in quo magna mu-tatio vel in morbum vel in mortem, vel in sanitatem accidit, vel in quo natura & morbus sibi invicem oppositi & contrarii magnam mutationem faciunt, vel in bonum vel in malum; sic est quasi judicium morbi, an sanitas vel vita integra futura, vel an aliquid superfuturum, vel an mors futura sit, & sic hi duo stant ante tribunal, ubi judicatur: Crisis vero fit vel per Vomicam, vel per Uri-nam, vel per Sudores, vel per alvum deponitur, tum dicitur Crisis naturalis, si vero in certum locum deponatur, tum fit Metastasis seu Absces-sus, ergo alius morbus; resolutio vero fit sine Crisi, hinc si quis in Peste v. g. inertem possit reddere materiam vel insensibiliter expellere, tum resolutio esset facta, si vero Anthraces vel Bubones oriantur, illi quidem liberantur à Peste, sed alium morbum accipiunt. Hinc ergo co-gnoscendum est, an à stimulo, vel in materia,
quæ

quæ non sine alio morbo curari potest, hæreat. *Helmontius Pater* dicit optime, quod non sit bonus Medicus, qui *Crisin* non exspectat, sed si resolvere interdum non possimus, uti *Helmontius* ipse non potuit, tunc omnino hac contenti esse debemus, melius enim est, quam Gangræna perire hominem; *Crisis* enim vocatur *materiæ morbosæ à sana separatio*. Pone Medicum vocari ad ægrum decumbentem, sentit dolorem, nisi dormiat, si tum simul fitis excitetur, & urina simul valde sit rubra, tum puto, hunc hominem circa viscera accipere Inflammationem eodem modo, vel externe de brachii Inflammatione dixi; si tum Missio Sanguinis, balnea & frictions applicentur illico, tum urina evadit paulo crassior, vel secretio augetur, hacque resolutione facta, hoc opus felicius perficitur à natura; si vero tum spiritus Theriacales, Confectiones Alkermis, vel de Hyacintho, Tincturæ Bezoardicæ vel similia Bezoardica adhibeantur, tum motu aucto fit Febris, & sic quandoque levis morbus evadit incurabilis. *Hippocrates* quoque eadem suadet, & dicit, si homo cepit τὸ πῦρ, tum quies imperanda, nil nisi Ptisana assumenda cum aceto, & aliquando, si necessitas urgeat, Venæ Sectio, dicit Clysmata Emollientia hic nunquam esse omittenda mane & vesperi, his adhibitis, magnus ille Vir ad dies Criticos maxime attendit, si tum videat materiam ad quemdam locum determinari, ut si alvus solito plus flueret cum levamine, tum clysmata dabat, ut materiam porro eo determinaret; sic Chemicici hic multa mala induxerunt, ut ipse *Paracelsus* dicit, Alchemici (sic Chemicos vocabat) multa mala & bona fecerunt; ex hisce apparet, quam

quam facile sæpe (modo Medicus, apparente Inflammatione, ægro adesset) Inflammationem resolutione curare posset, quæ aliter abitura foret in Suppurationem, Gangrænam &c. ex præcedentibus etiam patet, quodnam symptoma in Inflammatione maxime urgeat? Febris nimirum; quo enim illa est major eo difficiliorem habebimus curationem; hinc æger male stragulis obruitur; male cogitur fenestris & cortinis clausis in sua propria Atmosphæra, ægro sæpe tam molesta & noxia hæere, deinde etiam focus nimis non instituitur. Sudorifera stimulantia nunquam in Inflammatione profunt, nisi obstaculum unico impetu abigi possit, si nimirum sit valde subtile ut in Peste &c. in quo morbo aliquid calidum magna aquæ copia dilutum sæpe profuit, aqua vero omiſsa, fere semper obfuit. Omnis morbus externus Inflammatorius eodem modo Chirurgo est tractandus, ac Medico morbus internus.

Abscessus.

§. 402. Hujus vocabuli auctor est *Hippocrates*; nomen abscessum derivatur ab *ἀφίστημι* abscedere; hinc *ἀπίστασις*, *ἀπίσθημα*, quod significat, quod materia hæctenus fluxa per vasa incipiat abscedere in loco, ubi est extra legem circulationis. Recentiores vero putant Abscessum semper notare Suppurationem Topicam, quod non semper verum est, sed est modo proprie transmigratio vel secessus, verum quia ut plurimum fit Suppuratio; hinc in hanc sententiam deveniunt,

runt, in quo vulgato sensu illud quoque accipimus.

Frustra. Nam sæpe omnia supra dicta abhibemus, ubi tamen nil efficimus, sic vidi aurifabrum, qui Febre & Horripulatione cum levi Delirio laborabat, & circa femur magnam Inflammationem accepit, licet omnia in Inflammatione dicta adhibita fuerint, tamen tertio die ulcera Gangrænosa fiebant, hoc vero accidit, si in liquidis talis sit dispositio, quæ nulla arte nec revulsione, nec alia Methodo in Inflammatione descripta averti potest, dein quoque in Panniculo Adiposo plerumque fit Inflammatio, ubi tamen difficulter resolutio fit, quia vasa ibi minus elastica in tam molli pulvinari jacent.

Non. Tum hæc inflammatio suam naturam sequitur.

Sero. Si Medici omnia bene considerent, tum milleni forte ægri supervixissent, sed lenem Inflammationem negligunt, tum materia obstruens abit in vasa minima, ita ut tum resolvi non possit, quomodo vero sciamus Inflammationem non posse resolvi, sed eam in Abscessum abituram. *α.* Si tumor sit magnus, si parvus sit, raro sequitur Suppuratio. *β.* Valde tensus & elasticus, non mollis, sed renitens.

Si pars affecta magis magisque calida, rubens, pungens & dolens fiat, & hæc symptomata per tres dies maneant. *δ.* Si Febris augeatur & pertinaciter perduret. Suppuratio vero seu pus non fit sine Inflammatione prægressa, sed dicetis forsan in Phthisi non esse Inflammationem, hoc non est verum, nam Inflammatio hanc Febriculam producit, qualibet vesperi, & si Febriculam non habeant ægri, tum sequenti die
pus

pus non spuant, si hæc ita sese habeant, tum resolutio non est tentanda, nam sic materia condensata solidiori liquido privatur; sæpe vidi Chirurgos tractantes mammaram & uteri Inflammationem, quam resolvendo curare non poterant, curam tamen ad Suppurationem dirigere nolle, unde dissipatis liquidissimis, Scirrhus natus est; tumque putabant se ægrum curasse, quod minime verum, nam in pejus periculum conjecerant; *Helmontius* vero vult Suppurationem esse morbum, quod negari nequit, sed tamen ægrum liberat à majori morbo. Hæc quatuor cum ita sese habeant, tum metus est Suppurationis, si vero subito hæc omnia augeantur, tum brevissime Suppuratio est expectanda, sic etiam si materia violenter sit impacta, tum non resolutio seu Suppuratio est expectanda, si vero tum quis vellet pertinaciter dissolvere, tum fit Scirrhus, hoc enim modo sæpe imperiti Chirurghi suos ægros majus malum conciliant, sed hic nulla est occasio ad resolvendum, licet multi Medici tamen tentare velint, sed frustra, nam tum resolutio est impossibilis; hinc tum modo Suppuratio est promovenda, quæ fit sex modis.

1. Crudum *αἰμὸν* Græcis dicitur, omne id, quod recens est, & functionem impedit, Medici crudum vocarunt, ut id, quod per vasa fluere debet, transfluere nequit, tum si tale quid hæreat in mille vasis, hæc omnia cum materia contenta sunt conterenda; *conterere* vero dicitur *macerare*, *coquere*; 2. recens Medicina id tentare volebat per exsiccantia, ideoque applicaverunt spiritum vini Camphorati & reliqua calida, sed quid illis faciebant? Constrinxerunt vasa, fecerunt majorem motum, dissiparunt fluidi-

diffima, crassioribus interim relictis, & sic præcavebant quidem Suppurationem, sed indurescebant partem in Scirrhum millionesies pejorem, sed aliud quid faciebant interioribus v. g. laborat quis Inflammatione hepatis, statim dabant Medici Spiritum Theriacalem, Cornu Cervi, Tincturas Bezoardicas, putantes se nunc resolvere partes, certe si talia ita agerent, ut illi putant, indurescerent partem in petram, uti probant Anatomici, quando his spiritibus sua præparata indurescunt & conservant, ergo Emollientia hic sunt optima; hinc id, quod nunc pro parte ruptum est, ad rupturam magis est aptandum. *Hippocrates* ubique, ubi agit in suis scriptis de morbis materiei, loquitur de Apostemate, quod idem est ac Abscessus, qui est *collectio materiæ morbum facientis, prius dispersæ, nunc in unum locum collectæ*, unde intelligitis, quod aliud sit Suppuratio & aliud sit Abscessus seu secessus materiæ, nempe hac collecta primo Suppuratio fieri debet v. g. suscipit quidam venenum aliquid Pestiferum, laborat vehementissime, tertio die erumpunt maculæ, tum Abscessus est factus sed nondum ulcus, ergo hic prius fieri debet Metastasis sive transmigratio materiæ in alium locum, qui si suppuretur, dicitur Abscessus Scirrhosus, Gangrænosus, Cancrosus, & tandem purulentus, de quo hic est noster sermo.

3. Ut materies, quæ ex vitalibus partibus secessa ducatur extrorsum, ne vergat ad interiora, quæ materies cum acris sit, & absorbeatur in sanguinem, inducit Cacochymiam purulentam; si materiam semper ad exteriora ducere possemus, tum in omni fere Inflammatione hanc methodum curandi per Suppurationem eligeremus, sed

sed hoc non semper succedit, at hic quidem naturæ viam quodammodo sæpe parere possumus, sic enim *Hippocrates* in Pleuritide in Suppurationem cedente jubet externe fomenta applicari, & inustiones & incisiones fieri, idem quoque dicit de Peripneumonia, quæ transit duodecimo quarto die in Suppurationem, & ubi vigesimo primo die pus est factum & maturum, tum corpus præparat, dat vinum molle & vapores haurire jubet, vectiones in curru præscribit, ita ut pus in vesiculas sibi aperturam faciat, & sic per Asperam Arteriam derivetur extra corpus, præterea ægros multum edere & bibere jubet, ut ventriculus impleatur, & diaphragma sursum prematur, tumque, corpore sic præparato, currui imponit, & per aspera & inæqualia loca vectiones facere jubet. *Hippocrates* per Apostema intelligebat materiam in sanguine non coctam sed Heterogeneam, quando autem illa materia abibat ex sanguine & recedebat, ut v. g. quando pus abibat per renes, tum dicebat materies abivit ἀποστάσι, cum vero in morbis Inflammatoriis hæc materies abeat in quasdam corporis partes, hinc Apostema vocatum est, dein ab omnibus Medicis Abscessus; Abscessus igitur hodiernus sive Suppuratio est species illius generis ἀποσυστήν *Hippocratis*.

4. *Puri cocto*. Dum maturatum est, nam aliter tenuius & acrius it facile in vasa resorbentia, & sanguinem facit Cacochymicum; cutis raro vel nunquam suppuratur & consumitur, sed Panniculus Adiposus, qui est multo tenuior, pari ratione hepatis substantia est friabilior ejus membrana.

5. Omnis locus suppuratus semper est impurus

rus & sordidus, plus minusve, tum est ulcus; quod differt à vulnere in eo, quod sit antiquum, purulentum vel ichorosum, & nunquam consolidetur, nisi prius rubens & mundus sit factus.

6. Tunc enim relinquitur vulnus, sed cum substantia perditā, hinc eodem modo est tractandum, sed quomodo hoc nunc fiat, est difficillimum; possum enim in externa cute aliquid efficere, quod magnam difficultatem haberet, si fieret in hepate. Omnis Abscessus suppuratus habet, 1. Vomicam, quæ est materia in vasis collecta, tum dicitur Vomicæ Clausa, 2. inflammata labia, 3. si Vomicæ aperiatur, tum vocatur ulcus apertum, 4. si mundetur. Si hæc sex fieri possint, tum Suppurationem curare possumus.

§. 403. *Maturatio est omnis materiæ obstructis & vasculorum obstructorum per vim vitæ auctam commutatio in pus.*

1. Hic generalem Methodum præscribere est impossibile, nam in nonnullis motus nimius & nimis calor, qui paulo est coërcendus, in nonnullis vero, qui v. g. Febre Quartana vel morbo Hypochondriaco laborant, hi inclinant in Scirrhum; hinc tum Cataplasma ex Cæpis affatis sub cineribus cum fermento panis & paulo aceti & gummi Galbani subactis applicare licet, nam tum motus ibi plus est augendus, si vero medium obtineat, tum medicamenta media adhibeamus; si v. g. mille vascula obstructa, hæc ut suppurantur, Febrim requirunt, nam si pus fiat, tum Febris & dolor adsunt, si vero factum sit pus, vix dolor & Febris adiunt.

Calefaciendo. Nam pars maturando debet esse calidior, ac pars sana; aliter scirrhescit: attritus

tus enim est faciendus, quo Solida cum Fluidis melius miscentur, falso ergo dicunt Medici calorem debere esse talem in parte ac est naturalis calor, sed *Hippocrates* optime notat caloris, fitis, doloris, Febris gradum, sc. longe majorem quando pus nascitur, quam quando adest, idem ac si diceret, si Suppurationem promovere velis, calorem majorem conciliare debes; nam in omni parte inflammata, ubi frigus adest, ibi non fit Suppuratio, hinc calefacientia tum applicanda sunt, ut Emplastra calefacientia nempe Emplastrum de Meliloto, de Cumino, hocque modo calorem & motum augemus.

Febricula. Hac fiat motus major, ergo qui Medicus scit locum esse suppurandum, & tamen imminuit Febrim, ille Scirrhum inducit Febre longe pejorem, nisi Febris vehementissima, quæ Gangrænam minitatur, adsit, ergo non in omni morbo Febris est tollenda, conducit enim maxime ad Suppurationem, uti vidimus: maturantia talia optima sunt Gummi, quæ constant duabus partibus, altera subtiliori, quæ se in vascula minima insinuat, & materiam movet, altera tenaciori & vi plastica prædita, quæ hos poros occludit, unde ejus calor optime fovens & prægnans est; hinc nulla Suppuratio fit sine Febre, etenim v. g. Phthificus, quando mane exspuit suum pus ex suo pulmone, credit se bene habere, sed postquam sumpsit cibum, tum materia alimentorum cocta fit novum pus, quod iterum excreat, cum ob virium vitæ debilitatem hanc materiam concoquere non possit.

2. Qui vero sola calida & sicca adhibent, illi Scirrhum & Gangrænam faciunt, hinc debemus

mus

mus modo facere, ut calor & motus redundant ad partes affectas, ut ibi fiant attritus & digestio, eodem modo ut Chemici sua Menstrua cum parte solvenda indunt in vase, & huic ignem supponunt, sicque motum faciendo materiam solvendam solvunt.

Motus nempe redundatur & reflectatur ad locum, tum fit prægnatio eodem modo ac gallina ovo incumbit, quod Belgæ optime exprimunt *Broejen*, nam in aliis linguis non habetur melius vocabulum sic sensum exprimens.

Exhalationem. Si vero spiritus Vini vel Alcohol applicetur loco affecto, hæc nimium dissipant; si vero parum Salis Ammoniaci imponatur, cui supponitur gummi Galbani, Bdellium & similia, hæc enim obturant, vel fiat Cataplasma ex farina Secali cum paxillo Allii vel Cœparum vel cum paxillo Ficuum, hæc calida in loco retineantur, acris Cœpa dividit, farina determinat, alii sumunt in hoc casu butyrum recens, in quo magnam copiam Acetosæ decoquunt cum farina Lini, quod est optimum maturans.

3. Nam qui vellet magnam Febrim excitare, ille Gangrænam faceret, si vero Inflammatio per nimis siccantia tollitur, tum fit Scirrhus: sic qui incipit laborare Variolis, si accipiat Febrem infestissimam, tum non fit Suppuratio, & ille tum habebit Variolas Confluentes dictas, in quibus nullum pus, sed Ichor oritur, totumque corpus fit nigrum, ergo hic summa est Medici sapientia, ut Febrim faciat, sed non nimis, Febremque etiam nimiam tollat. Emplastrum de Mucilagibus adhibeatur ad maturationem & Gummi Ammoniacum, applica ad locum inflammatum, tum fit attritus partium
ad

ad locum & hæc est maturatio, si vero advertat Medicus nimium esse calorem ab Emplastro, tunc oportet adhibere lenius; si autem in morbo Inflammatorio magno ut Peste Suppuratio fieri non possit, tunc adhibenda sunt Emollientia, ut farina Lini, Avenæ cum paucis acido, si corpus senile sit, & deficiat motus, timeasque Scirrhum, tum adhibenda sunt calefacientia, ut Gummi Ammoniacum &c. si autem mulier lactans & Febricula simul laborans accipiat malum in mamma, ut plerumque accidit, unde timeatur Cancer, tum oportet adhibere farinam Avenæ cum paucis melle, non autem applicanda sunt Emplastra de Galbano, Opopanace & similia calida, nisi mulier fuisset laxa & debilis, nec Febrim haberet.

4. Hoc vero nullibi majori cum periculo negligitur, quam in mammis & glandulis Inguinalibus à Lue Venerea, nam si talis Suppuratio nimis cito aperiatur, tum medicamenta fortissima sunt adhibenda, ut per vim resolvatur, aliter maturatio hic sufficeret, hæc ultima methodus est optima, si nempe talis locus suppurans clausus maneat per tres, quatuorve dies, pro ut tota materia obstruens & vasa obstructa magis minusve sunt, si vero aperiatur, antequam omnia in pus sunt conversa, tum omnia pessima fiunt, hujus ratio est, quia si sub cute clausa v. g. mille vasa suppurare incipiant, & dimidia pars horum jam suppurata in pus abierit, tum hæc pars, ut bonum Menstruum reliquum convertisset quoque in pus, sed si aperiatur, tum omne illud pus effluit, sed tum reliqua vasa cum humoribus indurescunt, fitque Scirrhus, nam si Chirurgus aperiat, pus effluit, aër accedit, omnis illa pars exsiccat, con-

Tom. II.

E

tra-

trahitur, non suppuratur, sed materies ichorosa effluit; verum scio, quod aliter scriberent ex urbe Massiliensi, ubi crudos Bubones & Anthraces illico exciderunt, sed dum consulo litteris ad me inde delatis, & video hæc omnia pessime habuisse eventum, sed pars maxime est emollienda, si hoc fiat, nil tum oritur mali, idem quoque in Lue Venerea obtinet, si bubones erumpantur, tum per Emollientia & macerantia tolluntur, si Suppurationi sufficiens tempus concedatur, & puto, quod tum simul venenum è corpore tollatur.

Pus. Alii dixerunt esse à sero, alii à sanguine; verum Chirurghi norunt, quod si omne pus absorbeatur, & post horam iterum ulcus aperiatur, tum ros appareat humidus, quo sublato, si post duas horas aperiatur, limpida aqua tenuius apparet, & sic semper per moram in loco (si non abstergeatur) ex tenui fit crassius, & si per sex horas relinquatur, fit aliquid puri simile, hinc non puto in vasis pus generari, sed Ichor tenuis inde fluit, ex quo, parte liquidissima separata, fit pus.

§. 405. Hic recenseo signa, quæ docent, quando Abscessus est aperiendus.

Mollities. Quamdiu materies est in vasis duris, tum pars est dura, quasi spinis ferreis vel ligneis constaret, sed cum materia est soluta, tum pars est mollis, quia vasa in unum liquidum abierunt; hinc tumor debet esse mollis, digitis cedens.

Fluctuatio. Undulatio Chirurgis dicta si v. g. magna Suppuratio vel Bubo, tum digito explorat Chirurgus, an ad omnes partes, si in lateribus oppositis prematur, tumor æqualis vel fluctuatio adsit, quæ si adsit, totus locus est suppuratus.

Re-

Remissio doloris. Nam omnia hæc sunt minuenda, simulac pus factum sit, careatque pars affecta his malis, neque rubeat, neque doleat, neque magis dura sit pars.

Vertex mucronatus. Ut ab Anthrace, Furunculo, Carbone, ubi pus sub cute hæret, ibi in medio liquor in cuspidem mollem adscendit, tumque attenuari incipit, & hoc est bonum signum, nam omnis locus, quamdiu est inflammatus, tumensus & dolens est.

Febris. Nam omnis pars, si bene procedat, se ita habeat, & si ita non sit, tum nondum est aperta, ut aperiatur, idem fit internis, ergo Febris jam abesse debet.

Vertex, qui semper deprehenditur, & ibi aperire potest, si in circumferentia se bene habeat, idem fieri deberet in internis, si Chirurghi manui daretur accessus.

Gravitas. Id est, in parte, nam id ponderat, quod est extra vasa. Hæc sunt signa jam maturati puris, verum sæpe latere possunt in loco Varices vel Aneurismata, quæ pro Suppuratione habentur, nam signa Suppurationis quoque adesse possunt; hinc *Hippocrates* dicit, ut scias Suppurationem esse, Inflammatio debet esse prægressa; jam ergo dictum est, quid sit maturare, qui sint effectus, quæ causæ, & quæ sint signa maturationis, & hac occasione monui, quod si Inflammatio ita sit disposita, ut in Suppurationem vergat, tum hæc sit promovenda tamdiu, donec omnis pars affecta sit facta pus, & hinc quoque signa dedi, quando abscessus est aperiendus. Omnis Inflammatio non potest dissipari, ut peperam existimavit *Helmontius*, nam si tunc istud tentetur, tum spirituosum & tenue resolveretur, re-

maneretque crassum; ergo apponenda sunt medicamenta superius allata, & tamdiu ea relinquenda & apponenda, donec pus viam ex se sibi aperiat, quando sibi parare viam potest, nec obstat crassities integumentorum aut loci profunditas, idem dicendum est de Bubonibus, quando nimis cito aperiuntur.

§. 406 Si vero pus accurate perfectum & maturatum diutius in loco relinquatur, tum ibi attenuatur, fitque iterum tenuior, cæterum si modo ad illud punctum temporis perventum sit, ubi est bonum pus, tum est instar cremoris lactis recentis seu quasi liquati butyri, & spissitudinem albuminis ovi habens, sed si tale pus diutius in loco affecto retineatur, tum ex spisso pure fit tenue, quæ res vobis non mire videbitur, qui novistis, quod sanguis missus illico concreascit, sed postea iterum resolvatur per eandem causam, nempe per Aërem, sic etiam per dissipationem partis liquidioris fit pus crassum, & dein per speciem putrefactionis fit tenue, ut quoque in omnibus nostris liquidis observatur, quæ omnia, si stagnent & foveantur leni calore, semper evadunt tenuiores & acriores, sic si sanguis blandus ullo modo acris fiat, tum cuti impositus Epidermidem sua acrimonia deglubit.

Putrescit. Est illa conditio, per quam olea & sales antea blandi, nunc acres, antea sal Ammoniacus, nunc acriores, antea saponos, jam sales simplices non færentes, jam færentes, antea sales Ammoniaci, nunc Volatiles, sic etiam quandoque olea ex blandis acria, & minus volatilibus, volatilia, ex minus færentibus færentia evadunt, & sic hic quoque fit, pus vero fieri & in frigore admodum diu hæerere potest, antequam putrescat,
sed

sed si aër & calor accedant, illico putrescit, aliter est tam blandum, ut oculo instillatum nullos dolores faciat.

Vicina. Pus vero semper fere hæret in Panniculo Adiposo, ubi stagnando putrescit, & sic vicina rodit, & atterit, simulque in pus abire facit; sicque parvum Apostema fit maximum, quia materia purulenta sibi materiam sanam jungit, eodem modo interne accidit, ubi homo interne accipit Suppurationem, v. g. si quis ex pulmone Sanguinem sputat, tum si inde fiat ulcusculum, hoc non detergeri potest, semperque hic manet fomes, unde tum semper pus exspuunt, ut in Phthificis fit.

Erodit. Inflammati vasorum parietes suppurantur & abeunt in pus, hoc vocant Chirurghi pus serpere vel rodere.

Pondere. Dum incumbit in quendam locum, atque etiam motum excitat in vicina, nam pus propellitur pulsu arteriarum vicinarum, unde pus circa Inguem propter arteriam Inguinalem & circa femora & brachia à motu musculari vel arteriis vicinis semper movetur & excitatur, unde tam facile ibi oriuntur fistulæ.

Sinus dicitur in Chirurgicis *locus capax*, seu *intercapedo in parte molli facta, quæ pure sanie & ichore est impleta*: semper vero hi sinus hærent in Panniculo Adiposo veterum seu membrana Cellulosa *Ruyshii*; sed tamen hic maxime notandum, quod hæc membrana ubique musculos, eorumque tendines investiat, & inter eos eorumque fibras se insinuet, sic ut licet profunde hæreat, tum hæerere possit in hac membrana muscularis tamen illæsis.

Fistula est sinus statim descriptus, qui parvum

Emissarium requirit; hinc fistula & sinus non differunt, nisi quoad emissaria, hæ quoque in locis pinguedinosi hærent, sinus vero & fistulæ fiunt *mole* materiæ purulentæ, quæ sic locum dilatat, quam occupat, ut capacitas fiat major, & si *pondere* quoque fit, tum deorsum descendit, at si v. g. pus colligatur circa verticem, tum descendit usque ad os Coccygis & sic decidit juxta gravitatem, sicque subjectas fibrillas dilatatas dilacerat, sibi que locum facit. *Motu*; ille semper internus & externus est, sic motus muscularis promovet quoque motum internum, & sanguinis circulationem hacque ratione etiam fistulas promovet, sic v. g. si ad finem musculi Deltoidis hæreat suppurata pars, tum si brachium multum moveatur, Suppuratio augetur, facitque sinum, hocque modo sinus & fistulæ fiunt, 1. si materia extra vasa posita sit ichorosa, & sic partes rodendo fistulas facit, 2. per molem materiæ accumulatæ vel per pondus, vel per motum, hocque modo materia suppurata partes dilatans sibi viam facit per membranam cellulosam facit.

* *Varias.* Hæ pessimæ sunt in locis laxis v. g. in Utero, Vagina & Intestino Recto, quia in his locis partes cedunt, nam ibi fere nunquam sanies vel ichor repurgari potest, quia partes hic adeo laxæ, ut omni impetui cedant imprimis vero Intestinum Rectum, in quo aliud quid obtinet; nam habet sacculos ita capaces, ut, quandoque dragmam unam mucii contineant, à quo mucosus acris & durus sterco oblitur, ne partes lædat, si vero hic talis fistula fiat tum redditur anfractuosa ob nixus, qui fiunt in egerenda alvo.

Circa

Circa Glandulas. Tum in illis glandulis fit Tophus, vel quasi germen cornu futuri, hoc fit præsertim circa mammas & uterum. Doluerunt sæpe Chirurgi, postquam habuerunt Suppurationes bonas, tum fieri Scirrhum, ut si circa Inguina, vel sub Axillis sint Bubones Pestilentiales vel Venerei & non maligni, nam horum tres species sunt, tum fit Scirrhus in tali loco glanduloso, 1. hoc fit, si materia incipiat lentescere, 2. si humores cum vasis concrecant, & sic vasa quoque inter se consolidantur, si pus tenue factum absorbeatur venis, tum est tertius exitus loci suppurati, si clausus teneatur, vel si aperire nequeat; ergo in hoc tertio casu hæc tria sunt annotanda primo puris absorptionem, secundo permissionem cum sanguine, tertio Metastasin.

Vel denique. Inde vero intellectus Phthiseos pendet, si v. g. in quocunque loco hæreat acris purulenta & tenuior facta materia, tum quia ubique (uti demonstratum est) sunt venæ bibulæ, quæ tum hauriunt hoc tenue pus, proin etiam id acre & semi-putrefactum, hoc deferunt in majores venas, & sic tandem ad cor & pulmones deducitur, ubi reliquo sanguini miscetur, hoc tum facit purulentam Cacochymiam & Diathesin ad Phthisin, nam ubi hic sanguis Cacochymicus factus per pulmones transit, ibi tabem imprimit, sic omnis sanguis degeneratur ex natura bona in ichorosam purulentam, inde multi & varii oriuntur morbi imprimis *Phthisis*, quæ est *consumptio corporis totius per acrem tabem purulentam toti sanguini impressam, ita ut loco boni sanguinis, ichorosus, purulentus per totum corpus circuletur & est proprie Cacochymia purulenta cum Cachexia*; olim sæpe

miratus sum, quare homines sani illico tali modo afficerentur, & Atrophia & Febre Pomeridiana exstinguerentur, sic vidi mulierem, quæ circa Periosteum ossis Femoris, ut ex morbi exitu patuit, Inflammationem habuerat, sed primo animadvertere non potui, ubi malum hærebat, sed dein bonus Chirurgus accersitus putavit ibi pus hære, & quoque undulatio sed valde profunda avertēbatur; hinc ille considerandum dedit, numne esset aperiendus Abscessus, quod tandem conclusum est, tum loco aperto, multum puris prodibat, sed reliquus sanguis jam erat infectus, ut vero Phthisi non multum post mortua sit, quia locus nimis sero erat apertus; sic etiam fuit aliquis vulneratus magno vulnere ad os humeri, ita ut ibi locus vacuus magnus in substantia absumpta relinqueretur, ergo etiam laxitas ibi adfuit, & si magna copia puris ibi generati abstergeretur omni die, tum omne nutrimentum eo vergebat, si non, tum faciebat Febrim Hecticam, sic etiam in exstirpatione mammæ toties accidit, hinc hæ operationes non tam temere (ut in Gallia fit) sunt adhibendæ.

Collectionibus. Contingit sæpe, ut pus in loco collectum subito disprens abeat in venas, tum oritur Febris, & pus illud ruit vel per venam Meseraicam, & hinc venit in hepar, unde fit postea Apostema in hepate, vel determinatur ad Emulgentes arterias, & tunc felici cum successu emingitur, tum oritur Febris, quando venit in pulmones; *Hippocrates & Galenus* dixerunt, quod homines, qui solebant habere pus alicubi collectum, & secerni consuetum, si illis pus non pergat secerni & dispareat, tunc pulmonum Vomitam

cam acquirant, si pus quotidie secernatur & absorbeatur in sanguinem, tum fit Febris Hectica quotidiana; si pus resorptum veniat in pulmonem hominis Hectici, tum fit Febris, qua Febre pus deponitur ut plurimum ad hepar, si vero inde exire non possit, fit Apostema, si exeat per vasa biliosa in Duodenum, tum fit Diarrhæa salutaris, si vero ad renes determinetur, tum oritur mictus purulentus & salus ægri: Vidi ægros, Variolis suppuratis laborantes, sanatione facta, totum sanguinem habuisse pure infectum, qui tum Abscessus accipiebant à Metastasi ad multa loca, verum pessimum est signum, si tales Abscessus in viscere quodam fierent, sic vidi illico ægrum inde mortuum, in quo purulenta materia magna copia ad pulmones secesserat, sæpe etiam ad caput, ad hepar; sed si ad loca exteriora, tum bonum est signum; collocutus sæpe sum cum Chirurgo, qui diu *Parisii* Praxin exercuerat, qui dicebat, se vidisse sæpe, quod in omni magna apertura omnes fere homines in Phthisin inciderent, & non mirum, nam sic sæpe quoque accidit, purulentam materiam in sanguinem abire: si ingens Aneurisma sit extirpandum, tum arteria supra & infra Aneurisma ligatur, & supra Aneurisma incisio est facienda per longitudinem usque ad arteriam superne, tum semper pus generatur, quod abit in sanguinem, vel in viscus plerumque deponitur, & sic Phthisis fit; hi homines in Febrim Hecticam incidunt, tussunt, & tandem moriuntur, cadavere vero aperto, invenitur pus in hepate vel in pulmone, vel in toto sanguine hærens; curavi fabrum ferrarium magno vulnere & Suppuratione laborantem; qui procul dubio Phthisin accepisset; nisi tam fortis fuisset ad

¶ §

multa

multa aquosa assumenda, ut pus ex sanguine alueretur.

§. 407. Partes vicinæ sunt emolliendæ & per-rundendæ, quia quo molliora eo minus se contra-hunt, eadem adhibenda, quæ in Suppuratione commendantur, aut eadem, quæ attenuant; uti Tetrapharmacum, quod est obstipans & paululum laxans, & vocatur emolliens & suppurans per ean-dem causam.

§. 408. (Si ergo pus non expurgetur tum hæc tria ut in antecedenti vidimus) inde sequi possunt, vel 1. generantur sinus & fistulæ, vel 2. fit Scir-rhus, vel 3. fit absorptio puris à venulis resor-bentibus; quæ sunt signa ad aperiendam Suppu-rationem, jam videamus, quod disputatum diu fuit inter veteres & recentiores. Veteres partem suppuratam aperiri noluerunt, sed tamen quando-que partem non sat emollire possumus, si vero faciunt, ut sponte aperiatur, melius est, ut si applicetur vulgare illud medicamentum ex farina Secali, Lini, vel Avenæ cum lacte dulci co-cta ad crassitiem pultis vel cataplasmatibus, adde oleum Liliorum Alborum, vel Amurcam olei vel butyri insulsi, hoc facit pultem emollien-tissimam, & illud cataplasma semper teneatur ca-lidum, sub quo cataplasmate integumenta mor-tua separantur, quorundam magnum est arcanum, si Acetosa Latifolia coquatur in butyro cum fa-rina Lini vel Secalis in pultem, quod est egre-gium medicamentum emolliens, tamen ut prius additur oleum, horum usu, si aër non acce-dat, plerumque sponte rumpitur; hinc credo in locis glandulosis semper spontaneam aperturam per emollientia & maturantia esse expectandam, idque multo melius esse, quam lanceola Chirur-gica

gica aperire, sic vidi ulcera ad mammas lanceola aperta, quæ vix consolidari potuerant.

§. 409. *Acria.* Ut v. g. Panis butyratus saliva subactus, ficus paululum ustulata, unguentum Basilicum, Cæpæ sub cineribus assata, vel semen Sinapi illis aliquantulum permixtum; his super impositis & perpetuo calefactis sunt integumenta tam mollia, ut fere sint insensibilia, uti lotrices per calorem perpetuum lixivii decoriantur, ita ut insensibiles fere fiant manus; si habere velis medicamentum acre, adde acetum cataplasmatibus prædictis, hæc sæpissime usurpavi in multis annosis ulceribus v. g. circa crura, ubi Mercurius & decocta Guajaci nil proderant, adhibui talia cataplasmata, & maceravi tamdiu, donec caro viva inciperet apparere in fundo, hoc idem fit in locis glandulosis & ulceribus Venereis; cum ulcera annosa v. g. mammarum tractanda habes, fume Emollientia, & sponte suppurabuntur, sed si non succedat apertura, tum acria Emollientia & subpinguia sunt adhibenda.

Queant. Requiritur, antequam Abscessus aperiatur, ut in blandimentum ægri & commendationem artis possit aperiari Abscessus sine magno dolore; nil enim magis gratiam Chirurgo comparat, quam quod nullo dolore percindat; hinc tota in eo hæret ars, ut integumenta sic macerata & emortua sponte fere rumpantur; hæc operatio ideo tantum est instituenda, quando pus profunde in corpore hæret, vel quando resorptionem intra venas timemus, vel quando integumenta sunt nimis crassa ad macerandum.

§. 410. Si Chirurgus sciat Abscessum aperiari

debere; tum quæri, ubi sit aperiendus, & dicunt ibi, ubi pertusio fit facillima, quod est ubi Contusio est facta, & in parte inferiori, ut pus pondere extrorsum vergat; denique Abscessus est aperiendus in loco, ubi cutis in apicem assurgit, ubi est albissima & mollissima, ubi sentimus tenuitatem & subrilitatem maximam, non vero semper opus est eligere partem infimam, nam hoc situ mutando fieri potest; hinc dissectio fiat in parte, quæ minime dolebit, & minime vivax, hæc semper est eminens & albissima, in vicinia vero color est ruber, & cutis crassior, si ergo conclusum sit, quali in loco apertura est facienda, tum Chirurgus debet ad latera premere, ut elevetur apex, ut pars supposita nec vicina lædantur, hocque fatali pressione, nam sic nec muscoli nec vasa elevantur, sed hoc facit, ut eo profundius hæreant.

Scalpellum. Pungendo eo usque intrudatur, quousque requiritur, nempe ut cuspis eo usque perpendiculariter introeat, ut exeat pus juxta latera scalpelli, cur vero hic tam sæpe erratur? quia pars non fit profunde pertunditur, nam Panniculus Adiposus est laxus & non cedit, licet cutis pertundatur, tamen sæpe non pertundunt Chirurghi Panniculum Adiposum, sed si fortius premant, tum facile transit, ad hoc opus perficiendum vero nulla vis requiritur, nam hic Panniculus pressione cutis adeo tenuis factus, ut facile percindatur. Raro partes subjæctæ læduntur ob pus, quod fere semper hæret inter cutim & musculos; directe intrudatur scalpellum, donec certi finis nos penetrasse, quia ægri secundam scissionem metuunt. *Causa cur sæpius primo vel secundo die*

die non exeat pus est sæpissime, quia Panniculus Adiposus inferius non est pertusus; licet Chirurghi tunc temporis falso incusent Panniculum Adiposum intercipientem (*het is voorgeschoten Belgice.*)

Dein. Nam scalpello intruso (dum illud extrahitur) inferior apertura æque late fieri debet ac superior, hoc fit, si lanceola perpendiculariter adacta horizontaliter incurvando extrahitur, tum omnia percinduntur, in locis profundis ut in femoribus eadem methodus præsertim servari debet.

Aut per oppositam. Hæc methodus in Italia adhuc in usu est, tum quoque si materies purulenta hæreat in tali loco, tum quoque eodem modo premi debet, & tum loco opposito percinditur, & sic aperitur, sed hæc operatio est aliquantum crudelis.

Vitatis fibræ. Hoc facile fit, nam ubi pus est factum, ibi tumor factus est à pure, & præterea Cellulosa membrana imprimis hæret supra musculos; hinc si cutis prematur pressione ad locum suppuratum, tum tumor ibi magis adscendit, & vasa fibræ eo magis reconduuntur, & à læsione caventur, sed an loco aperto pus una vice educendum? minime, quia Balsamus est optimus, qui sponte à natura exprimitur, nam si illico omnis materies exprimitur, tum fit magna cavitas, in quam aër secedit, verum aër tum maxime nocet, nam tenues fibrillas exsiccat & inflammat, observatio quoque est in Chirurgicis, quod locus suppuratus non apertus cito curaretur, nam Chirurgus aperiendo aërem admittit, & tum non cito curat, sed tum modo maturantia & emollientia

tia sunt applicanda, ut aperiatur sponte, quod melius est, sic v. g. certus sum, quod mammarum Suppuratio cito curetur, si ei emollientia applicentur, quam si in hac parte incisione facta quotidie turundæ intrudantur, quia hoc modo semper aër huic parti noxius admittitur; nunc incisio est instituenda usque ad musculum, quia ibi aliquando adsunt vasa ut in bubonibus Veneris ad Inguina, metuitur arteria & vena Cruralis; hinc nunquam in flaccidum ulcus intrudi debet profunde scalpellum, aut semper læduntur inferiora. Omne pus hæret ad exteriora situm in Panniculo Adiposo, hinc non tantum est metueda directio fibrarum nec arteriæ (quia Panniculus Adiposus est supra fibras & arterias majores) nisi malum hæreat in Periosteio ossis, de qua re vide caput de Morbis Ossium. simulac incisio facta est, pus lenissime non vi exprimitur, sed omne, nam aliter partibus collapsis, fit ulcus, tum tegitur tantummodo plumaceolo aliove defendente, nec turundæ applicentur, ut *Cæsar Magatus* & sæpius laudatus *Belloste* monuerunt; hinc non laudamus methodum *Paræi* & aliorum, qui nimis cito aut sero pertundunt Abscessum.

§. 411. Quinta indicatio, tum ergo habemus *ulcus*, quod est *solutio continui in parte molli cum pure, sanie vel ichore, sanies est pure tenuior liquor instar carnis; Ichor est pus putrescendo degeneratum*, & circa articulos dicitur liquor articularis (*Belgice Leedewater*;) vidimus ergo, quod omnia semi-mortua per mundantia & suppurantia tollantur, hinc etiam hæc suo loco in usum vocare debemus, si ergo quærat,ur, quomodo ulcus curandum sit? hæc in historia *Vulnerum & Contusionis* dicta sunt, hæc

hæc si reperantur, ibi videbitis, quod omnia semi-mortua separari debeant deterfivis, corrosivis, suppurantibus, digerentibus, & balsamicis, hæc separant partem mollem à viva parte, hæc separatio obtinetur in ulceribus annosis pessimis, quæ hærent & coërentur intra musculos & cutim, sed consolidari non possunt, quia nil consolidatur, nisi sit humoribus permeabile, ibi vero sunt folliculi semi-putrefacti & vasa semi-mortua, hinc ibi emollientia medicamenta sola frustra adhibentur. Nil melius est quam ipso die, quo apertura est facta, aliquot guttas Balsami Sulphuris cum uncia una Mellis & pauxillo Aloes vel Elixiris Proprietatis leniter immittere ulceri aperto, si interna latera male se habeant, suppurantia adduntur, ut vascula hærentia absumentur, optimum hic est unguentum Basilicum, his si non curetur digestivo vel balsamico quodam, ut pauxillo Myrrhæ, tum deterfiva ut Balsamus Arcæi adhibentur, exsiccantia sunt cicatrisantia, tunc vulnus curatur hocque modo omnis Abscessus curatur, quatenus curari potest; interne, v. g. in Pleura curari non potest; hinc sequitur suam naturam, & insanabilis fere est Abscessus, quidquid Chemici & quidam Empirici clamant cum suis traumaticis apozematibus; hinc Abscessus Pleuræ, Pulmonis, Hepatis & Cerebri semper fiunt lethales, vel ægri in Phthisin conjiciunt.

§. 412. Sunt multi homines sic pusillanimi, ut quidquid persuaseris, ferrum tamen admittere nolint, hinc ergo mos gerendus est illis, tum applicetur causticum quoddam ex Lapide Infernali, vel illud commune ex Calce viva & sale Alcalino igneo, quæ urunt instar ignis & E-

scha-

escharam faciunt, quæ postea unguento Basilico est separanda, & si integra sit cutis, tunc nondum apta est, tunc iterum Cauticum est applicandum & Escharam iterum separanda butyro infuso vel simili quodam, quod valde sit emolliens; hisce intellectis scimus, quod sit Suppuratio, ex qua materia fiat pus, in qua parte fiat Suppuratio bona, quid natura faciat, quid ars, quid agendum sit ante & post apertionem factam.

Fistulae.

§. 413. De fistulis hic sum tractaturus, quia infiniti morbi ex iis & finibus bene cognitis intelliguntur.

Sinus est cavitas præternaturalis in partibus mollibus corporis nata à puris copia vel quantitate, continens humorem præternaturalem degenerascentem.

Fistula vel cavum est dilatatio facta in membrana Pinguedinosa vel inter illam à materia quadam præternaturali, quæ hic sua materia vel pondere vel acrimonia partes suas flexiles erodendo sibi viam parat, quæ viæ à musculis vel partibus prementibus varie determinantur; illæ vero viæ curvaturas vel decursus aliquos semper affectant, sunt eo pejores, quo profundiores positæ sunt, tum nondum illos anfractus incurvos habet, tum dicitur sinus, qui ita vocatur, quando illa cavitas nullum emissarium habet, per quod à fistula distinguitur, quæ est sinus longus, cujus extremitates

tes

tes sunt arctissimæ, venter vero latissimus.

Origo. Nempe est materia extra vasa fusa in vasa recipi non potens, quæ partes fibrosas ibi existentes dilacerat; hinc nunquam fistula est inventa, nisi computruerint humores, & per consequens Inflammatio prægressa fuit, quæ adeo est diversa, hinc etiam fistulæ sunt diversæ, sed dices forte Inflammationem in fistulis Luis Venereæ non præcessisse, sed tamen puto, quod sit verus morbus inflammatorius.

Causa est materia præternaturalis, ichorosa, vel faniosa (nam nunquam pus est bonum) quæ copia & motu minimas membranas dilatat, ut & eas membranas, quæ musculos eorumque tendines horumque omnium fibras obvestiunt quas diximus multoties esse membranam cellulosam.

Natura. Nam ibi parietes vatorum vicinorum erunt inflammati & semi-putridi, & nil in corpore coalescere, concreescere & consolidari potest, nisi accedat ad naturam boni purique vulneris.

Locus. Non scio unquam in musculorum substantia obtinere fistulas, nam per membranas musculos obvelantes nunquam penetrat, sed muscoli semper pinguedine tecti sunt, habentque membranam Pinguedinosam seu Cellulosam *Ruyshii*, quæ pinguedinem musculis affundit, & sic laxos & flexiles servat, sed etiam muscoli habent quoque alteram hinc primæ succumbentem membranam solidiorem, quæ proprie musculoſa est dicenda, & per hanc membranam fistula nunquam penetrat, sed modo per membranam primam Adiposam fistula serpit longe lateque, & ubi ad interstitia musculoſa venit, ibi se insinuat, & sic sub musculis abit, hocque modo prout motus & pres-

pressio materiæ purulentæ communicantur, eatenus varios gyros anfractusque facit, ubi vero sic fistula ad tendines pervenit, Quid tum fit? omnes tendines, ut funes dimittuntur per vaginas, quæ vaginæ sunt de natura Adiposæ membranæ, quæ ergo quoque facile exedentur, & tum tendo denudatur, nec non ab unguento per hanc membranam stillante orbatur, si ergo tum pus detergeatur, tum cum osse concrescit, & sic tum musculus adhuc quidem bonus est, sed tendo non agit, hinc hujus musculi virtus est perdita. Quid vero fit, cum ad glandulas pervenit? omnes glandulæ constant glandulis, quæ dividuntur per membranam, quæ est de natura membranæ Cellulosæ, hinc materia fistulosa quoque ibi per hanc membranam proserpit, hæc est natura omnium fistularum. Membrana Cellulosa scroti etiamsi non appareat in viris ob inopiam olei, in cellulis ejus, attamen est vera membrana Cellulosa. Ulcus si pervadat ad tunicam Cellulosam scroti, ibi tot gyros & labyrinthos facit ut nunquam sanari possit. Quando sanies exit è scroto, tunc tunica Cellulosa ejus ita evanescit, ut scrotum nil esse videatur, sic in femore si nascatur ulcus, per musculos varios intra Cellulosam tunicam serpit illud ulcus superius; si materies saniosa veniat in os, fit spina ventosa.

Effectus sunt, quod fistula omnes membranas tenuissimas corporis consumat, sibi viam parat, & omnia in pus convertat vel bonum vel malum, tum vita novos motus excitat, legite supra hanc rem *Aurelium Severinum* in libro de Abscessuum Natura, ubi dicit, si cuidam caput percutitur, tum oritur tumor super-

superficiarius, verum cutis capitis multo validior & fortior est, quam in reliquo corpore excepta nucha, & hinc non facile cedit, sed tamen membrana Cellulosa hic flatu est dilatabilis, si tum hic dragma una vel altera materiei colligatur, hæc per totum caput obambulat, & ad cervicem pergit, indeque usque ad os Coccygis sæpe descendit, ibi, tumore facto, materiam deponit & aggregat, sic ergo mollis pinguedinosa substantia in corpore consumitur, nullaque fit consolidatio, nam nil in corpore consolidatur, quamdiu Heterogeneum adest, tum etiam in hoc loco 1. nulla fit concretio, quamdiu pus est in sanguine, 2. tum nullum vulnus consolidatur, nam in vulnere ubi partes semi-putrefactæ sunt, nulla fit consolidatio, hinc idem est in fistula, in qua parietes à cute factæ sunt semierosæ, hinc non permittunt, ut pars concrefcere possit, & omnia ibi in saniem ichoremque convertuntur, quod non prius desinit, donec pars sit deterfa, quod tamen fieri nunquam potest, si Chirurghi manus accedere nequeat.

§. 414. Signa fistulæ apertæ sunt, 1. si multum materiæ per parvum os effluat, 2. si materies aperto orificio non exeat, sed pressa quaquaversum exit & effluit ex spongia, 3. si magna aquæ copia in talem locum per syringam injecta intret, tum sunt fistulæ, non vero credo id instrumentis duris explorari debere, sed tubi flexiles sunt adhibendi, & tum syringa aqua injicitur, & hac ratione videmus; an sit profunda fistula vel non; quoad plus vel minus aquæ intrat.

Clausi. Si profundi & non aperti sint, tum vix cognoscuntur, ut in Spina Ventosa & Rachitide,

chitide, & tum non melius cognosci potest, quam si 1. noverimus locum fuisse inflammatum & dolentem, 2. si non bene facta fuerit resolutio, nec Suppuratio appareat, sed tamen Suppurationis signa adfuerunt, si tum adhuc profunde æger ibi doleat, tum Medicus dicit ibi hæere fistulam, hoc caute est observandum, ut distinguatur ab Aneurismate & Varice, si vero non tam profunde sit & manus accedere possit, tum molliem fluctuantis materiæ sentire possumus, & sic cognoscitur fistula. Raro homo habet magnos sinus ac fistulas, quin laboret Febre Hæctica, quia pus in sanguinem resorbetur. Vidi hominem, qui ulcus ad cervicem habebat, cui dein nati sunt tumores ad Os Sacrum circa nates, tumoribus autem pertusis exhibat pus, & homo sanatus est ex ulceribus suis ad cervicem, & per totum reliquum corpus, quin & aqua injecta per ulcus cervicis exire visa fuit per inferiora foramina tumoris ad Os Sacrum.

§. 415. Omnes fistulæ una methodo curantur, nempe depuratione membranæ Adiposæ, nam natura nil impuri curat.

Inferiori. Id est, illa, ex qua nititur exire materies, & in quam incumbit, natura enim hic totum facit, modo tollantur impedimenta, quæ sunt flocculi membranæ Cellulosæ, qui flocculi instar fonticulorum impediunt concretionem; sed quomodo hæc membrana semi-putrefacta depuratur? Hoc difficillime fit, sed quo versus materia vergit educenda; si Medicus sciat fistulam non esse sinuosam, tum ad inferiora ad fundum fistulæ aperitur, hocque modo sæpe curatur, nam per injectionem aquæ fistulæ sic rite depurari possunt.

Im-

Impletione. Recentiores id excogitaverunt, & hæc methodus in Gallis maxime est in usu, ut balsamica putredini resistentia in fistulam infundant eo scopo, ut solvantur semi-putrefacta, & ulterior putrefactio inhibeatur, sed hi Balsami æque ac pus impediunt concretionem; hæc vero conveniunt in fistulis rectis ut inferius aperiri & sic detergeri possint, si vero locus jam purus sit factus, tum nil requiritur, modo imponantur plumaceoli ficci aërem arcetes.

Digestiva. Vide *Boyleum* in tractatu de Philosophia Experimentalis, *Hildanum* & *Aquapendentem*. Sed non illis assentior in eo, quod promittunt de suis digestivis; omnis enim digestivi vis consistit in eo, ut vulnus reddat nitidum, ita ut condescere possit, nunquam autem digestivum condescet cum partibus vivis; hinc omne quod promittunt, nil plus facere potest, quam ut ille sinus reddatur vulnus, sed si illud digestivum nimis diu maneat, tum ex vulnere fit ulcus, hinc non credo hoc sensu esse ulla digestiva specifica, sicuti contingit homini prædicto, cui plura digestiva incassum fuerunt injecta, sed statim atque apertus fuit tumor in Osse Sacro, sanatus fuit ultimo. Optimum digestivum est *The-rebinthina* cum ovi vitello juxta *Belloste*. Attendendum etiam est, quod præter illa impedimenta flocculorum *Cellulosæ* membranæ in sinibus, accedat etiam *Diathe-sis* ad putredinem, unde *Caco-chymia*.

Injectu. Id *Paracelsus* fieri voluit, & apud *Boyleum* & alios hac in re tam multa arcana habeatur, laudantque summopere adstringentia, ut *Nitrum*, quæ tamen modo in uno casu conveniunt, nempe ubi nimia humiditas atque

que putredo adsunt, & corrosio requiritur, tum Nitrum in aqua dilutum addito parum Elixiris Proprietatis injici potest, tum fistula est comprimenda, ut iterum exeant, vide *Aëtium* & *Æginetam*, sic alter solutum Nitrum, alter spiritum vini Camphoratum vel vinum cum aqua & Sale, vel cum Aloë & Myrrha vel decocta Vulneraria laudant, hæc quoque naturalem diathesin ad concretionem (si in cæcam fistulam injiciantur) impediunt, sed hæc si sinus rectus à Nucha v. g. ad os Coccygis decurrat, adhibere possunt, ubi ad inferiora foramen pro exitu horum sit factum, ut hoc modo.

℞. Mel. Mercurial. ʒij.

Elix. Propr. cum sale Tartari & Spiritu vini pp. ʒj.

Aq. Comm. q. s.

M. F. injectio.

Ligatura. Hæc optima Mechanica est methodus, nam pressio hic multum facit, ut Galli notarunt; vide *Verduc*, cogitate v. g. fistulam hære ad os humeri, & pergere deorsum, tum injiciatur aqua cum sale & melle, & claudatur foramen, sicque fundus fistulæ est quærendus, & tum fistulæ injectu horum bene depurantur, fistulæ Elixiri Proprietatis cum melle rosaceo & vino deterfæ foveantur, tum liquor injectus exprimatur, & sic repetendo donec satis deterfum sit vulnus, splenium postea ponatur ad fundum fistulæ, & ligatura comprimatur, foramine vero aperto relicto altero die iterum eadem remedia injecta exprimantur, tumque splenium supra primum ponatur, & ita hoc pergendo, donec ad aperturam

ram perventum sit, vel donec vulnus sit plane consolidatum, verum hæc citius fierent, si æger permittere vellet, ut cultro aperiretur vulnus, hac ratione fontem fistulæ indagaremus, si jam facta sit apertura & fons detectus, pus detergeatur, injiciatur quid mundificans & contra Suppurationem tali modo.

℞. Mel. Rosar. ℥ij.

Olei infusi Hyperici ℥j.

Balsami Sulphuris Terebint. ℥v.

Spiritus vini commun. ℥iv.

Tincturæ Aloes. ℥ij.

M. F. injectio.

Sæpe res est cum infantibus & mulieribus teneris, qui nil plus ferro metuunt, putantes nescio quid accidere; sed quid hic remedii? Si scire velim quam profunda sit fistula, hoc autem experior premendo sensim locum, donec nullam amplius possim exprimere materiam, tum sumo injectionem depuratissimam ex herbis Hyperici, Virgæ Aureæ, quas coquo in phiala alta, ne ejus vis avolando pereat, cui decocto admisceo parum salis Ammoniacy, & Marini, & injicio, donec pus exeuns non amplius fæteat, sed injectum æque purum redeat, tum ultimo aliquid Balsami infundo, & sic de die in diem injiciendo, depurando, & ultima injectione aliquid Balsami immitendo fiet curatio, hæc Methodus est rustici Northollandici (de *Fisp*) vocati, qui hac methodo curavit fistulas inveteratissimas: tum applico ad inferiora splenium vel compressam parvam fere digito latam, superiori parte libera relicta; & sic si successive leniter fiat à fonte compressio sensim pro-

progrediendo ad finem curatur; attendo interim, an non pruritus, dolor, ardor, collectio in alio loco, vel aliud symptoma superveniat, tunc enim est varianda cura. Pessimæ & frequentissimæ fiunt Fistulæ in intestino Recto dictæ Fistulæ Ani, de quibus optime scripserunt Chirurghi Parisini imprimis Dominus *Dionis* in libro dicto *Cours d'operations de Chirurgie*. Veteres hic valde timuerunt, quia sub parvo osse sæpe pus hæret, sed alia non superest difficultas, si oblonga incisio fiat inferius v. g. si in brachio per longitudinem sentiat fistula, ab humero usque ad juncturam cubiti, tum ad cubitum fiat, & pus quatuor digitis ad inferiora premendo pellatur; cætera peragantur, ut prius dictum est.

Cannulam. Tum stylus argenteus in fossam excavatus cannula dictus intrudetur usque ad fundum fistulæ, tumque parum elevatur, ita ut pars affecta emineat, postea una sectione circa cannulam aperiatur, hocque modo vidi fistulas antea per annos tractatas intra quatuordecim dies sanatas.

Filum argenteum flexile ad apicem obtusum, quod quoque quadam vi ad vulneris fundum adigitur, tumque, infimo loco aperto, filum extrahitur, & juxta illud sectio fit, hac ratione Fistulæ Ani in Galliis tractantur.

Omnes hæ tres Methodi in eo conveniunt, quod vulnus depurent; Cætera multa, quæ de fistulis curandis habentur, non puto esse tanti momenti: nam *Boyleus* laudat præparatum ex Vitriolo usto, quod modo in locum injiciebant, sic etiam tale remedium *Paracelsus* in sua Chirurgia majori descripsit, dicitque se per unum decoctum plus quam centum fistulas curasse, sed hæc

hæc universaliter non succedunt, hinc patet esse impossibile posse curari fistulas per remedia interna, ne Mercurium quidem excipio, nisi aliquando fiat per decoctum Ligni Guajaci. Fistulæ vero à carie ossium sunt pessimæ, ut si os tibiæ ad anteriora, ubi valde nudum est, accipiat, fistulam, tum hæc fistula, quæ manui accessum dat, facillime curatur, sed si ad femur fiat, tum per interstitia musculorum pergat, & sic ad anteriora deveniens difficillime curari potest, sic etiam si caries fiat sub musculo Deltoide, tum malum per musculum ipsum serpere nequit, sed per commissuras musculorum adscendit, inde patet, quod multæ fistulæ sint incurabiles, nisi per curam Ligni Guajaci, de quo ligno postea dicam, cum de Morbis ossium vel Lue Venerea sum acturus, ad cariem ossium curandam fiat incisio ad os usque, ut mortuum exfoliando separetur, & locus depuretur, tum consolidatur sponte.

Syringotomen est instrumentum fistulæ incidendæ aptum.

§. 416. *Bubo non malignus est tumor inflammatorius, durus, glandulosus ad axillas vel in Inguine, qui oritur, si subito fiat Inflammatio, quæ si magna sit, non nisi Suppuratione curatur. Si Pestilentialis sit, tum Inflammatio est prægressa, & agit ut Causticum summum, Chirurghi enim norunt, quod pars Caustico affecta non suppuret, sed hoc malum per suppurationem vel digestivam separatur; ex his dictis patet, quam perverse agant hi, qui per Causticum & ferrum candens venenum Pestilentialia expellere volunt, quod tamen plerique faciunt, hoc quoque in urbe Massiliensi factum est, verum emollientia sunt applicanda, nam homines.*

Tom. II.

F

Peste

Peste affecti optime veteribus dicuntur Syderati, quasi à flatu syderis Pestilentialis illico necati sint, tum tota glandula à materia instar ignis penetrantis exurit, quasi fieret à ferro candenti, postea pars emoritur, & sic pars semi-mortua cum viva cohæret, hocque est suppurandum; quod ad bubonis labia fit, sed tum etiam omnia vicina simul sunt suppuranda; hinc difficilis & diuturna est cura, inde non nisi emollientia sunt applicanda, sic Asiatici Medici sicus in pulvere contusas parti affectæ imponunt, quod maxime emollit, sic quoque legitur in Sacris *Hizkiam* sic curatum esse ex consilio Prophetæ.

1. *Bubo inflammatorius* est, si materia adhuc hæreat in vasis.

2. *Suppurans*. Si materia cum vasis contundi incipiat.

3. *Suppuratus*. Si omnis in pus sit conversus.

4. *Pestilentialis* tum aliquid maligni seu divini later.

5. *Venerens vel virulentus*. Si Venerea materia adsit, tum semper tendit in Suppurationem, sed quia motus ibi est lentus, promoveatur Galbani ℥j in albumen ovi dissoluti Melle & similibus, hinc hic semper summa suppurativa sunt adhibenda v. g. Emplastra emollientissima, Decoctum Avenæ &c.

Parotis est Inflammatio glandulosa in salivali Parotide orta, Parotis est vel benigna, ut in multis morbis, vel maligna, ut in Pestiferis & Lue Venerea, difficulter suppuratur ob motum lentum, promovetur iisdem.

Furunculus est parvus superficialis Anthrax, vel est tumor inflammatorius difficulter suppurabilis

lis, natus in pinguedine subcutanea, licet sit exigua Inflammatio, tamen est fortissima; unde facit partes excidere & quasi furere, hinc nomen; raro vero solum pus fundit, sed semper simul sanguinem, Belgice vocatur (*veer Bloed-sweer.*)

Anthrax est tumor gangrænosus durus, sæpe niger, uno momento factus, difficillime ad suppurationem deducendus, qui tandem reductus exilit in magna frustra & dicitur ignis Piperi similis seu carbo Belgice (*Peperkoorn*) hæc fiunt, si Pests fit, & si parvi tumores fiant, tum maculæ purpureæ gangrænosæ adsunt, hic est pessimus omnium, & si nigræ, tum nemo inde evadit, notat etiam interiora sic esse affecta, tum acida Antiseptica & Diaphoretica perpetuo sunt danda; Anthrax notat causas internas tam violenter agere, ut Escharam duram illico facere possiat, si vero margo suppuretur, tum instar carnis ambustæ excidit, nam fere idem est, ac si ferro candenti pars esset ambusta; summum remedium est jam olim *Hækie* Regi ab *Jesaja* commendatum, id est ficus in pulvem contuæ, mel & coepæ sub cineribus affatæ.

Carbunculus. Est tumor idem cum Anthrace, sed minor; si particulæ quædam excidentés pava foramina faciant, quæ tot furunculos representant, & pus emittunt, tum oriuntur, & dicitur Belgice *Negen-oog.* Omnes vero partes sic affectæ per Suppurationem labiorum, quibus coercentur, tolli debent, hæc ergo est promovenda; hinc Emollientia sunt applicanda & bona Diaphoretica sunt danda, tum materia extrorsum derivata, curatur locus affectus, si nil maligni adsit.

Phyma. Si plures Carbunculi jungantur, oriuntur, si majores fiant, grana Piperina (Belgice *Peperkooren*) facilius determinantur ad Gangrænam & cadunt, quia vasis destituuntur.

Quid mali Anthrax facit? Si pars fiderata seu Anthrax fideratus adsit, tum hæc vasa mortua hærent inter viva, & fit Inflammatio, elevatur cutis, dolores fiunt intolerabiles, si aperiatur, tum non exit, si calida applicentur tum lapidescit, si vero Emollientia diu applicentur, tum cutis moritur, tumor aperitur & sic Anthrax vi vitæ propulsus expellitur.

Erysipelas. De hoc dixi, hæret magis sub Epidermide, hinc apparet flavum.

Morbilli sunt pustulæ parvæ inflammatoriæ instar morsus pulicum sub epidermide contingentes, quæ quarto die decidunt secessu Epidermidis, tum distinguuntur à Variolis, antea enim distingui non possunt; hæ Pustulæ sunt valde periculosæ, quia semper idem fit in tenuissima pulmonum membrana.

Variolæ sunt parvæ pustulæ inflammatoriæ ortæ hinc inde ad quædam puncta glandulosa subcutanea, dein colligentes pus in parvam vesiculam; quæ, si suppurentur in bonum pus, dicuntur benignæ, si vero ichorem effundant, vocantur malignæ. Benignæ semper tendunt in Suppurationem post octo vel decem dies. Si sint Confluentes, tum in magnam vesicam ab Epidermide elevata factam colligitur pus, quæ vesiculæ continent ichorem subrubellum, & his apertis Eschara fere nigra apparet, in hoc casu non credo vix ullos ægros evasisse, vide *Sydenham*.

Maculæ rubræ sunt multa puncta rubra, quæ speciem hepatis repræsentant, interdum sunt ni-

nigræ, interdum purpureæ, sed has sequitur immediate mors, denotat enim esse Necrosin vel Gangrænam in parte vel in toto corpore; tales maculæ in Febre Scarlatina apparent, qui morbus transit semper cum desquamatione Epidermidis, si Medicus ægri Peste laborantis partem Peste affectam ad Suppurationem deducere possit, tum semper eum sanabit, nam cum ille morbus sit ardentissimus, & omnes partes in ægris sint siccæ, tum facile hæ partes ad putredinem vergunt; hinc Medico est utendum remediis Anti-phlogisticis, applicanda sunt fomenta emollientissima & enemata, non autem sunt danda exsiccantia & calida, ut sunt Theriacalia, Tincturæ Bezoardicæ, ut perperam factum est in cura Pestis Massiliensis.

Sciuntur. V. g. oritur OEdema Erysipelatodes in facie, quam immaniter hoc non tumet? Sed tamen facile curatur, si vero ortum hoc esset in cerebro, æger illico Phreniticus moreretur, ergo hi morbi benigni sunt, qui facile suppurantur, & quo difficilius ad Suppurationem perveniunt, eo peiores sunt, ut in Peste, ubi sæpe mensis & plus temporis requiritur, sic etiam si homo incubitu ad nates accipiat Gangrænam, tum quandoque hæc pars intra duos menses ad Suppurationem & separationem perducitur nequit; hinc hic emollientissima sunt applicanda, id circo non mirum est in Peste intra quatuor dies non fieri Suppurationem, si vero nimius motus Suppurationem inhibeat, tum Venæ Sectio instituat, & danda sunt diluentia.

§. 417. Si pus membranis ruptis hæreat intra cavitates, tum putrescit, & orietur semper species Phthiseos aut Hæcticæ Febris, talis

fit à materia acri purulenta sanguini communi-
cata.

§. 418. Si ad femora Abscessus fiat profundus, nec aperiri possit, oritur puris resorbtio, Atrophia & sæpe Phthisis ob puris collectionem, & vix in his locis aperiri potest ob partes carnosas; si Abscessus in Thorace sit, scio pulmones affici, & quia pulmo vitæ est necessarius, hinc mors prævidetur; in Abdomine pus corrumpit viscera Abdominalia, ex hoc enim fundamento hæc omnia intelliguntur.

Gangrena.

§. 419. Jam ideam mortis in plerisque morbis acutus hic daturus sum, nam quæ natura, causa, effectus Inflammationis in parte externa, talis in toto.

Gangrena est partis mollis ea conditio, ut liquida vitalia nequeant adfluere ad partes vel resfluere sine vitio relicto, desinitque in una parte & est mors partis.

Alia curatio. Id clare patet, quod aliter hic morbus ac φλεγμονή sit tractandus.

Gangrena dicitur, si pars in mortem tendat; hinc etiam mors, Barbare mortificatio partis νεκρωσις dicitur.

Mollis. Nam in ossibus non dicimus Gangrænam obtinere; *Quid vero est mors partis? Est illa conditio corporis, quæ per vasa arteriosa non admittit, neque per lateralia secernit.* Ergo mors modo ratione circulationis, si ergo iuber, serosus, lymphaticus humor in fluore pe-

perenner, tum pars non est mortua, hic vero pars tendit in mortem, ita ut, si eadem conditio diu pergat, vel plus augeatur, tum totalis partis mors fit, ita ut à fluxu impedito pendeat, nam sic partem hominis sanissimi Gangræna afficere potest, nempe si tum partem fortiter ligemus, ita ut nil influere nec effluere possit, tum pars incipit frigescere, livescere, & si hoc per aliquot horas duret, tum fit Sphacelus, & pars excidit, hoc vero hic repeto, quia omnes scriptores Medici sunt in ea sententia, quod aliquid Cauticum vel mire acre ad Gangrænam requiratur, sed hoc sine acri peccante fieri potest, sic contingit totum femur computruisse, & putabatur ibi miram acredinem in causa esse, sed ibi modo in vena erat obstaculum impediens reflexam hamorum, vide *Harvæum* tale exemplum narrantem. Gangræna à Sphacelo distinguitur, quod in Gangræna calor, sensus & dolor adhuc adsint; his absentibus, est Sphacelus verus gangrænosus, si non suppuretur, compressione partium subjacentium Sphacelum facere potest, ita ut muscoli quoque moriantur; nullus vero fit Sphacelus, nisi Gangræna sit prægressa, si non ab osse malum incipiat vel contusio magna sit facta, nam tum muscoli prius quam Panniculus Adiposus moriuntur, nisi à senio in extremis fiat articulis.

Sphacelus rarior est, Gangræna maxime fit in Panniculo Adiposo; vidi nuper ingentem tumorem inflammatorium in pede intra sex horas, dedi resolyentia superius dicta, tertio vel quarto die Panniculus Adiposus plusquam ad palmæ magnitudinem excreverat, eratque Inflammatio cum magno dolore; tunc si fieret Suppuratio vel Gangræna,

græna, metuebatur mors ob pus & mortificationem. Dedit maxime dissipantia, tandem suppurabatur, exhibant partes Panniculi Adiposi, clamabant omnes Chirurghi pedem esse abscindendum, contradixi sciens aliquando incredibiliter hic intumescere, curabatur bona diæta, caro erat livida, tamen omnia recreverunt, & in inferiori pede, ubi nulla apparebat pinguedo, tumor sextuplo erat major, quod tantum erat in membrana Cellulosa *Ruyshii* vel Adiposa *Malpighii*. Si nimia suppurationia non adhibeantur, omnia recreverunt, suppeditato inferius bono alimento.

§. 420. *Panniculus Adiposus* est collectio sacculorum membranaceorum pinguedinem multam continentium at in obesitate præprimis superposita cuti & musculis. Omnes Phlegmones dictæ, quæ tendunt in Gangrænam hærent tantummodo in Panniculo Adiposo; hinc post Gangrænam maximam, homines si rite curentur, habent nihilominus usum suorum musculorum, quia Cellulosa membrana tunc temporis sola fuit corrupta; porro per Panniculum Adiposum intelligo quoque hanc Cellulosam membranam, quæ non modo supra musculos, verum inter ipsos extenditur, propagaturque, membrana Cellulosa mirum in modum per Inflammationes tumere potest, & quidem decuplo aliquando magis quam naturaliter, ut apparet in Variolis, in Rosa Bullata, & visa sunt brachia, quæ quadruplo fuerant mole aucta per Inflammationem, qui tumor oritur semper in sola membrana Cellulosa seu Panniculo Adiposo; hinc humor hic stagnans corrumpitur, moritur, fitque Gangræna, quando muscuh & tendines nondum sunt affecti. Hic vero triplex canon ex Anatomicis locum habet.

1. Ubi

1. Ubi plurimi muscoli ibi maxima pinguedo; hic tanta pinguedo circa nates & humeros.

2. Eo plus pinguedinis in loco cæteris paribus, quo partes magis moventur, ut ad Abdomen, hinc hic major pinguedinis copia, quam in reliquis locis proportionaliter ratione crassitiei musculorum.

3. Ubi minimi muscoli, ibi non hæret membrana Adiposa, sed Tunica Cellulosa, estque ibi valde tenuis & tamen expansilis vixque pinguedinem habet, sic circa scrotum non hæret pinguedo sed membrana Cellulosa, ibi tamen hærent musculus Cremaster & membrana Dartos, ubi vero hæc membrana hæret, ibi Gangræna fieri potest, hæcque membrana mirifice inflari potest, ut vidistis in juvene hic in Nosocomio, qui valde enormes pedes habebat, hic vero tumor pendet à sola hac membrana, quæ aqua impleta & inflata est, sic quoque intumescencia pedis à sola hac membrana pendet, hinc Gangræna in omnibus his locis oriri potest, sic vidi talem Gangrænam ab humeris usque ad digitos descendisse, ubi extirpatio indicabatur, sed tamen bonis remediis pars gangrænosæ separata fuit & æger brachium retinuit. Præterea omnes muscoli ex fibris constant, & quælibet fibra accipit talem Tunicam Cellulosam, sic ut Gangræna per totum musculum serpere possit, cum tamen musculus maneat illæsus, licet aliter appareat, nam plurimi putant tum musculum æque consumi & infici, sed errant, vidi enim tendinem, qui suppurabatur ab hac membrana, sed tamen servatus est cum motu fere integro.

Sphacelus cuncta. Tendines, musculos, nervos, Periosteum, ossa & omnia occupat.

Gangræna vero sæpe pro Sphacelo haberi potest, quia tam mirifice serpit, sic vidi ingentem Gangrænam, ubi muscoli tamen integri manebant, sed inter musculos se insinuaverat & separatione hujus membranæ gangrænosæ facta, tum muscoli tamen suam vim retinebant, si vero Sphacelus sit, tum omnes muscoli sunt mortui.

Præcedit. Nunquam aliter nisi fiat Sphacelus à causa externa.

Sequitur si vero Gangræna diu occupaverit partes, tum fit Sphacelus.

Corruptione. In semi-corruptione ossis sequitur corruptio totius, & sic à parte inferiori ossis ad exteriora pervenit, ut in Spina Ventosa oritur.

Medullæ. Non modo ossis medulla contusa totum os corrumpit, verum etiam quando nervi in origine, ut ad medullam spinalem contunduntur, pars, ad quam tendunt, sæpe gangrænescit.

Periostei. Nam tum inferiora inficit, verum quoque contusio non ita observat vulgarem ordinem adscensus Inflammationis, nam aliquando illico Gangrænam vel Sphacelum producit. Utinam vero hæc dicta legissem, cum me primo ad Praxin accingebam, nam hujus rei cognitio maximum habet emolumentum, sed hæc apud auctores non habentur.

Duxerit. Sphacelus semper præsupponit Gangrænam, sed si aliqua contusio in ipso osse vel Periosteis sit facta, tunc Gangræna & Sphacelus sequuntur.

§. 421. Habent eandem causam tam materialem quam efficientem nempe obstructionem vasorum.

forum & motum illius obstruentis & ipsius sanguinis validissimum.

V. Nam major vis in Sphacelo quam Gangræna tam in materia quam in effectu; sic etiam Sphacelus non tam cito generatur ac Gangræna, & tandem Sphacelus hæret in omnibus, Gangræna vero in quibusdam partibus tantum; hinc *Hippocrates* dicit os sphacelatum sed non gangrænosum.

Duratiōe. Nam primum, id est, Gangræna tendit in mortem, & Sphacelus nunc demum est mors partis.

Loco. Gangræna in pinguedine hæret, Sphacelus vero in Musculo, Periosteō, imo ipso osse.

Vidi aliquando pedem gangrænosum factum & de in adeo tumidum & mortuum apparentem, ut Chirurgus fat peritus putaret esse sphacelatum omnino & ideo esse extirpandum, tum vero advocatus inveni tumorem maximum sed frigidum prorsus, ita ut etiam putarem esse extirpandum, sed tamen rem penitus considerans adverti calorem quendam ad extrema digitorum, quæ non erant adeo tumida, itaque adhibui fomenta maxime resolventia, putredini resistentia, nempe Muriam Salis cum vino & herbis aromaticis coctis ut Scordio &c. quæ descripsi in *Materia Medica*, tum demum post aliquod tempus factæ fuerunt in illo pede fissuræ undequaque, & hoc pacto tota Cellulosa membrana à subjectis musculis gangrænosa separata est, sed tunc temporis cum musculi apparerent integri & sani, remotis his resolventibus adhibui leniora ad pacandam Inflammationem, non tamen efficere potui, quin Gangræna serperet per Tunicam Cellulosam tendinum, qua absorpta tandem & delapsa tendines

accreverunt ossibus, & æger sanatus est illo pede, qui tamen ita rigidus mansit, ut illo amplius uti non potuerit.

§. 422. 1. *Omnia.* Hoc clare patet, nam quid est Gangræna? Mors partis; Quid est mors partis? Conditio Physica, quæ influxum vitalem arteriosum, refluxum venosum, & simul secreti liquidi defluxum inhibet, ergo Gangrænae causæ sunt sequentes, 1. ut adit obstructio, 2. nixus ingens in materiam obstructam. 3. Ut partes frangantur nempe membranæ Cellulosæ partes, idque non tam æqualiter ac in Suppuratione.

2. Si vena solitarie ad partem pergens comprimatur à quadam causa interna, vel si ligetur, ut nil remittat, tum pars tremat, calet, livescit, & gangrænescit, si vero arteria comprimatur, ut nil permittat, tum exarescit & exsiccat pars, ad quam sola pergit; sic tale *Diemerbroek* narrat exemplum, quod accidit *Ultrajecti* in juvene Studioſo, qui ebrius domum rediens se tamen ante fenestram posuit ad videndos prætereuntes, ille vero tum somno quasi sepultus in hoc situ mansit usque ad sequentis diei tempus matutinum, tum vero evigilans se restituere non potuit, & pedes cruraque terribiliter intumuerant, ibique Gangræna erat nata, quia sanguis arteriosus circulare non potuit ad cor, nam tibialia nimis fortiter adstrinxerat, hinc venæ erant compressæ, & se sustinere non poterat, putabat enim se pedes non habere, ipse vero inde mortuus est, idem accidere videmus in suspensis, hæc vero oriri possunt à ligatura, 1. in loco sanissimo, 2. in loco inflammato.

3. *Harvæus* in libro de Generatione Animalium tale exemplum habet, ubi homini nascebatur ingens

gens tumor in femore circa venam Cruralem, qui sensim livescebat, sicque subsecuta est Gangræna partis, nulla causa aderat, nisi steatoma venosum magnum vas comprimens, sic venæ comprimi possunt, ita ut causas ignoremus, hinc modo hic dicimus hoc factum esse à compressione, licet malum sit incurabile.

γ. Frigus magnum, quod per multos gradus calorem nostrum superat, calorem extinguit, si homo ponatur in frigore, quod frigus tantum à calore nostro recedit ac sanguis calidior ab aere, tum partem congelaret, & si hoc profunde fit, tum fit Sphacelus, sic in obsidione quadam Princeps amisit à frigore brachia & pedes & modo truncus remansit, ibique multi milites in excutias omnia membra externa, solo trunco remanente, amiserunt; frigus in corpore agit per spicula salina, quæ mirabiliter in parte congelata agunt, quæ inde rigescit, hæc vero spicula si moveantur, tum omnes partes, quibus sunt infixæ rumpuntur, & fit Gangræna non ab humoribus urgentibus, sed ab his spiculis motis, motus vero horum fit ab igne; hinc pars congelata non igni admovenda, sed in aquam frigidam est intrudenda, sic enim caro congelata, si aquæ gelidæ imponatur, uti etiam pomum, tum circa carnem & pomum aqua congelatur, & se applicat, hocque modo spiculæ per eandem viam, quam ingressæ sunt, extrahuntur; nam sunt lanceolæ per aërem motæ, quæ uniformiter vi ventorum se insnuant in meatus, & faciunt, ut pars sit rigida, hinc putrescit, sed, si nive involvatur pars, tum illa spicula extrahuntur illæsa parte, aliter hæc corpora putrescunt, sic etiam in nobis fit.

δ. In inflammatione quædam partes moventur, quæ

quædam non, obstructæ non, sed laterales, jam vero si spicula impediunt fluxum per lateralia, oritur Phlegmone & Gangræna. Norunt etiam Chirurgi à valde pingui idem fieri, quia totus impetus illa vascula conterit.

Adstringentia non nisi in initio Phlegmones profunt, sed his non insistendum uti dixi, idem de repercutientibus verum est, quæ vasa angustant, si in Phlegmone adhibeas adstringentia, tum motum impedis, sic etiam frigida faciunt, imprimis vero stupefacientia, tum semper ex Phlegmone fit Gangræna, sicque quasi comburuntur pedes, nam partes ab Inflammatione quasi comburuntur, hinc dum frigida applicantur, fit Gangræna, omnia enim hic commoliuntur, & per ea, quæ tum applicantur omnis vis ad interiora adigitur, tum fit ruptura, & hinc Gangræna, nam semper in loco inflammato adhuc motus est, qui his compescitur, per oleosa tenacia fit Gangræna, hinc qui à Phlegmone Gangrænam avertere vult, ille locum perspirabilem tenere debet, ut *Sanctorius* suadet, ergo fomenta sunt applicanda ex aceto, sale, & similibus.

Stupefacientia. Ut sunt Narcotica, quæ quidem per se non sunt mala, sed quia mens non animadvertit signa in somno, ut dolorem, ardorem hinc non quæruntur; sed Medici sæpe dant in Febris aquam aromaticam, Sal Volatile Aromaticum, sal Viperarum, & sal Cornu Cervi, spiritum Ammoniæ, hæc omnia incendunt & flammam & motum augent, hinc hæc si non requirantur, viam in Gangrænam parant.

Acia. Si v. g. æger assumat Theriacam vel sal volatile, & tum simul externe applicet motum

tum sistencia, dum interim interne augetur, tum citius Gangræna fit; Medici recentiores sæpe suaserunt ægris, ut assumant Allia, Cæpas, sal Cornu Cervi, Camphoram, Dialcordium & similia, tum Gangræna eo citius fit, quia est obstructio, sed cum motus ingens ad partem obstructam irruat, nec interim ille motus hoc obstaculum superare possit, tum eo citius fit Gangræna, nam si v. g. decem ova habeam, tum si omnia confringere velim, tum eorum testæ mihi sunt frangendæ, sic etiam hac ratione omnia franguntur, hæc ergo est natura Gangrænae.

I. Hæc Gangrænam ipsam citissime producit, id est, si Inflammatio sit in aliqua corporis parte, & simul Febris excitet interiora, sic blanda causa ita augetur, ut partem destruat; sic quoque Diaphragma, Pleura & Intestina inflammari possunt, & hæc Inflammationes æque possunt abire in Gangrænam, sed dicetis forsan, quod dixerim eam modo hæere in Cellulosa membrana seu Pinguedinosa, hoc verum est, sed ibi quoque hæc membrana invenitur, licet pinguedinem non habeat, sic etiam hæc membrana omnes arterias venasque ambit.

§ Medici quò magis in Praxi sunt versati, eo plus repudiare solent methodum à præceptore præscriptum; semperque fere putant, quod fractum os semper debeat restitui, hoc quidem verum est, si nullum adsit contraindicans, nempe si videamus ægrum inde moriturum, tum pars non est reponenda sed relinquenda, nam melius unam partem deformatam habere, quam totum destructum, sic quandoque in fistulis magna est Inflammatio, tum facile fit Gangræna, sic quoque putatur luxata pars illico reponenda, sed sæpe accidit

dit partes immenſe tumere, ſi quis reponere velit ille facit Gangrænam, hinc in omni tali cura operationem omittere debemus.

¶ Omnia illa inventa de oleis ſtillatiſſimis v. g. de Cornu Cervi, de pinguedine Humanâ, de Lumbricis, de Galbaneto *Paracelſi*, quod fit Myrrha, Galbano, Maſtiche & pluribus gummatibus, ex quibus vi ignis oleum acerrimum educitur, quod a *Paracelſo* commendatur in Paralyſi partium, ut partes eo fricentur, & in contractura, Anchyloſi, hæc vero omnia juxta *Hellmontium* nullius ſunt momenti, nam in Inflammatione vel Suppuratione fricanda applicata sæpe Gangrænam inducunt, nil enim plus quam oleum acre alcalinum Gangrænam facit, imo nonnulli Emplaſtrum Diapompheligos quod eſt macilentiffimum, ferre non poſſunt, quin Eryſipelas oriatur.

Contuſa. Puto vero, ſi Contuſio talis fit facta, ut ſanari non poſſe videretur, me tamen ſanare poſſe, ſi modo calor & ſenſus adhuc adſint, ſi vero pars jam fit frigida, tum ſanari nequit, ſed quidem ab ulteriori putredine præcavere.

¶ Si v. g. homo fregerit crus, & Chirurgus methodum non bene obſervet, tum totum corpus calcaneo innititur, ſi hoc ſic per viginti quatuor horas duret, tum dolor oritur intolerabilis, ſicque videtur totus locus niger & pars Gangræna eſt affecta, hinc periti Chirurgi totum femur & pedem ſuffulciunt ad poplitem, ut ubique fit æquale pondus, ſic quoque facile Gangræna ab incubitu circa coxas fit, ita etiam circa Olecranon & Scapulas, non vero eſt pejor morbus, quam hic, & homo, qui ſic parti incumbit & eam non movet, accipit Gangrænam in partibus, quibus in-

incumbit; hinc in decumbentibus semper de hac re cogitare debemus, & studere, ut partes æqualiter pondus sustineant, & talis æger, quandoque supposito linteo Belgice (*servetten*) elevandus est, tum partes parum liberantur; hi vero jacent plerumque in dorso, quia ibi tum latissima est superficies; hinc ossis Coccygis, Sacri & Scapulae eminentiæ afficiuntur, hic vero lectus licet mollissimis plumis constans tamen incubitu instar lapidis durefcit; hinc aluta Belgice (*seemleer*) est supponenda, quod est optimum remedium & magnum arcanum.

I. Uti fiunt circa Umbilicum vel Inguina, circa Scrotum, in sæminis post partum imprimis, vel adhuc gravidis plerumque in Umbilico, Umbilicus enim hic huic malo plerumque est obnoxius, quia Peritonæum ibi loci est quasi nudum, hinc si fiat laxum in suis partibus, tum per illud angustum foramen exit cum omento vel etiam cum intestinis, & facit plerumque amplissimum sacco, vel si præterea ad intestina semper accedit fæx, quæ ex illo intestino egredi iterum non potest, fit ejus constrictio & Gangræna, nisi intrudatur iterum in Abdomen viginti quatuor horarum spatio; in viris plerumque oritur Hernia Scrotalis, quæ eodem modo ac Umbilicalis oritur; scitis enim lamellam anteriorem esse adhuc tensam in Abdomine, si nunc oriatur laxitas quædam in Peritonæo, tum ibi loci, ubi Peritonæum tantum est simplex, fit extensio, & formatur sacculus continens ipsa intestina, ab hac lamella interiori, quæ per dictam vaginam se expandit usque in Scrotum, & ibi etiam sæpe colliguntur fæces, & oritur Gangræna, tandem fiunt Singultus, Vomitus, Borborygmi, Deliria, & sic bre-

vi mors, nam vis intestinorum urget in hunc sac- cum, eam dilatat, oritur Inflammatio, quia vasa magis stringuntur, tum vita in locum urgens cito Gangrænam facit, hinc aperiendum est, quia hic ster- cus colligitur, nam ster- cus quidem introire potest in intestina strangulata sed non iterum exi- re, unde illa mala supra dicta superveniunt, ergo Venæ Sectio instituatur, Clysmata injiciantur oleosa, oleosa propinentur, & fomenta oleosa ap- plicentur, si vero jam intestina sint suffocata, & gangrænosa, tum si non moriatur æger, apertura est facienda, aliter manet perpetua Cloaca, quod fere ipsa morte ægro est intolerabilius. Ubi vasa Spermatica devenerunt prope ossa pubis, tran- seunt utrimque per anulum, qui est inter sece- dentes fibras musculorum Transversalium Abdo- minis; hic autem fieri potest Hernia quando in- testinum Ileum, quod ibi adest, protrahitur per hunc anulum, & descendit in Scrotum, si ve- ro hoc intestinum materia turgens stranguletur in transitu supra ossa pubis, tunc gangrænescit, & hæc Hernia vocatur completa; Bubonocèle vero fit in Inguinibus, quoniam ibi Peritonæum non est validum, tandem etiam fit in Umbilicali re- gione, quia ibi vena Umbilicalis transit & per- forat Peritoneum, quod hoc pacto ibi est multo debilius, tandem fieri potest Hernia in aliis locis Abdominis, si Peritonæum lædatur quocunque modo, tum vero si intestina exeant, nec statim reponi possint, oritur Gangræna & mors nisi abscissa parte putrefacta, bina intestini extrema bona fortuna concresecant Peritonæo. Vide *Cour- tial* de Bubonocèle. Aut etiam conglutinari pos- sunt vulnere, & tunc fæces semper exeunt per vulnus.

§. 423. 2. *Destruantque.* In paragrapho præcedenti recensui causas Gangræne. Ibi humores adhuc boni sunt non acres, nam illa acrimonia semper post mortem oritur, nunquam enim observavi talem acrimoniam in corpore esse, nisi orta fuerit à morbo prægresso, hic vero vobis causas recenseo ab acrimonia humorum desumptas; vix tamen acrimonia humorum fieri potest in corpore vivente, modo aer non accedat, sed statim atque mortuus est homo, tum omnes humores alcalescunt, verum in quibusdam morbis etiam in viventibus acres fiunt humores, ut in specie Scorbuti, Rachitide, Lue Venerea; hinc oleum Vitrioli, Mercurius Sublimatus, spiritus Urinæ acrimonia sua exedunt partes, corroduntque, ita, ut fiat Gangræna.

¶. Nam dixi, quod putredo oriatur à stagnatione, putredo vero magnam acrimoniam facit, imprimis si aer accedat; ubi humor stagnat, & homo cæteroquin sanus est, acerrimus fit humor. Multi hoc negant, sed tamen certum est, cum à posteriori comperi, aperui cadaver Hydrope mortuum, cum ex hoc aperto exiret ferum, adstantium pulmones subito invasit talis anxietas & respirandi difficultas, quasi oleum Vitrioli haussissent, aut plurimum Sulphuris atraxissent, omnia viscera hujus cadaveris ab hoc acri humore erant quasi macerando putrefacta, omentum tactu cadebat, hepar erat contractum in minimum spatium; pus diutius retentum fæcidissimum fit, idque solum à sale & oleo acris & volatilibus Causticis factis, urina in hoc cadavere erat tam færida, quasi in Calculeo, de quo diximus urinam cathetere esse eductam, nec mirum, quod ab hoc liquore acri
omnia

omnia interna viscera adeo corrodamur, ut omnia putrescant, nam si talis stagnatio fiat in Cranio, oritur Hydrops capitis, & totum cerebrum in ichorem fætidum resolvitur; ubicunque & quacunq; fuerit hæc materies, si diu hæreat in quodam loco, fit acris & putrefacit omnia; sic de reliquis.

Cruor. Si cui v. g. arteria Intercoftalis percutiatur, tum sanguis fluit in cavum Thoracis, hinc ibi hujus putrefactio fit, & vicinæ Gangræna, nam licet aër non accedat, tamen tepore & calore fit putrefactio, ut vidi in Capitano; in quo ex Abdomine aperto tantus fætor oriebatur, ut vix ferre potuerim, imo ab attactu contentorum Abdominalium Epidermis deglubita fuit, talis aderat putredo.

β. Si per quendam locum violentus acrium humorum motus fit, tum fit Gangræna, unde in his hominibus toties tanta mala oriuntur.

Morbosa. Multi auctores negant à morbis tales putrefactiones oriri, sed illi Scorbuticorum gingivas subolfaciunt à jejunis averfo corpore, fere cadent in animi Deliquium; temperies est acris in Lue Venerea & similibus morbis.

Lympha. Ad tendines aliquando adeo acres fiunt humores, ut exurant partes; has Gangrænas ab his causis seu una harum orta, vidi diu sustinere posse, & curando lethales fieri, unde vulgo fit (Belgice *Leedewater.*) In Coryza ex naribus stillat humor limpidissimus, & tenuissimus in initio, qui labia exulcerat, & quasi urit.

Dysentericus. In Dysenteria fluore sanguinis mutatur humor in tantam acrimoniam, ut Panniculi intestinales abrafi excernantur.

Ma-

Materia febrilis. Sæpe in Febre materies est tam acris, ut Gangrænas post magnas Inflammationes prægressas excitet, tale quid vidi in aurifabro, qui bina crura adeo inflammata habuit post Febrerem, ut nullo modo impedire potuerim Gangrænam, servato tamen ægro.

Canceri ichor, qui lintea ipsa corrødit, vidimus in mulieribus Cancro depastis indusia, quasi Aqua Forti essent corrosa, unde Chirurghi hoc vocant virus, idem intus contingere potest, v. g. Pancreas cancescat, orietur fluor Dysentericus, qui aliquando totam fistulam Intestinalem corruptam extrudit.

Variolosæ. In Variolis idem aliquando videtur, ubi in curatis inflammata gangrænosa excidunt.

Carnem, aut ad quamcunque aliam partem, nempe si materies deponatur in aliquem locum, quod imprimis probant Variolæ Confluentes, in Peste sæpe intra paucos dies, vel etiam foras totus oculus excidit gangrænosus.

Gingivas, ita ut dentes ex suis alveolis sponte cadant, corruptis perfecte gingivis & in liquamem putridum conversis, tunc in mucii speciem detersæ gingivæ abeunt hic casus locum habet in scorbuticis, ubi acre rodens peccat. Belgis vocatur Cancer aquosus (*waterkanker.*)

§. 424. 3. Vidi exemplum in Consule hujus urbis, qui incidit in speciem indolentiæ, mirabar cum homo esset aliter satis timens, narrabat sibi quid ad pedes timere, vidi digitum pedis totum putrefactum jam esse mortuum, considerando ætatem malumque progressurum de extirpatione non cogitabatur, tandem Gangræna pergente cum levi Delirio quasi somnians mor-

ob

tuus

tuus est; pars Gangræna affecta à defectu humoris influentis diu sustineri potest, non vero est separanda, nani tum parvus admodum locus afficitur, & quasi vermis esse videtur, tum dein hi Lethargi fiunt, antequam moriuntur, hic enim separatio non est tentanda, nam hæc mortem partit & totius proserpendo accelerat, verum tum Cardiacæ sunt danda, & locus cum sale & aceto fovendus, sic enim talem senem per unum annum & dimidium tractavi, sed cum contra meum consilium Emollientia sunt applicata, tum totus pes, dein femur gangrænosum factum est, & paulo post æger est mortuus. Illis senibus quibus est lentus soporosus morbus præ solo virium defectu, his omnibus Gangræna ad digitorum extrema pedum oritur. Sæpe aliquando ante mortem oritur in hominibus quies summa, ut videantur ibi quasi se bene habere, sed tunc tanta est penuria spirituum, ut nunc motus in parte gangrænosa subsistat, tum statim actum est de vita.

Debilitas ob humorum stagnationem.

Circa Gangliones. Ganglion est membrana firmans nervos plurimos mox emittendos, v. g. nervi, qui pervenire debent ad inferiora Intestinorum Tenuium, è Thorace emergunt per Diaphragma & tendunt ad Mesenterium, ubi magnus pléxus nascitur, qui nervi sub Diaphragmate transeuntes firmantur.

§. 425. 4. Mirabile est, quod mulier Lue Venerea affecta tantummodo solo affricu & applicatu sic hominem corrumpere possit, ut totus putrescat, vidi juvenem, qui Luem Veneream contraxerat pessimam, ossa depascentem & ulcera terribilia creantem, cum tamen solummodo

do orta fuerit ab eo, quod ille juvenis, prout fassus est, ipse, genitale membrum ad pudenda muliebria admovisset, neque tamen intromississet ullatenus. Veteres tradunt olim fuisse homines, qui saliva sua omnia animalia occidebant. Venena adsunt, ut Pests, quæ dum parcit brutis, homines tamen interimat, & vice versa, at etiam in Peste Bovina soli boves laborant, non alia animalia, quæ cum iis in eodem stabulo degunt, hinc in corporibus singulis animalium sunt vires reciproçæ, quod quidem ab *Hippocrate* τὸ θῆλον vocatur; in calidis regionibus Scorpiones & Serpentes sunt, unde morbi gangrænosii oriuntur; est in Africa serpens quædam Seps vocata (vide *Lucanum* in *Pharsalicis*) quæ, quamvis sit admodum exigua, creat putrefactionem universalem per totum Panniculum Adiposum; à morfu Tarantulæ solo systema nervorum patitur, vide *Baglivium*. A morfu Viperæ totus homo fit Ictericus; hinc agit tantum in bilem, & in aula Hetrusca visus est magnus bos à Vipera morsus brevi post mortuus concidisse, & aperto cadavere, nulla nota hujus mortis inveniri potuit coram Duce à Clarissimis viris *Borello* & *Bellino*. Legimus Agathoclem, qui terror erat vicinis, porrecto dentiscalpio, quo post prandium gingivas scalperet, cujus in cuspede erat venenum toto capite & gingivis computruisse & contabuisse.

§. 426. Jam quæritur, quomodo scimus, quod in Gangrænam transeat Phlegmone vel alius morbus? Si causæ Gangrænæ præcesserint, si itaque Medicus causas Gangrænæ intelligat, & eas præexistere observaverit, tum Gangræna futura, si v. g. in corpore satis valente videam tumorem

rem Steatomatis venam Iliacam comprimere, & qui hoc seu hanc causam præexistere videt, ille facile Gangrænam futuram videt, nisi tumor tollatur.

§. 427. 1. Si Phlegmone jam conspicua fuerit cum omnibus suis signis, & tunc omnia phænomena subito sine ulla causa cessent, si ante paucas horas locum attingens audiam ægrum vociferari præ dolore, locum tumentem video calidissime rubentem, splendentem, attendo, an pulsus adsit, Suppuratio, mutatio &c. fortis, si nulla alia causa Gangrænae sit.

2. *Sensus hebes.* Gangrænosus locus est semper insensibilis, tumens inflatus membrana crassiori quam naturali tectus, nec pars inferior pondus sentit, quia superior nimis premit ipsam. Ubi vero hæret Gangræna? semper in membrana Pinguedinosâ, per quam nervi distribuuntur, qui tum moriuntur, verum tum cutis nondum est mortua; & hinc cutis adhuc dolet, ideo cum hic dicitur sensum heberem esse, id intelligitur tantummodo de parte Gangræna affecta; hic vero primo cutis nondum est affecta, ideo dolor adesse potest, cum tamen Gangræna adsit, verum cutis quidem tantummodo vasa per Panniculum Adiposum accipit; sed hæc per totam cutim longe lateque distribuuntur, & sic paulo supra locum affectum vasa ex Panniculo emergentia huc quoque ferri possunt.

4. Pathognomicum signum Inflammationis est tensio, ita ut fiat dolor maximus, si initio prematur, primum retrosilit magna vi, quasi pars esset valde elastica, in Gangræna vero hoc non fit, nisi cutis quandoque possit esse adhuc inflammata, cum tamen membrana
Cel-

Cellulosa jam fit Gangræna affecta. Pars flaccida pressa non refurgit, quia non affluunt liquida, quæ retunderent.

5. *Pustula.* Id non fallit, in omni nempe loco, ubi videtis Phlegmonem adesse, ibi videtis Epidermidem elevari in pustulas seu vesiculas, quasi ab urticis essent factæ, aqua vel ichore subflavo seu rubello impletas, tum certi fitis Gangrænam esse natam, & quo plures & majores pustulæ, eo peior est res, & si colore rubello impletæ sint, id valde malum est signum, si vero ichore hoc pessimum est, tumque est magnum periculum futuri Sphaceli; si vero liquorem colore & dote aquam referentem contineant; tum non multum est periculi, si hæc pustulæ rubræ seu subflavæ aperiuntur, cum liquor effluit, & intra tres horas pars supposita fit nigra; hæc pustulæ semper ita apparent, nisi fiat à decubitu, ubi Epidermis compressa à cute subjecta abit; hinc patet, cur *Hippocrates* dicat, quod urina ichore plena fit lethalis, notat enim vesicam gangrænosam factam vel renes; hinc quoque patet, cum stercus ichore mistum sit mortis brevi futuræ indicium, si homini non sentienti effluat, notat intestina gangrænosam; sic etiam si homo exspuat talem materiam, tum notat Gangrænam Pulmonis; hinc hæc signa inter pessima in morbis acutis habentur; hic vero adhuc semel repetam, noto Gangrænam prius Membranam Adiposam destruere, sed tum cutis adhuc viva manet, quæ tamen postea quoque moritur, vasa vero tum tamen adhuc adferunt suos liquores ad partem mortuam, & hinc hi liquores accumulatur, unde illæ pustulæ, tumque materia olim transfudans jam in ichorem degenerat.

6. *Frigore.* Pars vero à frigore gangrænosa facta seu à congelatione habet longe alia signa, quam in præcedentibus recensita sunt, quia ab alia oritur causa, illa pars prurit, estque punctura ingens primo in parte, ubi scitis, cum habueritis manus valde frigidas, tum sensistis puncturam ingentem hinc inde quasi aciculis partes perunderentur, imprimis si ad ignem accedatis, tum dolor punctorius oritur magnus, hocque notet partem satis prædispositam esse, ut pereat, tum adest rubedo sublivescens, sic si in summo frigore, aures cum livore rubescant, seu nares fiant rubræ, & in pinna nasi oriatur circulus livescens, tum Gangræna has partes occupat, & fit Pruritus circa gangrænosæ partis margines; quando accedimus ad ægrum cum magna Febre conflictantem accedente maximo dolore, tumore ad partem, & aliquot post horas redeuntes sine ulla causa cognita videmus hæc omnia symptomata evanuisse, tum pars est mortua & gangrænosa facta.

§. 428. *Sphacelus.* Hunc scio futurum, 1. si videam Gangrænam magnam procedere, nam cum Gangræna sit mors membranæ Adiposæ, quæ membrana supra & infra musculos ponitur, & simul musculos quasi perforat, & inter eorum fibras se insinuat, hocque modo musculum quasi penetrat; hinc non diu Gangræna esse potest, quin simul partes vicinæ inficiantur, ergo etiam musculis tum malum communicatur, dein quoque Gangræna valide fibras musculares & vasa præ tumore comprimit; hinc liquorum per vasa influxum ut etiam spirituum nervosorum impedit, inde Gangræna muscularis fit, quæ est Sphacelus, quia tumor subjacentia suffocat; verum Sphacelus, qui à senio

senio & debilitate oritur, ille habet alia signa, si v. g. ad extremos articulos pedum parvum punctum purpureum appareat, quod se aperit, & ichoris gutta exit, tum ibi interiora instar linæ carpti apparent & eminent ex foramine, tum certi sumus Sphacelum futurum quidquid faciamus, ille articulus cadit, dein etiam aliter & sic porro pergit, hic vero Sphacelus non à signis Phlegmonis prægressis, sed sine iis scitur; hinc etiam non valet argumentatio, est Gangræna prægressa, ergo est Sphacelus, sed est maximum periculum, ne oriatur Sphacelus.

§. 429. I. Verum si ingens Gangræna sit prægressa, quæ etiam diu hæsit, tum ordinario Sphacelus adest, sed tamen huic signo non satis fidere possumus, sed simul sensus adesse debent, ita ut viderim scalpellum à Chirurgo in parte adactum ad Periosteum usque sine sensu ullo doloris; hic vero quæstio oritur multum inter Medicos agitata & nondum composita, an pars sphacelata motu sit destituta? motu destitutus est, quatenus sphacelatus est musculus, sed si musculus partem sphacelatam movens non sit sphacelatus, tum moveri potest, sic digitus esse potest sphacelatus, ubi tamen ejus extensor sit vivus, tumque moveri potest, sic pueri ludentes sumunt pedem anserinam & trahunt ejus tendines, hacque ratione articulos digitorum pedis movent, quia pes non movetur per ea, quæ sunt in pede, sed quæ circa Tibiam sunt, hinc licet tendo sit sphacelatus, tamen musculus huic tendini annexus agere eumque movere potest, nam est modo quasi funis & nil ad motum facit, nisi quod parti mobili annexus à musculo trahatur. Fui aliquando in consilio Medico, ubi proponebatur, an sphacelata esset

pars nec ne, hic vero Medicus quidam dicebat partem non sphacelatam esse, quia movebatur, sed erat tamen verus Sphacelus, & licet etiam tendines sint sphacelati, tamen si muscoli adhuc vivi sint, pars moveri potest, nam tendines pro fune tractili inserviunt.

2. *Puncta.* Cum membrana Cellulosa sit crassissima & profunde pergat; hinc Chirurgo est adigenda lanceola, donec ad ipsa ossa perveniat sine ullo dolore facto, antequam afferi possit Sphacelum esse, neque tum etiam sanguis est exeundus, ut detur optimum prognosticum.

4. *Mollities.* Sphacelus incipiens est mollis, sic etiam putrescentes cadaverum muscoli sunt valde molles, quod est signum manifestum, raro aliter accidit, quin tum Sphacelus non adsit: memini enim me demonstrasse in Nosocomio in pede mulieris, in quo cute detracta mire variegati colores apparebant in membrana Adiposa in uno loco rubra, in altero flava, in tertio alba, hac vero membrana detracta, caro supposita erat nigra, sed an semper hæc mollities observatur? non, nam quo pars gangrænosa in initio mollior, eo postea magis durefcit, quia omnia liquida dissipantur, quod pessimum est, sic quoque videmus, si tempore Æstivo aëri humido suspendatur caro pro canibus, hæc primo incipit quasi liquefcere, si vero postea ficcitas aëris superaccedat, tum, dissipata parte liquidiori, valde induratur.

Durities fit, si vis vitæ desinat; exemplum est Hagæ-Comitis in muliere habente Sphacelum perfectissimum in crure, & quia in consilio Medico putabatur Sphacelum nimis repisse, & amputato

to

to crure ægram tamen supervivere non posse, amputatio etiam non fuit instituta, sed, scarificatione in viva parte facta, applicatum est fomentum ex Scordio, Marrubio, & similibus putrefactionem impredientibus, quo fomento sæpe repetito caro mortua à viva separabatur, & ægra post annum adhuc vixit crure sphacelato & arido.

5. *Cadaverosus.* Si aperiatur, fætor ille ruit in adstantium pulmones, unde deprehenditur deterimus, ut vidi in Chirurgo, qui nimis appropinquabat ad partem sphacelatam, præterea suadeo, ut cauti sitis in his casibus.

6. Nam pars mortua semper putrida vivæ cohæret; hinc malum vicinis partibus adhuc vivis communicatur, nam per partem mortuam nil fluit, hinc omne quod accedit, stat ante eam partem, & sic vicina in consensum trahit, puto nos jam non posse hære, an pars sphacelata sit nec ne. Hæc ut in exterioribus obtinent, sic etiam in interioribus se obtinere possunt, sed ibi figura non apparent.

§. 430. Vidi Senatorem senem, qui mihi conquerebatur se incommodo quodam, sed non malo (ut dicebat) laborare ad pedem, & crubescere, cum partem monstraret, quia putabat vix operæ pretium esse, ea de re conqueri, nam cæterum sanus erat, nisi quod parum esset soporosior solito, sed, parte detecta, vidi Sphacelum esse natum, nam punctum purpureum apparebat, quod Chirurgus instrumento accipiens extrahere conabatur, sed æger inde fere convulsus cadebat, pars vero extracta & elevata paulo linteorum filamentorum instar apparebat, unde i. primus articulus sine ægri sensu decidebat, dein secundus, porro tertius,

& tandem os magnum Metacarpi, sic malum proferpsit usque ad Tibiam, tum ille bonus vir levissime delirare incepit, postea soporosus factus placide mortuus est. Si vero vel intestina vel hepar vel ventriculus sit affectus, tum hoc in casu non animadvertimus, nisi debilitatem; hinc difficillime cognoscitur; hic vero in Europa apud omnes nationes duo vocabula in usu sunt, quæ in omnibus linguis adhibentur nempe *Ignis Calidus* & *Ignis Frigidus* Belgice *het beet-vier*, *het kout-vier*, Germanice *het kalte oder hitzige brand*; ignis vero calidus est summa Phlegmone cum summo ardore tendens in mortem; ignis vero frigidus est mors partis seu Sphacelus; sic veteres quoque hanc rem accurate considerarunt, qui vocarunt Inflammationem τὸ πῦρ φλεγμονή, ultimo vero est ignis fiderans, seu τὸ πῦρ σφακλισμὸν, qui est mors partis, Sphacelus, vel Ignis Frigidus.

§. 431. *Ætatis.* Infantibus Gangræna ob humorum abundantiam facile fit, ut in Cancro Aquatico gingivarum dicto patet, in senibus pariter pessimæ gangrænx sunt, in media ætate non ita malæ, nisi à violenta Febre.

Temperiei. Sphacelus à debilitate est incurabilis, sic etiam Gangræna in temperie debili pessima, uti si acris temperies adsit, hinc Gangræna in Febre Ardente & Peste est incurabilis, quia cito in putredinem vergit, si temperies oleosa, alcalina vel biliosa, in morbis acutis pessimum est; hinc homines putrefactionibus obnoxii & qui habent sanguinem ruberrimum, crassissimum & fibras rigidas, difficillime ab hoc morbo curantur.

Morbi. Si Hydropi Sphacelus superveniat, pessimum est, sic etiam in Lue Venerea &
Scor-

Scorbuto ; qui oritur à violentissimo motu febrili.

Virium. Memores quæso fitis illius effati, summus calor & summum frigus adurunt, à summo frigore adustus pes in Gangrænam & Escharam mutatur, summa vis vitæ, id est, Febris ardentissima & quies senilis eundem pariunt morbum, id est, humorum Stagnationem, si vero Gangræna & Sphacelus his superveniant, periculosissimum est, ergo clare sequitur, quod Gangræna, quæ oritur à violenta Phlegmone, multo sit pejor, quo major vita, eo status est pejor, in Gangræna vero, quæ oritur à debilitate, est idem, nam quo ibi vis vitæ minor, eo status est pejor.

2. *Velocitas.* Dum inflammatio tendit in resolutionem, tum secundo die non erit benignior, imo si in Suppurationem vergat, tertio & quarto die erit pejor, si in Gangrænam, tum secundo die se ita male habebit, ut ille, qui tendit in Suppurationem quarto die, ergo secundo die erit Gangræna & quarto die erit mors; quo citius oritur, eo progressus est damnosior, lentior minus est metuenda. Si v. g. mane pars sana, & nondum dolens sit, sed illico post meridiem accedit magnus tumor, rubor, calor, tensio partis, tum cito fit Gangræna, nam velox mutatio partis sanæ ex sanitate in Inflammationem facit Gangrænam, ita ut si omnia symptomata in Inflammatione recensita subito velocissime fiant & augeantur, tum fere semper fit Gangræna, sic erat aurifaber in hac urbe, cui Febris lenta mane oriebatur, aliquando post Phlegmone cruris observabatur; hinc ego vocatus sed ob negotia impeditus vesperi primo accessi, tum quidem

largam Missionem Sanguinis institui, sed tamen sequenti die Gangræna aderat, quæ tamen à parte viva feliciter separata est, & sic æger fuit curatus; hinc ergo velocitas Phlegmonis vobis semper sit suspecta.

3. Sic violentissima Febris Phlegmonem excitat, quæ tum dein facit Gangrænam, inde est, quod Pleuritis violentissima ante tertium diem occidat, Pleura siderata; sic quoque in atrocissima Peripneumonia ægri tertio die pulmone gangrænosofacto moriuntur; sic quoque in violenta Inflammatione intestinorum hæc Necrosi consumuntur, & æger cito moritur, si sit causa interna, si tumor venas comprimatur, tum liberatur ægrum nisi Venæ Sectione, sed hæc curatio est tantum pro momento, nam venæ iterum reventunt sanguinem, & sic comprimunt; sic quoque externe accidit, si omnia vasa majora & minora per Contusionem fracta & contrita sunt, tum oritur Sphacelus, sic potest ab hac causa Gangræna occupare digitum, tum hæret malum in his locis sinuosis, & oculis materia subpingui repletis, hocque pessimum est, nam plerumque tum digitus est extirpandus.

4. Summus æstus, summumque frigus eodem faciunt effectus, à frigore summo æque exustio, quam ubique, eadem fere Phænomena in iis fiunt; ergo summum frigus, & summus fervor sunt duo pessima accidentia Gangrænae.

5. Gangræna & Sphacelus digitum sine magno malo corporis occupare possunt, sed si medullam spinalem occupent, tum periculum est.

Humida. Ibi pessima est Gangræna, nec facile

cilè resolubilis; hanc Gangrænam visum est pedes & manus tolerasse melius quam v. g. nates & femora, dum brevi corrupta fuissent loca, ubi Cellulosa membrana hæret.

Sinuosa. Ut ad vasa feminalia in viro, ad ovaria, tubas Falloppianas, ligamentaue uterina in fæminis, hoc pessimum est, tum enim Gangræna illico proserpit, & certe quam plurimi hic nil agere possunt, qui nesciunt illud arcanum ex spiritu salis marini, nil enim præstantius in hoc casu. Nonnullæ partes debent integræ manere, ut vita maneat, nempe Cor, Pulmones, Cerebrum, Cerebellum, Medulla Spinalis, Musculi Interco-stales, non enim peior est morbus, sed in hac parte est periculosior, quia in læsa vita perennare non potest.

In sicca temperie Gangræna rarissime sanatur, quia vasa non suppeditant humores ad sanationem.

§. 432. Hinc fluunt sequentes regulæ, quæ sunt instar axiomatum.

○ Id quod, Sphacelo est affectum, perfecte est mortuum, verum id cohæret parti vivæ, hinc etiam viva pars debet mori, & sic omnia vicina inficiuntur, hinc mors totius, tum vero semper Gangræna vel Sphacelus procedit, si Gangræna sit ad digicum, margo semper est inflammata, & citissime per novum anulum ille gangrænescit; hinc ulteriora inflammantur; ergo simul nato Sphacelo, vicina etiam sphaceloscunt, sic dicitur affurgens Sphacelus; Gangræna cito succurrendum, nam si v. g. arteria infecta sit Necrosi, tum ejus pars paulo superius liquores adferens quoque illico inficitur, & sic malum serpit, cujus causa est in-

fectio vitalis, quod movet vivam versus mortuum.

Sphacelus si fieri possit, extirpandus est, nam est pars mortua heterogenea, quæ ad vitam nil boni facit, & hoc quidem illico est faciendum, quia aliter juxta hos verficulos:

Principiis obsta, sero medicina paratur.

Cum mala per longas invaluere moras.

nam Sphacelus semper reliqua in consensum trahit; hinc si non extirpari possit, non est attingendus æger, ut famæ vestræ parcatis.

Gangræna cerebri. Tale exemplum vobis demonstravi ante annum in juvene Phrenitico, qui male curatus in Nosocomium allatus fuit, sed cum nil remediî superesset, sic delirans primo die, dum in Nosocomium allatus fuit, mortuus est, in illo cerebrum sanguine impletissimum & gangrænosum factum apparuit, totumque fuit fideratum.

Viscerum. Cordis, Pulmonum, Hepatis, Omenti, Lienis, Pancreatis, Ventriculi, Gangræna lethalis & brevi mortem inducit, nam tum ægri magna Inflammatione & Febre acuta laborarunt.

Vesicæ. Hanc Gangrænosam factam patet, si urina saniosa seu ichorosa acris, invito ægro, effluat; quando Gangræna oritur in vesica ab extractione Calculi nimis violentæ, tunc nervi vesicæ adeo afficiuntur, ut totum reliquum systema nervorum perturbent, & inde mors.

In acutis. Nam causa, cur homines in morbis acutis tam cito moriantur, est Gangræna, si v. g. homo Pleuritide vel Peripneumonia vehementi

ti laboret, & de doloribus atrocissimis conquere-
ratur, qui dolores si illico desinant, tum ple-
rumque Gangræna est facta & mortem pronun-
ciat, sic ut hæc pax valde insidiosa sit; sic si
externe homini sano v. g. ad humeros applice-
tur Emplastrum ex Galbano cum sale volatili
Cornu Cervi & ejus oleo, tum pars, cui Em-
plastrum applicatum est, incipit calere, dolere
& inflammari, & ipse homo incipit febricitare,
si relinquatur hoc Emplastrum, tum incidit in
Febrim calidam, & tandem pergendo fit morbus
acutus, si ergo hæc externam Inflammationem
producere possint, multo plus internam, idem
quoque facit combustio; verum cogitetis hæc in
interioribus partibus vix sensum habentibus fieri,
ut est v. g. Hepar, sic etiam Lien, quæ vi-
scera nullum sensum habent nisi in membrana,
hinc his inflammatis non magnus quidem do-
lor oritur, sed hi ægri perpetua Febre laboran-
tes statim moriuntur, hinc si homines morbis
acutis afficiantur, tum ob eam causam semper
pereunt.

Partibus. Puto quod Inflammatio posteriorum
serierum vasorum sit maxime lethalis, si magna
sit, sic Inflammatio in vasis primi vel secundi ge-
neris Pleuræ per bona remedia, si non nimis ma-
gna sit, resolvi potest, verum si eadem Inflam-
matio in vasis minimis cerebri oriatur, tum illi-
co fit mors, nil corruptum, nec læsum, neque
in Solidis neque in Fluidis est, sed hic partes
sunt læsæ in vasis minimis, simile quid etiam in
Peste obrinet.

Gangræna oris interni pessima est, Belgice di-
citur *Waterkanker*, quod non mirum est, nam
oris, gingivæ, & palati labia interna sunt cute
pri-

privata, hinc hoc tegumento non defenduntur; neque ibi adest pinguedo, quæ depasci & separari potest, sed nervi plurimi & vasa, unde non possunt separari partes gangrænosæ in Cellulosa membrana, ut fit alibi; hinc si semel Gangræna has partes occupet, facile serpit, & fomenta atque cataplasmata non ita applicari possunt, saliva etiam semper advehitur, quæ putrefactionem auget, nam saliva plus in alcaliscentiam, quam in acidum inclinat; optimum medicamentum est, si applicetur spiritus salis Marini vel spiritus Nitri vel Vitrioli.

Labiorum. Quia labia sunt mirificæ texturæ, & musculos tenerrimos sibi insertos habent, & teguntur membrana tenuissima Epithelio sc. *Ruy-schii*, quæ membranæ papillas mammæ investiendi similis est, habentque vasa arteriosa & venosa, sed hæc omnia non multum mali præ aliis partibus Gangræna affectis facerent, nisi hic globuli parvi nondum ab ullo auctore bene descripti invenirentur, si hi globuli Gangræna afficiantur, hoc pessimum & vix spes curæ adest, tumque maximus metus est Cancris.

Narium. Quia ibi quatuor ossa spongiosa mire texta inveniuntur, ut etiam sex cavernæ osseæ, quæ omnia obvelantur Membrana Mucosa, si vero ibi Gangræna oriatur, contagium per omnia hæc loca serpit, unde oritur morbus Sora dictus.

Genitalium. Quia ibi cellulæ sunt extra corpus in corpore, in quas extravasatus humor seu sanguis effunditur; hæ cellulæ, si venæ comprimantur, admittunt sanguinem & sanguine implentur; hinc hic pessima Gangræna, sed cur hoc præ reliquis in Urethra pessimum? quia
de-

demonstrante *Ruyfchio*, glans est substantiæ urethræ retroflexa, hinc ab urethra accipit vasa retroflexa, per quæ nutritur & in libidine inflatur; hinc pessimum est, si ulcera Venerea in Urethræ substantia spongiosa oriantur, nam hoc vix curari potest, & glans cadit, manentibus corporibus spongiosis; hinc ad curandam Luem Veneream, si adhibeantur oleosa acria, pessime cedunt, & fit gangrænosa pars, quæ difficillime curatur, quia in omnibus his partibus est lenta circulatio, mucosus humor & locus semper nudus, hinc si semel hic oriatur putrefactio, vicina attenuata computrescunt.

Sphacelus in senio. Ubicunque Sphacelus senibus oborietur, nempe in articulis extremis pedum, manuumve annunciat citam mortem; nec novi ex Pandectis Medicis ullum supervixisse, quia Sphacelus est illis à causa interiori & sursum ascendente.

Gangræna Hydropicis. Nam omnes hi dejecto corpore & destitutis viribus vivunt, hincque nil spei, unde refocillare possint, Intellego vero illam Gangrænam, quæ fit ex Hydrope, dum simul aqua partes suffocat, vel dum ex suffocatione aquæ accipit talem putrefactionem vel acrimoniam.

Phthificis. Phthifici veri sunt, qui Atrophia laborant ex purulento sanguine, tum ex degeneratione talis sanguinis facile Gangræna oriri potest, & hi raro moriuntur, quin Gangræna circa os Coccygis oriatur.

Scorbuticis. Nam in pessimo Scorbuto humores sunt Cacochymici, Atrophici & fere putrescentes, puto vero omnem Scorbutum oriri ex diathesi cadaverosa & putrida, licet alii aliter credant, ergo hi sponte hanc Diathesin in

Gangrænam in corpore suo habent, nam ulcera eorum proxime ad Gangrænam accedunt; hinc si Gangræna accedat, eo pejor status.

Sphacelus superiora petens. Quomodo Sphacelus occidit hominem? Hæc omnia in Senatore sene notavi, si senio Sphacelus oriatur circa pedem, sensim adscendit & tandem cerebrum petit, tum fiunt jocosiores & hilariiores, postea symptomata subsequencia oriuntur, & tandem mors.

Vigilias. Quod est pessimum signum, nam hoc notat nervos maxime affici.

Syncope est dejectio spirituum Belgice *flaauwte*.

Singultus. Quia processit ad ultimos nervos octavi paris, qui tendunt ad Diaphragma, & hoc mirum est, quod ægri ipsi nesciant se singultire, tum vix quadraginta & octo horas supervivunt, postea spasmi oriuntur, nullumque pejus est signum.

Dolores. circa marginem sphacelati adscendunt, suntque vagi per partes vicinas membri sphacelati.

Sudorem. Nam enormiter frigidum sudant sudorem ab influente liquore, donec superiora exstinguantur; ex his dictis Diagnosis & Prognosis intelliguntur.

§. 433. Gangræna sumi potest vel ut ultimus gradus Phlegmonis, ubi adhuc aliqua pars vitæ superest, vel ubi pars jam mortua est, sed unde supputabitur Gangræna; Gangræna incipit, ubi Phlegmone desinere incipit, & usque ad mortem partis sunt infiniti gradus Gangræne, hinc 1. Gangræna incipiens vocatur Phlegmone 2. Phlegmone tendens in mortem dicitur Gangræna, 3. Gangræna penitus mortua vocatur Gangræna completa.

Vires.

1. *Vires.* Quænam sunt vires? Causæ moventes; quænam sunt hæc? Superfluitates humores circulantes, ergo vasa & humores in æquilibrio sunt servandi; uti & omnes causæ Physicæ, per quas fit circulatio, sunt conservandæ, nam vires vitæ hic aliter periclitantur, est, enim Gangræna mors seu diathesis ad mortem partis, ubi vero pars est affecta, facile totum inficitur.

2. *Putridi ingressum.* Dixi, quod nisi urina, sales & olea in corpore humano incipientia putrescere abluerentur per renes & sudores, cerebrum peterent, & causarent novam Inflammationem, Febrem, hinc cerebrum destruerent, sic etiam si Gangræna in corpore fit, sanguini permiscetur, fit Cacoehymia, & habet eundem exitum ut Ischuria.

3. *Arce.* Ita us diffundere non possit, & ut coerceatur, ne ulterius serpat, quod hæc tria efficiunt; hacque rotatione credo Gangrænam feliciter cum successu curaturam & à sano separaturam, quod tamen à sola natura fit, Medicus tantum tollit impedimenta.

§. 434. *Vires firmantur.* Si sciatur, quid hic sint vires, facile intelliguntur hæc, vires sunt potentia exercendorum motuum, ergo sunt causæ vitales, quæ possunt motum excitare & versus cor continuare, vires naturales sunt, ut in stomacho coctio, in intestinis subactio, in lactea introitus, per corpus mutatio & secretio continentur; animales promovent motus voluntarios & sensus; ergo vires firmare est præsentibus juvare & absentibus restituere.

1. In omni gangræna vires debilitantur & maxime periclitantur, quia nil magis vires corrumpit quam materia putrida, i. si homo ad cor-

corpus gangrænosum accedat, tum à fæctore debilitatur; hinc imprimis omnis causa putridum in corpore faciens vires maxime debilitat, ergo si causæ hoc putridum producentes observentur, & victus contrarius detur, tum vires augetur, ut etiam medicamenta huic causa contraria.

Spiritus excitent. Hoc secundum est Cardiacum, primum erat ex eis, quæ causam destruunt, secundum quod spiritus excitet, ut summos motores circa has partes, unde robur tantummodo pendet; hinc de ultima causa loquimur, quando motum liberum restituere volumus.

Liquidis motum. Id est, ut liquida apta sint ad bonum sanguinem, serum & reliqua liquida inde conficienda. Si adsit mucosa materies, adhibenda sunt ea, quæ aperiunt, talia sunt optima quæ petuntur ex quinque Radicibus Aperientibus, hæc tuto usurpari possunt, ut sunt Radices Graminis, quæ aperiunt & nullo modo phlogisticæ sunt, tum vide, an vires deficient, vel non, si pulsus magnus, celer & durus, tum vires sunt sat magnæ, si urina colorata, fætida, amara spumam retineat, tum oleum solum hæret, & certus sum sat virium adesse, tum de remediis incitantibus non cogitandum, sed de refrigerantibus; si videas in Gangræna pulsum debilem, calorem minorem, urinam minus fætentem nec amarescentem, tum scis Gangrænam ex debilitate pergere, ergo incitantia & calefacientia sunt danda, jam vero videre debes, quænam sunt danda, nam universalia hic non conveniunt, nam nimis acria vel acida vel alcaliscentia, vel salina peccare possunt, ergo specifica hic non conveniunt, sed Gangræna fere semper vel à sta-
gna-

gnatione vel nimio motu, raro alia de causa, si vero sit illa, tum contraria adhibenda sunt; Cardiacum in alcalina temperie est lac ebutyratum calidum epotum pro pauperibus, pro ditioribus aqua, quæ miscenda est aqua Rosarum, succo Citri, Aurantiorum, & sumatur pauca copia simul, pluribus vicibus sæpe repetitis; si Gangræna sit à putrido, cochleare aceti majus erit Cardiacum, quam haustus vini Hispanici; si Gangræna sit à stagnatione, ut in senibus convenit spiritus vini, vinum meracum, sal volatile oleosum, in oleosa putrida dabo vinum Mosellanum &c. in frigido acido utor alcaliscentibus, acido oppositis.

Ætatis. In recens natis & senio confectis vires quam facile periclitantur, in media vero ætate non tam facile, quia tum vires constant.

Sexus. Mulierum corpora mutationibus sunt affueta; hinc facilius quam viri pati possunt mutationes, nam fœmina deponit sanguinem menstruando, Uterus & Abdomen in graviditate maxime distenditur, Lochiis dein laborant, sic ut variis mutationibus sint obnoxia, nam illæ facile dispendium decem librarum sanguinis per vias uterinas pati possunt, sed si viro Venæ Sectio ad libras duas instituat, statim in animi Deliquium cadit.

Temperiei. Temperamenta sanguinea Plethorica facilius acquirunt Gangrænam & contra.

Tempestatis. Gangræna minime fert summum frigus, calorem vero Æstivum longe diutius sustinere potest etiam in abstinentia sat magna, nam Æstate homo abundat minus humoribus, quam Hyeme. Hic in *Materia Medica*

de

descripti medicamenta spiritus excitantia in omni temperie, sic si senex Pituita & inertia laborans Gangrænam accipiat, tum ibi recenseo medicamenta hoc in casu spiritus excitantia, ut sunt Spiritus Volatiles Elixiria, Tincturæ Succini, Myrrhæ, Croci, Vinum Hispanicum &c: sed si homo fortissimus Gangræna laboret, tum contraria sunt danda, ut acetum & similia acida, spiritus acidus prophylacticus *Sylvii*, qui in Peste adeo laudatur.

2. *Cibos &c:* Nutrimentum, quod iusta copia datum non gravat, sed reficit, talia sunt, quæ maxime sunt meabilia, ut facile ex ventriculo per corpus distribui possint sine magno motu, ut diximus in capite de Fibra Debili; hic quoque victus causæ oppositus est præscribendus, in his casibus si sit senex frigidus, edat jus carniū decoctum cum pauxillo Rorismarini, Cariophylo-
rum aliorumque aromatum; juveni calido dabo pulciculam aquæ cum Avenâ & pauxillo succi Citri aut Limonum, bibat vinum Rhenanum, si quis laboret Febri Ardenti præscribo spiritum Theriacalem cum alia aqua diluta; cæterum de his dixi in capitibus de Acido Spontaneo & Alkali Spontaneo.

Epithemata. Ægri enim Gangræna laborantes facile Syncopen & sudorem frigidum patiuntur; hinc applicantur Epithemata ex medicamentis idoneis circa scrobiculum cordis, post aures, ad tempora, jugulum, ad carpos, sub articulis quibuscunque, ubi est concursus vasorum, hocque modo præcavemus, ne materia corrupta animi Deliquium producat; optimum Epithema est in hisce casibus panis tostus vino intinctus & vesica sicca reclusus, ut nil exhalet.

§. 435. Veteres dicebant attritum & frictiones ad exteriora Gangrænam viscerum curare, quia materiam extrorsum ducit; hinc etiam omnia illa, quæ extraherent & expellerent, hic laudant, hæc vero omnia motum faciunt & circulationem augent in partibus exterioribus, tum ibi fit Diaphoresis magna, & materia subtilis educitur sale spiritu oleoso & oleo imprægnato, quæ frictiones impediunt, ne materia introrsum rapiatur.

Introitus. Nam si putrida materia in vena introeat, tum homines post octo dies plerumque Spasmus habere solent, & inde sequuntur Deliria, Singultus & Apoplexia, vel Lethargus & tandem mors, quia inde cerebrum afficitur.

1. Si locus gangrænosus sic tractetur, ut facilius liquida in se admittere & remittere possit, tum nunquam metus est, quod materia rapiatur in venas, tum enim putredo per vim vitæ separatur vel per vias Urinæ vel per Diaphoresin extrorsum deponitur.

2. Hinc locus non ficcus est relinquendus, nam sic durefcit instar corii, vidique Gangrænam adeo exaruisse, ut æque impossibile esset liquida exire quam per laminam ferream, imo vidi talem Escharam adeo duram, ut scalpello percindere non potuerim; hinc tum omne corruptum ad interiora derivatur, si vero hæc crusta emollita mollis reddatur, tum pars perspirat, & materia extrorsum ducitur.

Fomenta. Herbæ, quæ hic commendo, sunt emollientes & laxantes contra ficcitatem nimiam hic facile peccantem, suntque simul aromaticæ contra illud stagnans, hocque faciendo pars perspirat.

Sic

Scarificationes. Si metuatur, ne materia semivitalis rapiatur in sanguinem, tum hæc operatio requiritur per cruſtas nempe gangrænoſas non vitales carnes, hoc enim eſſet crudele; quod eſt antiquiſſimum inventum, ſi v. g. Gangræna in Eſcharam craſſam ſiccã degeneret, tum Scarificationes conveniunt; hic vero longa ſciſſura partem mortuam perſcindunt fere uſque ad partem vivam, hæcque ratione materie exitus conciliatur, ſi vero ab hac operatione dolor oriatur, dum ſubſiſtere debemus, quia partes non penitus ſunt mortuæ; hoc factò, Emollientia, Diaphoretica putredini reſiſtentia ut prius ſunt adhibenda.

Emollientibus. Sed dicetis hæc augere putredinem, quod quidem verum eſt, ſed hæc ſimul faciunt, ut fiat ſeparatio, & quoque ſimul addantur putredini reſiſtentia. Hæc vero applicata debent ſemper tepere, aliter ſi locus frigefcat, tum non manet perſpirabilis; hinc hic habemus ſcuta ex leviori terra Belgice *Colykſteen* corpori adaptata, hæc ſuperimponantur calefacta fomentis, & ſi unum frigefactum ſit, alterum iterum calefactum imponatur, hocque modo locus in balnei ſpecie conſervatur. Si hæc omnia ſemper fierent, præcaverentur mala à materia putrida in ſanguine reſorpta aliter futura.

Cucurbitæ. Hæc quoque eſt Methodus veterum, quando nempe pars erat ſcarificata, tum Cucurbitas cum flamma applicabant, ut materiam exſurgerent, & liquidi vitalis fluxum eo determinarent, ut perſpirare ibi poſſit.

Hirudines. Sanguisugæ, animalium genus, quod ſanguinem exſugit, ſic major motus in parte fit.

Calore.

Calore. Si aër fit humidus, omnia vasa laxa reddit, impacta diluit, & acre demulcet, ficcus vero nocet.

§. 436. Antea enarratæ sunt causæ putredinis in paragraphis citatis. Ex compresso tumore. Videatur Caput de Spontanea Putredine. Vide etiam *Materiam Medicam*, pagina 98. Dum applico hæc fomenta, quæ in *Materia Medica* recitantur perforo hinc inde leviter lanceolis non profunde partem gangrænosam, quo melius fomenti vires agere possint. 1. Causæ sunt stagnatio, attritus, motus magnus, salis alcalini vel olei rancidi abundantia, compressio venarum, hæ ergo sunt tollendæ, si fieri possit.

§. 437. Hic Chirurgi sunt valde solliciti, & metuunt hic motum augere, at hac ratione stagnationem tollimus, nam vita prohibet putredinem, licet etiam putredinem producat, sed tum etiam simul hanc materiam putredini proximam expellit per cutim vel per urinam.

«. Homo enim per nonaginta annos vivit, & non fit putridus, sed si moriatur, tum post mortem intra tres dies putridus evadit, Hyeme vero vasa & humores non ita putrescunt, & per aliquod tempus manent sine putredine, sed si homo Æstate moriatur, tum omnia citissime putrescunt. Omne sal compositum, omne acidum, vinum, acetum, spiritus vini alcohol perfecte putredinem tollunt, nam si totum cadaver in aceto vel vino vel muria salis condias, tum servari potest per multos annos, hoc quoque faciunt aromata; sal Marinus minus penetrat, hinc sumitur potius sal Ammoniacus, si Inflammatio sit ingens, sumitur Nitrum, quod Inflammationi resistit, eodemque modo

applicatur. Alterum quo condimus, est acetum, sed fortissimum est optimum, non tamen oleum Vitrioli & spiritus Nitri & alia similia crudelia, sed acidum illud fermentatum vegetabile penetrantius ex Limonio, Citrio. In spiritu vini pars non putrescit, sed quia est nimis acris, admiscetur parum aquæ; Balsami etiam corpora à putredine conservant, sed perspirationem impediunt & obstipant; hinc Inflammationem augent, Alcohol olim adhibebatur, sed quia exsiccat, nunc repudiatur, sed vinum semper applicari potest, & auderem lateri Pleurítico imponere, modo esset aqua dilutum. Aromata si misceantur cum vino & aceto sunt optima, tamen non auderem dare Pleurítico Theriacam bibendam, sed auderem Theriacam diluere Aqua Rosarum & Vino Rhénano & applicare lateri dolenti cum summo successu.

6. Sic etiam si forma fomenti Myrrha, Aloë, Marrubium, Absynthium, in corpore vivo ad partes affectas applicentur, tum pars aliter ad Gangrænam disposita non gangrænescit, sic si sal Marinus forma fomenti applicetur, tum putredo inhibetur, verum spiritus vini & Alcohol quidem putredinem tollunt, sed Escharam inducunt, dicam vero hic catholicum remedium mihi sat notum & expertum.

℞. Aceti

Vini ana libram unam

Salis Ammoniaci ℥ij

Aquæ libram unam & dimidiam.

M. F. Fomentum.

Si tale fomentum applicetur ad locum ad
Gan-

Gangrænam prædispositum, tum & putredo & ariditas præcavetur. Voluerunt vero multi Clarissimi Viri acria hic adhibere, ut sunt oleum Tartari per deliquium, sales alcalini, lixivium de Calce Viva & similia, sed hæc potius malum augent, si vero una sanguinis libra per annum fervare velles, tum modo sal addatur sufficienti copia.

γ. Omnia continentur in illo uno Sale, Aceto, Spiritu vini, & Aromatibus, hinc universale quoddam medicamentum præscribi potest. Inter omnia vegetabilia optima sunt Scordium vel Ruta, hæc in Phiala alta cum Spiritu vini decoquantur, exprimantur & acetum cum his coctis miscetur, addatur sal Ammoniacus, tum hoc decoctum in lagenis fervetur; hoc enim est pro omnibus scopis, utcunque fitis in castris vel in navi &c.

§. 438. Hic tamen est illa quæstio, quænam ratio Physica præservet partes affectas à putrefactione? Facilis est responsio, sicut sal vel Marinus vel Gemmæ vel Ammoniacus vel Nitri putredinem æqualiter inhibent, acetum etiam putredinem inhibet, sed putredinis causam simul corrigit, sales vero aliquam rigiditatem & indomabilitatem à natura habent; Vinum optimum omnem putredinem inhibet, quidquid enim in eo conditur, à putredine fervatur. Aromata etiam sunt optima ut Aliaria, Scordium, Ruta, Absinthium, Cardui, Tanacetum, Hic vero omnia in *Materia Medica* recensui, quæ huc faciunt, eaque dein non sine magno labore in formulas redegi, ita ut eligere possitis, hacque ratione omnia ordine in classes disposui; Aromata quoque, quæ ad condienda cadavera inserviunt, hic recensui,

uti

uti ea, quæ in pharmacopæis Aulicis in hunc scopum observantur, quæ etiam in Gangræna sunt optima. Utinam vero hæc, ubi requiruntur, applicarentur, memini enim me vidisse ægrum, qui inferiora contuderat, ad quam partem Chirurgus nil nisi fatua medicamenta sine sale applicuerat; hinc putredo aderat, ita ut cum primo accedi, fætorem cadaverosum illico hauserim; sic quoque vocatus ad juvenem, qui pedem frægerat, ubi exstirpatio membri jam erat conclusa; & fætor cadaverosus aderat, sed me suadente, applicatum fuit fomentum ex aceto cum Alliariis, Scordio, Ruta & similibus herbis, hæcque ratione fuit curatus, nisi quod pes callum retinuerit, sed hoc sua culpa factum est, quia nimis cito in publicum prodiit; his vero medicamentis per mensem uti possumus, & sic partem servare ab ulteriori vicinorum corruptione, licet postea tamen exstirpatio sit instituenda. Maxime vero (ut dixi) prædest aqua & acetum, quod est Oxycraton veterum, & Latinis Posca, idem præstat vinum, sed pessime sal volatile alcalinum à recentioribus laudatur, spiritus vini vero partem mutat, & Alcohol vivum perdit, licet corruptum conservet, hinc nocet; Salia acida quoque nocent, nam mutant naturam, quia coagulant humores, excepto aceto. Olea quoque mutant naturam, ergo acetum, vinum & aromata modo supersunt, nam Alcohol, Spiritus Theriacales parti vivæ nocent, licet conservent mortuum à corruptione & putrefactione; sic memini me tractasse Gangrænam ultimi pedis articuli in fene, ubi acetum cum sale, aqua & vino per pannos laneos applicui, hæcque modice tepida retinui
ficque

ficque per Æstatem ambulare adhuc potuit; sed modo animi Deliquiis afficiebatur, quæ facile medicamentis internis Cardiacis curabantur, sed applicatis medicamentis emollientissimis ad separationem intra aliquot dies mortuus est, sic Hagæ-Comitis erat anus, quæ Sphacelo pedis & cruris correpta fuit, ita ut extirpatio conclusa fuerit, sed Medicus prudens dicebat, hanc non ita diu supervivere posse; hinc operationem non esse instituendam, sed applicata sunt fomenta ex Spiritu Theriacali, sale Marino, Ammoniaco, aqua & aceto, hacque ratione instar Mumix partes servatæ sunt, & diu cum crure mortuo supervixit, *Ruyfchius* quoque alia exempla narrat.

§. 439. Quantum hæc proficere possint, ex Praxi patet, nam si videas totum crus hominis Phlegmone laborare tendente in Gangrænam & metuas, ne partes substantiæ putrescant, tum sume acetum cum aqua, misce sal Ammoniacum vel Nitrum & Aromatica ut Scordium, Ruta, Absynthium, fiat ex his simul cum vino fomentum, quod calidum parti affectæ applicatum eam servabit à putredine, si putredo non plus nascatur in loco, tum vicina solida quoque non inficiuntur: hinc patet, quare maximi Medici in summa Peste iisdem usi sunt, sumserunt acetum Calendulæ acerrimum, dabant sal Marinum descriptum aut sal Ammoniacum in Antimonio Diaphoretico contritum, jubebant acetum superbibere; tum ægri ab hoc medicamento sudantes à Peste liberabantur, nil enim melius in Peste quam acetum, si sudoriferum simul putredini resistens detur.

§. 440. Vide caput de Obstructione.
Stagnantia in motum. Hoc valde audax est, ut videtur assertum, sed tamen dico hoc posse fieri

sequenti methodo, si simul circa locum stagnatio sit & adhuc vasa viva superfint, hacque ratione aliquo modo circulationem promovere possum.

α. Nam tum materies per tot liquida dispersa in uno loco vim suam exercere nequit, si v. g. assumpserit æger uno die libras decem decocti Sassafras, si fieri possit, hoc putredini resistens diluit id, quod stagnat, optimum quidem est decoctum ligni Guajaci, si Febris non sit admodum magna. Quando putredini resistentia applicantur & per calorem externum partes vivæ siccantur, tum circulatio languens ab interioribus ad exteriora deducitur, sic v. g. applicatur sequens fomentum.

℞. Fol. Scordii recent.

— Rutæ

— Allar. ana M. I.

Consciss. & contract. Coq. in Vino

Colar. unciarum duodecim addatur

Salis ammoniac : $\zeta\beta$

vel Acer. $\mathfrak{h}\beta$

Aquæ libra una

M. F. Fomentum.

Hoc Medicamentum nil agit ex se, sed est mortuum, sed si faciam, ut panni hoc liquido imbuti & parti affectæ impositi plus caleant, tum motus & perspiratio parti conciliatur, aqua est danda cum roborantibus, si æger sumat libram unam aquæ & decoctum Sassafras, Coffe vel decoctum aquosum ex Aromate libras duas, tum stimulando omnia dissolvuntur, & aqua pro vehiculo additur, quæ aliter nocet, sed addito stimulo prodest. Quamdiu vivimus tota cutis est quasi nassa

perforata, per quam aqua, acetum, sal Ammoniacus, vel sal subtilis intrare potest, ergo ubique impleri potest, si calide applicentur cum vesica fuilla, ut eo determinentur, hoc tantum præstat, ut vix credi possit, bibat etiam talia interne, tum putridum exterius diluitur, quod idem fit interius per arterias.

β. Hæc stimulantia antea in *Materia Medica* recensui.

Malum, quod ibi hæret, plerumque est putridum, ergo antiseptica hîc conveniunt, ut vinum & acetum quæ applicanda sunt, acetum fortius agit, vinum lenius, hinc Posca vel Oxycraton, id est, temperatum medicamentum ex aqua & aceto est optimum, & miraculum quasi præstat, vinum optime resistit putredini, & male agunt Medici, dum vini usum prohibent, nam si aqua vel succi Citri vel acetum addatur, est optimum aperiens, putredini resistens, & naturæ amicum stimulans, idem fit, si sumantur eædem herbæ, & jubeatur, ut hujus decoctum bibat, tum æger sudabit, & sudor ille imprimis ad gangrænosum locum determinatur per prius fomentum applicatum, ut perspiretur locus affectus, hocque modo pars fere certo curatur; In Gangræna ergo ab alcali, decoctum dare possumus quale in Peste convenit, addendo magnam aceti copiam, si vero in senio ab inertia, tum addimus vinum cum sale Volatili Aromatico vel Sale Cornu Cervi vel Viperarum, vel Elixire Proprietatis & sale volatili oleoso, hæc omnia conducunt, ut motus humorum paulo citatior fiat: hic vero semper confidero causam Gangrænae, & medicamentum huic causæ contrarium præscribo, Omnis fere Gangræna est ab alcalina putredine, nunquam eam vidi

ab acida putredine, licet id scribant *Sylvius* & multi alii; hinc accusare acidum, est quærere aliquid invisibile non demonstratum; ex acido autem acerrimo extrinsecus applicato parti vivæ, vel interne sumto, Gangrænam posse oriri, nemo inficias ibit, si v. G. Spiritus, vel oleum Vitrioli applicetur parti corporis cuius, fiet gangræna in parte, sed hæc est longe alia res, quam de quâ disceptamus.

γ. Liquida semper per teporem à putredine sunt servanda, Gangræna enim est frigus, & Sphacellus est perfectum frigus, hinc calide fomenta sunt applicanda.

Fricatio. Idem facit, quam elastica arteriarum vis; hinc in corpore languidissimo, ubi humores stagnant, ad arterias motum facere possumus movendo sanguinem ab initio venarum ad fines earum; si in senio fit Gangræna, partes continuo sunt fricandæ liateis asperis calidis, aromatè imbutis supra fumum Succini vel Mastiches recentis.

Cardiaca in ultima parte Institutionum digessi & in repellentia & stimulantia divisi: summum Cardiacum est vinum, sed in Peste acetum dari potest, sic in aqua poma Citria aut Aurantia exprimi possunt, inde tum corpus sentiet se mire refici, hinc semper sunt eligenda causæ opposita, quæ vires augent.

δ. Verum nonnullæ Gangrænæ fiunt à magnitudine Febris, & tum quo motus vel Febris major, eo Gangræna citior & major fit, nam tum sæpe aliquid stagnat, quia sanguis nimia copia rapitur in arterias, nam quo vita est major eo plus sanguinis in arteriis, & quo minor eo plus in venis, docet hoc Sectio cadaverum, hoc enim in chronicis morbis, illud in acutis semper observavimus, ergo in hoc casu hærebit sanguis in arteriis & orietur

tur

tur suffocatio, vel si videam corpus Plethoricum, si liquida in hoc corpore valde moveantur, & ad partem semi-mortuam determinantur; tum destructio fit eo major & Gangræna proserpens Belgice *bet loopend vier*, id tum fit à Febre, & hac sublata tollitur, ergo Missio Sanguinis est instituenda; scio tamen à quibusdam in gangrænosus morbis Missionem Sanguinis haberi lethalem, quia malum inferius trahitur, id verum est, sed ut hoc caveatur potandum est multum de commendatis potibus.

§. 441. Hic totum arcanum curationis est cavere, ne ante curationem destructa sint vasa.

His. Id vobis mea bona fide assevero, ne unquam desperetis, dum gangræna nascitur ex Phlegmone, & si adhuc sit rubedo, licet vesiculæ aliquo modo adsint, faciet tamen, ut limen sit contra putredinem, & dicta non sunt omittenda, tum mala aliter incurabilia curantur; scarificatio etiam permitti potest; sic si Gangræna nondum adsit, & humores nondum putridi sint, sed tamen maxime ad putredinem dispositi, si tum applicem putredini resistentia, tum Gangrænam incipientem tollo; sic v. g. dictis fomentis externe applicatis, interne decocta memorata sunt præscribenda, tum curatur æger, antequam Gangrænam accipiat, sic si v. g. vocatus sis ad hominem juvenem, qui primo in Horripulationem incidit, & dein accipit Febrim pertinaciter perdurantem per duos dies, si tum huic Febri subsequatur tertio die ingens tumor circa tibiam, & tumor augeat molem ultra duplum usque ad talum, si tum Febris æque atrociter perduret, & leve Delirium adsit, tum hic tumor est Phlegmone mox desitura in Gangrænam, sic si pustulæ oriantur, tum scio materiam sic esse infarctam, ut putrefactio fiat, si eam non

impediam; hinc tum Missio Sanguinis, & Clyfma Antiphlogisticum v. g. de Tamarindis cum dragmis tribus Nitri & mellis adhibentur, simile vero medicamentum interne detur, externe fomenta applicentur ex decoctis Alliariis, floribus Rhæados, Sambuci, quæ in Oxycrato (quod est acetum cum sale Ammoniaco & aqua coctum) decoquantur, & forma fomenti applicantur, ita ut noctes atque dies pars tepeat in hoc fomento, tum est videndum, an sic curari possit, si tum per sex horas redeam, & omnia meliora videam, tum iterum Venæ Sectionem & Clyfma simile injicio, si Febris maneat, si vero vocaris ad ægrum, in quo jam pars gangrænosa est facta, tum similia medicamenta sunt adhibenda, ne proserpat, si hac ratione omnia peragantur, tum morbi aliter incurabiles curantur; jam ergo dictum est, quomodo Gangræna vel diathesis in Gangrænam tollatur, quod consistit 1. in putredine prohibenda, 2. progressum arcendo, 3. moderatione victus.

§. 442. *Liquida*, id est, sales jam soluti & extracti, sales in sanitate nondum sunt Ammoniacy, sed adhuc fixiores, nec acres, sed penitus saponacei; hinc in nobis sanis non est sal Volatile, mortui jam sumus, antequam factum sit, putrefactio facit salem orbem esse oleo & acido, ergo, his ablatis, fit volatilis & alcalinus, acer & causticus, & tum facile destruuntur minima vascula.

Putrefacta. Ut blandam indolem amiserint.

Mobilissimæ sicut partes sanæ.

Destructi. Ut influxus & effluxus humorum plane impediat & omnino absit, tum restitui nequit, nemo enim habet medicamentum, quod vasa facit revivere, & hinc si vasa sint plane destructa, tum perdita sunt, & si perdita sint, tum

on

non amplius sunt vasa sed heterogenea, seu ad partem non spectantia, nec cum vivis se unire potentia.

Corruptæ. Chemici vero adeo heteroclitici & jactabundi sunt, ut se tale quid possidere ostendent, ita ut dicant, si crus plane sit ablatum, quod tamen recrescere possit; hinc rogant, cur non æque hoc fieri possit ac in Cancris, ubi chelæ recrescunt, sic etiam cornua cervorum decidunt, sic etiam nostri capilli in anno ut plurimum (ut credo) bis cadentes recrescunt, quod vero pars gangrænosa recreverit, non scio ullum auctorem scripsisse.

Motis. Hoc patet in curatione membrorum congelatorum, nam tum oportet partes glaciales educere per vias, per quas ingressæ sunt.

Exhalare. Quia Eschara gangrænosa vel cutis dura supposita loco gangrænoso facit operculum tam durum, ut Miasma contagiosum exhalare non possit, sed hic circa vicina circulatio adhuc motum facit; hinc tum partes putridas movet, & vivis permiscetur, tum dein altero die ibi quoque Gangræna, & tum iterum vicinia hoc putrido inficitur, hocque modo iterum sequenti die ibi Gangræna adest & sic porro; hinc si tum quis medicamenta moventia adhibere vellet, ille partes adhuc vivas mortuis permiscet, & sic Gangrænam proserpere facit, nam hac ratione cutis nimis solidam & difficile gangrænescentem non rumpit, sed Gangræna per Panniculum Adiposum serpit, & materia putrida venas ingreditur; tamen motus convenit (ut prius dixi) si simul pars exhalari possit.

§. 443. *Separare*, id est, separetur, quod communicationem non amplius habet cum partibus

vivis, nam mortuum habet idæam heterogenii, sic etiam Eschara, hæc enim cum parte viva non concrefcere potest, hinc neutiquam curatur sine separatione.

§. 444. Nullum Medicamentum facit Suppurationem in Gangræna, sed sola vis vitæ, nam licet nil applicetur, tamen internis medicamentis ille motus augetur, & gangrænosa pars quandoque excidit; verum quidem est margine discissa & oleo Vitrioli applicato, quod tum Suppuratio fiat in margine, sed in fundo non, & hoc nunquam separabitur, nisi vis vitæ augeatur, ergo hoc prospiciendum est, & eatenus talia Caustica profunt.

Vi vitalis. Vis vitæ est motus humorum per arterias omnis generis, non enim sunt Chemicæ, Chirurghi & Medici tam felices in arte ut possint curare vel separare crustam plane gangrænosam, id est, sphacelatam; nisi fiat cultro, sed tum regeneratur; sic habui Hagæ Comitum Chemicum & Doctorem amicum, qui dicebat se id posse eodem modo efficere, ut ope Calcis Vivæ cicatrici applicatæ, quam in cute ovilla vel bubula, quæ sic separatur, sed hoc fit, quia omnia sic moventur & atteruntur.

Ad fines. Hic est finis vasis vivi & initium vasis mortui, dum ibi suffocatio & suppuratio oriuntur, nam aliter arteriæ sanæ sibi respondent, si vero suffocentur, tum una talis particula accipit pus, omnes partes fiunt breviores, nam una pars sursum, altera paulo deorsum quasi vergit, hinc fit rima.

Imperiti Chemicæ quæsierunt facere separationem per Caustica, ut per Butyrum Antimonii, sed tunc faciunt Escharam & Suppuratio inter vivum orta separationem efficit, non vero
Cau.

Cauticum; cum separatio fit, primo die dehiscit margo, sequenti die margo est alba, humida, purulenta, tertio elevatur, quinto fit pus, tandem pars abibit soluta ab ipsa natura; non vidi ablatam Gangrænam, nisi intermedia Inflammatione, quæ in Suppurationem abit.

§. 445. 1. De his dictum ergo est, non inhæreo, in omnibus tribus ergo agendum est, ut vires augeantur, putredo arceatur, & quæ adhuc futura non avertatur, Suppuratio promoveatur & caveatur, ne putridum intret venulas, & totum sanguinem inquinet, ideoque maturantia & suppurantia sunt optima. Si pars gangrænosa facta sit à decubitu, & si Escharata applicata, tum scarificatio facienda est, nempe partem incidendo, ne tamen sentiat, æger, tum Unguentum Aureum vel Cataplasmata applico, & si tum altero die incipiat liquor effluere, hoc notat naturam triumphare, nam aliter illa Eschara vasa supposita suffocat, quod scarificatione tum cavetur, hocque modo Gangræna non amplius proserpit.

§. 446. Ars in eo hæret, ut Suppuratio fiat, & ut ulterior Gangræna prohibeatur, & Eschara emolliatur, tumque fit pulchra separatio: quæretis autem forsitan, an Gangræna semper suppurando separari debeat? Imo, nisi cultro fiat, etiam ipsa Cautica non agunt sine Suppuratione, si vero Medici hoc scirent, tum partem gangrænosam non ita exsiccarent; verum Chirurghi Suppurationem adeo metuunt.

Scarificatio. Chirurgus bene facit, quando incidit Escharam ad vivum fere usque, quod est inventum veterum, qui tamen hanc operationem semper adhibere volebant, sed dicunt, si crusta tam dura est, tum redde eam perspirabilem per
 H 5 inci-

incisionem partis mortuæ fere usque ad vivam, crudeliter vero agit Chirurgus, si partem vivam incidit, ergo scarificatio fiat, ut partes inferiores non confundantur in suo liquido proprio, illa scarificatio tum facit, ut suffocata contusio, vasa comprimens, nec interim coctionem, nec contritum vasorum permittens auferatur; si magno vulnere imponatur ferrum, hocque instrumento pars fortiter alligetur, tum omnia comprimuntur, quod non curabile est, nisi pressio tollatur; hinc in hoc casu Eschara etiam est incidenda, ne pars supposita nimis comprimat.

Serpentis. Est violenta vis partium vivarum contra mortuas.

Abscessus. Quia partes perspirare possunt; hinc non integre suffocantur, sed suppurantur.

Separantur. Si vasa libertatem nanciscantur, tum semper elevat Escharam, fitque Febris, quæ si forsitan non sit sat fortis, tum augere debemus, sed hoc raro accidit nisi in senio, aliter sæpius nimium motum sedare quam augere debemus, motus vero in parte fit per ea, quæ in paragrapho subsequenti describuntur.

§. 447. Ut revocemus calorem in parte, non tantum sufficit corpus solum implere, sed ad margines Cucurbitis, Hirudinibus & similibus attrahentibus applicatis facimus, ut præcise ad gangrænosum locum determinetur motus, & hoc faciendum, quando vis vitæ languet, si vero demum adsit Inflammatio; hinc hæc nocent. Idem facere possumus per Emplastra Emollientia, ut faciebant veteres per Hirudines.

§. 448. Vidi plerosque recentiores Chirur-
gos

gos scribentes, post incisam Escharam Balsama spirituosa ut spiritum Camphoræ, Tincturas Aloës & Myrrhæ esse applicanda, quæ omnia exsiccando iterum novam crustam faciunt, verum veteres noluerunt putrefactionem, sed suppurationem & separationem promovere; hinc separatio non est putrefactio; hic ergo 1. putredo est inhibenda, ne pars abeat in Alcalinum Volatile acre liquamentum, 2. facienda Eschara tam mollis, ut mucus. Hic vero nonnulli ad putredinem arcendam adhibent spiritum Salis Ammoniaci, spiritus Urinæ, & Cornu Cervi, qui duo ultimi sunt alcalini gummata, vel recinas alii vero putredini oppositas, ut Mastichen, Myrrham & Aloën de quibus supra; sed veterum potius Emollientia acida vel acescentia hic adhibenda sunt, ut decocta farinosa, ut ex Secale, Hordeo, Avena, Milio, quæ sunt emollientissima, vel flores Verbasci, Althææ, Papaveris Rhoeados, folia Absynthii, Violarum, Mercurialis, ex his cum lacte dulci pultum coquebant veteres & cum paululo olei Raparum vel Lini faciebant Cataplasma optimum; hæc non putrefaciunt, sed potius acescunt, suntque mire Emollientia, si per noctes atque dies tepide applicata teneantur, verum simul putredini est resistendum, hinc præscribi potest Unguentum Aureum v. g. ad partes decem, Unguentum Ægyptiacum ad partem unam Misce, addatur vel Unguentum Basilicum vel parum Therebinthinæ, hoc simul acidum continet, & præservat partem à putredine.

449. Habeo enim per experimenta fidelissima, quod aliquando pars gangrænosa sit relinquenda imprimis cum non admodum sit vehemens, sub illa enim tunc optime fit Suppuratio, & illi flocci gangrænosus non semper sunt

auferendi; hinc Eschara non est auferenda, sed id, quod valde liberum est, auferri potest, si nullus inde dolor oriatur, nam aliter relinquetur, nil faciat mali, meliusque inserviet pro operculo, quam linteam externe applicatum; Chirurghi scarificationes facturi debent habere scalpulum ad utrumque latus scindens, & fiat incisio in Eschara ad viva fere usque, tum fomentum est applicandum ex farina Secali cum lacte recenti cocta, addito oleo Lini, hoc putredini resistit, & facit crustam gangrænosam instar mucii mollem, si vero flocculi mucosi mortui hæreant in parte incisa, hæc forcipe sunt auferenda, si dolor non sentiatur, aliter partes sunt vivæ, quæ sunt relinquendæ; si partes sint pendulæ, abscindi possunt, sed inde non credi debet meliorem futuram curationem.

§. 450. Dixi ad separationem requiri, 1. ut Febricula (si motus deficiat) incitetur, & Inflammatione, ut Suppuratio sequatur, 2. ut acria obtundantur, & 3. ut illa Eschara mollis fiat & secedat, 4. ut illa materies aliter putrida evadens præcaveatur, ne putrescat, & à venulis in corpus absorbeatur; hæc est doctrina Hippocratica, pars, cujus vasa sunt fracta, non habet calorem; hinc Cataplasmatibus calidis huic defectui suppleatur, in uno vero hoc cataplasmate fere omnia quæ huic casui conducunt, sumpti, hinc juxta hoc plures formulas concinnare potestis v. g.

℞. Folior. recent. Rutæ hortens.

— — Scordii. ana mß.

Flor. Melilot.

— — Matricariæ ana ℥ij.

Cum

Cum aq. decoct. vase clauso spatio $\frac{1}{4}$ horæ
admisce

Farin. Avenæ \mathfrak{z} ij.

Ol. Lini. \mathfrak{z} j.

Spirit. vini. Theriacal. ana $\mathfrak{z}\beta$.

Salis Marini $\mathfrak{z}\beta$.

M. F. Cataplasma.

Si non fuerit bona perspiratio, tum Emollientia, lenia sunt optima, ut Scordium, quod est optimum diaphoreticum & Antiphlogisticum medicamentum, cui additur semen Lini contusi ad uncias duas vel tres, decoquatur in aqua pura, & addatur paululum saponis Veneti, aceti Theriacalis, vel spiritus vini Theriacalis, quo cataplasmate loca gangrænosa obvolvuntur; Scordium partem perspirare facit, acetum putrefactionem fistit, semen Lini emollit, ne retorrída fiant labia, si partes sint siccæ, tum hoc Cataplasma prodest, si partes sint humidæ & molles, tum non opus est, hinc in Hydropicis, ubi Gangræna ad partes non adest, totæ cellulæ subcutaneæ & Panniculus Adiposus ad duorum digitorum distantiam aqua dilatantur, hinc si in his casibus Emollientia applicentur, tum, partibus adhuc plus emollitis, fit Gangræna, ergo ibi cavendus est motus, quia materia non est putrefacienda, quæ postea educi non potest.

§. 451. Nam impedimenta Suppurationis & emolliitionis à Medico sunt tollenda, aër vero accedens hoc impedit; hinc si Chirurgus certus sit, quod Gangræna non proferpat, nec magis augeatur, tum non multum aperire debet, sed si post sex horas à deligatione accedat, tum partem modo movere debet, & videre, an ma-

H 7

la

la signa adfint, an odor cadaverofus, & fic per duodecim vel viginti quatuor horas imo plus temporis fine deligatione relinqui potest, aliquando per quatuor dies, reliqui omni die bis ægrum visitando, tum est animadvertendum, an calor, pruritus, vel odor cadaverofus adfit, quod levi elevatione Cataplasmatif subodorari Chirurgus potest, fi nullus adfit odor, tum medicamenta funt relinquenda, nam hæc non corrumpuntur.

§. 452. *Contrahi eschara.* Hoc ita est concipiendum, cogitate talis est Phlegmone, jam cum partes sanæ inflammatae fint, tum adhuc est unum corpus, margo incipit in vasis minimis mori, Phlegmone manet in partibus sanis, sed mors fieri incipit in ipsa parte, ubi liquor non amplius vadit, tum radii se versus centrum contrahunt, & oritur rima, quæ vitæ nempe à contractione fit; hinc illa rima est semper alba, hinc si cinereus circulus oritur, tum nil est metus, est tantum limitatio Gangrænæ & reptatus, ubi sistitur; sic quando Eschara in natibus ab incubitu orta curari incipit, tum quotidie minor fit, & contrahitur intra se ipsum, hocque est bonum signum, & si fundus tum humectetur, vasa assurgunt, unde Escharâ humectatâ circulus postea albus Escharam ambiens oritur.

Scarificata pars Margo est primus limes docens fisti Gangrænâ, hîc margo est humida, si jam, scarificatione adhibita, omnem humorem ab Eschara abluas, & videas humorem prorumpi ab inferioribus, hoc optimum est signum, & notat Gangrænâ fisti in inferioribus, si pars non scarificata fuisset, tum humor, qui nunc per

per vascula transit, sub eo loco putrefactus vasa compressisset.

Margo sana tumere. Nam limites jam habet Gangræna, tum sequitur secundo vel tertio die calor, rubor, pulsus, tum fit separatio, prima separatio à mortuis erat, jam se habent ut in vulnere, ergo oritur pus, tum vivum est impurum & dicitur ulcus, hoc depuratum vocatur vulnus, quod sanandum est, ut antea dictum fuit.

Vacillare. Hoc digito est sentiendum, Escharam enim non semper excindendo (nempe si magna sit) nec urendo tolli potest, quia hoc Escharam novam facit, & hinc sub hac crusta separatio est facienda; antequam separatur, idem de Causticis verum est, hinc Suppuratione semper separanda est Escharam; si hæc signa nobis offerantur, tum modo Emollientia sunt applicanda, sic butyro vel oleo Lini est inunguenda pars, non vero tum spiritus vini Camphorati decocta Scordii, Rutæ, Elixiria sunt adhibenda, hæc quidem partem, ut dixi, à putredine præservant & instar Mumieæ condiunt, sed suppurationem & separationem prohibent, si vero Escharam auferri nequeat, tum pars præservari non potest; hinc Gangræna interna est lethalis.

§. 453. *Anodyna.* Hæc sunt egregia veterum inventa inter hæc optimum est Basilicum vel Tetrapharmacum unguentum simile, quod non solum à colore, sed etiam virtute Aureum dicitur, vel farina Avenæ vel Secalis cum lacte adde butyrum insulsum, sal Ammoniacus, nam nil requiritur nisi ut omnia emollescant, tum si hæc applicentur, Suppuratio fit melior, evitetur vero usus aromatum nimius & à spiri-
tuo-

tuosis abstinendum est, his quidem putrefactio tollitur, sed Suppuratio impeditur; sic enim vidi Medicum juniorem, qui Escharam parvam cum Myrrha, Olibano, per mensem tractaverat, & ille hac ratione fecerat Escharam duram instar lapidis, sed Chirurgus bonus accedens imposuit medullam bubulam, nam Medicus à Galenicis medicamentis abhorrebat, sic separatio vel suppuratio successit, Chemici vero peccant, dum perpetuo Lixivium cum sale Tartari applicant, sed mica panis cum lacte cocta meliorem habebit successum, quam illa, ergo omnia, quæ fibris rigiditatem adferunt, sunt vitanda. Optimum digestivum est Therebinthina cum Vitello Ovi vel pauxillum Balsami Arcæi.

Omnia. Spiritus vini, Alcohol non conveniunt, licet laudentur à viris in Praxi, ut apparet, versatis, *Boyleus* maxime laudat spiritum vini in Gangræna, sed *Sydenham* longè melius dixit, spiritum vini in Inflammatione prima esse tolerandum, sed in Gangræna esse contra indicationem.

Quies danda. Ne nova fiat Inflammatio jam Gangræna deducta est ad naturam ulceris, omne ulcus curatur depurando, detergendo, replendo, exsiccando; verum de his ante egimus; applicantur balsamica, si his non obediatur, tum apponitur Radix Gentianæ vel Aristolochiæ Rotundæ tenuissime incisæ aut aliquid Myrrhæ, eadem curatio ut in Abscessibus.

§. 454. Si pars perfecte congelata sit, tum omnis hæc pars infinitis quasi spiculis congelatis penetrata est, hæc directe debent per eandem exire viam, per quam sunt ingressæ, sed si moveantur, tum pars instar mucii cadit.

Ni-

Nive vel aqua, nam nil citius quam aqua congelascit, hinc spicula frigifica magis trahit, quam humores nostri; hinc circa partem aqua congelascit, & crusta congelata nascitur, quæ solvi non debet, nam extractis spiculis à calore interno, circa partem crusta liquefcit, & sponte decedit, tum in hac crusta spicula hærent, & pars iterum mobilis & sensilis erit, sed tamen adhuc frigida, aqua vero debet esse proxima congelationi, hinc sal Ammoniacus vel Marinus vel alius sal est addendus, si enim sumatis pomum vel ovum vel carnem, & sinatis conglaciare, tum immittatur aqua calida, tum caro, pomum & ovum erunt instar mucii, si vero immergatur aquæ frigidæ vel nivii, tum accrescit glacies juxta latera pomi vel carnis vel ovis, & si relinquatur, donec regelascant, tum æque nitida manent, ac ante congelationem erant, hac methodo scio corpora in Borealibus locis sub nive diu sepulta esse servata, & revixisse, frigus enim non est absoluta quies, sed compositum quid, si manus sit conglaciata & mortua, tum nive est obruenda, tum nix circa manum congelascere incipit, & spicula extrahuntur, si vero manus ad ignem accedat, tum pars cadit, quia tum per viam rectam spicula non educuntur, quando, ægro servato, frigus educatum est, tum calefacientia & frigida adhibenda sunt. Hoc malum accidit hominibus, qui in Norwegia & Groenlandia balænis capiendis operam dant, his enim oritur species Scorbuti à gelu & gangrænescunt partes. Hoc concipiendum est, quasi infinitæ aciculæ vel spicula adigerentur ab aëre in nostram cutim, seseque fortiter infigerent, & partes solidas invicem conjungerent, ergo conglaciatio nil aliud est, quam con-

versio

versio fluidi in massam duram, id est, solidorum cum fluidis conjunctio; hæc dicta conveniunt maxime cum Verulamianis experimentis, majorem motum esse Hyeme & alcohol in gelu duplo plus exhalare, quam diebus Canicularibus, aqua congelata est levior, & quo glacies levior, eo gelu est acrius, tum rimæ à calopodiis ferratis factæ deerunt post viginti quatuor horas, & glacies iterum erit polita, ergo non à quiete congelascunt partes, ut voluit *Cartesius*, sed ab insinuatione corporum acrium, ut clavis ferreus hæret in assero, non per quietem sed per validum motum adactus. Si poculum nive in vase majori aqua repletum tempore Brumali imponatur, & vas illud aëri frigido exponatur, tum congelabitur aqua circa vas nive plenum, & quod mirum erit nix ipsa fundetur in vase, certo argumento quod spicula congelata nivis, quæ ipsi dant hanc consistentiam, exiverint per parietes vasis, ubi erat nix & congelaverint aquam circumfusam, hinc idem obtinet in curatione horum morborum supradictorum, vide *Mariotte*. Postea detur homini Theriaca, ut sudet. Si nivem cum sale mistam in aquam demittam, aqua congelatur, & nix cum illa solvitur; id docet vim elasticam sive attrahentem inter nivem, aquam & spicula glacialia.

§. 455. Hoc patet ex præcedenti.

§. 456. Si nix non adsit, tum stragulo aqua frigida imbuto obvolvantur ægri, donec nulla glacies stragulis aderit, tum ægri valde debiles refocillantur, quia gelu nondum est resolutum circa cor, uti loquuntur, tum Medici saccharo, vino, cum nuce Myristica Maçis refocillant hocque modo curatur morbus.

Spha-

Sphacelus.

§. 457. *Sphacelus est conditio Physica corporis vivi, quando pars aliqua nullam omnino communicationem cum partibus reliquis vivis uti corde, pulmonibus, cerebro, cerebello habet, & hoc pertingit ad ossa usque, id est, tum illa pars non amplius est pars corporis; ergo jure merito auferri debet, hoc fit duplici modo vel per naturam, quæ sæpe adeo valida est, ut illud mortuum à vivo separet, & excutiat, vel lanceola Chirurgica vel medicamentis Causticis, quod idem est; natura sæpe mirabilia facit, Ruyschius vidit ad partem gangrænosam undequaque fieri marginem rubram, quæ tandem suppurabatur & secessio fiebat, non tantum cutis, & Panniculi Adiposi, sed etiam musculorum & lamellarum ossium, præterea in Nosocomio Amstelodamensi talis separatio Gangrænae facta est in brachio, quâ penitus separata brachium decidit quasi mortuum esset & porro sanatum naturæ ope, si talis separatio non fiat per naturam, tum Medicus arte hoc tentare debet.*

Auferendum. Nam illud sphacelatum est heterogeneum, & nil nisi unionem cum vivo habet, sed an omnis pars sit auferenda? si fieri possit, si vires permittant, & si non sit ætas senilis, sed an semper cultro fieri debeat? non, sed natura & ars hic aliquid facit, & quoque nonnunquam tota pars non tolli potest, ut si Sphacelus sit ad nates, tum tolli nequit, ut talem causam vobis in Nosocomio monstravi.

§. 458.

§. 458. *Affecta.* Pars enim non auferri potest; quæ non ad fundum, vel non in totum corrupta est v. g. si dimidia pars brachii sit sphacelata, tum difficilior fit separatio, quam in toto ambitu.

Situm. Loca adfunt, ubi extirpatio non institui potest, ut circa genas & nates, v. g. ægri ob diuturnitatem morbi diu decumbentes in parte sæpe accipiunt Gangrænam in osse Coccygis, ita ut cutis, Panniculus Adiposus, muscoli, Periosteum, Necrosi affecta sint, osse interim adhuc bono, certe hic non potest extirpatio fieri, ergo bonæ naturæ hoc opus est relinquendum, quæ natura omnia corrupta sæpe resolvit, vidi hic in Nosocomio puellam talem Necrosin patientem, ita ut ipsæ lamellæ ab osse Sacro recesserint, quod tantum fecerat natura, exsurgere nempè punctula rubra; quæ quasi nebant novam membranam, qua obducebatur os loco Periosteum, hacque ratione sanata est, licet pars mire deformata esset, illud enim Periosteum omnes cavitates arctissime obducebat, & præterea inserviebat pro cute, nam reliqua integumenta non recreverant; in summo senio non est tollendus Sphacelus, quia cum parva sit circulatio, multum mali ab hoc Sphacelo non est timendum, si Sphacelus occupet aliquam partem externam v. g. manum vel pedem, nullum est remedium, nisi auferre totam partem.

§. 459. Si videas in loco maculam cæruleam, tum Sphacelus ibi est, qui adhuc serpit, si scalpellum intrudatur, nullus inde oritur dolor, hoc vidi in ægro Febre Anomala laborante, qui inde valde hebetatus fuit; hinc cum ad eum accessi, rogavi quamdiu sic jacuerit? respondit per tres vel

vel quatuor horas, tum ad os Coccygis respexi, vidique ibi maculam lividam, quæ quidem à præsentibus parvi æstimabatur, sed erat verus Sphacelus, nam raro hoc bene cognoscitur, sed si tale quid videmus, tum nobis est studendum, ut faciamus crenam inter partem mortuam & sanam, ut Eschara facta contrahatur ut §. 452, dictum est, hocque modo primæ indicationi est satisfactum.

§. 460. Progressum impedire Sphacelo, est impedire, ne proserpat, id est ne 1. parietes vicini ab hoc corrupto infecti inflammentur, quæ Inflammatio duplici ratione fit, 2. ab effluente sanguine nec potente pertransire, hoc autem impediri nequit, nisi Sphacelus tollatur, si ergo conclusum sit, partem perfecte esse mortuam, & ideo esse auferendam, an tum expectabimus naturam? non, sed si adsit rima in medio apparens inter partem vivam & mortuam, tum natura molitur; hinc juvanda est, si vero nulla talis separatio adsit, tum vivum radicitur in mortuo, & altero die moritur, sicque porro, hinc ilico est videndum, an pars separari possit.

§. 461. *Secundo* proxime ad partem vivam fere diversis sectionibus juxta veterem Poëtam.

— *Immedicabile vulnus*
Ense rescindendum, ne pars sincera trabatur.

Urendo. Si malum proserpat, est egregius modus, licet crudelior videatur, ferro candenti usque ad vivum fere inuritur, ut fiat crusta seu Eschara, tum partes utrumque summopere contrahuntur, & nil plus constringit quam ustio, hacque ratione fluxus humoris corrupti tollitur, hinc pro-

progressus Sphaceli impeditur, non sumitur ferrum latum, sed acutum instar, cultri, paulo supra utrimque adeo indurescit, ut vitalia ad mortua non amplius ferantur.

Rodendo. Itali ad hanc rem sumpserunt ferrum ignitum; in hunc finem Butyrum Antimonii laudatur, optimum est, si in oleum conversum sit, aliter nimis est crassum, bis vel ter liquefcat, tum manet, ut oleum, hocque paulo supra sanam partem ducitur linea, quæ postea fistit communicationem, quia crusta induratur intermedia, ut Sphacelus siccus non progrediatur, sed adhuc est humidus.

§. 462. *Progressus est perpetua & successiva partis sanæ cum mortua communicatio & continuas, & sic semper reptatus fit corruptionis adscendendo ad vas vivum; hinc ergo progressum impedire est tollere continuitatem inter partem vivam & mortuam.*

Uritur semper eo usque, ut ad sanam fere usque pertingat, hoc quidem videtur crudele, sed tamen requiritur, & nullum dolorem facit, si vivum, ut fieri debet, non attingatur.

Acri lixivio. Ut fit ex calce viva & sale alcalino diluto cum aqua, hoc optimum & efficacissimum est, & facit, ut tota pars escharodes fiat; sed tamen magis amarem lixivium acidum, hinc spiritum Nitri applicarem ad fundum seu medium partis sphacelatæ eodem modo, ut ad latera cum Butyro Antimonii limitem mali annotavi; hæc vero omnia semper in parte mortua sunt applicanda, nam in vivis nil boni faciunt, imo credo Chirugos non debere unquam cum suis Corrosivis aliisque medicamentis dolorem facere, nam hoc faciendo nil proficiunt, sed ad mortuam partem

tem similia adhibeantur, ut putredo auferatur & arceatur, talia sunt spiritus Niri, spiritus Vitrioli, spiritus Salis, vinum, sal Tartari v. g. ad dragmam unam diluatur in uncis decem aquæ, tum penicillo calido hoc lixivium intruditur, si lixivium fortissimum sumatur, tum uritur pars, sed cum hoc sale diluto citior tamen fit separatio. Si gingivæ sint gangrænosæ & atræ, tum his spiritibus hoc modo dilutis sunt attingendæ, hæc omnia locum habent, si v. g. Gangræna sit ad nates seu ad Os Sacrum, ubi extirpatio fieri non potest, tum incisio est facienda fere usque ad sanum, & licet etiam pars ossis sit sphacelata, tamen vasa sub parte sphacelata hærentia resurgunt, si vero sic ad os usque incisio facta sit, & os nigrum appareat, tum applico spiritum vini communis, sed non acida (acida enim hic nocent) cum pulvere Mastiches, Olibani, Myrrhæ, si tum his applicatis pars ossea incipiat tumere, tum fit exfoliatio, aliter scarificatio est instituenda, vel cuneolo os incidatur prope vivum juxta methodum *Belloste* hincque postea tractetur, ut vulnus Cranii iisdem cum cautelis, si vero totum os sit mortuum, tum nulla spes est separationis.

Emolliendus. Quod fit partem obliniendo vel cum butyro insulso vel Unguento Basilico, vel Balsamo Arcæi, hæc locum habent, cum videmus crustam gangrænosam cum vivis cohærentem.

§. 463. Si in loco putrido sphacelato pars incipiat humectari, corrugari, crispari, contrahi, rimæ inter sana & mortua fiant magnæ, albæ, non nigræ nec plumbeæ, non retorridæ, aut siccæ, sed humidæ, si pus appareat, & Eschara sphacelata sit mobilis, tunc cura peracta est, Sphacelus ergo interius incurabilis est, nam crusta & pus

ca-

cadunt in corpus. Si talis crusta non adfit, sed viva pars est perspicua, tum curatur ut ulcus per suppurantia medicamenta. Pars sphacelata auferenda est cum osse, nam nudum os cum suis vasibus nunquam nutriri potest.

§. 464. Hic vero certus esse debes Sphacelo præsentente, antequam vero hoc scias, tum debes certe cognoscere nullam esse circulationem ad os usque, hac enim in re falli possumus, nam mors partis potest esse sat profunda, cum tamen modo Panniculus Adiposus sit infectus, nam hæc membrana mire increfcere potest, sic enim sæpe Chirurgi cultro explorantes quam profunda mors sit, ubi ad tendines perveniunt, fere Convulsiones faciunt; hinc hic caute procedendum est, & credo neminem Medicorum esse, qui hoc negare possit, nam si pars extirpari possit vita manente, tum est extirpanda, quod fit vel à natura vel arte; natura longum tempus requirit, & periculum facit, ne totus homo moriatur; ars vero cito tollit.

Una cum osse. Omne os vasibus, periosteo, & musculis nudatum nullo modo inservit, non enim magis fulcrum esse potest pro sustentanda parte, hinc os non est excoriandum vel deglubendum, sed totum auferendum. An vero illa extirpatio semper est facienda? Non semper, nempe si corpus senile & debile, tum pars non auferenda est, sed tum illa, quæ Mumialem & condiendi vim habent, sunt apponenda, ut spiritus Vini, Alcohol cum aceto, Aloë, Myrrha; sic tale exemplum Hagæ-Comitum contigit, & simile in *Ephemeridibus naturæ curiosis* narratur, erat mulier senex, quæ incidit in Sphacelum femoris & extirpatio jam erat conclusa, sed Medici prudentes, videntes

tes tegram non diu supervicturam; reliquerunt operationem, tum ad præservandam putredinem applicuerunt condientia cum Antisepticis ut Myrrham, Aloëm, Salem & Spirituosos, hocque modo impediverunt, ne proserperet Sphacelus, tum parte exsiccata, inter vivam & mortuam partem fiebat vinculum, hacque ratione putrefactio fuit impedita, nam non sat virium habebat ad Suppurationem, sicque, margine exsiccata, vixit adhuc per duos annos, hoc sola natura cum his medicamentis fecerat, verum si vis vitæ fuisset sat magna, tum Suppuratio & separatio fuisset facta totius partis mortuæ, tam mollis quam duræ, nec medium ossis, quod est solidissimum, excipio; hinc ergo ubi natura est debilis, ibi potius expectemus, & medicamenta putredinem inhibentia applicemus, sed si cito malum proserpat, & vis vitæ major adsit, tum illico extirpatio est instituenda, si possibilis sit.

§. 465. *Extirpatio est partis vivæ à mortua integra separatio per artem; hæc fit variis modis; nonnulli ligando hoc tentarunt, & si tibia esset extirpanda, fecerunt ligaturam ad genu, ut nutrimentum hujus partis tolleretur; damnosa hæc est Praxis, nam hostem intra propriam manicam coercent, quod supra ligaturam est morietur, ut & partes vivæ turpissimo eventu intra paucos menses; nec exustio est bona: in crudelibus operationibus debemus esse prudentes, & divinare, quid sit futurum; ergo per ferrum extirpatio est optima, hæc in variis locis varia est, novimus quod acinacibus digitos amputent in bello Chirurghi, nec multum damni sequatur; hinc in partibus ubi commode fieri potest, concedendum supra lignum durum, nec nimis rigidum (Belgice*

een Slagters blok) imponitur cuneus, forti malleo præciditur pars, neque magna operatione opus est; ita fit in *Metacarpo*, hinc sæpe una pars tantum extirpanda est, sic contigit hac in urbe, medium os Metacarpi tantum sphacelatum fuisse factum; tum instrumentum fit tale quod solum id capere possit bene diductis aliis digitis vel ossibus & valido ictu è loco intermedio exciditur, fitque ictu oculi vix sentiente ægro; statim postquam operatio est facta, Balsamica & nervis amica sunt imponenda, aliter hic tota manus extirpanda est, quod valde esset ingratum.

§. 466. *Eget.* Nam si dictam methodum per cuneum & malleum hic sequeremur, tum os funderetur & oriretur majus malum; si, exterioribus artubus ablatis, videamus tolli posse incommodum à Sphacelo futurum, salva interim vita, tum extirpatio est instituenda, & hæc operatio proprie extirpatio dicitur; hinc ergo hic in consilio venit, an pars sit auferenda nec ne? Ut vero ad hoc respondeatur, inquirendum est; an æger se melius haberet, si extirparetur, si hæc tum ita inveniamus, ut, parte ablata, diutius & melius vivere possit, tum operatio est instituenda, si vero corpus debile Atrophicum vel Hydropicum, tum ab operatione desistendum est.

§. 467. Si ergo de hac re conveniat, quod extirpatio sit instituenda, tum quæstio oritur de loco, ubi est facienda, hoc his canonibus definitur.

1. Quia est substantia vitalis.
2. Nam si margo mortua maneret, tum non juvaret extirpatio; hinc omne mortuum semel, simul & citissime est auferendum, sic *Dionysius* narrat de Rege Gallia Ludovico XIV, cui quædam pars extirpanda erat, eum dixisse se semel pati velle, sed non bis.

3. *Usus.*

3. *Ufus.* Quidquid in Digitis, Carpo, Metacarpo, Tarso, Metatarso, Humeris, Femore conservari potest, illud semper habebit usum, sed hoc non de tibia verum est, quia si quid remaneat, hoc retrorsum incurvari debet, & ligneus pes sub genu poni; hinc sub genu est extirpandum, sic accidit viro generoso se contudisse pedem, ut hinc extirpatio conclusa esset, is dixit Chirurgo, ut faceret, quid vellet, si modo commodissime inniti posset, Chirurgus vero prope Tarsum extirpationem instituit; hinc pedem retrorsum gerere debuit æger, ideo ille huic rei pertæsus novam extirpationem subiit, sub genu, ubi tum commodissime fit loripes.

§. 468. Si extirpatio in brachio, aliave parte fit instituenda, separatio fiet semper in parte sana, quæ ægræ proxima, multi Chirurgi contra egerunt in mortuo ob metum doloris & Hæmorrhagiæ; postea pars diu tecta debet manere ob Hæmorrhagiam & recrudescentiam metuendam. Verum si fiat extirpatio quatuor digitis sub junctura genu inventum est instrumentum, ut in Anglia hodie optime fabricatur; quod pedem bonum fingeret, & fungeretur officio bonæ tibie, totoque eo usque ablato, brevi commodius applicatur instrumentum, quo fulcitur, hinc fit facilitas, ut sat facile iacemat, ubi paululum modo assuetus est æger. Chirurgi castrenses Viris primi generis & ordinis tibiam fere totam reliquerunt, quia non erat infecta, sed præ tædio debuerunt illi ægri diu pati sibi auferri eam partem; nam musculus Gastrocnemii non extendunt crus, sed firmant musculos subjectos & sunt loco tertii ossis firmantis Astragulum & totum crus, hoc enim sine tendine Achillis (qui est tendo eorum musculorum)

dirigi nequit & retroflectitur, hinc si non fecetur supra genu, tum pars fit rigida & retroflexa, quia tota vis musculorum Gastrocnemiorum perit; vide de his *Hildanum*, *Paræum*, & famosissimos Chirurgos.

§. 469. 1. Medicus præsens debet curare, ut omnia instrumenta & totus apparatus præsentia sint, tum Medicus & Chirurgus se invicem amice rogare debent, si hoc vel illud accidat, quid tum faciendum sit; hic vero non nimis est festinandum, sed omnia requisita hic adesse debent, sic apud Chirurgos Practicos est regula, omnia nempe, quibus indigebo, & omne, quod primo indigebo, ponatur supremo loco, & quod ultimo egebo, loco ultimo ponatur, sic primo viri fortes & constantes requiruntur, ligatura constringens, retrahens & reparans, dein instrumenta secantia, interfecantia, & ferratim secantia, dein pulveres stiptici, & arteriarum ligatura vel ferramenta, quibus inustio fiat, prout quis methodum eligit, & quia ligaturam sanguini superinducere debent, hinc vesica adesse debet, sed hæc ponatur in infimo loco; postea debemus certi esse, quod Chirurgus hanc operationem sæpius fecerit, nam novus nauclerus non bene gubernat navim, deinde quod non sit pusillanimus, ut *Ravius* contigit, ubi Chirurgus, prima incisione facta, in animi Deliquium cadebat, & *Ravius* ilico operationem suscipiens perfecit; verum si hoc alii Medico contingeret, ille manum operi adhibere non posset, hinc pessimum esset, I. vasa venosa nil damnant sed arteriosa, hinc Medico est cognoscendum, ubi arteriæ decurrunt, sic in humero circa superiora & circa flexuram cubiti arteria nuda locatur, solitaria arteria ligatur sub poplite inter

chor-

chordas à tendinibus musculorum factas ponenda, & tunc ligatura *Tourniquet* Gallis est applicanda, quæ adeo adstringi potest, ut nil plus effluat, quam Medicus velit, nisi quod hæret infra ligaturam & supra locum extirpandum, hoc fit per illud instrumentum, sic si ad *Carpum* sit, tum ibi ad arteriam ponatur papyrus paulo manducatus, & dein paulo latior, sic ut ad superiora sit latissimus, tum supponatur splenium vel compressa, & simplici ligatura obvolvatur, cui immittatur baculus, & sic pars baculum rotando constringatur prout lubet, unde nil sanguinis nisi infra ligaturam effluit, si nunc circa genu, vel paulo inferius sub poplite extirpatio sit facienda, tum ponantur ibi similes compressæ pyramidales, & fortissime intorqueatur baculus, hacque ratione adeo comprimere poteris, ut non plus liquidi exeat quam velis; *Celeberrimus Chirurgus Petit* adhuc aliud instrumentum excogitavit, ut videre est in *Actis Parisinis*, sed dicta Methodus commodior & simplicior esse videtur. Nonnulli ut *Horatius Augenius* cultro candenti partem discindere suadent, ut arteriæ & reliquæ simul consolidentur, id vèro crudele esse videtur, nec adeo facile & accurate dirigitur, quam sibi imaginantur, præterea ferro candefacto pars non bene discinditur, tandem *Eschara* delapsa subito consolidatio est sublata; hinc illa methodus non valet.

2. Quo pars discindenda magis dehiscat, eo facilior est sectio, & melius partes recedere possunt, sic pars sana sursum trahatur, altera deorsum, *Hildanus* ad hoc excogitavit ceraceam quasi manicam, quæ per fibulas adstringi & remitti posset, estque bona, quia id manibus difficulter fit, vide *Hildanum de Sphacelo*.

I 3

3. Con-

3. Contigit sæpe ægros, consensu dato, credidisse se satis fortes esse & noluisse firmari, sed dolore & crudeli spectaculo territos se movisse de loco; hinc postquam dedit voluntatem suam, æger est firmandus, ne se noceat.

4. Sic si scindatur brachium ad humerum, tum debet incurvum manere uti est in statu naturali; ergo æger decumbens esse potest in latus. *Verulamius* notat omnes articulos in somno in angulos esse flexos; hinc crus non in linea recta positum est extirpandum, sed paulo retrorsum flectendum, tum enim naturalis est flexus, & pars sibi commissa postea æquabiliter trahit, ergo membrum ponendum est in eo statu, qui foret, si nulli musculi agerentur.

5. Melius est, infelicia tempora transigere dormiendo vel hebetando, hinc grana duo vel tria Opii vel guttas aliquot Tincturæ Opii dentur.

§. 470. 1. Culter sit acutissimus, ita ut novacula certet; sit fortis, ne dissiliat ad os; sit curvus oppositus rotunditati partis extirpandæ; hinc diversitas est in infante vel adulto in eadem parte & variis partibus requiritur, in dorso sit obtusus, ne frangatur vel flectatur, & Chirurgus caveat, ne ipse adigendo vulneretur, tunc enim actum est de facilitate curæ, sit bene temperatus, non nimis fragilis, ubi applicatio facta est uno ipso momento, quo incipis, adigendus est ad os usque, sic multum de crudelitate tollitur, ubi semper adhæret; æque fortiter premat Chirurgus, donec acies cultri hæreat ad os, ergo culter debet esse maxime acutus, aliter obtunditur hoc adactu; hinc antequam operationi adhibeatur culter, debet Chirurgus eum exploravisse ad lignum durum cinctum corio rigido, & oportet, ut possit hoc lignum

gnum scindere sine hebetudine aciei cultri, hocque modo Chirurgus suam manum assuescere debet; si crus extirpandum, debet Chirurgus se collocare inter duo crura ægri.

2. Si ergo unicum os modo esse extirpandum, tum nulla alia Methodus requireretur, sed si duo ossa sint extirpanda, tum inter os hærent muscoli & vasa, tum intrudatur culter ab utroque latere scindens bistorium dictus, hocque cultro secetur inter musculum & os, hoc quoque una vice fieri potest, si culter intrusus eleverur & semel deprimatur; omnia exactissime sunt descindenda, nam si aliqua fibra tantum relinquatur, ea secando tracta maximum dolorem creat; hinc ne capilli crassities integris partibus remaneat.

3. Aliter exterior pars nempe cutis sursum trahitur, & interiora deorsum premuntur, sic ut sæpe vulnus coiret, & serra bene transadigi non posset, hoc vero distractione cavetur.

4. Serra sit tensa per arcum chalybeum suppositum, ut firmetur serra, quia lamina ferræ valde subtilis esse debet.

Perpendiculari. Si oblique hoc fiat, tum ilico impeditur operatio, & Chirurgus procedere non potest, nam obliquitas ferræ impedit, tum dicunt Chirurghi Belgice *het klemd*, hinc prima crena perpendiculariter est facienda, hac enim facta, reliqua sponte sequuntur.

Dissectione. Plerumque faciunt Chirurghi, ut serra ætrumque os tangat; ita ut tenuius prius discissum sit, sic & in brachio fieri potest priori methodo & fere sine ulla differentia, sed in crure alia est res, ubi Fibula prius serra est seperanda dein Tibia, aliter si prius Tibia separetur, tum vix pes retineri potest; quin Fibula in varia fragmenta diffringatur.

5. *Meatus.* Ne aperturæ compressio fiat & actio impediatur; hic vero metus est Hæmorrhagiæ in juvene & Plethorico, sed multo minor hujus metus est in debili, exsucco inertique fene, ergo sub ipso loco. extirpationis Hypomochlion vel manus ponenda est, vel os à ministris sic est incurvandum, ut sursum ad crenam à ferra factam gibbum formet, ut liber sit ferræ meatus, aliter si hoc non fiat, tum ad inferiora à vi ferræ impressa gibbum formatur, & tota operatio procedi nequit, nam tum ferra nulla vi agi potest. Jam intelleximus artem, quam Chirurghi in extirpandis extremis artibus adhibent, verum hic nova est inventio, de qua non novi quempiam unquam cogitasse ante *Petrum Adrianum Verduyn*, ille occupatissimus & exercitatissimus Amstelodamensis Chirurgus observavit, partem ablati muscoli Temporalis repositam recrefcere, si vero paulo modo sit avulsa, ille ergo cum in tot extirpationibus vidisset, quod si pes modo esset sphacelatus, tum tota fere tibia usque ad distantiam quatuor vel quinque digitorum infra articulum sub genu esset auferenda, excogitavit novam methodum, qua in re ipsi jam præluderat *van Solingen*, cujus operationes Chirurgicæ adeo famosæ & bonæ sunt; hic vero explicabo differentiam inter hanc operationem & priorem; si v. g. pes paulo supra articulum sit sphacelatus, tum ad distantiam duorum vel trium digitorum superius in vivo fit operatio, primo partem abscindunt usque ad os, & quoque sursum longitudinaliter fit sectio, tum caro ibi pendula hæret, & illa caro applicata concrefcit cum osse & carne, nam tum ex hac parte pendula circum applicata facit quasi emplastrum, quid vero censendum de hac opinione? Hic quatuor luçantur,

1. cutis

1. cutis manet retrotracta, 2. muscoli retinent æquipondium, 3. ille sic parcit corpori vivo, 4. super quæ excellit, quod pes loricatus sic æque bene retineat flexuram ac antea in sanitate; ille Clarissimus Chirurgus hac ratione multos ægros curavit, ego hanc rem sedulo inquisivi, vidique in hac operatione terribilia oriri symptomata & incredibiles tumores, quia pars carnis ossi applicata putrescit, quæ putredo quidem separatur suppurando; verum si Chirurgus hoc non noverit, tum putaret novum esse Sphacelum, & novam denuo extirpationem instituendam esse censeret, nam tum caro inflexa ad decuplum plus intumescit, sed tamen separatione bona facta, callus satis bonus & mollis nascitur; verum tamen credo hanc operationem non fieri posse nisi à Chirurgo experto, Galli & Britanni quoque scripserunt se hanc methodum tentasse & bonam invenisse: legite libellum hujus *Petri Adriani Verduyn* de Nova Artuum decurtandorum Ratione. In corporibus Lue Venerea, Scorbuto & Rachitide laborantibus ossa tam mollia sunt, ut præcedens methodus non possit in omnibus adhiberi, sed tantum os scindendum est.

§. 471. Primarium symptoma est Hæmorrhagia arteriarum, venæ vero hic in considerationem non veniunt, quia nil adferunt nisi quod habent, & si venæ aut parvæ arteriæ facile propria contractione; aut Vitriolo aliove pulvere adstringente, nec cum magno dolore sistantur; hæc Hæmorrhagia raro magna in operatione illius *Verduyn* fit, quia pars retroflexa comprimit arterias; aliter vero Hæmorrhagiæ est prospiciendum, nam contigit aliquando *Parisis* in Hospitali in extirpatione Instrumentum *Tourniquet* fregisse, unde ille æ-

ger procul dubio periisset, nisi adfuisset Chirurgus Regius in Anatomicis versatissimus *Marechal* dictus, qui illico arteriam compressit sub poplite.

Ilico sistenda. Nam aliter vasa dilatantur, primo si requiratur, Venæ Sectio est instituenda, quod melius est, quam si æger per locum truncatum sanguinis fluxus patiat; Methodi sistendi sanguinem sunt hæc, Amstelodamenses Chirurgi præparant de Lycoperdo vel Crepitu Lupi orbiculos & primo faciunt parvum orbiculum, dein majorem & majorem, ita ut ex fragmentis successivis annularibus forment conum &c. tum extirpatione facta, vident, ubi sanguis effundatur, & trudent eo loci hunc conum, tum farina volatili molendinæ superspersa ligatura constringit, hanc tutissimam esse methodum dicunt; sed tamen non audent huic confidere, nisi per tres dies & noctes apponant servum, qui una manu semper tenet arteriam sub poplite compressam, & manu altera intrudit, vel intrusum & applicatum tenet Lycoperdon extremitati arteriæ, aliter abluitur.

I. Optima & tutissima methodus est hæc, extirpatione facta *Tourniquet* paulo est solvendum, ut sanguis effluat, & tum observandum, ubi sanguis effluit, & ibi tenaculo arreptam arteriam cum carne filo constringunt, & supra fili circumductionem acu pertundunt partem, sicque firmant ligaturam, quam tutissime hoc toties repetendum, quoties arteriæ magnæ adsunt semper solvendo *Tourniquet*, & invento loco iterum adstringendo sic acquiescere possumus, & nil mali inde oritur, imo vix inde dolor sentitur, hæc methodus debetur *Ambrosio Paræo*, ille enim sumit tenaculum ex duabus lamellis chalybeis sat tenaciter hærentibus, & tum, operatione facta, statim hoc tenaculo

culo arripit arteriam una cum carne, & tum illud annulum, quod ad tenaculum hæret sursum ducit, & supra & tenaculum ligaturam faciens tenaculo protrudit in arteriam, sicque eam constringit, simulque arteriam perforat ope acus semel vel bis, ita ut ligatura vel funis per eam ducta maneat, fune relicto nil effluit, tunc apponuntur reliqua, sic certi sunt, postea quoque nil effluere posse, hæc vero operatio unum incommodum habet, nempe, quod arteria semper se retrahat, ita ut sæpe arteria non possit arripi; hinc ad hoc incommodum supplendum ultimo excogitaverunt duæ acus incurvas bene præparatas, & sumunt filamentum cera obductum, tum vident, ubi arteria in parte truncata hæreat, quod est, ubi est copiosissimus sanguinis effluxus, tum ibi per carnem & integumenta acum sat profunde intrudent ab inferioribus sursum, & ope alterius acus à superioribus deorsum, sicque in medio arteriam & carnem interceptam firmiter ligant, & hæc methodus mihi videtur optima; licet Chirurghi Amstelodamenses dicant suam methodum ipsis nunquam fefellisse, mihi tamen videtur quid incommodi vel periculi subesse, cum noctes atque dies servum ægro apponant, verum quidem est, quod Lycoperdum vel Vitriolum Hæmorrhagiam siltat, sed si paulo ab artetia secedat, tum sanguis ex hac arteria profluens hoc abluit.

Infixum. Hoc est faciendum, quando vas deprehendi nequit, accidit enim aliquando, ut arteria citius se retrahat, quam Chirurgus eam advertere possit, & eam constringere filo per medium ejus corpus.

Hæc est methodus veterum, hi exstirpatione peracta, comburebant partem vivam truncatam, sed

sed tum quarto die Escharæ à cauterio factæ separatio fiebat; si arteriæ sint parvæ & instrumenta debita non adsint, tum methodus est instituenda, aliter non.

3. Galli parvum nodum Vitrioli instar ciceris in formam Sphænoideam formarunt eodem modo, ut de Lycoperdo dixi, nempe conum formando, & tum unicuique nodo involvunt gossypeo (Belgice *cattoen*) hacque ratione quoque conum formant, verum globos sphericos ab una parte faciunt planos, tum certi sunt Hæmorrhagiam non futuram, si hoc bene applicatum teneatur, sed tamen servus Chirurgi eodem modo ut prius per tres quatuorve dies ægro adesse debet ad comprimendum conum illum Vitrioli, & arteriam sub poplite comprimendam; de his vide *Dionysium* in libro sæpius citato.

7. Somnus est conciliandus, aliter nimis dolent ægri, & corpus in quiete tenere possunt, inde difficilis cura.

Victus non fit acer, non pinguis, non facile putrescens, non durus, non difficilis coctionis; sed tenuis, hinc victus præscribatur ex cibis non moventibus, non vinis, non aromatibus, ab omnibus animi affectibus est abstinendus æger, *Diæta* fit valde tenuis, quia viscera antea solebant parare nutrimentum pro corpore integro, jam vero tantum de corpore ablatum est, hinc non tantum chyli requiritur ad illud corpus nutriendum, huic rei maxime est attendendum, ne ægri fiant vel Plethorici vel Apoplectici. Si æger fuerit Plethoricus paulo ante deligationem, tum Venæ Sectio est instituenda, ut præcaveatur nimia Hæmorrhagia.

§. 472. Si vasa sic coiverint, ut non amplius stibent sanguinem, ad omnem marginem adnasci-
tur

tur non statim vera cutis, sed quid cuti simile, & sensim accrescit, & sponte abducit totum os, si adsit luxuries, tum optimum est, si imprimis paululum uratur. Os in medio trunci extirpati hærens habet plerumque medullam, & lamellas exteriores corruptas; hinc cavenda facile est caries, si Mastiche in farinam tenuissimam contrita & cum pauxillo spiritu vini subacta, qua plumaceolum humectatur, applicetur ossi, unde non putrescit, nec corrumpitur, sed facilis fit exfoliatio.

§. 473. Si nullus sit metus Hæmorrhagiæ, tum bona digestiva, carnem facientia, cicatricem mollem reddentia & tollentia sunt applicanda.

§. 474. Ratio clara est, quia viscera Chylopæa & Hæmatopæa manent, & tantum quantum ante adhuc conficiunt sanguinem, unde tales sunt maxime salaces, quia sanguis ad partes ferri assuetus nunc refluit pro majori parte ad vesiculas seminales; apud Romanos observatum est milites in bello truncatos plures procreare liberos. Tale exemplum hic in Batavia habuimus in homine, qui in naye à Bombarda utroque crure fuit spoliatus, ille postea curatus, cum prius macilentus fuerit; jam vero obesus multoque in libidinem salacior est factus, verum si tandem Plethora nimium abundare incipiat, tum fiunt Vomitus Mictus Sanguinei, Apoplexiæ, hinc sanguis aliquoties est mittendus, donec vasa assueta sint tantæ copiæ liquidorum; hinc victus sit tenuis, non semper fiat Missio Sanguinis, sed tantum per annum semel vel bis.

§. 475. Hinc Artifices varias excogitarunt machinas, ut ablata manu machinulas ferreas, quæ manica obducta videntur manus, ita ut moverint fringentes tendines musculorum; hi etiam invenerunt

runt pedem formæ humanæ similem, cui homo inniti posset, quia dum pedem movet, flectit genu, & homo semper impingit in proprios articulos; hinc hic aliquid est difficultatis, ut commodius ambulent, quod fit baculo ad inferiora acuto, tunc progrediuntur extravertendo describentes circulum vel ut jocabundi loquuntur Galli per parenthesis. Tota ars hic consistit, ut instrumenta sint satis alta, ut homo illa instrumenta brachiis axillisque dirigere possit, uti & instrumenta ad pedes apposita. De Machinis optime scripsit *Aqua-pendens* in Chirurgia sua, ibi habent armaturam totius corporis per bracteas ferreas; hæ figuræ sunt nobilis pretii, nec sine labore inventæ, hinc semper hic consulantur in tali casu; *Guillemeaux* & *Uffenbachius* in Thesauro Chirurgico sunt optimi in hisce casibus.

De Combustione.

§. 476. *Ignis ardens* sic voco vivam flammam.

Latens. Sic voco aquam & oleum fervidum vel ebulliens vel nondum ad rubedinem ignitum.

-destructio. Oritur à gradu intermedio inter calorem sani & aquæ ebullientis, hic est primus gradus destructivus, & quo gradus excedet, eo magis agit, imo in aqua ebulliente caro ab offe cadit, sed hoc multo citius in vivo corpore fieret, ubi adhuc noster vitalis calor accedit; dicunt vero in combustione à ferro ignito vel fluente quid maligni hæerere, sed nil subest, quod aqua fit gravius, hinc ignem diutius retinens magis ad- hæ-

hæreat; omnis ignis hæret seu in elementalī, ut in foco Villettiano & Tſirnhaufiano habetur, seu hæret in quodam corpore, & in utroque casu idem facit; verum multi auctores crediderunt hic aliquid absconditi & maligni subesse, sed ferrum, nisi plus caleat quam aqua ex fonte hausta, tum non comburet partes, at sola combustio ab igne præsentē & modo à sola ignis copia determinatur, verum quidem est, quod focus eo diutius manet in corpore, quo corpus est densius, sic aurum diutius ignem retinet quam ferrum, quod vero oleum ebulliens longe fortius agat ac aqua ebulliens, id dependet ab ignis copia nam tanto plus ignis ardentis requiritur ad ebullitionem olei quam aquæ, quanto oleum magis ignitum & fervidum est aqua, nam in oleo ebullienti quidem metalla ut stannum & plumbum fundi possunt; hæc est ratio, quare multi auctores oleo malignam vim tribuerint, sed agit modo quatenus purissimum ignem continet, & quatenus magis partibus adhæret quam aqua.

Extravasatio. Nam per ignem summum omne oleosum inflammatur, terra & aqua rareſcunt, hinc vascula rumpuntur, quia materia non exit.

Causa est solus ignis.

Durationis. Si subito ignis accedat, & subito recedat, tum pars non multum inuritur; hinc possumus per maximam flammam manus movere sine combustionē, sed ignem foci Villettiani & Tſirnhaufiani ferre non possumus.

Partis effectus. Ubi callus hæret, ibi ignis ferri potest, sed ad pulpam apicis digitorum à momento ignis maximus fit dolor.

§. 477. Si enim primo è longinquo apponas parti sanæ ignem, ita ut pars inflammetur; primo leniter & grate pruriet, si tum propinquius ponas, dolet

dolet idque magis quo appropinquas, tum fit bulla, si adhuc propinquius fit Eschara, & si tandem adhuc propinquius, tum tota pars gangrænescit & emoritur, sic à gradu Inflammationis blandæ usque in Sphacelum ignis agere potest, ergo de omnibus his actum est.

§. 478. *Diagnos.* Si combustio sit lenis ab aqua fervida subito præterlapsa, & cutis integra, rubor, dolor, calor non magnus, hinc sine Suppuratione facile curabitur vel sponte vel ad ignem parte apposita, vel cum spiritu vini; si pars retenta fuerit in aqua fervida Gangrænam fere usque, tum non ita cito restituitur, sed post longum tempus ad Suppurationem perducitur; si bulla fiat sine Suppuratione, tum facile prædicatur curatio, sed magnus dolor ob nervea loca sub bullis, si bulla sit rupta & appareat nigredo, Gangræna est pessima, longa cura, nec facilis & mala cicatrix prædicatur; scio multos jactare se magnas ustiones ad bonam cicatricem reducere posse; sed hæc vana sunt, in parvis in me ipso expertus concedo, non vero in magnis; hinc Chirurgus peritus statim id monebit, si id non faciat, tum turpitudine relicta ei facile imputabitur, nec ille multum in his casibus plerumque inibit gratiam; si cutis sit ablata, expetitur plus quam ars efficere potest; cuticula splendens, tenuis & semilucens semper perfecte restituitur, sed cutis est nimis artificiosæ figuræ quam ut restituatur sine vitio, si Suppuratio sit profunda raro ab inferiori parte renascitur tantum, ut vacuum reduci possit, difficillime vero in senibus, cum mulier octogenaria sæpe animi Deliquium & convulsiones passa, caderet in ignem & per totum latus usta, nigra & inflammata esset, postquam educta ex igne ad
se

se redibat; vidimus accurate hæc omnia observata, nempe quod simplex Inflammatio facile curaretur; ubi bulla erat rupta, quod unguento Diapompholigos fieret cicatrix; sed quod ubi Eschara erat, Gangræna fieret.

§. 479. Si levis sit Inflammatio, curatur facile; si jam bulla adfit, tum non curatur nisi Suppuratione; sed Eschara hæc quoque tolli nequit, nisi sub ea fiat Suppuratio, hacque ratione Eschara separatur, si vero tota pars sit exsiccata, arida & usque ad os mortua, tum non nisi extirpatione tollitur: hinc in omnibus eadem requiruntur, ac in Inflammatione ejusque exitu; quod quoque animadverti legendo tractatus *Fabricii Hildani* viri occupatissimi & candidissimi de Inflammatione, Suppuratione, Gangræna & Sphacelo & tandem quoque de Combustione: sed ubi priora legeram, vidi tractatum de Combustione non opus fuisse, ut enim curatur Erysipelas, sic quoque levis combustio curatur, quod imprimis peragitur applicando unguentum Populeum, Emplastrum Oxycroceum cum saccharo Saturni; multi auctores jactant se combustionem sanare posse sine cicatrice, sed tum modo intelligunt levem combustionem, quam aqua Lithargyrii curare possunt, si vero magna sit, bullæ adfint, & cutis cinerea nigra appareat, tum separatio vel suppuratio est promovenda, unde Epidermis postea recrescit, & albedo stricta manet, si vero jam bulla sit facta, tum idem est faciendum; si crusta adfit gangrænosa, tum hæc modo Suppuratione est tollenda; si adfit Sphacelus, tum extirpatio requiritur; hinc in his casibus nullum est remedium specificum, alter adhibet flores cerevisiæ, alter saponem nigrum, alter unguentum ustorium (Belgice *Brandzalf*).

zalf) quod idem est, si modo hi Chirurghi advertant gradus, cum cura hic longe varia sit.

§. 480. Si v. g. ad hominem cadentem in ignem fervidum advocer, tum Chirurgum præsentem rogo, an pars non erit deformata, & an resolutio sit futura, hanc resolutionem futuram promittere possumus, si pars adhuc integra sit, si figura non multum mutata, si non in bullas affurrexerit, si color ruber & dolor subtilis adsit, si cutis mota nullum signum det Epidermidem esse separatam, sed adhuc cum cute ubique cohærere, & si dein signa externæ Inflammationis adsint, tum tento resolutionem, & si corpus sit Plethoricum, tum Missio Sanguinis est instituenda, & danda quoque medicamenta Antiphlogistica, emollientia, ut infusa Cyani, Althææ, Sambuci, Verbasci cum aqua, deinde adde Rob Sambuci, tum simul ægro levis victus est assumendus; parti vero affectæ assumentur Diaphoretica, laxantia & putredini resistentia; hinc obliniatur Unguento Populeo, seu Nutrito, & sic curatio peragitur; alii vero solum vinum Gallicum, in quo sal dissolutus est, applicant, alii Emplastrum Diapompholigos, sic ut res hic consistat in procuranda resolutione, si vero parva bulla facta sit, tum hæc aperta subjacent nervi tunicis exuti, hinc valde dolent, ideo tum potius bulla clausa relinquitur, ut materia absorbeatur.

igne. Si qui sint, qui se facile comburunt, certe sunt Chemici, sed hi ex tempore curare norunt; hi enim partem proprius igni admovent, ita ut dolor ab igne modo in loco ambustionis, non vero in parte sana sentiatur, tumque tamdiu attenuatur & igni appropinquatur, donec pars sana æque ab ignis vi afficiatur ac mortua.

Totus.

Totus. Qui expedit iter, à putredine servat, laxat & emollit; sumatur æqualis copia aquæ lactis ebutyrati, hæc omnia spiritu vini misceantur, quæ applicata optime sanant, vide *Materiam Medicam*; sumatur vel lac virginis vel acetum Lithargyrii cum aqua & vino mistum, vel urina recens, vel unguentum Lithargyrii. Pro Cataplasmate infervit pauxillum seminis Lini, bulborum Liliorum alborum, pauxillum aquæ, ultimo addatur parum spiritus vini Theriacalis similisve; Hic tantum conveniet spiritus vini, non in aliis occasionibus, hoc moneo, ut caveatur à *Sydenhamo* in ultimo tractatu paulo ante mortem edito, vult ibi ab inferioribus probare exemplo & hoc sine discrimine, sed pessime facit, ubi malum est emolliendum.

§. 481. Gangræna futura scitur. α. Si bulla adfit; β. si cutis sit crispata & contracta; γ. si pars incipiat dura apparere, tum estote certi, quod Panniculus Adiposus eo usque sit corrosus, ut perspirabilis non amplius sit, tum resolutio tibi erit impossibilis, & quoque separatio, nisi promovendo Suppurationem; an vero hic quandoque nil tentandum? Imo, si in facie vel in partibus, ubi deformatio timetur, cum Missio Sanguinis est instituenda, Dieta tenuissima, & medicamenta Antiphlogistica sunt adhibenda, hæcque ratione prospere resolutio fit, ut in me ipso expertus sum, nam magnam ustionem acceperam à machina Papiniana, quæ sic valde ignea diffilliebat in manum meam, & sic aqua in ea contenta vi sursum in faciem meam cecidit, ita ut uno momento cæcus factus fuerim, sed adhuc mentis bene compos dixi Chirurgo, ut sanguinem mitteret ad animi Deliquium usque, dein sumpsi Purgans

Anti-

Antiphlogisticum, & Unguento Nutrito partes oblinire jussi, & modo pro victu aquam Hordei cum paulo lactis & macilento jure carniū sumpsi, & Missione Sanguinis repetita & alvi subductione octavo die iterum in publicum prodii. Parvam puellam, quæ in ignem facie ceciderat, curavi Venæ Sectione (licet parentes detrectarent in tali puella tenella Missionem Sanguinis permittere) sed tum semper vires vitæ sunt minuendæ, ita ut nulla Suppuratio fieri possit, hic enim maximum incommodum habemus à viribus vitæ & nervis fibrisque irritatis. Si stillet liquorem ex parvis bullis, semper quid gangrænosum adest, si externa tangantur, nec æger sentiat, aut dicat se sentire saltem quasi per supposita stragula, si color sit cineritius, fuscens, certa est Gangræna & curanda, ut talis Inflammatio; hinc ægris & amicis prædicimus diuturnam curam & mansuram cicatricem.

§. 482. Gangrænosum separari non potest sine Suppuratione, hinc agenda sunt, quæ ante monui, 1. perscindenda est pars usque ad initia sani, 2. lavanda fotu, qui putridum consumit & emollit, cum aqua & spiritu vini, tunc apponitur Cataplasma suppurans, laudatur farina Lini, nam est blandissima puls, huicque decocto addatur pauxillum butyri infusi, tunc optime emollit, si Eschara vacillet, tunc bona est spes, & curo ut vulnus Balsamo aliquo, si quid adhuc adhæreat, digestivis tollatur. Si Cellulosa membrana fuerit consumpta ab igne, ibi recrefcere non poterit, sed cutis subsidens se applicabit tendinibus subjectis, ibique fiet fovea seu cicatrix, quæ nullatenus vitari potest. Quidquid hanc crustam gangrænosam externe emollit, & quidquid interne va-

sa laxat, hoc faciet separationem & curationem.

§. 483. Si magna vel profunda ustio non fit facta, fit bona cicatrix, si profunda non item. Combustio exedit pinguedinem & cutim, sed tum cuticula adnascitur musculis, deformata sunt solida, & tensa albedo in hoc loco nascitur; hinc semper ut hoc caveatur, emollientia, non vero adstringentia vel exsiccantia sunt applicanda, quæ emollientia faciunt, ut natura quodammodo amisso defectui suppleat; hinc observandum est, quod monent *Hildanus Charriere* & alii, locum semper esse emolliendum, ut vasorum fiat textura; ergo conveniunt fomenta ex farina Lini, floribus Meliloti, Sambuci, Unguentum Basilicum, quod ultimum optimum est emolliens. Cicatrix ex combustionem est politissime resplendens candidi coloris, & dein non fere perspirat, hinc locus cicatrifatus nunquam sudat, non habet pilos, sed est tantum confusa vasorum compages in cicatrice; ad pulchram cicatricem procurandam 1. cavendum est, ne exsiccatio fiat inter curandum, 2. ne fiat Suppuratio magna, nam nullum est remedium circa cicatrices, nisi hæc duo inter curandum simul fiant.

Scirrhus.

§. 484. Hic morbus non modo Chirurgicam pertractionem, sed etiam maxime Medicam contemplationem requirit, quia in morbis Chronicis ex decem ægris fere novem ab hac causa laborant, & hinc est, quod sæpe Medici morbum
Chro-

Chronicum curare non possunt, sic v. g. sunt multæ species Icteri in quibus æger flavet per totum corpus, urina est flavescens, & dolor in Pericardiis & imprimis in Hypochondrio dextro observatur, & Febrem Hecticam quotidie habet, tunc sæpe Medicus quidquid facit, sanare nequit hunc morbum, quia Scirrhus hærebat in hepate, ut ex dissectis cadaveribus patuit, tum malum non pendet à vasis nec ab humoribus, sed à Scirrho, idem quoque in pulmonibus & liene observatur, Medici Scirrhum definiunt, nempe quod sit tumor præternaturalis, durus, scaber, non dolens in loco glandulæ, Hacque ratione bene ab alio glandulæ morbo nempe glandulæ Phlegmone distinguitur, nam ibi dolor adest, uti & Inflammatio, nam glandulæ tumore inflammatorio laborare possunt, qui non est Scirrhus.

Durus est, ut vix scindi possit.

Scaber, id est, scabrities prærupta, scrupea, aspera.

In glandula, nam nunquam carnem scirrhosam factam fuisse observatum est.

Causa quæ est? Diu ad hoc negotium cogitatus credidi, quod omnis glandula nobis cognita habeat folliculos cavos, qui folliculi extra vasa & circulationem positi sunt, nam novistis, quod arteriæ disponantur supra folliculos & tandem in iis hiant, hinc tale cavum est extra circulationem & vasa; hinc cum materia in eam secreta durefcere incipiat tum subtile exhalat & crassius remanet; hinc medicamenta modo in vasis agentia eo pervenire non possunt, inde Calculus in vesica solvi non potest, quia medicamenta eo non pertingunt, sic enim liquor perspirabilis partim hæret in glandulis, ibique inspissari potest, ergo pro causa ha-
bet

bet omne id, quod inspissat seu serum coagulat. Lac in uberibus naturaliter depositum inde in ductus Galactophoros fertur & tandem per papillas educitur, si vero ibi inter ductus Galactophoros & papillas obstaculum hæreat, tum omne crassum manet, tenuius serumque per papillas exfugitur vel exstillat, manetque crassus caleus, & qui eo durior & crassior, quo magis serum exstillans exhalavit, nam notum est sanguinem constare sero & liquore rubro, ut hodie in Chemicis exhibui, si vero hæc materies sero crassior, ibi stagnat, hæret extra vasa, & hac ratione Scirrhus generatur. Medici vero hodierni plerique imprimis, qui Philosophiæ & præprimis Chemiæ indulgent nimis, putant, quod in tali causa loco affecto alcohol, spiritus Carminativi & similia ad resolvendam materiam sunt applicanda, sed hodie in ipsis Chemicis operationibus clare contrarium observavimus, ubi Alcoholi serum admistum ilico coagulabatur, sic per Vitriolum; si ergo ad glandulas vel in loco glanduloso talis obstructio & materiæ aggregatio sint, tum novistis facile hic Scirrhum futurum, si vero Medicus in tali Inflammatione adhibeat Alcohol, tum Suppurationem quidem prohibet, sed Scirrhum facit, verum Suppuratio hic unica erat sanatio, hinc clare videtis, quam male hoc sit factum. Siccatio à calore corporis in stagnante humore liquidori ablato, reliquum quasi concrecere facit, ut sanguis in cupella supra ignem durecat, sicetur, non vero putrescit vel dividitur vel materia manet dura & aspera, ergo vel coagulo vel ab inspissatione vel à diffatione liquidissimi Scirrhus oritur. His ergo intellectis, quæritur quid sit morbi sedes? omnis glandula folliculum habet, nam hi glandularum fol-

folliculi comprimi possunt, & sic materia in his comprimitur & quo fortior compressio, eo materia contenta fit durior, quo plures folliculi comprimuntur, eo tumor fit crassior & pejor, nam pessimus est Scirrhus in glandulis maximis, hac ratione fieri potest Scirrhus in glandulis sex Salivalibus, in glandula ad Thyroideam cartilagineam, in glandula Thymi conglomerata in superiori parte Thoracis sita, in corpore glanduloso mammarum, licet disputetur, an mammæ sint glandulæ, quidquid sit, habet ductus Galactophoros, qui à lacte casefcente obstrui possunt. In Pancreate vero frequentissime fit, hoc quoque in viro ultimo dissecto scirrhosum inveni, in glandulis vagis, quæ etiam circa cisternam lumbarem magna copia sunt collectæ, circa vesiculas seminales, & circa testes & scrotum, & in inguinibus, ut etiam in tonsillis, quæ sæpe scirrhescent, quia simili structura glandularum sunt factæ, in omnibus his locis sæpe Scirrhus observatur, sed quia viscera quoque secundum *Malpighium* sunt structuræ glandulosæ scirrhescere quoque possunt. Sic totum hepar & lien scirrhosa fuerunt inventa, sæpe quoque in labiis Scirrhus nascitur, nam ibi hærent tubercula cava seu granula à nemine huc usque descripta, quæ quidem sentiri possunt, si inter mordendum labium inferius talis granula seu glandula dentibus comprimatur, tunc hæc inflammata quandoque scirrhescit, & si negligatur, quandoque adeo cancrecit; ut aliquando totum labium scirrhosum evadat, accidit enim sæpe, ut ibi nascantur parvi Canceri, quod est malum contagiosum, & infectio fit, quando quis bibit in poculo alterius hoc morbo affecti, tum vero curatio facile fit consumpta hac parte cancrosa cum lapide Vitrioli.
Maxi-

Maxime vero notandum tale quid quoque fieri in morbo, qui dicitur oculus Elephantinus, ubi oculus cum dolore intolerabili ex orbita protrahitur, hoc malum sedem habet in glandula Lacrymali (quæ, uti notum est, materiam lacrymarum fecernit) quæ tunc scirrhusa & tumens facta oculum extrorsum trudit. Tale exemplum notat *Fabricius Hildanus* in prima sua observatione, cui simile vidi in clitoritide uxoris cujusdam Viri, quæ mox postea suo magno bono per mortem à suis crudelissimis miseris liberata fuit. Dein quoque Ovarium & Uterus mulierum sæpe varicosa sunt, tunc folliculi incipiunt scirrhescere, quia hi folliculi mucosum distenti comprimuntur, hi aliter fluxum Rheumaticum uteri faciunt, quem *Charletonus* solus bene descripsit, estque instar mucinarii, si ergo hæ venæ varicosæ fiant & sanguine comprimantur, tum fit Scirrhus, dein Cancer qui vasa sanguinea uteri erodit, & sic mulieres Hæmorrhagia moriuntur; in naribus, membrana Schneideriana vel mucosa seu olfactoria ab usu dicta, & velo Palatino inspissatur mucus, unde fit excrementa mucosa; in mammis & sub axillis &c. frequentissime fit Scirrhus ob motum lentiolem & situm; si mulier laboret Scirrhuso mammarum a causa interna, tunc etiam Scirrhusum gestet in utero, raro enim contrarium obtinet, nam mamma & uterus habent in se magnam affinitatem. Quando oriuntur strumæ sub maxillis aut ad Parotides, tum scirrhusæ & strumosæ inveniuntur glandulæ Mesenterii, quibus scirrhusis factis advertitur etiam cæteras glandulas esse Scirrhuso affectas uti & Pancreas. In his omnibus locis dictis plerumque & magis quam in aliis Scirrhus fit. Causa vero remota Scirrhi ex dictis patet,

Tem. II.

K

ter,

ret, nempe materia crassescens faciens Scirrhum.

§. 485. *Inflammatiō.* Cum enim parietes horum folliculorum arteriis constant, ipsique folliculi humorem suum ab arteriis accipiant, hinc si hæ arteriæ inflammentur, tum novum liquidum folliculis non suppeditant, ergo materies in folliculis secreta ibi stagnat & liquidissimum exhalet, sic quoque videmus in naribus, in quibus materia tenuis secernitur, sed si ibi per aliquot horas hæreat, tum per aëris accessum inspissatur, fitque mucus tenax, sic quoque semen in testibus, ubi primo secernitur, non est adeo tenax, sed postea stagnando incrassatur, hacque ratione materia in folliculis deposita stagnans magis magisque inspissatur, hinc *Inflammatiō Scirrhum* procreare potest.

Lac ab omnibus alcalinis ad ignem coagulatur & ab acidis in frigore ipso & nonnullis salibus. Si lac caseosum fit factum, & non *Inflammatiō* nec *Suppuratiō* bene succedat, tum fit *Scirrhus*, nam lac stagnans semper inspissatur, lentescet, & caseosum fit coagulum, quod semper oritur à lacte, à quo serum secessit, quis enim crederet, quod caseus (Belgicè *Comine-kaas*) imprimis dictus, qui si per annum fervetur, fiat adeo durus, ut vix scindi possit, cum tamen ex solo lacte componatur, eodem modo etiam lac in mammis inspissari potest; quod eo facilius fit, quia lac hæret in tubis in medio latis, in fine angustis, vide *Nuckium*. Lac non hæret intra arterias, sed intra tubulos *Galaetophoros*, demonstrante *Ruyschio*.

Durescens. Nam lac durum fieri potest, licet non caleescat.

Coagulatum. Tum morbus est levissimus.

Cor-

Contusio frangit vasa minima, hinc in folliculis hærens liquor comprimitur, nec, novo liquore secreto, diluitur; hinc à nulla causa citius & magis fit Scirrhus quam à Contusione.

Attritus. Vesalius, Columbus aliique habuerunt occasionem aperiendi corpora scortorum, in quibus vagina penitus scirrhusa erat facta ab attritu, sic quoque docet crista Galli, quæ est excrescentia scirrhusa ex intestino recto, extrorsum, ut apud citatos auctores legere est.

Anthrax est, si pars subcutanea illico ita indurescat, ut nec suppurari nec gangrænescere possit, ut fit quasi Sphacelus Topicus & pars affecta tota una vice excidit sine Suppuratione ut Belgæ dicunt (de pestkool is uytgevallen) si vero Anthrax in loco glanduloso oriatur, & materia fit lentior, tum fit Scirrhus, ergo fit Anthrax, si in glandula materia crassa stagnante liquidissima pars expellitur, & si Medicus tum applicet talia, quæ partem durefcere faciunt, tum illico Scirrhus ex Anthrace in glandula nata oritur.

Bubones sunt maligni tumores circa Inguina; hi sunt triplices 1. sunt bubones non maligni, qui oriuntur sæpe eo tempore, ubi adolescens ad pubertatem accedit, 2. sunt bubones critici semper pestilentiales vel pestilentiales, id fit, si Febris Pestilentialis materiam ad glandulam illico deponit; 3. sunt Bubones à Lue Venerea, cum vero tales mihi sæpe videre contigerunt, dicere possum, quod glandula nunquam citius scirrhescat, quam à Lue Venerea, si vero tum aquæ Theriacales vel Theriaca vel similes aquæ exsiccantes applicentur, tum illico fit Scirrhus, si vero emollientia vel suppurantia applicentur, tum curatur æger & contagium educitur, raro tamen postea

perfecte mollis glandula iterum redditur; hinc annotandum est, quod si peccatum fuerit admissum horum malorum, nec ad Suppurationem perfectam fuerunt deducti-Bubones sed nimis cito clausi, tum scirrhescent, & dein sæpius canescunt, quod plerumque contingit in curatione Bubonum Venereorum, cum festinantes Chirurgi nimis cito claudunt.

Ulcus est solutio continui in parte molli, ubi parietes sic constituti sunt, ut nil nisi pus vel ichorem vel saniem generent, si tum huic ulceri applicentur exsiccantia, tum scirrhescit, fitque asperitas scrupea prærupta, licet tum Empyrici dicant se curasse partem, sed minime verum est, nam sic Scirrhum induxerunt; ergo ulcus fit, si nimis cito aër admittatur, vel adstringentia applicentur, sic quoque in internis obtinet, nam si v. g. quis à Peripneumonia Suppurationem pulmonis accipiat, & paulo levatus ilico ad pristinam vivendi consuetudinem redeat, & omnes glandulæ non suppuratæ vel resolutæ sint, tum fit Scirrhus.

Materies atrabiliaria. Est conditio sanguinis, ubi oleum crassissimum & sæx terrestris plus remanet quam à bono sanguine, ut in Chemia demonstra- vi, si ergo talis homo penitus atrabiliaris sanguinem stagnantem habet, tum magnus est Scirrhometus; sic Melancholici ut plurimum in loco habent Scirrhum hærentem, & sic inter centum mulieres Melancholicas fere nonaginta novem inveniuntur Scirrho laborare. Veteres vocarunt atrabilem, ubi diffuso blandissimo & fluidissimo, reliquum crassum, terrestre viscosum oleum remansit; si hinc bilis sic excocta occupaverit glandulas, tunc hæ ab hac materia obstipantur, mate-
ria

ria lapidescens semper hæret in omni corpore, ut *Helmontius* bene in tractatu de Lithiasi annotavit, nam omnis urina semper intra viginti quatuor horas intra corpus in matula munda generat plus minusve Calculorum, hinc si stagnet in hepate, glandulares vesiculas obstipat.

Cessante Menstruo. Quando mulieribus intra quadragesimum & quinquagesimum annum deficiunt Menstrua, tum notante *Hippocrate* fiunt Scirrho & Canceri in mammis & utero, ut vero si his mulieribus in mamma fuerit antea Scirrhus factus à quadam contusione huc usque ut plurimum facile fertur, sed simulac devenerit mulier ad illam ætatem, tum Scirrhus ille incipit se manifestare & canescere.

Hæmorrhoidali fluxa. Nam veteres putarunt hunc sanguinem maxime esse atrabiliarium; hinc hoc fluxu definente putarunt Scirrhum nasci, quod non ita absurdum videtur, nam si sanguis huc derivatus non magis excerni possit, tum tenuissimum dissipatur & avolat, & hic sanguis vel ad venam Portarum vel ad venam Azugos (quam nonnulli dicunt etiam deorsum pergere) derivatur, tum sanguis hoc crasso non ita improprie atrabiliario dicendo sanguine inficitur, qui ad varia loca glandulosa depositus, Scirrhum generat, quod utriusque sexui contingere potest.

Lapidescens. Non enim dubito materiam adesse in corpore, unde lapides crescere possint, vidi sub lingua ex ductu glandulæ Sublingualis lapidem fuisse excretum, sic quoque in pulmonibus & excreatione deponitur, sic etiam in intestinis, & per alvum secedit, sic etiam in Hepate, Ureteribus, Renibus, Vesica, si ergo Calculus hæc loca occupet, pondere suo comprimens Scirrhum facit, qui est Scirrhus pessimus.

Austera. Licet raro & multo rarius, quam vulgo creditur inde Scirrhii orientur.

Gypsea. Nam sæpe in corpore generatur concretum Gypsum seu genus semi-calcis, quod tam facile exsiccat, nam hoc videmus in muco narium, qui si per duas horas hæsit in naribus instar corii durus evadit, cum tamen sub liquoris sat tenuis forma secretus fuerit, an non ergo similis materia possit præbere materiam ad Gypsum in corpore generandum, sic mihi videtur.

Vita tristis. Scirrhofas plerumque reddit glandulas, hinc tristes plerumque habent Scirrhos in Pancreate, Hepate vel Mesenterio, unde dependent auxietates, quas Melancholici sentiunt in Hypochondriis, quia sanguis propter scirrhofas glandulas circulare bene non potest, unde turbantur omnes functiones à visceribus dependentes. Deinde, demonstrante *Sanctorio*, nil magis perspirationem inhibet quam Tristitia & Melancholia.

Victus durus est caro fumo & sale indurata, pisces exsiccati, farina non fermentata, fabæ, pisæque cruda, observante *Hippocrate*; hinc petitur ratio, quare infantibus rusticorum plerumque durus Abdominis tumor oritur, quia hortos frequentantes austera & cruda edunt.

Hæreditaria labes. Hoc semper observatur, sic novi in hac urbe familiam, in qua omnes certa ætate Scirrhum accipiunt, & hoc malum ab ovo parenti liberis est communicatum novi, aliam familiam, ubi omnes certa ætate Icterum accipiunt, & sic, orto postea Hydrope, moriuntur. Novi etiam aliam familiam, ubi omnes primo satis facti, sed certa ætate in Melancholiam incidunt.

Nunc cognoscitur Scirrhii definitio locus & unde oriatur.

§. 486. Effectus Scirrhī hic describitur.

Mole. Sic vidi Parotidem scirrhosam factam ad magnitudinem capitis excrevisse & protuberasse, unde omnia vicina erant compressa, *Harvæus* quoque duo exempla narrat, ubi in altero ad arteriam & in altero ad venam Cruralem Scirrhū natum refert, unde his vasis compressis, malum ab horum compressu se multum extendit.

Suppurationes, Hæ non fiunt in ipso Scirrho, sed in confinio, ut Anthrax excidatur, tum Scirrhū fit.

Gangrænæ fiunt, si pars in Suppurationem abire non possit, & motus tamen adsit magnus.

Paralyfes. Quando Scirrhī comprimunt nervos & præsertim Scirrhī ad Gangliones positi, unde oriuntur sæpius morbi, quorum causa latet, deinde potest fieri Paralysis ab extensione Scirrhī, ut videmus in extensione Parotidum, vide *Severinum* de Abscessuum Natura.

Atrophia oritur, si nervi & arteriæ comprimuntur. *Sphacelus*, si pars nutriri nequit, notabile est exemplum apud *Harvæum* hominis, cui in femore, tibia & pede omnia hæc phænomena sunt observata, medicamentis nullo effectū applicatis, mortuus est, in aperto cadavere inventa est glandula Lumbaris scirrhosa facta arteriam Iliacam comprimens.

Sterilitatem. *Harvæus* de Generatione Animalium docet se inquisivisse sedulo in omnes causas fecunditatis & sterilitatis in brutis & hominibus & invenisse fere semper Scirrhū in arteriis, tubis Falloppianis aliave parte generationis uti & *Mauriceau* in Observationibus animadvertit steriles mulieres semper laborasse Scirrho in utero.

Partus difficilis fit à Scirrho posito circa os uteri,

vel in vagina, qui Scirrhus aditum intercipit juxta Mauriceau.

Volvulum voco, si ingesta per os post factam chylopoiesin vel cruda evomuntur, quia deorsum ire non possit, quod fit, quia aditus est interceptus; glandulæ Intestinales se ita aliquando expandunt, ut impediunt chyli transitum, unde chylosæ materiei & fæcum regurgitatio oritur, tum omnes illi ægri sunt famelici, & nil per alvum deponunt, hacque ratione tribus aut quatuor diebus fament, dolent; & revomunt chylosam materiam substercoream; hisce bene intellectis, raro vel nunquam si Scirrhus adsit, falli potestis. Puer patri Chalopodiis ferratis obviam euns, valde defatigatus, sudansque à parte in vehiculo (Belgice *Narreflee*) fuit receptus, in quo subito refrigeractus post hoc tempus semper languerat; & per tres dies cibos avide sumens quarto die omnia evomebat, unde tandem mortuus est, cadavere aperto, inveni omnia intestina tenuia ad Colon usque duodecuplo ampliora quam naturaliter, & in Colo erat tumor scirrhusus, & sub hoc loco intestina instar Vermicularis Processus erant, quod etiam vidi in simili casu, ubi atrocissimi aderant dolores, ad partem intestinorum tenuium nigri Cancri, qui tumore suo transitum præcluserant, hic morbus nempe Volvulus nisi fiat ab Inflammatione vel constrictione in Hernia, semper à glandulis scirrhosis redditus oritur, rarissime aliquid in cavo intestinorum hæret, quod Volvulum facit.

§. 487. Oritur hic Scirrhi præsentis cognitio.

Causa. si nempe præcesserit Scirrhi exposita causa, hinc si præcesserit Inflammatio, quæ nec versa in Suppurationem, nec Gangrænam nec Sphacelum interim tamen non resoluta, & si quidem hoc fuerit

fuerit in loco glanduloso & imprimis ubi glandula Conglomerata locatur, ut etiam imprimis si deprehendamus ibi medicamenta esse applicata, quæ Scirrhum faciunt, id est medicamenta exsiccantia calida, si tum simul temperies atrabiliaria accedat, id est, terrestris, oleola, vel penitus terrestris seu Melancholica. Causa scirrhii erat Contusio, si talis fiat circa loca glandulosa, & si tum simul temperies accedat terrestris.

Effectu. si v. g. videam in loco vasa varicosa, quæ antea erant libera (nisi id fiat à gestatione fætus in utero) tum certus sum Scirrhum hæere in hoc corpore, quia venæ raro varicosæ fiunt, tum concludimus Scirrhum in hoc corpore latere, sicque hic effectus Scirrhii est signum præsentis; hacque ratione Scirrhus pulmonis tussim, palpitationes cordis, Dyspneam, Asthma parit, & omnes boni effectus à pulmone pendentés depravantur, sic si concretio gypseæ in ultimis bronchiis, ut folliculi hi smegma fundentes obstruantur, tum æque verus Scirrhus nascitur. Si lien scirrhosus sit factus, tum hepar caret effectu lienis; hinc primo mictus perpetuus oritur & pronitas magna in Venerem, sputatio frequentissima, simulque tensio Hypochondrii dextri, unde Icterus, Hydrops & mors; si Hepar scirrhosum fiat, illico eadem oriuntur.

Phænomenis. Ubi tumor glandulosus, durus; indolens & scaber adest, ibi loci hæret Scirrhus, sic si quis habeat tumorem, sic ad mammas est aliquid speciale, si hæc pars fiat dura & indolens, tum est scirrhosa; si tumor sit sub ventriculo & alvus dura & obstitata, tum scio esse in Pancreate, cujus officium est diluere; hinc si Pancreas scirrhosum sit, tum siccitas magna sentitur in intesti-

nis, & Scirrhus glandulas ipsas Mesenterii inficit; si hepar indureseat, tum fæces pallidæ & flavedo in toto corpore docent Scirrhum in hepate; in utero facit sterilitatem & retinet fluxum Menstruum, hocque modo sæpe per compressionem vasorum varicosorum Hæmorrhagia lethalis nascitur; erat vir quidam qui corpore in Ephippium incurrerat ad cordis scrobiculum circiter sub cartilagine Xiphoidea, unde Hæmorrhagia nata & adstringentibus à Medicis propinatis, tota vita languebat, & post mortem in illo cadavere aperto pars hepatis scirrhosa fuit inventa.

Loco. Nempe glanduloso imprimis glandularum Conglomeratarum.

Temperie. Homines, qui habent signa melancholicæ temperiei, quæ signa in physiologicis explicantur, nempe si color pallidus plumbeus in corpore & facie, si pulsus lentus, debilis, sed tamen æquabilis, si affectus animi non facile variant, si constans sit ad quodcunque propositum, tum concludimus illum hominem facile Scirrho affici posse; imprimis si causæ præcesserint. Verum si interne Scirrhus hæreat, quomodo cognoscitur? si v. g. scirrhosum factum sit Pancreas? dictum est Scirrho causam esse internam vel externam, externa est Contusio, ut oritur, si ictus vel lapsus sub sterno fiat ingens, tum utcunque Pancreas Contusionem accipit, hepar enim sub costis satis est reconditum, si tum Inflammatio sequatur & non resolvatur Scirrhus præsens, sed præterea hoc maxime scitur ex effectu, si nempe homo eo loci pondere gravetur & simul alvus dura & sicca est, quia succus Pancreaticus aliter multum facit ad dilutionem.

§. 488. *Eventus* vel quod Scirrhus sit mansurus
qualis

qualis est ; vel quod augebitur vel degenerabit in speciem Cancri.

Duratiorem. Si Scirrhus in sano & non in corpore temperiei terrestris hæreat, tum diu tolerari potest, si vero corpus Melancholicum & vita adhuc satis fortis supersit, tum cito pergit, si diathesis inflammatoria adsit, tum facile inflammatur, fitque Cancer.

Innocui. Nisi quod impediunt functionem partis scirrhosæ. Omnis Scirrhus hæret extra vasa, hinc est ut corpus heterogeneum, & si non nimis urgeatur, diu tolerari potest, si vero vasa posita extra Scirrhum inflammentur, tum Scirrhus non mutatur, sed vis vitæ in eum impellens agit, sed tamen adhuc vasa per Scirrhum mittuntur, ut adhuc quidem cum vitali parte habeat communicationem, & non plane mortua sit, ut in Sphacelo contingere diximus, hinc dolor nunquam est in Scirrho, sed ad superficiem Scirrho in vicinis; unde vasa quasi ad lapidem asperum ponuntur; ergo Scirrhus in homine lento vix quid mali parit, sed motu malignus fit; hinc in hoc casu est cavendum à spirituositate, ut spiritu vini, & animi affectibus similibusve, tum Scirrhus non nocebit.

§. 489. Nam vix vitari possumus, quin non aliquando inflammetur, vix, enim vitam adeo debilem & moderatam semper conservare possumus & sic Inflammationem prohibere & hinc semper metus est, ne Cancer generetur. In Prognosi Scirrhorum semper est cogitandum, an causæ vitari possint, quibus Scirrhus transire deberet in Cancrum; hinc quando Medicus super hac re consulitur, considerari debet, num mulieres, quæ Cancrum in mamma gestant, motus vehementiores vitare possint an non, idque

pro conditionibus earum ac vivendi ratione.

§. 490. *Recens.* Id est, qui non ultra mensem duravit, verum longitudo durationis non facile sciri potest, sed quo recentior eo tutius medicamenta emollientia applicentur.

Benignus, id est ut *α.* non sit nimis magnus; *β.* non nimis durus, *γ.* non nimis scaber, ita ut materia non nimis cretacea sit, *δ.* qui vasa varicosa nondum fecit, *ε.* si partibus vivis non annectitur, sed mobilis est, *ζ.* si nullus dolor adfit nec Inflammatio, & sit in homine boni humoris, non atrabiliario, deinde in loco idoneo qui admittit medicamenta.

Euchymum corpus potest habere Scirrhum à causa externa, & ab Inflammatione male curata, tum vero magna spes est curæ, *corpus vero Euchymum* dicitur, *quod laudabiles succos corpori proportionales facit*; denique si materia in folliculis glandulosis stagnans nondum talis est, ut in formam indissolubilem concreseat, sed adhuc cedit, si tum Medicus interne det liquidum tenue emolliens, & simile fomentum ad locum applicet, hoc per venas absorbetur, & in corpus defertur. Sic fuit homo, qui me consuluit de Scirrho Parotidis satis magno, ita ut de ejus cura desperaverim, sed tamen præscripsi emollientissimum medicamentum & fomentum, partemque pannis laneis fricari jussi, hacque ratione curavi, Ficus assatæ sub cineribus in pulvem contusæ calide applicatæ & fotæ maxime conveniunt; gummi fætidæ maxime hic laudantur, ut Galbanum, Sagapenum & Opoponax admisceatur parum vitelli ovi, v. g. Sagapenum ad dragmas tres vel quatuor ad ignem molliter & leniter extendatur supra alutam ad spissitudinem Daleri Philippici, postea hoc emplastro superimponatur

ponatur tegula figulina, quam alibi commendavi, quæ diu calorem retinens mammæ commode applicatur; hic vero in *Materia Medica* omne genus medicamentorum, quæ hic tuta sunt præscripti, nam hic sæpe festinando exsiccantia applicantur, si humidum tenuissimum adhuc dissipetur, tum Scirrhus redditur adhuc multo durior, hinc vero locus scirrhosus ita est fovendus, ut interne si hæreret, à natura foveretur, natura enim optime facit fotum, sic quoque fumi potest farina Secalis cum posca mitta & cocta in cataplasmatibus consistentiam, addatur sub finem parum salis Ammoniaci & olei Castorei vel Meliloti, idem est tentandum cum aceto, cui sal Ammoniacus permixtus est, hoc enim Inflammationem inhibet & summo opere aperit; sed miramini forsitan, cur hic tam calida & fortia medicamenta addiderim; ut est Absynthium, Marrubium album, Ruta & Sabina, sed certe hoc fieri debent, nam hac ratione vasa laxantur, liquida diluuntur, & simul paulo roborantur, tum profumus maxime ægro, sed si spirituosæ alcoholisatæ adhibeantur, tum nocet.

Fumi acidi. Nam hoc observatum est, quod si pars scirrhosa ponatur supra acetum, quod tum commode resolutio fiat, ut Medici Galli quoque experti sunt, hi sumunt acetum cum sale Ammoniaci & aqua & vapores per infundibulum ascendere cogunt, sicque Scirrhum emolliunt, quod est optimum medicamentum, hoc etiam *Galenus* animadvertit de usu aceti in Scirrho hepatis, dicitur hic morbus potu aceti juvari, sic quoque *Dioscorides* dicit, quod cinis sarmentorum aceto solutus lienosis inserviat, sic etiam *Plinius* dixit, hi omnes sola observatione duce in hanc sententiam devenerunt, hinc locus scirrhosus bis vel ter

de die vapori aceti est exponendus, ergo *Hippocrates* in Scirrho semper Oxymel, Oxycratum & vel Poscam, quod fit ex aceto, aqua & melle & splenicum Emplastrum semper adhibuit, quod emplastrum acetum recipit, nam acetum maxime solvit, minimeque cogulat, sic quoque visum fuit Scirrhos egregie resolutos vapore Sulphuris, dum facit oleum Sulphuris per campanam, ut *Boyleus* notavit in utilitate Philosophiæ Experimentalis.

Vis Mercurii. Chirurghi omnes habent ad Scirrhum Emplastrum de Ranis cum Mercurio, Emplastrum Vigonis, quod constat multis calefacientibus, laxantibus & Mercurio vivo; si haberemus illud *Chaos Paracelsi* forte essemus majores magistri, nam debemus fateri, quod salivatio quidem deobstruat maxime vasorum obstructions, sed in folliculos non penetret, sic in strumis glandulosis sæpe non juvat, sed modo diathesin in Scirrhum tollit, Mercurius vero vel applicatur cum Emplastro Vigonis, vel si sub forma fumi (ut Cinnabaris quod est Mercurius cum Sulphure) adhibetur, tum illico salivationem provocat. Hic quoque Diæta plurimum facit, victus sit emollientissimus omni terra carens, vitandum vinum & omnia circulationem augentia, modice aperientia sunt adhibenda, ut sunt decocta ligni Guajaci, Saffras, Radicum Bardanæ, Sarsaparillæ, quinque radicum aperientium, & tum parti fomenta emollientia applicentur, & vapore aceti locus irrorandus, frictiones instituendæ, si tum non resolvatur, Scirrhus erit irresolubilis.

2. Si vero maneat Scirrhus, tum metus est Canceri; hinc, si fieri possit, est eximendus, ne hostis ille peregrinus suum ægrum interficiat, verum Scirrhum eximi debere scimus, si non cedit

cedit prioribus medicamentis ; β. si tolli possit ; γ. si non nimis inveterascit, δ. si non hæreat in loco, ubi magna vena vel arteria sita est, ut in glandulis *Warthonianis*, sub quarum profunditate magna vasa hærent, vel in Parotide, cui subjacet vena Jugularis, ε. si sit mobilis & non profunde radicans, neque à locis vicinis vasa accipiat nec dimittat, & quod membrana glandulæ ita sit libera, ut laxius movere possit, ζ. si æger bene valeat, nam si sit senex, tum Scirrhus est relinquendus, robur etiam in considerationem venit, an longius vel melius victurus sit æger cum Scirrho, an post extirpationem Scirrho, si hæc omnia consonent, Scirrhus est extirpandus, quia aliquando furere potest, licet nunc sit mitis, hinc præstat extirpare quam ægrum in perpetuo metu relinquere ;

Ocyus. Aliter inveterascit.

Integre. Nam semper totus est auferendus, aliter in Cancrum abit, si quam minimum relinquatur, Scirrhus enim se irritari non patitur ; hic vero quadruplex est methodus Scirrhum eximendi 1. optima methodus est ferrum, licet ab eo adeo ægri abhorreant 2. combustio vel corrosio, 3. ligatura, 4. compressio.

1. Ligatura convenit, si Scirrhus extra corpus ita eminent, estque angusto collo, tum ligetur, fiatque constrictio magis ac magis, & sic auferitur, vidi Scirrhum à pudendis muliebribus sic ablatum, sed tamen raro hæc methodus prodest, quia raro tales excrescentiæ scirrhosæ fiunt, aliter, si una vice plane auferri possit, est optima.

2. Combustio quidem convenit in parvis Scirrhis externe positis, ergo vix unquam adhibentur, nam

nam si Scirrhus sit paulo major, tum vix adhiberi potest, quia si corporis pars aduratur, illico crusta oritur, quæ crusta tum impedimentum est, ne ustio ulterius fieri possit, nisi fere viva flamma adhibeatur, sic idem censendum est de methodo aliorum, qui applicant oleum Sulphuris per campanam, oleum Vitrioli, vel Causticum Chirurgicum, vel Lapidem Infernalem, sed hoc quoque non convenit, nisi in parvo Scirrho, quia Eschara facta totalem eradicationem impossibilem fere reddit, imo & sic sæpe Scirrhus in corpore Melancholico irritatus Cancrum facit.

3. Compressione fit, pars scirrhusa comprimatur intra duo plana, quæ continuo magis magisque adducuntur ad invicem, donec Scirrhus moriatur, sed ibi tanta putredo in vicinia oritur, ut morbus Scirrhus fiat peior.

4. Est ferrum, quæ methodus omnium est optima, si parvus sit Cancer, integumenta aperiantur, tum filo per ipsum Scirrhum educto elevatur & extrorsum ducitur, hac ratione manu vel instrumento quodam à vivo separatus sine ullo vestigio remanente eximitur, ergo optima methodus est ferrum, quæ triplici modo fit.

1. Scirrhus v. g. mammarum fuaca arreptus à corpore abducitur, & æquali sectione uno ictu abscinditur, hæc methodus dicitur exstirpatio, sed hic nil est relinquendum.

2. Enucleandi, hæc methodus convenit, si cutis libere hæreat supra Scirrhum, nec quoque Scirrhus inferne partibus hæreat, sed undique liber est, tum integumenta supra Scirrhum cruciatim sunt dissecanda, & maxime est cavendum, ne membranâ, Scirrhii pertundatur, tum vero, si Panniculus Adiposus adhuc bonus sit, facile à

Scir-

Scirrhus separatur, imo totus Scirrhus sine magno dolore eximitur, si vero vel inferne vel superne hæreat, est pessimum, nam operatio tum irrita est, & æger tum est derelinquendus, vel si tum excindatur, Cancer fit ab irritato Scirrhus.

3. Methodus est, ubi integumenta supra Scirrhum cruciatim secantur & Scirrhus ipse quoque cruciatim per duas acus filo ceraceo munitas perforatur, quæ fila tum Scirrhus elevatur, hocque modo trahendo longe citius membrana Adiposa separatur, tunc locus, qui semper est in membrana Cellulosa, est vacuus, nam in hac membrana semper glandulæ ponuntur, hacque ratione Panniculus Adiposus erit læsus, & tractandus est ut ulcus, & emollientia sunt applicanda, tum Panniculus Adiposus iterum concrevit & callosus fit. Notandum vero, quod si magnus Scirrhus v. g. mammarum fit extirpandus, quod operatione bene peracta vel æger Atrophicus fiet, quia omne nutrimentum in pus vertitur, vel Phthificus, quia pus in sanguinem fertur.

Hic quoque quarta methodus addi posse mihi videtur, nempe ut operator manu mammam prehensens fortiter abstrahat à corpore vel à musculo Pectorali, & sic uno tractu abscindatur, hacque ratione dolores à furca vel fanibus aliter orienturi evitantur. Si magnus sit Scirrhus ut est Scirrhus mammarum, tum sæpe furca bidens intruditur ab inferioribus sursum sub Scirrhus, vitando tamen musculum Pectoralem suppositum, & tum infra furcam elevatam percinditur uno ictu tota mamma; alii vero hic quoque duas magnas acus adhibent, quibus pertundunt mammam infra Scirrhum, sic ut ad quatuor partes filum pendeat, & tum mammam his filis elevatam abscindunt.

4. *Vetus.* Si cum vasis vicinis concreverit, tum est immobilis, ut fit, si diu duraverit per aliquot menses vel annos, tum membranæ Scirrhum coërcentes fiunt callosæ, & crassiores, nam membranæ nimis diu distentæ fiunt crassiores.

Colore. Si color fit cinereus & plumbeus vel livescens, si durus sit instar lapidis, doloresque lancinantes, tum non agit ut Scirrhus, sed ut Cancer, si sibi permittatur.

Pruritus. Primum signum est, quod Scirrhus irritatus abeat in Cancrum, hoc pruritus est, quando nervuli ita distenduntur, ut si magis hoc duraret & augetur, fieret dolor.

Loco. Si v. g. circa Inguina hæreat Scirrhus, tum extirpari non potest, in Utero non est extirpandus, nisi audax nimis esse velis, uti docent *Mauriceau & Ruyschius* in Observatione septima suæ Anatomix.

Cacochymico. Hoc semper observatur, quod si ex tali corpore Scirrhus excindatur, quod tum illico in alio loco propullulat; hinc tum æger monendus, ne permittat, ut nimis moventia applicentur, hinc in hoc casu non extirpandus, Medicus vero in hoc casu facere debet, ut Scirrhus portabilis evadat, hoc fit 1. prohibendo Inflammationem & 2. putredinem materiei, ergo nullus cibus; potus, nullaque medicamenta vel frictiones applicandæ sunt, quæ motum augent, Febremque faciunt.

5. *Anodyna.* Hic certe quædam penitus specifica proposui, sic *Paracelsus* nullam rem magis in hoc casu laudavit quam Sperma Ceti ipsi dictum Spertiola, sic quoque *Helmontius* laudavit ranas congelatas, quæ in mucaginem transeunt, & simile medicamentum ut prius nempe Sperma Ceti,
hinc

hinc quoque optimum Emplastrum præscripti, ubi etiam addi potest Cicuta vulgaris venenata.

Saturnina. Omne enim, quod ex plumbo præparatur, hic convenit, fiet lamella plumbea flexilis, illaque Mercurio obducatur, tunc applicatur locis scirrhosis, vel funditur plumbum, additur $\frac{1}{3}$ pars Mercurii, fiat Amalgama id permiscetur plumbi dragmis tribus Mercurii dragma una, tum est ductilis quasi ceracea materia, sumitur etiam Emplastrum Diapompholygos, additur $\frac{1}{2}$ pars de Amalgamate, tum est optimum remedium, nam materiam reddit perspirabilem, & frigefacit, id est, putrefactionem inhibet, vidi ægros taliageffisse sine damno ad vitæ finem, laudatur etiam Emplastrum de Cicuta & similia.

Mercurialia. Si nempe Cinnabaris in pollinem contrita cum cera & minio in Emplastrum reducatur, hoc optime prodest; sic etiam Amalgama Mercurii quoque cum cera in Emplastrum reduci potest; hæc omnia numero quarto recensita ad compescendum motum sunt adhibenda, nunquam vero linteo vel panno, quod maxime notandum, hic uti licet, sed corio alutaceo, quod Belgice *seemleer* dicitur; hinc ad impediendum attritum, æger est imponendus panno ingento ex aluta, & hoc sufficiet loco scirrhoso, sed tamen cum ægri quædam medicamenta habere velint, tum adhibentur commendata in *Materia Medica*, quæ omnem acrimoniam tollentia, perspirationem provocant, licet fatear, quod hæc non multum faciant.

§. 491. His vero in temperie omnia per victum contrarium emendare & corrigere debemus; Temperies sunt, salina, aquosa, pituitosa, terrestris & biliosa, verum raro Scirrhus fit nisi in temperie

Me-

Melancholica, hinc victus oppositus est præscribendus, ut herbæ aperientes Eryngii, Ononidis, Radices Scorzonæræ, Salsaparillæ, Bardanæ, Râsuræ Ligni Guajaci, Mel semper pro basi; sumantur de hoc decocto uncia duæ singulo die, & certus sum, quod si dicta bene adhibeantur & observentur, tum æger Scirrhum diu ferre possit, sed si modo semel peccat, in periculum Cancrisemper incurrit.

Cancer.

§. 492. Jam morbum immedicabilem tractamus, habentemque secum omne genus calamitosi, & quia in hoc curando quid præstare posset, ille sibi obstrictum haberet totum genus humanum.

Scirrhus. Nam omnis Cancer antea fuit Scirrhus, neque memini me unquam vidisse Cancrum subtilissime natum, sed semper à Chronico taroque morbo habuisse originem.

Ætate. Nam si Scirrhus diu maneat, tum semper Dancer fit, sic mulieres per multum tempus quidem Scirrhum gerunt nempe per quadraginta annos, sed ubi ætate sunt proveciores, tum fit Cancer.

Augmento. Sed hic distinguendum, quod Atheroma, Meliceris, Steatoma, Polyposæ concretiones, non Cancrum faciant, sed omnis Scirrhus cito factus Cancrum facit, ut non ita alii tumores, sed veri Scirrhi, qui latera vasorum comprimendo faciunt, ut concrecant.

Motu,

Motu. Scirrhus, quo cordi est propinquior & majores arterias habet, eo citius fit Cancer, hinc Scirrhus ad pedes diutissime ferri potest, ad axillas vero non ita.

Margines vero hic voco, non solum superne & externe seu etiam interne seu inferne seu concavum à Scirrho factum.

Inflammati. Cum in omni corpore utcumque sano possimus procreare Inflammationem; hinc scimus, quid sit Inflammatio & quid Inflammationem faciat, sed dixi Scirrhum esse heterogeneum & quasi lapidem in corpore, & esse mortuum cum sola hac differentia, quod habeat adhuc vasa per suum corpus decurrentia, si tum motus augetur, tum ibi his vel ad margines oritur Scirrhii Inflammatio, & pars incipit, rubere, tumere, dolere & livescere. Omnis sanguis acer inflammans valde motus convertit Scirrhum in Cancrum, si vero æger Scirrhum gerens parvam circulationem habeat, hunc diu ferre potest, si vero humores ejus moveantur & ad locum Scirrhii determinentur, tum fit Cancer; hinc motum augmentia & inflammantia hic maxime sunt vitanda, nam credatis mihi, quod si verus Scirrhus hæreat in loco, tum à motu fit Cancer, hoc non solum in mammis, sed etiam in omni Scirrho & in ipsis intestinis obtinet, sic certus sum, si æger Elixir Proprietatis vel sal volatile vel vina fortia & similia motum augmentia assumet, ille convertit Scirrhum in Cancrum, vidi verum Cancrum in intestino Ileo. Cancri præsentia ibi scitur, si v. g. homo atrabiliaris conqueratur se ilico pondus sentire in hypochondrio, id est, gravitatem, nec de dolore primo conqueratur, si vero postea idem æger conqueratur de dolore ventriculi, ut plerumque fieri

fieri solet nam si quid hi ægri assument, pessime se habent, si nil assumant, tum morbus est tolerabilis, hi postea in speciem Atrophix incidunt; oritur tandem Diarrhæa acerrima fætidissima, ita ut tandem membranas intestinorum simul deponant, hacque ratione misere moriuntur, in cadavere post mortem aperto, invenitur hepar vel Pancreas vel etiam ventriculus plerumque cancrifus, & sanies ex hoc loco affecto profluens lintea ipsa corrodit, Medici vero in hoc casu audientes ægros conqueri de dolore ventriculi, præscribunt Aromata, vinum Absynthii, Helenii, & cæterea moventia acria medicamenta, imo sæpe purgantia & vomitoria, unde ægri præ dolore furunt, & idem sequitur effectus æque ac frictions ad Cancrum exulceratum externe applicarentur.

Cancer. Hippocrates videtur promiscue vocasse Carcinoma addito vocabulo occulti, sed occultus Cancer erat, ut est Scirrhus, qui Cancer fieri incipit, & Cancer erat, qui se jam clare distinguit a Scirrho, hac ratione Cancer distinguitur in apertum Cancrum, qui vel in suis pellibus adhuc hæret, vel qui vasis folliculisque exesis late se diffundit, qui exulceratus dicitur & pessimus. Habui occasionem hunc morbum bene explorandi, cum multi ex amicis meis eo laborarunt, quibus per dies noctesque adfui, ita ut hic expertus loqui possim, & certus sum, quo magis Scirrhus incipit inflammari eo malignior est Cancer.

¶ §. 493. *Putridæ.* Cancri, qui non færent, sunt optimi, uti etiam qui saniem sanam non exulcerantem fundunt, pessimus vero Cancer est, qui saniem subtilissimam fundens magnum pruritus doloremque inde lacerantem facit (Belgice *schryende pijn*)

pyn) & est quasi per partem citissime duceretur ferrum, tum Scirrhus interne putresce incipit eodem modo, ut si carnes v. g. recentes applicentur loco inflammato per viginti quatuor horas, tum putridissimæ evadunt, sic etiam hic tum simul pruritus oritur, sed si hi ægri se scalpant excitati à pruritu, tum summam voluptatem persentiunt, sed væ illis postea, nam tum summus oritur dolor & Scirrhus exacerbatur in Cancrum, si tum simul fætor adsit, & vis erodens, ita ut à sanie linthea consumantur quasi fieret ab aqua Stygia. Quo vero hæc omnia pejora, eo Cancer pejor; sed hic maxime ad pruritum attendere debemus, qui est status minimi nervi sic tensi, ut si ulterius tenderetur, tum dolorem faceret, nam summa voluptas & dolor maximam affinitatem habent, maxima vero voluptas quam homo sentire potest, est in actu Venereo, si vero tum homo diu maneat in attritu & pruritu post Spasmodum Venereum, tum dolor intolerabilis oritur; in hoc vero operè nervi sunt in tali statu ac hic, hinc etiam hi pruritus scalpendo quidem primo summam voluptatem faciunt, sed transeunt in dolorem intolerabilem, nam dolor est illa conditio fibrillæ nervosæ à cerebro oriundæ, unde facile solutio continuitatis sequeretur.

Loco. Vidi in oculo, naso & labiis, sed etiam in interioribus Canceri fieri possunt.

Dignitas, à necessitate requisita partis ad vitam, si nempe malum communicetur partibus vitalibus, ut si Cancer fiat in glandula *Vesalii*, quæ à parte postica ad *Æsophagum* posita est, tum via alimentis intercluditur, & æger sic mori debet.

Nexarum. Omnis enim Cancer, qui solus existit, est tolerabilis, qui vero cum aliis glandulis com-

communicat, ille est pessimus, ut sunt glandulæ Inguinales, Subaxillares, Uteri & Mammæ; harum vero glandularum communicatio patet, quia mammæ post Menstrua sunt flaccidissimæ, & contra proxime vero ante menses valde tument, & durescunt, vidique quod matrona, mamma una extirpata, post annum altera, & tandem Cancro Uteri mortua sit, sic quoque fauces, palatum, os internum, vagina, os uteri, hæ omnes glandulæ inter se communicant, ut Lues Venerea docet, ubi fere eadem ulcera sunt in iis locis, ergo differt multum, an Cancer sit ubi commercium glandularum non est.

Temperies. Omnes sicci, macilenti, colore lividi, Hæmorrhoidibus obnoxii, si desinant fluere, sic etiam si menses subsistant, dolores Splenici & Hepatici, Melancholici, Atrabiliarii imprimis, si senes evadant, nam tum sunt sicci, siccitas vero & temperies Terrestris maxime Scirrhum & Cancrum faciunt, tumoresque valde acres & amarum oleosam colligentes, hi pessimo Cancro laborant; in corpore euchymo sæpe obedit medicamentis, sed in atrabulario, sicco, duro, rigido fere nunquam.

§. 494. *Occultus.* Sic Medici loqui solent, sed potius occultus dici deberet, si occulte se nondum manifestans hæreat, & in primo initio, nam manifestus non est, quin prius occultus fuerit.

Ulcerosus. Ulcus dicitur *solutio continui in parte molli, cujus latera purulenta dant materiam & tum purulentum ulcus dicitur, vel saniosum* tum pejus est, vel stillans ichorem, tum adhuc pejus est, hic vero rota Chirurgia & Medicina desiderant medicamentum ad Cancrum, ut suppuretur vel in ambitu, ut aliquando in anthracibus fit, vel ut
sub-

substantia ejus vertatur in pus, & tamen continuum non solvatur, sed proh dolor! nullum datur, quidquid nonnulli ut imprimis Chemicum jactant, sic habui Medicum Chemicum mihi amicum, ille dicebat se habere medicamentum Suppurationem bonam efficiens, sed vidi eum in tribus casibus æque infelicem fuisse ac ullum alium Empyricum, sed tamen adhuc curare posse suo medicamento putabat, licet contrarium videret, sic tale medicamentum *Paracelsus* quoque laudat & jactat se mitificare posse acrem materiem, ita ut non rodere possit, *Cardanus* etiam tale se habere dicit. Omnes nostræ glandulæ habent in semembranam pinguedinosam, quæ cum absumitur; corpus glandulæ antea libere accrescit corporibus vicinis, hinc exulceratur Cancer.

(§. 495. Malignitas Cancris definitur 1. à pruritu, 2. à lancinatione 3. à vasis varicosis, 4. à dolore, 5. à putredine & fæto, 6. à præsentia Febris Hæcticæ.

Scirrhum. Hic est, causa remota.

Acre. Vel oritur in Scirrho putrefacto vel in vasis vicinis, oriatur tamen Cancer, si aromata seu medicamenta acra ingerantur, vel cibi acres ex Alliis vel Cæpis & similibus vel vino & spirituosus Piperis idem de omnibus alimentis & condimentis, in quibus acrimonia adest, dicendum est; sic etiam acre morbosum Scirrhum in Cancrum degenerare facit, ut est acrimonia Scorbutica seu Cacochymica, & sic idem est, si fiat à medicamento seu victu, seu statu morbofo, vel ab externe applicatis acris; quod fit, quia Scirrhus pedunculatus & radices hinc inde dedit, materia interna Cancris est immobilis, vixque habet vasa viva, sed simulac rumpuntur, viva trahuntur su-

Tom. II.

L

pra

pra semi-mortuum, quod supereminet, hinc vitalia adhuc plus premuntur, unde summa oritur malignitas.

Retentis. Si v. g. quis Scirrhum gerat ad Inguina vel ad quemcunque locum, si tum fluxus Hæmorrhoidum consuetus vel in sæminis Menstruus retineatur, tum ex tali Scirrho fit Cancer; hinc raro in sæminis fiunt Cancra, nisi quando Menstrua desinant, testantibus *Hippocrate & Mauriceau*, idem accidit, si ulla consueta evacuatio modo desinat.

Sterilitas. *Harvæus* in libro de Generatione Animalium observavit maximam causam sterilitatis esse ipsum Scirrhum vel hærentem in ovariis vel in tubis Falloppianis vel Utero. Idem testatur *Mauriceau* in suis observatis.

Calibatus. Ut in Cænobiis, Belgice (*Kloosters*) fit, ubi Virgines Vestales vivunt; ibi plus fiunt cancrisæ quam ullibi, ut audiui ex quodam Medico, qui sæpe tales virgines tractaverat, sic etiam ex lectione Historiarum Sanctarum patet, plerasque Cancro mori, hoc quoque *Marcus Donatus* notat, sed si sæpe pepererint & tractentur eo tempore, quo Menstrua subsistunt, tum raro Cancer generatur, licet Scirrhus adsit.

Effecta. Tunc temporis sæpe circa Ovaria vel Tubas vel Uterum oritur Scirrhus à varicosis flexibus vasorum, quæ antea deponebant sanguinem, quod jam non magis fit, sed ibi accumulatur, corrumpitur, varicosus fit, & sic in Scirrhum & dein in Cancrum abit.

Victus austerus. Nam hæc sunt indigestibilia & plerumque circa glandulas colliguntur; sic si pueri rusticorum comedant Grossularia immatura vel poma, pyra vel uvas immaturas, tum accipiunt Scir-

Scirrhos circa Mesenterium, & in cute Scabiem, si vero homo Scirrhum habens hæc assumat, ille mutat Scirrhum in Cancrum.

Acer. Ut est caro & pisces sale & fumo conditi, sic etiam lardum sale & fumo induratum, sturiones, ova condita in his falsedo oleo condita est & hæc pessima sunt, quia Scirrhum ilico in Cancrum denegerare faciunt.

Calidus. Licet multi hæc mire laudent & pro arcano habeant succum pressum de Alliis, Cæpis, Cretam, & similia interne data, sic quidem si levis parvus Scirrhofus tumor incipiens adsit, tum Suppuratione resolvitur, nam hæc Febrem faciunt, pessime vero agunt, si vetus Scirrhus, multo magis, si Cancer adsit, sic etiam maxime nocet spiritus vini vel spirituosâ vinosa, vel condimenta.

Tristes. Nam dum adversaria mea de mea Praxi revolvo, video ex decem-Cancro laborantibus novem mæstitia esse mortuos, nam tristitia cocta Scirrhum facit, videatur *Sanctorius*.

Irritatio. Nam sic homo ex Scirrho in pessimum Cancrum delabi potest; hinc cavendum, ne Scirrho irritentur seu per tristitiam vel acria medicamenta.

Motu. Medici multi ad Scirrhum benignum frictiones adhibent, ut exploratissimum & optimum remedium, sed si jam degeneravit in Cancrum, tum malum accelerat.

Calore. Si sit ab æstu Solis vel igne vel medicamentis vel Febre vel à motu corporis; vel ab alia re idem est, sic enim ex Scirrho Cancer generatur.

Emolliente. Nam vicina irritant, Cancer autem irritari non vult.

Causfica. Nonnulli Medici imprimis Chemic

voluerunt corroderenti materia Scirrhus exedere, sed deplorandos inde vidi effectus, si vero parvus sit, ut una vice funditus tolli possit (ut ego semel feci in naso felici cum successu) tum hoc quidem convenit, aliter, si id fieri nequeat, tum vasa modo irritantur, & Scirrhus abit in Cancrum.

Vesicante. Cantharides enim exacerbant Scirrhum, faciuntque Cancrum, nam ut interne motum faciunt, sic etiam externe partem elevando in bullam vel causando Inflammationem, utraque ratione Cancrum producant.

§. 496. *Locus.* Cancer fit ex Scirrho, hinc omnis glandula est locus Cancri.

§. 497. *Ex signis Scirrhi.* De externis signis Scirrhi nulla est difficultas, nam patent ex definitione, si vero sit internus Scirrhus, quomodo cognoscitur? si Contusio, Inflammatio, Suppuratio prægressa, non bene curata sit, & maneat pondus & anaesthesia, & si tum dein dolor v. g. sub dextro Hypochondrio, oriaturque simul flavedo, & si postea simul molestant inertis ponderis gravitatem percipiat æger, tum Medicus scit Scirrhum hepatis esse natum, ergo concludere potest hic Cancrum esse futurum. Cum ergo omnia signa & causæ Scirrhi sint explicata, hinc facile signa Cancri seu aucti Scirrhi intelliguntur.

Titillatione. Talis uti esse solet in digitis, cum post frigus iterum calent, tum vero pars acetum Saccharo Saturni est inungenda, hacque ratione sæpe ille primus Cancri impetus eluditur.

Pruritu. His tam grata est perceptio à scalpendo, ut licet per vitam & sanitatem jures ipsas se postea pessime habituras, tamen abstinere non possunt; verum viscera ut jecur, pancreas, lien non pru-

pruriunt, sed ibi motus vermicularis quasi seu sensus fornicationis sentitur, at intestina quidem pruriunt.

Calore. Alevi tepore in summum calorem transit.

Dubore. Scirrhi rubore incipientes non magis sunt Scirrhi vocandi, sed Scirrhi maligni seu occulti Caneri, nam Scirrhus proprie non rubet, sed albus est.

Dolor Lancinante (Belgice *steekende pijn*,) ægri enim dicunt, est quasi ferrum citissime duceretur per partem, sed unde hoc? quia semivitalia vasa per Cancrum, locumque inertem & destructum decurrunt, sed si eorum vasorum fines affici incipiant, tum convelluntur à nervo folliculo, hinc hi dolores oriuntur.

Urente. nam vidi Scirrhum in ægro, qui dicebat se talem dolorem habere, quasi pars aqua fervida allueretur, hoc fit per vasa viva mortuis applicata, non vero dico hæc in ipso Cancro obtinere, sed in partibus Cancro applicatis seu vicinis.

Colore. Omnes hos colores ad atrum usque deprehendi in Cancro & hic prout ordine adjectivorum positus est, ea ratione se habet malignitas Cancri.

Duritie. Cancer fit adeo durus, ut os, sic exploravi nuper Scirrhum in Cancrum vergentem, qui adeo durus erat ac lapis, non vero duritie species, sed adeo renitens compressioni erat, hoc eo magis fit, quo Cancer est pejor.

Apice. Talis locus erit eminent, ubi integumenta magis premuntur.

Tumoris. Quo Scirrhus vel Cancer occultus magis in exulcerationem vergit, eo pejor est.

Vasis. Hoc verum est de venis, non ita de arteriis vel vix.

Varicosis. Vasa supra musculos, sub membrana Cellulosa distributa fiunt varicosa, quia comprimuntur ab elevato Cancro in majorem planitiem & vix aliquid permittunt, sic etiam quæ per Scirrhum decurrunt; hinc sanguis profluere non potest, nam illæ venæ (ut nonnulli volunt) à Cancro sanguinem accipiunt, sic etiam gravidæ mulieres & Hydropici venas accipiunt varicosas, compressio enim venarum venas infra compressionem reddit varicosas. Hisce intellectis, Cancer externus cognoscitur, si vero fit internus, tum hoc patet ex solo dolore cum signis Scirrhi antecedentibus, sic collatis & comparatis, videlicet ictum inferre, unde, Pancreate contuso, æger sanguinem per alvum deponens dolorem atque Febrim accipit, si tum inde non sequatur Icterus, & tamen in dextro Hypochondrio ictus fit illatus, tum glandula Pancreatis Scirrhusa est facta, si nempenullum signum resolutionis nec Suppurationis sit animadversum, si æger peccet in sex rebus non naturalibus, si v. g. ingurgitet vinum ad ebrietatem usque, tum fit Cancer, nam inde tum ibi loci dolor sentitur, & accedit Febricula Hæctica, inde concluditur Cancer esse natus, nam hic causa effectu collata nobis hanc rem detegit; hic vero hæc accurate sunt observanda, nam Cancer est infinitorum morborum pessimorum origo.

§. 498. *Ulceratus.* Noscitur à Scirrhi signis & Cancro occulti prægressi, & à signis postea §. 499. enumerandis.

Pellis. Cancer duplici membrana coërcente constat (nam omnis glandula duplicem membranam habet) nempe interiori & exteriori, hæc mem-

membranæ sunt semper valde nervosæ & fibris muscularibus constant, sed quamdiu in his suis propriis membranis seu pellibus hæret, tamdiu cutis non rumpitur, sed propriis pellibus exesitum quoque exeditur Panniculus Adiposus & dein cutis: dicetis forsan rumpi debere magno tumore affurgente, sed hoc non fit, hac enim ratione venter Hydropicorum valde extensus non rumpitur.

Transudando. Nunquam vidi ex uno cavo ingentem liquidi copiam profluxisse, sed quasi per spongia ex multis parvis punctis transudat, non vero ex uno rivo materia derivatur & colligitur, si vero ex uno rivo in unum aceryum colligeretur materia, tum spes curæ esset.

§. 499. *Progressus.* Hæc sequentia non sine commiseratione vidi & conscripsi cum cura in amicis quibusdam charissimis notata.

Attrita. Cancer enim est corpus semi-mortuum & semi vivum, nam vasa adhuc viva per hoc durum corpus transmittuntur, unde resistentia major fit, hinc atteruntur & deteruntur; hæc vero non possunt suppurari nec resolvi, quia à Cancro corpore impeditur, & quia vasa contra Cancrum atteruntur eodem modo quasi rostrum applicaretur, nam idem est effectus, an rostrum motum manui admoveatur, unde vasa atteruntur.

Tumore. Materies Cancro licet suppurari nequeat, ab Inflammatione tamen vicinarum partium tumescere potest; hinc omni momento rumpuntur quædam fibræ, nullæ suppurantur, & perfecte idem fit motus ac si quis omni momento cum tenaculo ferreo minimas fibras perpetuo divelleret.

Rumpuntur non tantum parva vasa sed etiam magna,

magna, sic vidi sub axillis glandulam cancerosam factam, unde arteria Axillaris exedebatur; hinc non modo parva vasa sed etiam magna exeduntur.

Putredo. Cur vero totus Cancer in putridum convertitur, non vero in ulcus & Gangrænam, nam vix ingredi poteris in locum, ubi Cancer aperitur, quin cadaverosum haurias fætorem? hoc fit vel quia nullum pus homogeneum & mortuum hæret ad semi-vivum, vel quia vasa viva humores quidem recipiunt, sed ibi humores stagnare coguntur, hinc putredo generatur, cum impetus vi in Cancrum urgeat, & sic vasa minutissima aliter circa Cancrum evadunt maxima, ita ut suppurari non possint, sed his exesis, Hæmorrhagia sæpe lethalis oritur, Medici Cancrum convertere non possunt in pus, vel quia pars maxime obstructa in Cancro hæret extra legem circulationis, cum vero nulla fiat suppuratio nisi per vim vitæ, hinc non potest fieri in locis extra circulationem, vel quia vasa per Cancrum corpus percurrentia sunt minutissima, sed circa Cancrum maxima, si hæc sensim exedantur, tum stillant saniem, quæ est adeo acris, ut lintea exedat quasi ab igne esset ambusta. Nonnulli voluerunt Cancrum generari ex semine, sed puto, quod in latebroso corpore Cancrum stagnans humor fiat plane putridus, nam sic in hac Urbe in fossa *de Vliet* dicta, erat Vir, qui triduum urinam retinuerat, & cum emittebatur per catheterem, Chirurgus ab hoc fætore fere in animi Deliquium cecidit; & se inde male habuit valde raucus & fere Peripneumonicus.

Ambientia rodens. Illud nervosum, quod est in Cancro, & quod per illum decurrit, est adhuc vivum, etiam si ceteræ Cancrum partes sint corruptæ

ptæ & mortuæ, unde lenta erosio, quæ fit in illis nervulis, tantos creat dolores.

Progressus in ambitum. Nam quantum videre potui, Cancer non serpit, sed coërcetur sua membrana, quæ decuplo crassior fit, sed putredo tamen hanc membranam exedit, & tum fit Cancer exulceratus, protuberat & hoc modo in ambitum progreditur, nam ab exterioribus sanie transudat, sic etiam in omni ambitu.

Radices. Nam Cancer exulceratus æque inferne aperiri potest quam superne, & sic saniosa acrisque materia per interstitia vicina pergere & quasi radices formare potest. Cancer quidem proprie nullas radices mittit, sed scitis, quod vas vivum transeat per Cancrum, hoc comprimitur, & humor in eo vase stagnat, tum hoc vas æque malignum fit ac ipse Cancer, nam communicat cum Cancro, sic ut fit quasi radix Cancri; hinc est dimittere radices, quando glandula extensa intra suam membranam protuberat multum, tum, hac disrupta, Cancer adhæret cum vivis.

Labia tumida. Nam Chirurghi notarunt; quod pelliculæ tenuissimæ à materia quadam distentæ fiant crassissimæ, sic in Atheromate capitis una cellula membranæ Cellulosæ in semidigiti crassitiam expandi potest, sic etiam Uterus in gravidis, sic quoque vesica urinaria Calculo infarcta pollicem crassa fit, sic etiam omnis folliculus distentus à materia inerti solet crassescere, venæ & arteriæ etiam hoc modo coalescentes crassescunt; hinc ergo cum vis vitæ urgeat in Cancrum exulceratum, tum vero ubique invenit resistantiam, nisi ubi apertus est, hinc ibi extrorsum premitur, & magis magisque protuberat supra integumenta & cutim, cutis vero resistens coërcetur, ita ut

superius pars protuberans explicetur, inferius arctetur, & sic quasi caput & collum formet.

Retorrida. Solus Cancer habet retorrida labia, nulla vero aia ulcera, hinc quidquid habet labia retorrida participat de natura Cancris, quia Cancer semper tumet, non cedit membrana Cellulosa & cutis à parte inferiori dilaceratur & rumpitur, & tum antea diu dolens in altitudinem sat magnam protuberat, hinc cum rumpitur, labia incurvantur, quia vasa pressa faciunt exire Cancrum eo loci, ubi cute non tegitur, sed liber est.

Dolor. Quia omnes nervi, hic non ilico sed lente dirumpuntur, dilacerantur, consumuntur & tandem moriuntur, & accedit ad dolorem magis promovendum sanies rodens & urens, & hoc prohiberi nequit, nam si exsiccantia imponantur, fit Eschara, tum sanies interne facit atrocissimum dolorem, hinc tum Eschara est tollenda, sic etiam si emplastrum vel unguentum imponatur, tum sanies in loco (ut prius) coërcetur, eadem omnia sunt, si aqua imposita exsiccat, tum quoque sub crusta urens dolor sentitur; hinc ille doloris sensus manet ad mortem usque.

Color cineritius. Tum adhuc levissimus est Cancer, *Lividus* pejor & *ater* pessimus.

Cancris occulti. Nullus Cancer in loco glanduloso hæret, quin communicet cum aliis glandulis, sic Cancer mammarum communicat cum glandulis Subaxillaribus & uteri glandulis inter se, & si Cancer in dextra mamma extirpetur, plerumque sub dextra Axilla iterum propullulat; si mulier habeat Cancrum in mamma, jam habebit in Inguinibus, ultimo etiam in Utero, vidi sæpius Cancrum in mammis, nunquam talem, quam in pago Norvici, mamma erat humano capite major
tota

tota canerosa, dura, instar lapidis, Axillæ modo fiebant canerosæ, toto tandem corpore sicco & arteriis Axillaribus nudis pefectis magno suo bono placidissime è vita decessit. In utroque sexu Pancreas, glandulæ Intestinales & Mesenterii inter se communicantur.

Hæmorrhagiæ. Hæ sunt valde frequentes, ut in labiis, mammis, & utero sæpe vidi, nam quibus oriuntur maligni dolores, hi Hæmorrhagiam accipiunt. *Mauriceau* notat, quod iis, quibus in effæta ætate dolor circa lumbos oritur, uterus sit canerosus, & hæ plerumque Hæmorrhagia mori solent, vidi Cancrum mammarum, qui omnia ad Inguina usque consumpserat, & etiam Axillam eroderat, ut ægra postea Hæmorrhagia fuerit mortua, hic Cancer vocatur Haimatodes, Belgice *de bloeddende Kanker*, Germanice *de blutende Krebs* quod vero semper fit, quia vicinæ arteriæ eroduntur, mulieres etiam his Hæmorrhagiis afficiuntur ex Cancro uteri, & sanguinem plerumque fundunt, quando dolore persentire incipiunt, si vero illum dolorem aliquamdiu pacare possunt Medici, tum hæc Hæmorrhagia aliquamdiu subsistit, sed, recrudescente malo, iterum fluit sanguis, & tandem moriuntur, apertoque cadavere, invenitur Carcinoma in utero.

Convulsiones à nervis irritatis, nam à nervis consumptis nunquam Convulsio oritur, sed Ph. his.

Febris lenta. Quia sanies communicatur toti corpori, & sic nemo Cancro laborat, quin habeat Febrem Hæcticam, & semper ea Febre moritur, sicque prius plane consumitur, nisi Hæmorrhagia lethalis superveniat.

Extenuatio totius, id, est *μαγασμός* Græcorum.

A'ρωρός. Ab *α* privativo & *ἰσμός* olfactus quasi ablatio olfactus, nemo enim perit Cancro, quamdiu olfacere potest, quia nares perpetuo à fœtore sibi semper præsentem eroduntur, ut tandem totum systema nervosum & nervorum olfactoriorum sensus sit abolitus, & tum mors sequitur, ut *Hippocrates* notat.

Indolentes in aure calli. Nam ibi parvæ glandulæ positæ sunt, quæ scirrhescere incipientes auris meatum occludunt, & quæ sunt tubera lenta non dolentia, quasi uvæ *Corinthiacæ*, tum ex his fiunt Cancri vel valli, hacque ratione auditus perit, notatque Cancrum glandulis per totum corpus communicari.

Lipothymia à doloribus, pervigiliis & Hæmorrhagiis, quæ vero hic de externo dixi, hæc de interno æque vera sunt, nam sic vidi ægros conquerentes de dolore stomachi & intestinorum, qui Cancro laborabant.

Tabes oritur, quia pus resorbetur in venas, unde Febris Hæctica & Phthisis. Hinc intelligitur nunc quam horrendum sit malum, si in interioribus v. g. in Pancreate oriatur; tum signa sunt oris fœtor, tumor cum Febre post pastum & potum, exasperata cum diris cruciatibus, fæces alvinæ non coctæ duræ cum fœtore sanioso.

§. 500. *In Eucymis*, id est, humores bonos habentibus, Cancer occultus diu tolerari potest, sicque vidi Cancros per plurimos annos gestatos, si modo actiones animales & vitales non maxime moveantur, & omnia motum circulatorium nimis augentia caveantur; sed Medicus hunc morbum ut calculum in renibus tractare debet, nempe emolliendo & laxando, ergo non adhibeantur calida illa, quæ vulgus specifica credit, ut succus

Allii

Allii & similia, nam inde ita exacerbatur Cancer, ut inde mors sequatur, ut vidi in puella nobili, cui in villa vulgo *Loo* dicta hoc accidit.

Occulti. Ita ut nondum malignitatem induxerit, sed modo dispositus sit ad malignitatem, ita ut indurescere incipiat, tum consideramus, an corpus sit *Euchymum* vel *Cacochymicum*.

§. 501. Jam quæritur, an Cancer extirpari possit? hæc quæstio diu inter Medicos agitata est, tum in hanc, tum in illam devenerunt sententiam, sed puto nos hic, ut hæc quæstio solvatur, Cancrum dividere debere in duo genera, 1. in Cancros, qui tute extirpari possunt & debent, 2. quæ non extirpari debent, & quæ extirpando pejora evadunt, & sic quæstio est, an æger Cancro præsentente vel Cancro absente diutius & melius vivere possit, non vero, an extirpari possit, sæpe enim quidem extirpari potest, sed inde in multum pejorem statum incidit æger, jam vero videamus Cancrum, qui extirpari potest & debet, hujus hic perfectos characteres dabo, unde Medicus distinguere possit à Cancro non extirpando per characteres ex veris præceptis artis, & rationis, non vero operator suæ arti indulgere debet, nec etiam suæ crumenæ implendi gratia hanc operationem suscipere, hi enim artem nobilem exitialem faciunt.

Parvus. Qui non in immentam molem excrevit, ut æger mori possit à cicatrice, nam homines perire possunt à detracta cute per amplum locum, quia tantum fit puris generatio, succusque nutritius consumitur, cutis vero quidem recrescere potest, si aliquid vicem cutis suppleat, sed ubi ad cicatricem perducitur, ut fieri solet, tum fit *Atrophia* & mors, quia hæc secretio nimis cito impeditur,

ditur, vel puris jam magna copia generatur, quod pus abit in sanguinem, & , toto sanguine depravato, æger postea moritur.

Incipiens. Qui non diutius, quam per annum duravit, quo vero recentior, eo melior.

Liber. Qui nondum vasa vicina malignitate infecit, qui nondum vasa varicosa nec dura reddidit, hic vero cognoscitur, si Cancer digitis æque sursum, quam deorsum, æque ad unum quam ad alterum latus elevari & moveri libere possit; hinc tentandum est, an possit cutis elevari sursum, reliquo corpore mammæ non sequente, dein movemus hinc inde in omnibus sitibus corporis & jubemus, ut Pectoralis musculus valide moveatur ad noscendum, an valide adhæreat, nec ne, & ægra se curvam teneat, modo rectam, modo corpore incurvo ad latus pronam.

Loco. Nam Cancer Uteri nec Pancreatis excindi potest.

Vasis. In quo non nimis magna vasa adsunt, nec metus est Hæmorrhagiæ ut & ad mammæ, ubi non sunt magna vasa, sed sæpe fiunt Cancris ad Axillas, qui plerumque venis Axillaribus vel internis vel externis accrescunt, sed etiam ad Inguinales & glandulas Warthonianas & Parotides, ibi sæpe Cancris vasis maximis accrescunt, & ab his abstinendum est Cancris. Sic memini me audivisse ex Chirurgo fat perito, qui Cancrum ad glandulas Warthonianas extirpare tentaverat, & cum jam elevaverat, vidit Jugularem venam simul elevari, quam tamen prudenter separavit, eratque ipse tum, ut dicebat, quasi in metu mortis esset, dixitque se nunquam velle tale quid iterum experiri; nam, illa vena pertusa, sanguis sisti nequit, quia tam alte ex Cranio descendit.

A

A causa externa. Omnis Cancer est à Scirrho, si vero ille Scirrhus ortus sit à causa externa Inflammatione tum extirpari licet & debet, si corpus non sit Cacochymicum.

Juvenili. Juvenile corpus vocamus, quod lege naturæ adhuc diu vivere potest, si vero corpus senile sit vix ultra annum v. g. vivere potens, tum Cancer est relinquendus.

Sanoque. Hoc scitur, si nulla Febre Hæctica laboret, si sitis non adsit, nec Atrophia.

Solus. Periti Chirurghi antequam operationem suscipiant, solent v. g. si sit in una mamma, alteram quoque examinare, & tum quoque sub axillas ad mammæ cancröse latus dein quoque ad alterum latus, & si ibi nil inveniunt, tum rogant, numne aliquando dolores circa locum ovariorum vel uterum habuerint, & numne aliquando magnum pruritus circa uterum & vaginam senserint, an quandoque subito Hæmorrhagias uterinas passæ sint. Si omnes hæ conditiones supradictæ adsint, tum Cancer est extirpandus.

§ 502. His ita ut §. 501. dictum repertis, nullum medicamentum nisi ferrum est applicandum, nam si alia applicentur, semper malum augent, ut semper observavi, nam Cancer habet hærentem materiem originalem in folliculis, & per hanc duram substantiam nervi & vasa percurrunt, nec Suppuratio fieri potest, quia vasa non deteruntur in suo extremo, sed in medio quasi, & hinc Suppuratio requisita non succedit, si vero talia medicamenta applicentur, tum movetur materia, ergo iter in Cancrum acceleratur, tumorque augetur, fitque Inflammatio circa labia; hinc puto me non satis monere posse & vobis suadere, ut ab his in hoc casu abstineatis, nam considerari potest, ac

si crusta parva vitri inter digitos hærentis esset, quæ si moveatur, partes destruit, sic & hic.

§. 503. Videamus jam, qui Cancer non sit extirpandus, hic vero æque peccatur, si extirpetur, quam si non extirpetur, ubi præcedentia signa §. 501. adsunt.

Magnus. Raro habetur, quin non etiam alia loca affecta sint, & tum semper quoque Febris Hæctica adest.

Vetus. Quamdiu hæsit, durus est, & radices egit.

Adhærens radicibus, quæ radices sunt inflexilia & callosa vasa vitalia dispersa per Cancrum. Sic vidi Cancrum in corpore muliebri & senili in mammis, quod fere senio & macilentia erat consumptum, sed tamen protuberabat Cancer à cartilaginibus costarum, eratque durus instar lapidis.

Vasis. Nam si vasis adhæreat, tum non scis qualibus vasis, nam sæpe magna vasa se in Cancrum insinuant eodem modo ut vena Cava in jecur, ut observatores notarunt, sic etiam notatum est antea hæc in Cancrum & per Cancrum, percurisse.

A causa interna, quid tum juvat? Nam si radicitus tolli non possit, tum nil juvat, hic vero radices per totum corpus disseminatæ sunt, quæ hic fistulam & caminum quasi fecerunt, & hinc si tum extirpetur Cancer, illico alium locum occupant adhuc pejorem Cancris.

Cacochymico. Ob eandem causam.

Ad Cancrum composito. A macilento sene, à Melancholico, morbis prægressis, ut Hæmorrhagiis uterinis, vel Hæmorrhoidibus hoc judicatur.

Aliis canceris. Hoc multi norunt, & sic quoque
duos

duos casus in nobilibus matronis hujus Reipublicæ vidi, uni Cancer erat in mamma, hæc fœmina hic *Lugduni-Batavorum* venit ad extirpationem sustinendam, sed, re examinata, etiam Cancer, deprehendebatur in altera mamma; hinc extirpatione ei fuit dissuasa, sed tamen eam fieri voluit; hinc hæc feliciter quidem facta & sanata est, sed altero anno iterum ad curandam extirpationem alterius mammæ rediit, & tum quoque licet dissuasum fuerit, extirpationem fieri voluit, sed tum dein Cancrum ad Axillas & uterum accepit, qui multo atrocior erat, hoc vero fit, quia ille locus antea erat dispositus, jam clauditur, hinc ad alium locum pergens exacerbatur.

§. 504. *Radice.* Radices voco vasa, quæ per involucria Cancri pergunt, quæ si jam varicosa vel scirrhusa facta sint, ut fieri solet, tum ab extirpatione est abstinendum.

Semen voco diathesin *Cacochymicam* intra humores latentem, quæ facit Cancrum, si veniat ad loca glandulosa, tum vero ab eo est abstinendum; deinde semen est tristitia, humor acris, tenuis.

Ad interiora. Nam Cancer est caminus, per quem materies cancrofa effluit, sed, extirpato & clauso dein vulnere retropellitur hæc materies *Cacochymica* cancrofa, & vadit ad axillas, uterum aut alia loca.

Auget. Hoc vidi in fœmina, cui tota mamma erat cancrofa, simulque tuberculum in axillis instar Ciceris, quod excisa mamma paucis septimanis pugnum superabat, id semper fit, si bini sint Cancri, ut simul in mamma & axillis.

§. 505. *Causa.* Nam si Cancer sit extirpandus, tum radices & femina integre una vice sunt tollenda.

Ute-

Uteri. In his enim locis hæret talis extensio membranosa, quæ quoque vice Periosteï fungitur, & hic vasa magna vicina adsunt, frequentissime mulieribus accidit, desinentibus Menstruis, quod magni dolores in utero oriantur, tum diu Menstrua retinent, tantum profluvium fit ingens cum dolore magno, quibus iteratis fit Cancer, vide *Mauriceau*, qui Cancrum non esse attingendum vult; *Harvæus* narrat exemplum mulieris maligno Scirrho laborantis & uterum ita oblidentis, ut, ore uteri aperto, sanies & fætor exirent, tum suo consilio solutione Vitrioli injecta, cruor subsistit, sed Cancro interne maligno facto cum diris symptomatibus mortua est ægra, & cum aperiretur cadaver omnia interne cancrosa sunt reperta.

Faucium. Glandulæ ibi positæ scirrhosæ factæ sæpe ita cancreſcunt, ut nares & fauces occludantur, hi Cancri non sunt attingendi propter arterias ibi positas & nervos vicinos, hinc nil aliud quam mors est optandum.

Palati. Hic Cancri etiam insanabiles sunt ob arterias vicinas & perpetuum motum.

Labiorum. Hic Cancer à levi causa oriri potest, dum nempe sub dentibus particula labii comprimatur, in quo tale turberculum seu glandula hæret, tum ibi fit Scirrhus, & si tum ille Inflammetur, cancreſcit, & æger non permittat extirpationem vel ope Caustici vel Lapidis Infernalis, vel spiritus salis Marini vel cultri, quod optimum est, sed si relinquatur, tum totum labium & vicina exeduntur, & extirpatio tum fieri nequit hinc æger est moriendus, ergo in hoc casu extirpatio ilico est suadenda, nam si malum multum proserpens occupaverit totam partem inferiorem maxillæ (ut yidi) tum vix curari poterit ob difficultatem

ex:

extirpationis sine vitæ dispendio, & hoc eo magis quo in longum & latum se extenderit, ut vidi in rustico, qui habebat totum labium inferius ad mentum usque & ad latera cancrosum.

§. 506. Nam derelinquendus est æger, vitam degit miseram; hinc modo lenienda sunt symptomata, in hoc casu Aluta est optima, sed si inceperit exulcerari, tum solum Emplastrum Diaporpholigös cum Saturninis sufficit.

§. 507. *Quies.* Nam non improprie Cancrum considerare possumus, quasi globum ferreum hamis & uncis horridum in parte molli profunde intrusum, ita ut excindi non possit, nisi vulnus fiat nimis profundum, vasaque magna lædens, ita ut modo studere debeamus, ut impetus vitæ non nimis in hoc obstaculum irruat, uti etiam hic, nam Cancer est corpus iners, nil agit, nisi impetus vitæ in eam irruat, nam antequam homo moritur vel vita succumbente, Cancri symptomata desinunt. Hic vero ad omnia animadvertendum, nam fæminæ pulchritudinis gratia corpus constringere solent per vestes strictas loricatas ex barbis Balenæ, quod est pessimum, si Cancer mammarum vel Scirrhus adsit, sed tum corium alutaceum mollißimum ex pelle agnina, cervina vel vitulina laxè circa corpus gerere debent. Hic intelligo quietem in corpore ipsius Cancri & in omnibus vasis vicinis.

1. *Locum.* Ab omni calefaciente, humectante, exsiccante & erodente præservetur, hoc fit per plumbeatum Narcoticum more veterum, nam veteres in his fuerunt prudentes, hoc fit per Emplastrum §. 490. N. 1. descriptum, etiam Cicuta hic divinum est remedium. Hæc tantummodo hic conveniant, quæ compescunt & demulcent, hic vero eligere soleo corium alutaceum Belgi-

cc

ce *seemleer*, uti dixi, sed tamen omne Emplastrum effundit vapores, hacque ratione Cancrum emollit & irritat; optimum tamen emplastrum, si quid applicari debeat, fit ex plumbagine, excepta sola cera, ut fit Emplastrum Defensivum Cæruleum, cerato additur aliquid Opii aut Croci, obducitur locus tegendus paucis ficcis linteis.

2. Blandissima purgantia sunt sequentia, Agaricus hic maxime laudatur uti Manna, Cassia, Rhabarbarum, Folia Sennæ, Aloës, Scammonium, Resina Jalappæ, lenia subacida, Tamarindi, Pruna acido-dulcia, Damascena, ex his fiunt lenia purgantia per epicrasin, hæc omnia sunt optima, sed parva dosi sunt adhibenda, nam magna movent & mala sunt.

Mercurialia. Ita ut non perturbent corpus, sed ut modo leniter liquefaciant humores, ut sunt Mercurius Dulcis, Æthiops Mineralis, ex his sumitur parva dosi semel vel bis una septimana ut leniter evacuetur materies atrabiliaria, hacque ratione obsecundamus naturæ.

3. Hæc in *Materia Medica* recensui, quæ omnia tuto adhiberi possunt, nunc unum nunc alterum, ne æger ab uno abhorreat; hæc sunt mollissima. Optimum diluens est aqua, tunc decocta cum Lactuca optima sunt, vel Cichoreum, floris Papaveris Rhæados (ob famam vulgo Belgice *kankerbloemen*) Scorzonera, Tragopogon, Taraxicum, Endivia, Sonchus, Fumaria, Sambucus, hæc omnia sunt optima instar Thee singulo mane jejuno ventriculo adhibita. Nitrum Antimoniatum Diaphoreticum exploratissimum habeo, quod est blandissimum absorbens, non vero promitto curationem quam nunquam vidi, vel adhibetur decoctum aliquod lenitivum & paulo exsiccans, v. g. tale.

℞.

℞. Ligni Guajac.
 — Sassafr.
 Stipit. Dulcamar. ana ℥ij.
 Rad. Polypod. Querc.
 — Cichor.
 — Sisari ana ℥j.
 Agaric. levis ℥iij.
 Herb. Borrag.
 — Nasturtii Aquat. ana m℥.
 Liquirit rasæ ℥ij.

Consciff. & contuf. infundantur in
 Aq. Pluvia per noctem altera mane
 Coc. per horæ dimidium leniter colati
 Decocti bibantur fingulis diebus per inter-
 valla uncizæ quatuor.

4. Hinc cibus, victus, potus, medicamenta
 adeo temperata esse debent, ut inde motus majores
 minime fiant, nequidem Theriacalia conveniunt,
 sed vitentur, ut etiam cibi fumo & sale conditi,
 pinguedo piscis & porcorum, Allium, Piper,
 caveant denique ægri ab animi affectibus, æstu
 valido, solis, foci, hypocaufti, motu rhedæ, equi,
 ambulatione, saltationes. Vidimus ergo, quod
 Medicus suis consiliis Cancrum reddere possit
 tolerabilem, hoc vero sic fieri debet, ut æger
 non peccet in assumptione cibi, potus, medicamenti,
 & ne se nimis moveat vel motum Mechanicum
 applicet, vitet vigilias, & hoc modo se caveat
 quam maxime ab illis, qui majorem motum faciunt,
 sed utatur in sex rebus non naturalibus moderamine
 optimo, tum Cancer ut corpus mor-

mortuum diu tolerari potest, si vero à motu irri-
tetur, ilico recrudescit, inde vitanda sunt omnia
acida, salia alcalina, volatilia, aromatica, hic ve-
ro in magnum periculum incurrunt, si peccent
in uno, nam fere semper ilico luere debent pæ-
nam ad mortem usque, sic vidi Cancrum per
multos annos gestatum exacerbatum esse ab ira,
sic quoque vidi occultum Cancrum Pancreatis ab
ebrietate se manifestasse, & sic mortem intulisse.

§. 508. *Symptomata* maxime minuuntur, si jus
carnium recentium sine sale assumatur, nempe
jus carnis Vitulinæ cum pauco succo Citri, hoc
mire dolores lenit, oleum Amygdalarum Dulcium
ter quaterve de die ad unciam unam conduci, po-
tus aquæ est optimus, & si aliud addatur, ægro
non prodest, sed obest, sic si v. g. Hordeum
adfit, tum nocet; optimum medicamentum est
Cicuta venenata, cui recens in pulpam contusæ
addatur pauxillum Aluminis. Nitri aut Sperma-
tis Ranarum (si adfit) fiat cataplasma, & appona-
tur loco tumenti, quod dolorem compescit. Opi-
ta non emendant, sed compescunt dolores, & sic
tollunt motum à dolore aliter futurum, quare er-
go denegarem hoc remedium, tamen non nocet,
& facile dari possunt vesperi, si non quiescant,
nam si evigilent, tum febricitant, calefcunt, &
hac ratione exasperatur Cancer, si vero hæc omnia
ita fiant, tum morbus levatur.

§. 509. Agitur hic de Cancro Vero, ichor ve-
ro hic tam acris est, ut fere una decumbentes ir-
ficiat. Quid vero extrinsecus applicandum? Nam
si pingua applicentur, tum in loco affecto plane
occludis poros, ut nil exhalare possit, si aliud Em-
plastrum, tum facit exhalationem & balneum
in loco, si aquam applicem, tum emollio & mo-
veo,

veo, hinc melius erit nil applicare; verum si ægri velint aliquid applicari, tum sumi potest lene Oxy-
craton cum foliis Hyoscyami, Papaveris Horten-
sis, Rhæados, & tale fomentum per paucum tem-
pus modo applicetur, sed tamen ilico, si dolor
absit, auferendum est. Verus Cancer ubi jam
exacerbavit, tum protuberat in magnum tumorem
& apicem facit, & sic primo penetrat per cutim,
& tum per hanc aperturam instar spongiæ seu fungi
excrefcit, ita ut collum faciat, & eminens pars
extra foramen crassescit instar spongiæ, quæ pe-
parvum foramen usque ad dimidium pressa protu-
berat, & à parietibus foraminis comprimitur, hac-
que ratione facit collum, & tum fundit lacrymas,
quæ lacrymæ sunt ichor tenuissimus; Chirur-
gi hos ægros tractantes dicunt, si nil applicetur, fit
Eschara, nam locus exsiccat, & cito tum Can-
cer progreditur, si sola lintea applicentur, hæc
quidem ichorem absorbentia imbibunt, sed postea
concrefcunt cum Cancro, & dilacerando avelli
debent, & sic sæpe brævi, imo intra triduum
moriuntur, oleum vero hic quidem minime licet
applicari, quod aliter à siccitate & aëre defendit,
ut statim dixi; quod perspirationem impedit, si
enim Emplastrum applicetur, tum fit tanto pe-
jor, sed quid tandem adhibendum est, cum tamen
aliquid sit applicandum? re bene examinata & ex-
perta, inveni quosdam liquores, qui forma fo-
menti applicari possunt, nam si penitus relinqua-
tur, tum exsiccat, hinc hoc fomentum, hic
in *Materia Medica* descriptum applicari potest, sed
nil olei est addendum, quia obstipat, hinc deliga-
tio hujus fomenti sæpius repetenda vel renovanda
omni bihorio ope plumaceoli in hoc fomento in-
tincti. Cancer non deligetur in loco frigido nec
nimis

nimis calido, quo sæpius mundetur, eo melius est, id tantum fiat absorbendo Belgice *met pluksel*, nam ichor est tam acris, ut rodat viva; hinc cautiſſime mundandus est Cancer sine admiffu multo aëris. Nullum Unguentum nec Emplaſtrum eſt applicandum, niſi neceſſitas urgeat, ſed applicari poſſunt plumbata cum aceto, nam hæc, ſi cum aqua concutiantur, faciunt ſaponem, hoc vero hic commendo, quia (ut dixi) omnia plumbata in Scirrho non conveniunt, nam in plumbo multa aceria mitescunt, ſic aqua Fortis redditur dulcis in plumbo, ſic & acetum dulce fit, hinc hic fumo acetum Lithargyrii cum oleo roſaceo, hocque applicatum non cito exſiccatur, unguentum Nutritum ex Lithargyrio eſt hic omnium miſſimum, quod tali modo eſt præparandum ſcilicet coquitur acetum ſupra Minium, Ceruſſam vel Lithargyrium, donec liquor ſit æque dulcis ac ſaccharum Saturni, hoc conteratur in oleo Roſarum tamdiu, donec fiat Baſſamus, tum imponatur ad partem, donec non amplius pars exſiccetur, addendum eſt ad dolorem ſopiendum ipſum Opium, denique non eſt detergendus, ſed leniter abſtergendus Cancer.

§. 510. De exſtirpatione egi, ſi Cancer paulo major & ingens cicatrix requiratur, tum Cancer eſt exſtirpandus, ſi vero requiratur exſtirpatione, tam primo antequam operatio fiat, victus debet eſſe tenuis, neque motum excitans, medicamenta debent eſſe omnia cauſæ contraria, & animi affectus ſunt vitandi quam maxime, detur ægro juſ carniſ, oleum Amygdalarum Dulcium, hæc dicta aliquot diebus ante exſtirpationem præcedere debent, non vero operatio eſt inſtituenda, antequam hæc dicta fuerunt prægreſſa; vires reſo-

cil-

cillantur vino Rhenano cum succo Citri & saccharo. Hic vero Hæmorrhagia non est metuenda, nam si caute exstirpatio à Medico conclusa sit, tum vasa magna non habet, ut sunt v. g. mamme, nisi cum Cancer diutius hæserit, & vasa varicosa fecerit; verum quia æger absque eanempe Hæmorrhagia deficit in operatione; hinc corpus prius bene replendum & nutriendum est, ut bonis succis turgeat.

2. Hujus rationem dedi, ubi de Scirrho egi, sed postquam Cancer ablatus est, tum pus se per totum corpus diffundere potest; hinc, operatione bene peracta, Chirurgus quidem suum officium facit, sed Medicus debet semen tollere, hinc omnia præcedentia in usum sunt vocanda, postea debemus cogitare ingentem Suppurationem futuram, nam si ingens fiat cicatrix, tum magna Suppuratio est expectanda, v. g. si mamma exstirpetur, tum cavendum est, ne pus sanguinem ingrediatur.

Attollendo & protrahendo, ita ut inter muscolum Pectoralem mamma abscindi possit, & id quidem in medio, ita ut Panniculus Adiposus per medium scindatur, nam pessimum est, si musculus lædatur, hinc in macilentis operatio non est instituenda. Quamdiu Cancer non adhæret, nec habet radices, tunc ambitur inferne à membrana Pinguetudinosa, hinc cum hæc non sentiat, tum tractari potest fere sine dolore; fuit mulier, quæ volens sancta videri, cum esset valde obesa, Panniculum Adiposum aciculis & ferramentis sibi trajecit & hoc fere sine ullo dolore, quod quidem vere contigit.

3. *Rara*. Si enim nimis frequenter detegatur, raro curatur, si vero non satis depurgetur, tum

Tom. II.

M

pus

pus per venas absorptum sanguinem ingreditur, & hinc videndum est; an multum vel parum puris fundit, & pro ratione hujus quantitatis tempus deligationis definitur. Decocta Bardanæ, Cichorei &c. largiter sunt potanda, ut pus ex Suppuratione factum, in sanguinem resorbium & facturum Phthisin (ut vulgo accidit) è sanguine abluatur, cavendum etiam est, ne nimis luxuriet caro & nimium fiat pus; hinc adhibenda sunt tantum plumaceola cum pulveribus Olibani, Mastiches &c. non tantum Balsamus Arcæi & similia, quæ facerent magnam Suppurationem.

Cruore vicino. Nam melius est aliquantulum cruoris exire, quam ilico per Antimoniata Styptica fisti.

§. 511. Hoc bene annotandum est, nam ex decem ægris, in quibus hæc operatio instituta est, quidem novem sunt, in quibus iterum propullular; hinc omnia dicta adhuc continuanda sunt, Purgationes lenes aliquando dandæ & Stibiata adhibenda sunt, deinde æger se caveat à motu violento, nam forte femina adhuc sunt in corpore vel humore.

Victu. In sex rebus non naturalibus nullus error committendus idque per integrum annum, nam calamitosum esset ægro & Medico, quod cum æger tantam carnificinam sustinuerit, iterum malum de novo oriatur, vidi in hoc casu optime conducere diætam lacteam, si vero æger ob ventriculi debilitatem ferre non possit, tum sumat quandoque aliquid Saponis Veneti, & sic ventriculus roboratur. Hæc omnia bene sunt observanda & intelligenda, nam dum Praxin exercemus, tum quotidianus ægrorum planctus est, dicentes se dolore intolerabili ventriculi laborare, & dicunt,

si non edere cogerer, me melius haberem, sed à cibus ilico dolor exacerbatur, tum vero juniores Medici statim cogitant de dolore Colico, de dolore flatulento ventriculi; hinc dant fortia roborantia, ut olea stillatitia Fœniculi, Anisi, spiritus Carminativi, Sales volatiles & similia, sed vidi ægros inde intolerabiles accepisse dolores & tandem in vomitum atrabiliarium incidisse, vel in Dysenteriam materiæ liquidissimæ, tum ordinario Cancer hæret in Pancreate, vel ad intestina seu ad glandulas vagas, tum habuerunt antea diuturnos & fixos dolores & gravitatem à Scirrho, si vero hi dolores exacerbentur, & Scirrhus irriterur, seu sit à cibo, potu, medicamentis, semper dolores intolerabiles faciunt, fitque tandem Dysenteria, & materia, quam æger deponit, & sanguis ater, seu alius humor, est tam acris, ut intestina deglubita consumat, hac ratione quando Ictericæ Dysenteria laborare incipiunt, tum dies noctesque alvum deponunt, quia Cancer in hepate exacerbatus hæret, sic vidi juvenes, qui magnam famem habebant, sed ubi per tres dies ita famelici fuerunt, tum quarto die ægrotarunt, & tum vomitu omnia assumpta deponebant (nam alvum non deponere poterant) postea iterum sani erant & famelici, donec quarto die iterum ægrotantes vomerent, & sic porro, dum vero dicebam Cancrum hære ad intestinum Ileum, risui sui Medicis me putare Cancrum hære in intestinis, sed post mortem, cadavere aperto, in veni gyros Cancri in hoc Ileo, sic vidi in Senatoris filio Ileum tumuisse immaniter, ita ut magis amplum videretur quam Cæcum, cum tamen alia intestina digito crassa erant. Ex hac doctrina Morbi Hypochondriaci, Melancholici, Hepatici, Splenici, inte-

stinorumque intelliguntur, & semper bene est an-
notandum, quod si in uno loco hæreat dolor fixus,
ibi Cancer adfit, imprimis si æger Febre Hæcti-
ca laboret. Purgans nunquam est exhibendum
nisi lene v. g. ex Gremore Tartari, hac ratione
duas mulieres juvenculas præcedenti Æstate curavi.

De Morbis Ossium.

§. 512. Omnes species degenerationis, quæ in
partibus mollibus contingere diximus, etiam in
ossibus contingunt, nam ossa partibus mollibus
quoque constant, ut Periosteum interno & externo
medulla & vasis, lamellisque osseis & vasis inter-
mediis. Ossia adulti tantum differunt à partibus
mollibus, vel ab ossibus embryonis in eo, quod
præter vasa à liquidis repleta sunt etiam vasa simul
coalita & callosa.

§. 513. Os enim est corpus per se subsistens,
ut putatur, sed quovis momento deteritur. Si
ex durissimo hominis sani juvenis Cranio pars ex-
scindatur, paucis diebus protuberant puncta rubra
seu papillæ, & brevi renascitur lamella ossea,
hinc ossa non sunt nisi lamellæ tenuissi-
mæ, rigidissimæ, sed non immediate contingen-
tes, sed in interstitiis habentes vascula, ut ad
juncturas ubi spatia majora à secessu lamellarum
ossearum relinquuntur, & ubi magna vasorum
copia ponitur, hinc omne os est pars mollis circa
juncturas, nisi in summo senio, ubi ossa crepitant
& facile rumpuntur maxime Hyeme.

§. 514.

§. 514. Os non est ubique ejusdem substantiæ, sed semper triplex materia, prima est media, unde fit officatio, in medio factus osse est stellula ossea, unde radiatim quasi per conglutinationem fiunt striæ osseæ. 2. Os vero versus finem totidem lamellis est instructum ac in medio, sed cum ibi ad fines sit latius eo est fungosius, demonstrantibus *Malpighio & Haversio*. Os in medio semper primo est os factum, & lamellæ in fine paulo plus accedentes minus compactæ sunt, intermedia loca vasculis sunt plenissima. 3. Os habet Epiphyses, quibus nequitur aliis ossibus, ubi est mollissimum, & habet ibi cartilagineam fimbriam, aliter enim motum pati non potuisset. *Clopton Havers* demonstravit, quod os in densissima parte non habeat plures lamellas quam in latissima, sed tantum quod lamellæ sint compactiores in parte densiori, & quo propius accedit os ad juncturas, eo plura vasa habet intermedia inter lamellas, hoc excipitur in Diploe Cranii. Omne os in parte molli maxime morbos pati potest, ut sequenti paragraho patebit.

§. 515. Hic quæritur, an os inflammari possit? quidam negant, quia talia vasa non habet, quæ vasa licet non videantur, oculo tamen armato in media ossis parte & ad juncturas sensibus patent, hinc eadem Inflammatio fieri potest, quia ossa vasculis sunt plenissima, quo vero os habet molliorem structuram, eo plus morbos partium mollium pati potest, omnia vero ossa plus partis mollis habent, quam vulgo putatur, nam si diu coquantur ossa, tum modo $\frac{1}{3}$ pars ponderis remanet.

§. 516. Os circa juncturas fit crassius, & lamellæ ab invicem secedunt, aliter tot lamellæ in medio ossis sunt, quot circa juncturas, sed in

medio plus sunt compactæ & complicatæ, & minora interstitia relinquunt.

Minus vasculosa. Quia ibi ubique medulla membrana vasculosa ambitur, cum tamen medulla in tam parvas cellulas sit divisa, in medio vero ossis unica lamella omnis medulla ambitur.

§. 517. Prima distinctio morborum ergo consistit in læsione talis partis osseæ, quæ maxime accedit ad partes molles, ibi enim Inflammatio, Suppuratio, Scirrhus & ipse Sphacelus, ut *Hippocrates* testatur, fieri potest.

§. 518. Si ulla res Medico & Chirurgo accurate observanda sit, certe hæc est, quoad membrorum ossium intellectum, ita vero res sese habet, *Clopton Havers* invenit, quod ossa ubique in parte habeant lamellas numero inæquales, sed quod hæc lamellæ modo in una parte sint compactæ; in altera dehiscant, & ibi os fiat largius & mole quasi majus, sed intus maneant dehiscentes, ponas v. g. omnes ex mille lamellis componi, hæc omnes sibi invicem discedentes distantias apertas relinquunt, sic ergo illæ lamellæ modo in medio manent unitæ & complicatæ, sed in extremo lamellæ dehiscentes ad invicem acedunt, ut ita plurimas cellulas forment, tali modo omnes lamellæ fiunt cellulæ, tum os longe crassius apparet, sed tamen in ossis medio non plus osseæ substantiæ inest, quam ad finem & contra. Hæc omnia accurate vidi & lubens curiosis avidis monstrare possum: femur circa juncturas vix ultra digitum crassum est in substantia ossea; hinc natura ibi dedit Trochanteres, ut defensores & sustentacula essent; in omnibus his cellulis à natura factis sit oleum, nam in his hærent folliculi, qui oleum pingue fundunt, quod oleum sic per omnes

lamellas osseas derivatur; hæc *Havers*, dein *Rayschius* notavit articulationem duplicem habere usum, 1. Ut fieret tanto major & fortior circulatio per os. 2. Ut oleum hic factum sensim sensimque inter lamellas derivetur. His intellectis, videtis hic varios morbos posse oriri, nam oleum hoc rancescere, acre fieri, multaque alia patrare mala potest.

Plena. Os animalis per medium secundum longitudinem scissum exhibet unum magnum medullosum, sed ad latera lamellæ osseæ, in hac parte hæret medulla plurima paululum sanguinolentior, quam in medio osse, nulla est pars delicatior corporis. Ubi os est densissimum & tenuissimum æque multas habet lamellas, quam ubi spinosum & crassius est, sed cavernæ fiunt minores & vasa arctiora, adeo ut hæc vasa ultimo fundant inter has lamellas & transfudent oleum, quod facit, ne ossa arecant, aut facile friabilia evadant. In senibus hæc vesiculæ sunt repletæ, non oleo sed mucositate, ut etiam in aliis hominibus, qui morbis quibusdam laborant.

§. 519. Hinc oritur secundum genus morborum ossium vel in substantia densa, vel cellulosa, vel in medulla, vel in cellulosa superiori, ubi medulla formatur: si in parte densiori, morbus non tollitur, nisi desquamando, si in Cellulosa abit in cariem, partem integram amittendo.

§. 520. *Periosteum.* Nemo bene, quod scio, ante *Havers* demonstravit, quid Periosteum sit, ille enim docuit, quod Periosteum origo sit à Dura Matre, quæ Cranio pro interno Periosteum infervit, nam non est musculus cerebri, ut Itali voluerunt, sed modo Periosteum munere fungitur, hæc pergit per omnes juncturas, Craniique foramina,

mina, per quæ nervi emittuntur, & vasa sanguinea aliaque, & dein medullam Oblongatam quoque investit, quod ejus secundus usus est, si vero per hæc foramina perrexerit, tum ad superficiem ossis applicatur, & Periofteum externum facit, & sic vertebræ Colli à medulla Spinali hoc Periofteum accipiunt, & inde vertebræ Thoracis, inde Lumborum, inde humeri, brachia, & uno verbo omnes partes Periofteum accipiunt, nam si ab omni parte separari posset, tum appareret quasi Sceleton Duræ Matris seu totus homo quoad ossa Periosteo constans, hoc vero Periofteum ligamentis suspendit & tendinibus musculorum, ut *Columbus* solus observavit. Nam ligamenta Apophysibus connascuntur; hæc vero superascendit Periofteum, & ad inferiora articuli non pertingit, nam hæc ligamenta articulum perfecte includunt, ita ut nil ex articulo extrorsum ad Periofteum vel ad alias partes accedere possit, interne vero articuli ossa undique cartilagine obducta sunt, quæ vasa nec *Ruyshio* nec *Leewenhoekio* conspicua non demonstrata sunt, hæc vero cartilagine per parvas eminentias ossi annectuntur, uti videbitis in *Thesauro Ravii* publico teatro Anatomico donato, ubi totum habetur Sceleton, in quo Epiphyses ab osse separatæ sunt, quæ per dentes cartilagineos committuntur sibi invicem, quæ postea ligamenta faciunt, hoc aliter vix relatum legimus nisi apud *Haversium*; Periofteum est membrana omnia ossa amplectens, nisi dentes exceperis, nam hi in ea parte, quæ aëri exponitur, Periofteum non habent, sed ibi externe crustam quasi induunt, Gallis dicitur *email* instar *Amausi* seu vitri metallici, Belgice *verglæst*, si hæc cadat, tum dens fit cariosus, aliter vero in alveoli, & qua

qua parte gingiva teguntur, Periosteum habent. Offa palati quoque Periosteo carere dicuntur, sed minime verum est, nam ibi est valde crassum & callosum in usus requisitos. Verum Periosteum Epiphysi non accrescit, sed ligamenti supercandit, *Havers* Periosteum dixit esse simplex, unde in his locis Periosteum de simplici dictum, compositum vero est, quod tendinibus supercandit, sed de priori hic est sermo. In parte, ubi os adest, ligamentum applicatur huic, & Periosteum supercandit hoc ligamentum, verum ubi non est ligamentum, ibi semper applicatur Periosteum immediate ossi, quod facit unum continuatum progressum à Dura Matre oriundum cum autem musculus Temporalis immediate applicetur ossi; hinc Pericranium ibi dictum hunc musculum supercandit, & præbet quasi vaginam, per quam tendo Temporalis quasi transmittitur. Periosteum vero est proprie, ut *Ruyshius* detexit, simul contextus seu rete vasorum arteriosorum omnis generis, venosorum omnis generis, arteriarum pinguedinosarum, & venarum nervorumque, estque membrana hæc vasa ubique in omni ossis puncto per poros perpendiculariter in os mittens, nempe arterias & vasa eodem modo recipiens simul sc. venas, ergo non est membrana, sed rete innumerorum vasorum, quæ in poros ossium ramos mittunt, & hæc membrana vasa ex osse egredientia & in os ingredientia fulcit. Tendo quoque musculi, supra quos etiam Periosteum transcendit, se ossi affigit, & accrescit, ut quoque *Havers* demonstravit, sic tendo Erectoris digiti ossi increscit, & ubi tum Periosteum non manet, sed fecedit, & tum tendo annascitur toti ossi, sed ejus membrana se expandit sub Periosteo; hinc

Perioſteum ibi eo craſſius evadit, hinc *Havers* dixit duplex eſſe Perioſteum, unum quod ſupraſcandit tendines & ligamenta, alterum quod ipſi oſſi applicatur, prius compoſitum, alterum ſimplex audit; hinc ſolvitur illa quæſtio tamdiu agitata inter Medicos, an nempe muſculus Temporalis cum Cranio cohæreat, vel an Pericranium ibi Cranium amplectatur, nam ubi Temporalis muſculus concreſcit cum Cranio, ibi non eſt Perioſteum, ſed tendo muſculi oſſi plane concretus, & pro parte oſſeus factus, huic ſuperſcandit Perioſteum, & in loco vicino hæc membrana tendinis hujus cum Perioſteo jungitur, unde dixerunt auctores Pericranium, quia diverſum à Perioſteo eſſe putabant. *Havers* obſervavit, quod Perioſteum dimittat dupliciter ſua vaſa ad inſtar Carotidum in capite, nempe unum arterioſum genus, quod ad ſubſtantiam oſſis pertinet, alterum etiam arterioſum genus recte perforans oſſa ad conficiendam in medio medullam; quod Perioſteum ſit textura vaſorum, verum eſſe patet, ſi recentis animalis ſuffocati non jugulati os crudum fumatur, ſolo tantum Perioſteo tectum, elevetur Perioſteum, inſpiciatur microſcopio, fibræ capillares apparent diltractione & ruptura diſcedentes, hæc ſunt vaſa, quæ os introeunt & ex oſſe exeunt, idque proprie eſt Perioſteum. Ejus uſus eſt vaſa ordinata ſerie nec facile mutanda deducere pro adferendo humore nutritivo, ſanguine, medulla & lymphæ; alter uſus eſt vaſa egredientia perfuncto munere deſcribendi humores ſic recipere, ne fiat ulla Contuſio.

§. 521. Hac tertia morborum oſſium ſeries oritur à Perioſteo externo læſo; ergo ſi ſolum hoc Perioſtum contundatur, oritur morbus, cujus cau-

sa non hæret in osse, sed quia vasa os nutrientia, id est, adferentia læduntur, peribit pars ossis destituta suo nutrimento, stagnabit humor redux, orietur putredo & fiet suffocatio.

§. 522. *Periosteum internum* vocatur illud *peristroma vasculosum & nervosum*, quod oritur à *vasis Periosteï externi perforantibus os ad medullam conficiendam*, demonstrante *Haversio*, hoc Periosteum ab ullo auctore non vidi descriptum, *Ruy-schbius* quidem aliquid memorat. Cranium uti notum est, habet Periosteum internum, quod est *Dura Mater*, sic etiam vertebræ habent pro Periosteio interno *Duram Matrem protractam*, nam hæc ad *Os Sacrum* usque facit vaginam, uti vero hic Periosteum internum invenitur, sic etiam ubique, quod hæc ratione detegitur, sumatur os quodcunque recens in medio, ubi solidum tenerime & subtiliter limatur usque dum fere in cavum penetret, tum videbitis membranam concavam partem ossis tegentem, sed non est *Dura Mater*, quia nullus metus fuit, quod medulla læderetur, cum ossa satis fortia sint propugnacula, hinc Periosteum internum seu potius enosium adeo tenue, nam est membrana tenerrima constans textura vasorum innumerorum emissariorum ex osse & Periosteum externum, sic ergo quoque morbi sæpe accidunt, ubi os modo læditur in externa membrana, nam in osse æque ab interioribus caries fieri potest.

§. 523. Hæc est quarta morborum species.

§. 524. *Medullosa*. Vidistis procul dubio in *Anatomicis* os medium solidum habere unum homogeneum cavum, sed circa juncturas perit cavitas, ut ex ipsis epulis patet, nam ibi vidistis, quod in homogeneo ossis cavo medulla contineatur.

tur, sed ad juncturas hæret in cellulis oleum cum sanguine mistum medulla vero magis oleosum. Hæc medulla hæret sub Periosteo interno ossis tanquam Dura Mater esset, & quoque membrana tenuiori medulla ipsa investitur, quasi esset Pia Mater, illa membrana medullam continet, ut Pia Mater cerebrum, verum de hac membrana vix ullus bene scripsit, nisi solus *Duverney*, qui tamen noluit sua inventa hac de re Orbi Erudito communicare, sed ut reliqua inventa sua, sic etiam hæc sparsim ab aliis edita sunt. Ad ossa vero duplex arteriarum genus derivatur, 1. quæ per Periosteum externum distribuuntur, ex eo ad os pergunt, quæ ossis nutrimento inserviunt, ut quoque cranium à Dura Matre in capite arterias pro nutritione Cranii accipit, sic quoque Periosteum externum Cranii arterias ad Cranium mittit pro nutrimento, 2. Ad os per truncum integrum, vasa penetrant intra os per magna cava in osse relicta, & hæc vasa per Periosteum internum pergunt ad membranam medullæ, & sic tota medullosa membrana constat folliculis ab his arteriis factis. Sic quoque Dura Mater accipit Carotidem externam pro ossis nutrimento, Carotidem internam pro pulsa cerebri, ut inde spiritus conficiantur, venæ vero sanguinem ab hoc opere reducentes non communicant cum venis à nutritione ossis reduces; vasa vero ferentes hoc oleum ad articulum pro nervis haberi possunt, & sic hic materia secreta non datur venis, sed per vas tertium in articulum defertur, ut quoque in cerebro fit, ubi cortex, quam hic medullæ assimilamus, facit nervos, hosque emittit ad omnes partes, ubi tandem suum liquorem, vel in venas deponunt vel exhalant, vel in usum requisitum aliis liquoribus

bus miscent, sic ut hic magna sit convenientia. Nam sic quoque hic Periosteum externum mittit arterias in substantiam ossis, sic etiam internum Periosteum vasa ad os mittit, sed sunt quædam vasa, quæ eunt directe in cavum ossis, quæ nec Periosteum interno nec externo nec ossi prospiciunt, sed membranæ medullæ, & tum ex his folliculi medullæ corpus constituentes formantur. Arterias vero oleum hoc secernere inde patet; quia in Hydrope, ubi sanguis est plane aquosus, modo aqua hic deponitur non oleum. Oleum vero hoc naturaliter lubricandis, inungendis, & defendendis articulis inservit, nam transudat per cartilagineas Epiphyses articuli, ibique usum dictum habet, & coercetur in loco à ligamentis undique articulum ambientibus & cludentibus, hocque oleum ibi tenue redditum absorbetur. Sic hic quartum morborum genus occurrit, 1. si arteriæ hoc oleosum non adferant; 2. si venæ sanguinem ab hoc opere superstitem non reducant; 3. si in cellulis quoddam vitium hæreat, ut oleum non deferatur ad articulum; 4. si vasa oleum adferentia ad articulum obstruuntur eodem modo, ac si nervi obstruerentur. Medulla non est unus liquor, sed congeries vesicularum innumerabilium plenarum liquido in sanis oleoso, in senibus aut defatigatis ichoroso. Ab influxu lunari nulla est distinctio quantitatis medullæ, cum autem in senibus & multum defatigatis hominibus pinguedo pereat, ita & medulla deficit, idem accidit longo morbo emaciatis, quod tale fiat in defatigatis, probant experimenta *Duverneyana*, *Haversiana* circa medullam expulsam ex ossibus cervorum, ovium & boum, unde constat medullam transudare & circulare. Usus medullæ est ossa tenere

flexibilia aliquantulum, ne fiant fragilia, si vero aquosa fit materies medullosa, brevi putrescunt, oleosa nimis concresecunt & firmissime compinguntur, sanguis maximam resistantiam passus ossibus solum oleum subtilissimum transmittit, suntque ibi sacculi cavi, ubi hæret exstillans subtile oleum, quod in quiescentibus aggregatur, ut quiescentibus & torpidis accumulatur adeps, sed per motum tenue fit, & ab osse exit, arteriæ pressæ reddunt temporis brevitatem oleum non adeo coctum, sed ichorosum.

§. 525. Hic est quinta classis morborum, quando materia Medullaris vel membrana medullæ morbum accipit. Hic vero oritur quæstio, an ossa habeant Diploen? hoc omnes recentiores & antiqui noverunt, quod nempe ad Cranium hæreant duæ lamellæ, & in harum medio hæret cellulosa substantia, si ergo hæc interior lamella inficiatur, tum quia in medio hæ cellulæ hærent, hinc sic potest fieri separatio tabulæ Vitreæ; has cellulas quidem Diploen vocare possumus, & hæ ubique quodammodo inveniuntur. *Ruyschius* enim demonstravit in firmissimis ossibus morbos posse oriri, ut fistulæ externæ, internæ, & sic internum ab externo separatur, idem in medio ossis femoris, eodem notante, oritur quandoque morbus ad hanc cellulosam substantiam, tum ossa ab invicem secedunt, & tum sæpe cariosum frustum educitur, sic vidi ab osse tibiæ magnam thecam osseam longitudinalem esse eductam, perfecte ossis figuram referentem non ab exterioribus sed interioribus. Nam ibi caries facta erat, & spina prominens extracta fuit. Qui tamen puer *Haerlemensis* fuit sanatus per decoctum Ligni Guajacis, hoc quoque in *Ravennis* videre licet, ubi videbitis

debitis os ad femi. ulnæ longitudinem in altero excrevisse ut in theca, & in ea vacillare; hinc videtur Periosteum internum & externum vasa ad os mittere pro nutritione ossis, hæcque vasa sibi occurrere in medio, & sic quandam Diploen formare, hinc etiam ibi caries oriri potest, ut ex dictis exemplis patet, jam videamus effectus morborum soli ossi propriorum.

§. 526. Jam videamus signa, quæ docent in hoc oleo in magnis cavitatibus ossibus hærente morbos latere & ejus dein curationem. Pinguedo medullaris, quæ in osse hæret, videtur separari à sanguine arterioso, in tenerrimas medullæ vesiculas disponi & aggregari, & ex his iterum exire seu per vas venosum seu per folliculum, & inde deferri ad ossium articulationes & ad interstitia ossæarum lamellarum ad glutinositatem & tenacitatem ossi conciliandam, & partim quoque redire in sanguinem ut eo acria demulceat. Si bene sani per totum diem ambuleris, plusquam commode ferre potestis, tum novistis, quod sentiat circa coxas & lumbos dolorem siccum cum rigiditate sicca, hocque fieri videtur ab hoc oleo nimis consumpto, nam si cervi inter venandum sine multa agitatione subito transfixi cadant, tum ossa sunt plena medulla, si vero per integrum diem à canibus agitentur, tum nil medullæ in ossibus invenitur, sed modo oleosus quasi sanguis, sic etiam equus quietus in stabulis occisus multum medullæ in ossibus habet, sed equus cursorius nil medullæ habet, sic quoque in bobus, qui licet pingues si ferantur ad loca remota per longum iter, tum vix medullam habent, sed si in pascuis vel stabulis imprimis bene saginati occi-

dan-

dantur, tum multum medullæ habent; hinc ergo patet medullam circulatione abire, generari, regenerari & consumi, & sic per vasa adferentia fecernitur, in vesiculis retinetur, & iterum reducit, si opus sit, hinc hic quatuor in locis possunt fieri morbi; 1. ad ossa, 2. ad ossis articulationem, 3. in vesiculis medullæ, in vasis adferentibus & deferentibus; sic ergo si medulla libere colligatur, in vesiculis deponatur, & exire possit, tum ejus sanitas est, & ejus actio seu usus illæsus manet, si vero secreta maneat, & nil novæ pinguedinis accedat, sed secretum stagner, tum ultimo illud oleum à stagnatione & calore incipit rancescere, sic etiam oleum Amygdalarum Dulcium in tepore per paucas septimanas rancescit, idem de lardo & butyro infuso verum est; nulla vero res plus rancescit quam medulla, *ranciditas* vero est, *ubi oleum blandum meracum, ex hac blanda diathesi acquirit diathesin acrem, rodentem & putridam*, uti est oleum putrefactum semel destillatum. Includite medullam (ut de industria feci) phialæ Chemicæ, stet in digestionem teporis humani quatuor diebus, tum si jejuni olfeceris, fere cades in animi Deliquium præ fæto.

Secretionem impedit. Arteriæ adferunt assiduo sanguinem, hinc ibi fit assidua secretio, secretio ponit semper excretionem, ergo si oleum stagner, novum separari nequit.

Vasa obturabit. adferentia vasa sunt arteriæ, officium fecernentia sunt laterales plexus ad folliculos, vesicula medullosa vero inflammatione corrumpetur.

Inflammabit. Nam *Inflammatio* est *impedimentum transfluxus*, & tamen vis *urgens ad trans.*

transfluendum, si ergo oleum exire nequeat, & tamen eo pergat & effluat, hoc Inflammatio vocari licet.

Suppurabit. Fateor quidem hic Suppurationem proprie fieri non posse, sed, à similitudine tamen Suppuratio dici potest, nam ut sanguis stagnans à vi cordis conteritur in pus, sic etiam hic ab influxu olei oleum conteritur in vesiculis, si ergo sic medulla & vascula seu vesiculæ computruerint, tum etiam necessario membrana communis medullæ affici debet, hinc Periosteum internum afficitur, sed internum hoc Periosteum erat (ut vidimus) basis vasorum, quæ os nutriebant, hinc tum etiam os ea parte debet fieri *gangranosum* vel *cariosum*, quod est ossis collapsus, quia non nutriuntur nova materia. Hæc vero caries est pessima, quæ contigit vitio medullæ prius computrescentis, ergo in hoc casu medulla transire debet vel in ichorem vel in virus, vel in cancerosam materiem; & præterea hic morbus pessimus, quoque est circa juncturas, quia ibi plura vasa, & lamellæ osseæ sejunctæ; hinc intelligitur morbus ossium, qui in Rachitide accidit, quia non est in medio ossis, sed ad juncturas.

Vasi orba. Hoc in Odontalgia patet, ubi modo dens à crusta externa vitrea denudatur, & tum ibi hæc particula ossea nudo aëri exponitur, hinc tum ab inhalitu aëris frigidi vehementur dolet, & simul putredo oritur, & caries dolorque permanent, & interpolatis vicibus redit, donec dens cadat.

Apophysum. Hæc caries fit à putredine interna, ossa apparent dura sed humido ablato fiunt friabilia, ut etiam cum alcalinibus diu cocta fiunt fragilissima, in spiritu Nitri flexibilia evadunt ut corium.

rium. Nunquam Periosteum internum vel medulla inficitur, quin etiam incumbentia inflammantur, fungescant quasi, & os cariosum fiat. Omne os, quod oleo caret, cariescit; hinc præsertim fiunt caries ossium, vel Spinae Ventosæ ad loca ubi sunt plures cellulæ, ut fit in Rachitide infantum, Lue Venerea, Contusione magna, aliisque majoribus vitiis Periosteo inductis.

*Spina Ventosa est caries ossis à medulla vel Periosteo interno ortum ducens, Spina vero dicitur, quia per spinas os secedit. Ventosa vero quia partes imposi raræ, inflatæ & fungosæ apparent, nam si ibi supra locum affectum incisio fiat ad os usque, tum labia partis incisæ instar spongiæ apparent. Spina Ventosa est cariosa corruptio ossis à causa interne orta, id que à medulla prius corrupta, tunc primo in osse, dein in Periosteo, tum in omnibus integumentis, hinc humor oritur primo in osse, dein in Periosteo, tum in omnibus integumentis, & omnia simul tum perfecte inflantur. Quando fit Spina Ventosa, non tantum accidit in uno loco, sed in pluribus, nisi caveatur & statim ac deprehenditur, secetur pars, nam si unum membrum hoc malo affectum auferatur, post aliquot tempus, redit statim ad aliud, ut accidit cuidam verbi Divini Ministro Ecclesiæ Reformatæ Gallicæ, cui duo brachia successive secuit *Clarissimus Ravius*: Phænomena hujus morbi sunt primo sequentia, oritur ad locum in medullis ossium dolor obtusus, profundus, pertinax, erodens, ad tactum non augens, sed per motum, calorem & teporem lecti exacerbans. Medicus accedens primo nil vidit, sed ubi diu duravit, oritur tumor in parte, nil autem apparet Inflammatio-*

tionis, Suppurationis vel Scirrhusi, sed tantum spongiosus, vel ventosus, lentus & tenax tumor, postea tumor accrescit magis, nulla cum fractura vasorum, sed quasi partes inflantur, & quasi omnia spongiosa fierent, sed ubi eo devenerit, sæpe sponte rumpitur, vel si Medicus aperiat, nullum adest pus, at omnia sunt inflata; si ultimo detegatur; os sætet intolerabiliter, ut lardum putrefactum tunc pus prodit cinerea materia repletum, ichorosum & purulentum, trahens secum lamellas osseas; aperto osse, medulla tota putrefacta apparet pluribus in locis, novus est morbus, constituens cum Lue Venerea & Rachitide triadem morborum novorum difficillimorum & gravissimorum. Spinæ Ventosæ habemus quotidie exempla in carie dentium, primo enim dolent, tum tument, dein inflantur maxillæ, dolor acutissimus & haud tolerandus fit; putrefacti cadunt & cessat malum.

§. 527. *Signa.* Si corpus ad hunc morbum sit dispositum, nempe si Rachitis, Lues Venerea, vel Scorbutus vel horum morborum diathesis adfit, vel omnes quatuor morbi simul adsint, tum adest dolor, ad contactum non augetur, sed ad calorem lecti, Solis, medicamenti & alimenti; hinc ergo si Medicus tale quid suspicetur, tum attentare debet locum affectum & rogare, an inde doleat, & tum si inde nullus dolor oriatur, rogare, ubinam doleat, si dicat profunde, & quod sit, quasi os interne disploderetur, & si tum dein dicat, quoties vinum vel Zingiber vel Piper sumpsi, tum dolor exacerbatur, uti & à calore lecti hinc è lecto ad aërem frigidum hauriendum surgunt, & paulo inde levantur, dein si à tempestatis mutatione de majori dolore con-

que-

queruntur, nempe si Ver ipsis magis incommodum fit, nam *Virgilius* canit

Vere calor vedit ossibus.

Si tum simul ille dolor fixus maneat, & levis Febris Hectica adsit, tum scimus morbum hæere in cavo ossis interne; verum caries, quæ hic obtinet, male confunditur cum carie exterioris ossis. *Caries vero est solutio continui facta in substantia ossea una cum calcinatione ossis à causa ossi propria,* hic vero à causa in inferiori ossis cavo latente. Sed unde fit, quod cum medulla & ejus membrana atque Periosteum afficiuntur, etiam os afficiatur usque ad Diploën? quia ibi vasa à Periosteum interno & externo concurrunt, & sic cum Periosteum internum male afficitur, tum etiam Diploës male se habet, & inde quoque hoc malum Periosteum externo communicatur, sed hoc Periosteum decies plus dolet, quam Periosteum internum, quia hoc quam fortissime ossi adhæret, & hinc si quam minima distensio vel dilaceratio oriatur, tum dolor fit acutissimus, dum vero hoc Periosteum sic afficitur, tum etiam musculi inficiuntur; hinc Abscessus.

§. 528. Prognosis hic est difficillima, nam si inter lamellam primam & secundam malum tantum hæreret, tum facile fieret exfoliatio, sed hic totum os est consumptum & vix separatio fieri potest, nec mundatio, hinc difficillima curatio. Hæc videntur esse symptomata Spinæ Ventosæ, nempe corruptio ossis, quæ contingit à causa interna imprimis à corruptione medullæ. Hic morbus videtur veteribus fuisse ignotus, sed post Rachitidem & Luem Veneream invaluit, nam hic ha-

habemus cariem à causa interna, quæ cognoscitur à dolore hinc inde quasi vagante; sed caries veterum est morbus Topicus, & non semper Febrim Hecticam habet, quæ cum priori carie semper est juncta. Hic morbus dicitur *παιδαρροια*, vide *Aurelium Severinum* de Abscessuum natura à *παις Puer* & *appiv articulus*, & *παιδὸν* malum putavi verò olim hunc morbum curari non posse, sed jam quædam exempla vidi, ubi ægri integre sanati sunt. Nulla est absterfio nisi ab ipsa vita, nam etiamsi putridum linteis eluatur, brevi post renascitur crusta, nulla enim est mundatio & absterfio sine vi circulantium humorum eluentium hoc putridum.

§. 529. Nonnulli Medici hic ad Antiscorbutica confugiunt, quæ hic quoque profunt, sed ubi morbus jam invaluit, tum non satis penetrant. Hac methodo plures à Spina Ventosa sine magno malo subsecuto perfecte curavi; vidi hic præparata Mercurii nil prodesse, imo Mercurium Dulcem plus nocere quam prodesse. Decocta ex Ligno Guajaco affusa nostris humoribus Balsamica vi ea imbuunt, ne unquam putrescant, adde paululum Cremoris Tartari ad resinam solvendam. Illud lignum est tam resinosum & penetrans, ut imbibere possit omnes humores, sed tanta copia hoc decoctum est assumendum, ut omnis fere sanguis sit hoc decoctum, sed tum simul tecto pallio sudare debent ægri sub instrumento, id est, sub cistella, ex qua modo caput prominet, vel sub craticula in lecto, nam sine sudore nil efficimus, sic vidi sudorem viridescensentem perfecte Ligni Guajaci odoris erumpentem, curavi puerum, qui variis locis hoc malo in ossibus afficiebatur, & incisiones ad os usque à Chirurgo in variis locis

factæ sunt, nam illi semper sectionem faciunt ad os usque, tum os cadit, ut quoque in illo puero articulus digiti ceciderat, hunc tamen hac metho- do curavi, ut etiam domicellam, ubi jam ex- stirpatio digiti indicis conclusa erat, imo digitus immaniter intumescebat ab osse intumescente, sed tamen sic curavi nisi quod ille digitus adhuc $\frac{2}{3}$ pars crassior esset, & quoque fere $\frac{1}{3}$ pars longior, quam alterius manus.

Fomentum cum panno ex lana in decocto Gua- jaci intincto & expresso; fictilia calefacta ante commendata vel stannea hac metho- do diu con- tinuata sæpe multum præstant boni, leviusculum acidum est optimum, ut lignum Buxi, Quercus, Sassafras, in omnibus his oleum est copiosum aci- do mistum.

§. 530. Determinetur vero ad locum affectum in hoc instrumento ab accensu spiritus vini & pannis hoc decocto madidis loca applicatis. Diæ- ta sit tenuis, utatur æger pane biscocto solo & uvis passis tantum, tum mirifice fit promotio ad curationem, sed nil adhibendum pingue vel oleo- sum interne nec externe, statim enim esset Gan- græna ad locum, possunt enim adhiberi antisepti- ca, id est, condire partem. Ex Lue Venerea affectis, quando osse ita intumuerunt, in quibus nil potui proficere Mercurialibus, intellexi me- dullam hæere extra circulationem, verum Mer- curius nil agit in vasis extra circulationem positis, hinc diu cogitans inveni Lignum Guajaci; verum cum hic oleosa putrefacta materia hæreat, quæ non facile abstergetur, hinc omne oleum omnino vitandum; sic hac metho- do domicellam perfecte curavi, si Medicus vel æger superfugiat, sola su- perest exstirpatio.

§. 531.

§. 531. Hic aliquid dico de parte externa, quando nempe vasa in interstitia ossium hærentia afficiuntur, tum similem curam instituere debemus, & quo magis accedit ad curam §. 529. præscriptam, eo facilius & felicius cura procedit; hæc res vero magni est momenti, imprimis cum Medici omnes semper dicant extirpationem debere fieri, ut factum hic est in Reverendo Viro; cui ambo brachia amputata sunt. Dicunt vero multi cariem ossium non posse oriri à Periosteo externo, sed quid tum de *Paronychia* dicendum est? *Paronychia* est, *ubi papilla nerveæ in ultimo articulo digiti Periosteo fixissime incumbentes afficiuntur*, unde dolor intolerabilis oritur, quasi ferro ignito nervi terebrarentur, & si tum Chirurgus non ilico incisionem faciat ad os usque, & Inflammationi & putredini contraria adhibeat, tum intra aliquot dies articulus corrumpitur & cadit, tum vero incisus integumentis ad os usque tinctura Mastiches cum spiritu vini applicanda est ossi, & tum simul Missio sanguinis instituenda, & interne diluentia danda, decoctum Chinæ, Sarsaparillæ, tota vero pars est involvenda medicamentis Anodynis emollientibus v. g. fiat Cataplasma ex lacte dulci cum farina Lini vel Avenæ decocto addendo oleum Lini, & hoc cataplasmate pars involvatur, est optimum cataplasma, quod novi; hæc vero omnia sic externe & interne adhibita malum sæpe tollunt sine incisione, sic ut hæc prius tentanda sunt, si vero his non cedit intra quatuor vel sex horas, tum caries metuenda, & tum nil superest, nisi ut incidatur ad os fere usque & eadem tamen continuanda, sed si malum ad os femoris hæreat, tum hoc fieri nequit, & nil superest, nisi magna Venæ Sectio & dicta simul

ad-

adhibenda. Credo hanc rem a nemine posse in dubium vocari, quin si in medulla malum hæreat, sit pessimum, si in membrana medullæ quoque pessimum, sed prius pejus, si in interno Periosteo, tum quoque, sed adhuc curabile est & quo altius malum hæret, eo levius & contra. Si in reliquo osse vel Periosteo externa pars sit affecta, ut non sit liber itus & reditus, sive id accidat inter lamellas sive in cellulis vel in Periosteo omnia fiant, quæ in Spina Ventosa, sed tantum mutato ordine dicta sunt. 1. quia humor vitalis non advertitur, 2. putrescit; quia stagnat in lamellis, cellulis, Periosteo interno, habeturque idem perfecte mutato ordine. In Spina Ventosa primo laborat tantum medulla, sed in his primo exteriora. At mala in medulla pessima sunt & difficillima, sed ad exteriora multo facilliora. Duræ Matris Inflammationis effectus est primo dolor Piæ Matris, dein furor in primo gradu postea incipit homo totus fieri soporosus, & hoc notat jam corrumpi cerebrum. In Variolis visum est, tale quid accidisse ut in Spina Ventosa & Inflammatione membranarum ossium.

§. 532. Curatio est eadem, implebo sanguinem iis liquidis, dein ad summos sudores determinabo.

§. 533. Morbi ossium sunt sequentes, *α.* membrana medullæ affecta, *β.* à medulla affecta. *γ.* à Periosteo interno male affecto, *δ.* à lamellis ossis & vasis inter eas hærentibus morbofis, *ε.* ab externo Periosteo læso. Hic vero quo magis morbus ad interiora vergit, eo cura difficilior, nam morbus ab externo Periosteo non ita difficillime curatur, sed à medulla omnium difficillime; hinc Prognosis patet; ad juncturas fit difficillima se-
pa-

paratio, serpit malum ex cellula in cellulam, in medio denso ossis est quidem tardior progressus, sed facilior exfoliatio, hæc est regula universalis.

§. 534. 1. *Inflammatio est diapneusis sive transpiratio impedita in illa parte.* In Periosteum est membrana, ut in aliis locis, hinc etiam inflammari potest, ut membrana omnium partium; hinc puto, quod in ossibus non levior morbus occurrat, quam qui à Periosteum externo oritur, nam tum interiora adhuc bona sunt, & accessus datur; hinc ille morbus difficilior. Quænam vero inde mala oriuntur? Hæc recensui in doctrina de Vulneribus Capitis, ubi constitit, quod Periosteum sustineat vasa os vivificantia & nutrientia, cum vero illa pars, quæ inde vivificatur, mori debet, hinc Periosteum ubicunque læditur, tum munus suum non facit, & tum os non nutritur nec vivificatur, hinc Periosteum morbi faciunt ossis morbos. Causæ videntur esse triplices vel vitio vasis, vel vitio humidi, vel vitio utriusque: vasis obturatio fit à rigiditate vel laxitate, vel enata propria substantia, aut à liquidis crassis acrioribus, aut ab utrisque simul, de his causis satis actum est.

2. Signa sunt dolor punctorius, calor ingens, pulsationis geminatio, Febricula, hæc sunt signa Inflammationis: verum si nullus dolor ab attractu oriatur, nisi muscoli profunde moveantur, tum hæc sunt signa Inflammationis Periosteum. Pauci vestrum sunt, qui non experti fuerunt Odontalgiam, sed quid Odontalgia? Hæc est duplex, prima est in osse integro, tum morbus hæret in peridonteum, id est, Periosteum dentium, quod est perfectum Periosteum, vasculis tenuissimis con-

Tom. II.

N

stans,

stans, tum dolor atrocissimus oritur, licet cæterum corpus bene valeat, tum tandem fit dentis caries, dens vacillat & per frustula excidit. Secunda species Odontalgia fit uno momento, tum ossis caries nervum nudum afficit, & hæc species in-
 crudescit, si æger aliquid dulce, vel nimis frigidum, vel calidum in ore sumat, sic quoque idem in reliquis ossibus obtinet; hinc ergo cum audiamus ægrum conquerentem v. g. de dolore fixo profundoque ad humores, & simul Febricula adfit, tum semper cogitare debemus de Periosteo vel osse affecto. In hominibus Lue Venerea, Rachitide & Scorbuto laborantibus hoc obtinet, nempe paulo postquam in lecto sunt, maxime dolent, dein surgunt, sed si iterum lectum petant, hoc malum lecti tempore recrudescent. Si externe oriatur dolor ingens, fixus, obtusus, profundus ad tactum auctus, vel acutus signum est Periosteum esse affectum, in summa Podagra facile cognoscitur, quia corpora prius per Podagram emaciata sunt.

3. Exitus hujus mali solus bonus est resolutio, nam hic nec Suppuratio nec Gangræna fieri potest, & si resolutio non fiat, tum tandem totum os consumitur, nam repit à Periosteo externo ad Diploën, à Diploë ad Periosteum internum.

4. *Curatur ut Inflammatio.* Nam si in Interco-
 stalibus musculis Inflammatio sit, quantum Medici non faciunt ad avertendam Suppurationem & Gangrænam, sed hoc raro hic observatur, sic etiam hic eadem remedia conveniunt, atque indicationes sunt eadem ac in Inflammatione, nempe 1. ut materia inflammans solvatur, 2. ut impetus urgens minuatur, 3. ut vas laxetur. Primæ
 in-

indicationi satisfacimus, *α.* Venæ Sectione, *β.* diluendo per Nitrum, sal, aquam & saponaceos succos, *γ.* ad locum applicando fomenta, ut pars mollis & laxa fervetur, *δ.* per Diætam tenuem; sic quoque in Odontalgia Venæ Sectio instituitur, dentur diluentia fomentis ori applicatis, tenuisque præscribatur victus, sic sæpe conservatur, si id fiat in initio Odontalgiae.

Avertatur. Vetus Medicina incubuit, ut inveniret remedia, quæ à loco ad locum materiam & motum derivent, sic si quis dolore ad brachium v. g. ad animi Deliquium usque laboret, tum Venæ Sectione locus est debilitandus, externè laxandus & macerandus, ut impetus ad loca exteriora derivetur, si vero obstinata sit Inflammatio & non cedat, tum Chirurgus debet incisionem facere, sed hic labor, hoc opus est, Chirurgus quidem potest per membranam Cellulosam facile secare, sed ulterius vix audet, nam hic requirit primo cognitio decursus magnorum vasorum & nervorum, secundo decursus muscutorum, & insertio- nis, quod ultimum in vivo facile invenitur, si modo ægro jubeatur, ut edat actionem illi musculo propriam, tum ibi, ubi musculus desinit, oritur eminentia, & in toto decursu tensio, tum hic locus est vitandus, verum decursus vasorum & nervorum ex *Vesalio* & imprimis *Eustachio* intelligitur, plures hic vobis commendare non possum, sed cum sæpe natura ludat in cursum nervorum & arteriarum, hinc primo per cutim una cum membrana Adiposa sectio fiat, & tum abluatur, & hac ratione ulcus apertum relinquatur per unum diem, nam ab incisione integumentorum nullus metus Hæmorrhagiæ est, nec à scissione nervi, tum vero secundo die videri potest, an etiam

nervi vel vasa magna ibi locentur, & si non inveniuntur, tum sectio fiat ad os usque & sic Periosteum abstergeri potest. Si simplex sit Inflammatio, Missio Sanguinis est optima, sed in Rachitide, Lue Venerea, & Scorbuto non convenit, tum commendatissima sunt decocta dictorum lignorum, ut Guajaci, trium Santalorum, Saffras, Bardanæ pro pauperibus, pro ditioribus Chinæ & Sarsaparillæ; & simul applicentur fomenta, sed si simul Lues Venerea adsit, tum salivatio per Mercurium est anceps remedium, nam aliquando curatur, aliquando non & relinquitur tumor; melius conducunt superius dicta, nam à Mercurio glandulæ quidem purgantur, sed vix inde interiora ossium.

§. 535. Si Suppurationem arcere non possimus, curabo hanc ut causam Suppurationem facientem, & hanc extrorsum determinabo, aliter abradet plus Periosteum fibras ab osse subjecto, sic oritur major caries; hinc optimi Chirurghi unica incisione penetrant ad ipsum os, etiam dum violenta est Inflammatio, scopus est, ut materia suppurari incipiens extravertatur. Notum est in digito sæpe oriri dolorem intolerabilem in uno puncto, pars tumet, calet, dolet, & ardet, Chirurgus advertens, sine causa manifesta subitam videt Inflammationem, licet externe nulla Inflammatio appareat, Chirurgus scit ibi os nudum esse, pulpam multam non carnem vel musculos, hinc adeo intumescit, Chirurgus hæc videns putabit esse Paronychiam, applicabit emollientissima Emplastra, si per dimidiam horam vel totam ad summum non tollatur dolor, incisionem faciet usque ad os, ubi dolor est, addit spiritus vini cum Mastiche, Olibano, & sic nervi punctura tollitur.

Si

Si id non fiat, totum os cariosum excidit, nisi prius æger moriatur præ summo dolore.

1. Dolor violentus, calidus, profundus, ad levem tactum acutus oritur.

2. Ingens pulsatio, Febris, quæ facillime noscuntur, sed quid est *Horripulatio*? Si cui Inflammata vasa rumpantur, tum semper fit *Horripulatio* (Belgice *Huivering* Gallice *Frisons*) hoc fit, quia si una pars rumpatur, tum vasa laxantur, hæc quoque fit, si aditus ex arteria in venam laxetur, à quacunque causa fit, sicque homines utcunque sani accipiunt hunc motum, nam hac ratione fit frigus & concussio per artus, unde horremus, si ergo jam hæc omnia adsint, & *Horripulatio* sequatur, tum scimus *Suppurationem* fieri.

3. *Absentia*, id est, si dolor bonis signis absit, si gravitas in parte & tumor.

§. 536. Tum pars suppuratur, hinc tum exeditur *Periosteum* & oritur offis macula, & hæc offis pars peribit & *Gangræna* fiet, id est, quando pars non recipit nec dimittit humores, si tum *Periosteum* consumptum sit, tum ulcera & fistulæ postea fiunt, & tamen *Suppuratio* fieri nequit, quia exitus non datur, *Suppurationem* esse factam scitur, si gravitas & pondus in loco sentiatur, locus parum distendatur, & dolor fere est nullus, tum *Suppuratio Periosteï* facta est, id est, consumptio vasorum in os pergentium & ex osse egredientium, hinc os nudatur, id est, suis vasis privatur. *Fluctuatio* in loco externo docet *Abscessum*, at in profundo *Periosteï* difficillime hoc cognosci potest, nisi signa *Inflammationis* antea adfuerunt; hinc optimi Chirurghi sæpe non advertunt signa *Abscessus*, nisi ubi materia maxime corrodens vicina erumpere tentat, unde scimus

3511

N 3

diu-

diuturna interna mala maxime orta esse ab Inflammatione Perioſteï.

§. 537. Hic morbus dependet à Lue Venerea, Scorbuto peſſimo, vel horum miſcela, Rachitide.

Corrumpet. Quia pus attinget offis lamellas.

§. 538. *Ilico.* Novi enim homines inde mortuos.

Aperiendus. Nam profunde ut ad os & Perioſteum accessus detur, si vero os videamus cariosum, tum instrumento ferreo instar cunei quo ad formam perfodiatur, & inspergatur gummi Sarcocolla Terebinthina cocta vel Mastiche, Olibanum, vel Elemi ad ignem inspissati, tum parva fiet exfoliatio, & Perioſteum citissime à natura recrescit. Quando pus juxta has decurrit Perioſteum secedit ad articulos, tum ibi horrendæ fiunt Inflammationes, sed si bona fortuna pus decurrat inter musculos, & in quadam parte faciat Abscessum, tum hoc depurato, æger curari potest, sed tamen in Abscessu apertura facta non tam facile curari poterit Abscessus, nam illud pus hæret in gyris & linibus Cellulosæ membranæ super Perioſteum, hinc Chirurgus aperit in uno loco, non tamen per hunc aditum pus extrahere potest, qui hinc inde in gyris latitat. Contingit aliquando puellam pulcherrimam ludendo in platea ad os femoris ad acetabulum sensisse dolorem maximum perstantem, puella miserrime claudicans à Medicis, Chirurgis optimis & me ipso examinatur, os bonum fuit inventum, sed tumor triplo major erat, quam naturalis, omnes concludunt esse ingentem puris collectionem seu Abscessum, sed undulationis vel fluctuationis signa aderant; Chirurgus lanceola incidit ad os usque, nil invenit, nec

nec exiit nisi humor paucus, sed hac apertione tunc aliquid facilioris gressus conciliatus fuit illi loco, hinc Abscessus est aperiendus, licet quid dubii subfit, cavendo nervos, venas, ac arterias, hinc aliqua prudentia opus est, dum scalpellum adigitur, quia omnes venæ & arteriæ non ejusdem loci sunt; ergo prudentes Chirurghi nunquam sibi soli hoc sumant. Dein os purum redditur pluma-ceolo ad fundum crasso & sicco, quod sequenti die affluxu humorum ita extenditur, ut vulnus dilatet, tum, ossi nudato, inspergitur pulvis Euphorbii, qui carni non nocet & os optime curat, dein pulvis aliquis Catagmaticus ex Myrrha, Benzoë, Thure, Mastiche &c. sic os optime concrefcit, postquam denudatum & depuratum est.

§. 539. 1. Si tumor, ardor magnus, rubedo ingens, dolor summus, Febris magna adsint, signa sunt Inflammationis violentæ, quo hæc symptomata majora sunt, eo peior morbus.

2. Id est, si pars frigida & livida sit, vel omnis dolor ab illa parte paulo evanescat sine ullo bono signo.

3. Supra Periosteum incumbunt tendines, vagina musculi, adeps, cutis, jam si caries sit profunda, omnia supposita tument, quia à gangrænoso & carioso osse omnia teterrima exhalantia Inflammationem faciunt, & vicina corrumpunt. Per Gangrænam hic intelligitur, si Periosteum & ejus vasa sic sint destructa, ut nullam habeant communicationem cum succo vitali influente & redeunte.

§. 540. Tum fit fere Sphacelus.

§. 541. Nil in os à nervis adfertur, tum marcescit, & quod in osse quiescit, fiet acre, putri-

tridum & corrosivum, tunc cadit os instar cinerum vel quasi esset in cineratione combustum aut putrefactum; omnis humor nostri corporis stagnans vi caloris fit acerrimus & corrosivus, ut patet in durissimis ossibus dentium, ubi Periosteum, quod maxillam in alveolis obvelat, inflammatur, unde Odontalgia oritur. Os cariosum fit friabile, si humore acri stagnante factum sit, tunc contagio crescit, confirmant id Malpighiana & Haversiana observata, lamellæ formant cava, intermediæ sunt series vasculorum, si Gangræna vel caries consumpserit unam lamellam, tum hæret in lamella secunda à Periosteio, hac ratione caries serpit quo ad profunditatem, si serpat insinuatione ad longitudinem, fit exfoliatio, prior dicitur desquamatio.

§. 542. Hic vero ægro est proponendum, an malit mori præ doloribus cruciatibusque acerrimis, an vero malit partem incidi, si concedat, tum superiora viva incidantur, & 1. nudatio fiat, 2. mundatio, 3. applicetur Emplastrum, & fiat injectum ex decocto Camphoræ, Myrrhæ, Aloës, Alliaræ, Croci cum Sale Ammoniaco, hacque ratione intra viginti quatuor horas fiat separatio marginis. Tum vero humida non ita magis requiruntur, sed tum inspergatur pulvis ex Olibano cum Aloë & Succino, tum plumbum ficcum imponatur; quomodo vero fit ossis separatio? Veterum Methodus erat per Cautica vel per Cauticum actuale, id est, ferrum candens, verum hoc in osse fieri non potest; hinc separatio fiat Methodo *Belloste* perforando hinc inde non admodum profunde per ferrum, & tum vasa viva protuberant, si vero nulla vasa viva sint, tum os Sphacelo est affectum. Si Periosteum gan-

gangrænosum fit, locus ad os usque est incidendus, nullum enim aliud remedium datur, ut gangrænosus ichor putrefactus acer exire possit, tunc addenda sunt mundificanria ut ex Aloë, Myrrha, Galbano, Sarcocolla, similibus cum Vitello ovi, Terebinthina, ac parum mellis admisto optimum fit mundificans & deterisivum. Si parum colorem mutaverit, inspergatur parum succi Euphorbii, si multum, pulvis Catagmaticus ex Mastiche & similibus; donec ex osse emergant apices vel papillæ rubræ. Si Periosteum internum inflammetur, habet causas & effectus eosdem, quo ad os internum vel abibit in resolutionem, vel Suppurationem, vel Gangrænam, vel Sphacelum æque ac in osse exteriori; unum tantum est discrimen, quod materia non exhalare possit, hinc prius corrumpitur, antequam quid externe appareat; talia exempla sunt apud *Hildanum* & *Ruyfchium*. An vero hoc ad *Paronychiam* veterum, vel *Panariciam* referri non potest? Difficillime est dictu, nam nemo scripsit, quid sit Paronychia, sed hic morbus imprimis oritur ad primum articulum digiti vel pollicis, ad manus imprimis & pedes quoque, quandoque oritur circa radicem unguis vel ad latera vel ad anteriora, in digiti pulpa paulo supra insertionem tendinis Flexoris. Dicitur Græcis *νόσος τῆς πύλας ὀνυχός*, id est, *morbis circa unguem*, ubi ille morbus primo fit, oritur illico intolerabilis dolor, qui nullo dolori est comparandus, ita ut ipsam cerebrum afficiat, si per duas horas sic duret, tum purpureæ maculæ oriuntur, totumque os carie afficitur, si in pollice, tum se usque ad dimidiam partem radii extendit, si in uno ex digitis, tum ad humerum usque, inde patet malum hæere in expansione membranæ musculi-

sculosæ, nam muscoli digitorum usque ad Olecranon pergunt, & dein musculus Biceps & Deltoidis dant membranam se expandentem supra omnes musculos, hinc tum malum huc usque proserpit, sed pollicis musculi ad dimidium radii inferuntur, & hi quoque non in armillam hærent ad Metacarpum, sed propriam habent, hoc *Du-verney* invenit, est ergo *Paronychia inflammatio acutissima hærens in expansione membranacea musculorum, quæ tenditur supra musculos, & tandem ad digiti finem pergit supra insertionem tendinum.* Inflammatio, ubi supra tendinem oritur, ibi manet, & hæc membrana videtur multo tensior, hinc dolor acutissimus oritur, quæ Inflammatio intra paucum tempus fit, uti ad dentes, qui morbus non est Periosteum, sed hujus membranæ. Sed cur hic tantummodo observatur? quia hæc membrana ibi loci est tensissima, hinc si paulo major fit tensio, vel tumor adsit, tum ille dolor diu perdurans hujus membranæ Inflammationem facit, hic præterea nullus musculus, nulla pinguedo ponitur, sed modo Periosteum, & quia hæc membrana est tenuissima, si ibi extensio oriatur, tum Periosteum comprimitur. Cur hic dolor in toto corpore similis non invenitur? Quia nervi in magna copia colliguntur. Cur hic non fit bona Suppuratio sed semper Gangræna? Hoc fieri videtur, quia vasa nimis subtilia tumescunt in seipsum, hinc substantia non extrorsum vertitur. Hic morbus æque facile ac alius ossis morbus vel Inflammatio curatur, si modo illa tensissima membrana laxa reddatur, hinc tum Venæ Sectiona instituta Emollientia applicentur ex farinosis Avena Secali coctis, in lacte cum oleo Olivarum, si vero hæc intra quatuor horas nil juvent, tum incidatur uno

mo-

momento in medio, non ad Periosteum usque, sed tamen eo usque, ut pars extendi possit, & tum postea eadem Emollienta applicentur, si hoc non fiat, caries oritur intra paucum tempus, quia nullibi sunt plures nervi quam in hac parte, & Periosteum hic est tensissimum, hinc si ibi oritur Inflammatio, tum os nimis compressum cariosum redditur.

§. 542. Nunc huc usque vidimus, quid ossi accidere possit à Periosteo externo læso, & quomodo os inde afficiatur, raro enim os videtur affici ex proprio malo, sed fere semper à Periosteo externo vel interno vel medulla ejusque membrana; quomodo vero os afficiatur à Periosteo externo vidimus, simulque fieri dixi de morbo extremos articulos digitorum occupante Panaricio seu Paronychia dicta & rationem dedi, cur hic tam mira sequantur symptomata.

§. 543. *Periosteum internum*, id est, illa membrana, quæ ossis concavam partem tegit, quæ pars hæret inter membranam medullæ & concavam ossis superficiem; cur vero rarissime hic Inflammatio contingit? 1. quia hic vasa & humores sunt tenerrimi, 2. quia hic motus adest parvus, 3. quia frigus externum non accedit, aliter quoque ac alia corporis pars inflammari posset, hinc ibi raro fit Inflammatio nisi in Lue Venerea, Rachitide, & Scorbuto pessimo.

Quoad os internum. Ubicunque sanguis stagnat in arteria motus & propulsio continuatur, & ibi quoque fit idem effectus nempe Inflammatio, in quocunque demum fit loco.

Exitus. Inflammationis exitus est resolutio, Suppuratio, Gangræna, Sphacelus, & Scirrhus, hi sunt effectus Inflammationem sequentes. Scir-

rhus vero hic fieri nequit, quia non est locus glandulosus. Sphacelus fieri non potest, quia interiora lædit, nec quoque Suppuratio, quia pinguedo non mutatur in pus sed in rancidum liquorem; cæterum hic morbus cum Inflammatione convenit, imo Suppuratio fieri nequit nisi in vasis liberis, nec quoque in loco clauso, tum enim non fit pus sed ichor.

Ob denegatam. Materies hic mutata fit putrida & acris, quia exhalatio impeditur, sinus seu fistula, in qua se explicat, aperiri nequit & quia hic hæret in loco calido, inde hac ratione degenerat, cum vero liquor sic degeneratus exire nequeat, non aliter fieri potest, quin simul medulla afficiatur, nam hæc ossis membrana vix attrectatur, quin statim diffluat, nisi arte præparetur, hinc tum totus effectus cadit in medullam subjectam.

Unde medulla. Facillime putredine afficitur, uti sæpe videmus in boum medulla in mensa, illa enim medulla semel putrefacta non redit in naturam suam blandam, nam difficillime oleum quodvis rancidum iterum corrigi potest, imo nil horridius est quam oleum putrefactum, unde auctores de Peste dixerunt, nil magis hunc morbum propagare, quam olea pinguia, nos enim carnem ferre possumus, non vero oleum, nam qui oleum putridæ medullæ comedit, ille vix toto die sibi saporem ex ore detergebit, hinc patet, quanta mala inde oriri possint.

Totum inde os. Os habet vasa Periostei interni & externi, si omnia vasa ab osse ablata vel putrefacta sint, quod idem est, tum ossis gluten perit, nam os aliter materia constantissima, & vix calcinabili constat, illa vero constans materia est gluten, quod est oleum, quod nulla ignis vi sine
aperta

aperta flamma diuturna ab osse separari potest, si ergo illud oleum deficiat, tum fit caries, & totum os in cariola fragmenta resolvitur.

§. 544. Ponatur os fæmoris lædi primo medulla intacta, sed Periosteum internum inflammari & suppurari, pus autem non potest transire per os, nec quiescit, sed calet, movetur, corrodit vicina, tum totum os coërcebit humorem pessimum corrosivum. Si medulla prius sit corrupta, tum primo os non læditur, quin prius Periosteum internum læsum sit, sed Periosteum internum inde afficitur, hinc idem erit effectus, cum nulla sit differentia nisi temporis mora.

Vix. Si morbus eo usque perveniat, ut tota medulla conversa sit in ichorem rancidum, tum nulla spes curæ, nam inde fit ossis caries, quæ est quasi Gangræna ossis, nam Gangræna est vasorum advehentium & revehentium ineptitudo ad munus exercendum, id est, ut nil advehant nec revehant, hinc ad hunc morbum curandum, tum nova vasa essent creanda, ergo cura est impossibilis, licet multi Chemici jactent se hoc præstare posse, cum *Paracelsus* in sua Chirurgia majori dicat, nullum medicamentum posse vasa perdita integre facere recrescere, cum vero ille sic loquitur, qui aliter sat magnus jactator fuit, multo minus hodiernos Medicos id præstare posse puto. Lues Venerea mihi videtur hæere in solo pingui, non ergo in sanguine nec in sero.

§. 545. *Signa.* Si auctores consulamus, vix aliquid invenimus, sed ex his Phænomenis Diagnosin formare possumus, curabile vero cognoscitur id malum, si adhuc consistat in Inflammatione, tum enim adhuc vasa sunt integra, & humores non valde corrupti, sed jam quæro, unde cognoscatur,

scatur, quod Inflammatio Perioſtei interni adſit ?
 1. Si Febris continuata ſemperque eadem ratione perdurans adſit, nec interim ſit intermittens, nec Quotidiana, nec Tertiana, nec Quartana geminata, nec Febris Hectica, tum Medicus concludit in hoc ægro adſe Diatheſin inflammatoriam.
 2. Si ergo talis Febris adſit, nec tamen Inflammatio externe appareat, tum Medicus dicit, hoc eſt ſignum Inflammationis, externe enim non video, hinc interne eſſe debet. 3. Si æger dicat, os mihi profunde dolet, quaſi diſſiliret, ſi tum ruditer tractando dolor augeatur, tum os interne eſſe affectum noſcitur, & ſi talis Febris accedat, tum notio eſt eo certior.

Nalli remedio. Nec Embrocho nec fomentis cedens, ſi vero Podagra vel Rheumatismus eſſet, tum parum remitteret.

4. Si vero æger tum ſimul dicat, in lecto vel à motu muſculari dolor augetur, tum hoc eſt ſignum, quod pars profundius agitetur, & quod ibi inflammatio adſit, ſi tum ſimul nec Emplaſtris nec Unguentis aliquid proficiamus, tum certum eſt (cum nulli in oſſe adſint nervi) Inflammationem adſe, ſi vero illa pars non reſolvi poſſit, tum omnia mala carioſi oſſis & corruptæ medullæ ſunt.

§. 546. Hic autem nil plus facere poſſumus, quam natura vel ars admittit, cum Medicus ſit tantum naturæ miniſter, hinc nil facere poſteſt, quam impedimenta curationis tollere. Ergo generalia ſuperſunt agenda, ſi talis oritur dolor deſcriptus in oſſium cavis, tum curamus ut Pleuritidem, ſi dicas id ſolum non ſufficere, non nego, ſed forte ſufficeret, ſi juxta generalia Inflammationis curæ facio id, quod poſſum, Medico tamen
 ad

ad hunc morbum maxime est attendendum, cum Inflammatio hic potius sit Chronica quam Acuta, ut homini Hydrope laboranti accidit (quamvis Hydrops prorsus ab Inflammatione absit) tunc non audemus mittere sanguinem, id enim esset occidere ægrum, quia illud paucillum boni sanguinis, quod ad vitam superest, tolleret. Si à magno cursu dolor ad tibias summus & Febris oriantur, & æger ad pressionem de doloris augmento conqueratur, nullo apparente tumore, sed si moveatur, sentit dolorem augeri, concludo morbum in interioribus ossium hæere, tum diluo sanguinem, instituo Venæ Sectionem, tum acria irritantia demulcenda sunt per medicamenta Anodyna, oportet locum affectum in suis vicinis maxime laxare per fomenta aquosa farinosa, & sane cura in Odontalgia quam optime hisce modis succedit, postea Antiphlogisticis adhibitis dolor & Febris minuuntur, sed non integre tolluntur, tum non amplius metuitur Inflammatio, tum dabo decocta Chinæ, Sarsaparillæ, Bardanæ, Scorsoneræ, Radicum Graminis, Tragopogonis, Quinquæ Aperientium, & tum sudorem provocabo sub craticula ope spiritus vini, diæta sit tenuis ex pane biscocto vide §. 529. Spina Ventosa, quæ his signis observatur, si adhuc sit in statu Inflammationis hac methodo tolli posse videtur, hæc cura apparet crudelis, sed alia methodo nil præstare possumus, hæc cura inservit ad Suppurationem præcavendam.

§. 547. Si nempe Periosteum internum labefactatum sit & medulla in ichorem conversa, tum quæso quid remedii genus, forsitan putes os pterebrari posse & sic materiam educi, id quidem fieri potest, sed tunc tamen os Periosteum nudatur.

tur, hinc eadem mala regenerabuntur, & tamen ossis caries quoque manet, tum nil agendum nisi exstirpatio, si operatio institui possit, vide caput de Sphacelo; si vero nobis adhuc aliquid promittere possimus, id erit à Decocto Guajaci, Buxi, Sassafras, Santali Rubri, Citrini vel Albi cum sudatione in cistella cum spiritu vini vel sub craticula, ut hac ratione quasi Febris oriatur, & omnia sudando moveantur. Mercurius sæpe adhibetur, qui in glandulis quidem morbos curat, at difficillime in ossibus, quo enim plus salivæ educitur, eo crassiora ad partem remanent, & vidi semper quando malum in interioribus ossis erat, Mercurium magis obfuisse quam profuisse, non vero in externo Periosteo.

§. 548. Hic miseram Tragædiam propono, cujus Catastrophæ est exstirpatio vel mors ægri.

A tumore. Hinc dolor fit acerbissimus, talis dolor sæpe oritur in hominibus Lue Venerea laborantibus, sic ut adfuerim hominibus bene mentis corporibus, qui precabantur, ut modo caput pertunderetur ad mortem accelerandam, & sic à doloribus liberarentur, hic enim dolor est stricte permanens & dilacerans.

Ab Acrid. Si exhalationes putridæ accedant ad Periosteum externum, tum erosio fit, & dicta Symptomata geminantur.

Incumbentia. Tum omnes muscoli omniaque integumenta sunt fungosa & replentur materia non exhalante, turpi & fætida.

Lento contagio. Quia vasa sunt parva & motus lentus.

Membrum perit. Nam acris ichor hic colligitur, qui se non manifestat, nisi ipsi via pareatur, vel sibi viam aperiat, & si ipse ichor hoc faciat,

tum

tum omnia jam sunt corrupta, quia Periosteum externum jam corrosum & corruptum est, hocque inficit Panniculum Adiposum incumbentem, ergo muscoli modo in medio hærent non affecti, hinc Sphacelus dici nequit, tum extirpatio fieri non potest, ægri moriuntur, hoc vero malum jam descriptum oritur à medulla vel Periosteo interno male affecto. Hæc putredo vocatur rancescentia, quæ nulla loca plus infestat quam ossa. Si os à putrefactione extendatur, tum fibræ Periostei interni distenduntur, unde fit dolor horrendus, quasi sensim dilaceraretur fibra post fibram, tum pars maxime est spongiosa, ichorosa, femis rigida & flaccida, donec cadat; hæc etiam ab Odontalgia accidunt.

§. 549. *Lues Venerea.* Quantum videre potui, videtur mihi venenum Venereum nulli rei magis permisceri quam pinguedini seu in Cellulosa membrana *Ruyschii* seu Adiposa veterum seu Musculosa, seu in pinguedine ossium, & puto semper radicari in pinguedine, hinc huic quæsito respondetur, ubi quæritur, quare ossa tam fæde afficiantur in Lue Venerea? Notum enim est, hunc morbum in pinguedine radicari, & glandulas quatenus pingues & Panniculum Adiposum affici, hinc per pinguedinem palati & narium diffeminatur, ossaque afficit, quia plena sunt pinguedine, unde non mirum est, quod ossa hac ratione afficiantur, hoc vero probatur, quia ægri, qui curantur à Lue Venerea, sic debeant macilefcere, ut nil pinguedinis superfit, aliter recrudescit malum, hinc huc cura per salivationem vel decoctum lignorum exsiccans peragitur. An non in Podagra simile quid obtineat, nam ibi à ligamentis & Periosteo externo affecto caries fit.

Quo-

Quoties Lues Venerea occupat ossa à parte Periosteï externi, tum curari potest per Mercurium, sed quando hæc affecit medullam, tum tota ossis moles destruitur, & curari non potest per Mercurium, nam per Mercurium nil proficitur, per sudorem tantum agi potest, quando materies est mutabilis, sed hic non est mutabilis.

Scorbutica. Plures sumunt hanc Diathesin, tanquam à Lue Venerea veniret, verum cum Scorbutus potest pessima mala facere ad dentes, quid n̄ ad alia ossa? in hoc morbo gingivæ gangrænescent, & in tabum mucosum quasi, putridum liquescunt, dentesque fiunt carioli, legatis quæso hoc Diarium de his tribus hominibus, qui in Groenlandia in *Spitzbergen* hybernare voluerunt, ubi ultimus scripsit, quomodo sint mortui cum dolore ad omnia ossa, ergo Scorbuto, & ille scribit, ego jam sentio me quoque mox moriturum, & quoque mortuus est, ille vocabatur *Joris van Spitzbergen*, hinc Scorbutum non improprie nonnullis Belgarum dicitur *Scheurbot*.

Rachitica. In vera Rachitide omnia ossa tumescunt, & omnes dentes nigrescunt, & male afficiuntur; in hoc morbo ossa in cariem abeunt, si diu durent, sed tamen sæpe sanantur, si vero ossa in Lue Venerea cariola fiant, pessimus est morbus, in Scorbuto vero caries non est tam frequens nisi ad dentes & os femoris, à Rachitide omnia ossa afficiuntur, hinc cum hi morbi veteribus vix noti fuerint, hinc caries tum non videtur adeo frequens fuisse, nam *Hippocrates* quidem dicit *περὶ κεφαλῆ* tantum qua sideratio foret ab extremis causis, sic etiam *Celsus* de subitanea sideratione scribit, sed a contagio in his suscepto hoc malum producente apud veteres nulla fit mentio.

Gum-

Gammi. Hæc vox in Nosocomiis Italis primo est inventa, est tumor ortus circa os vel Periosteum, tenax, non plane durus, sed tanquam gummi, digito cedens, figuram impressam recipiens, fixus hærens ad os, qui oritur, si membranæ Periosteï in suis stratis, & vasis incipiant infarciri humore lento, qui ire tamen & redire nequit; hinc est tumor præternaturalis à lamellis ossis ab invicem discedentibus ob Inflammationem vasorum inter lamellas positorum, qui tumor in osse extrorsum delatus cum dolore satis magno & tenacitate adhuc facile cedente. Tunc lamellæ adscenderunt & hac ratione hunc tumorem fecerunt.

Tophus. Itidem vox Nosocomiorum, vocatur tumor circa ossa mollis quidem, sed sic ut cornua vituli vel rostra avium primo emergentia referat, oritur, si lamellæ ossis & Periosteï externi infarctæ duriores fiant, est ulterior quam gammi.

Nodus est major gradus quam Tophus ejusdem naturæ sed durior.

Exostoses sunt duplices vel lamellarum ipsarum ossiarum vel aliquando omnes lamellæ exesæ sunt, & solæ lamellæ tenues factæ sunt extrorsum elevatæ. Exostosis est, si tumor durus in substantia os deformet, & tam durus sit, ut quasi ipsum esset os, in thesauro Raviano videbitis Exostosin à lamella ossea elevata cum succo duro quasi osseo insperso.

Abscessus est, si partes ossis Cellulosæ vel membranacea vasa suppurari incipiant, cellulæ rumpuntur, & os abscedit, hoc est, quod vocat Hippocrates ἀπόσυσον, hinc Abscessus dicitur fieri circa molles ossis partes ad juncturas, Abscessus in osse triplici modo fieri potest, I. quatenus Epiphysis adnato ossi ab osse recedit, ut si Trochanteres

teres femoris ab offe femoris recedant. 2. In lamellas, ubi latiores discessus substantiæ offeæ ad articulum. 3. In offea substantia vel inter lamellas vel maxime Diploë, nam Abscessus nil aliud est, quam quid vasa obstructa & inflammata faciens, & convertens in suppurationem, sed Abscessus in offe est exfoliatio.

Caries. Si os careat nutrimento & glutine, id est, si Periosteum internum & externum consumptum sit.

Spina Ventosa est caries à labefactato offe ab interno Periosteo vel medulla corrupta.

§. 550. Naturalis color ossis est subcæruleus, candidus, eodem modo, ut sanguis ruber per venam & cutim albam externe non rubrum calorem dat, vel subcæruleum, sic etiam ossa per se alba à stratis vasorum pellucetibus fiunt subcæruleæ, hoc quoque videmus in Sceletis ad demonstrationes Anatomicas præparato, cujus ossa à pinguedine non fat orbata, sic iidem colores usque ad nigram percurrunt, hinc naturalis color est subcæruleus, ut apparet in tunica Adnata oculi, qui oritur à multitudine vasorum Periosteï ossis, color albus designat Inflammationem & vasorum compressionem, flavus putredinem, cinereus Gangrænam, lividus & niger Sphacelum.

In album pinguem. Ac si esset lardum, tum vasa contusa & perdita sunt, sicque porro malum augetur, pro ut colores ponuntur. Color naturalis dentium non est candidus, sed subcærulescens, si vero dens male se habeat, tum r. fiet albus, dein flavus, tum cineriteus, nigrescens, & tum cadet, si enim quis velit reddere dentes candidos, tum vulgo sumit Vitriolum & spiritum Nitri,

Nitri, & ita destruens omnia vascula reddit dentes albos sed facile caducos.

§. 551. Sic si quis acida acerba edat, tum dentes dicuntur longiores fieri & re vera fiunt, nam sic partes ossæ levissime ab invicem secedunt, hacque ratione dentes obstupescunt, ut dicere solemus, nam acida ossibus inimica sunt, sic videntur horum ossa instar ceræ mollia esse facta à simili causa, ut *Parisis*, *Lugduni in Gallis*, & *Amstelodami* exemplum habuimus.

Inaequale. Quia vasa attolluntur, & hinc lamellæ non æqualiter elevantur.

Spongiosum? Quia vasculis caret humoribus repletis & lamellæ secedunt.

Friabile. Omne os violentissimum ignem sustinet, antequam redigitur in pulverem seu terram, sed si nulla aqua nec oleum magis adhæreat, tum ilico cadit, si attingatur: verum si tum iterum in aquam vel oleum immittatur, tum os denuo durefcit, hinc os privatum oleo & aqua cariosum fit.

§. 552. Nam ut *Hippocrates* jubet, sapes uti & odores sunt distinguendi: si a peritis Chirurgis petatur, an ulcus sit cum mala Diathesi, tum subolfaciunt Emplastrum vel Plumaceolum, si tum fætozem percipiant instar lardi rancidi, tum dicunt os esse affectum, quia medulla & lardum eadem ranciditate afficiuntur; ille fætor est similis ac in cavo dente, caries ibi hærens putrescit; quo plus est olei in parte, eo fætor major, hinc in medulla est tantus fætor, quia minus est salis & plurimum olei.

§. 553. Simulac os primæ phalangis digitorum carie afficitur, tum omnes membranæ tumescunt, non inflammantur, si incidantur, tum non sanguis

guinem fundunt nec pus sed ichorem, hoc fit, quia tendo ossi annectitur, & Cellulosa membrana expanditur, si ergo hæc materia maligna eo pertingat, tum materia in cellulis hærens quoque denegari cogitur.

Labia inversa. Non plana nec mollia nec subfidentia sed retorrida, quia omne inferne hærens facit, ut externa magis protuberent, & sic eructata labia cutis deprimit, hæcque labia à pinguedine fiunt, ut quoque de Cancro notavi, hac quoque ratione gingivæ in dentium carie reflectuntur, simulac ruptura facta est.

Sanies clara. Quia materia tantum exit per illa parva vasa non vero per magna ulcera, talia sine causa recrudescuntia semper habent sedem in pinguedine, cum vero pinguedo sola sit sedes ulcerum, hinc ibi facile fieri possunt.

Parvis Squamulis. Quæ sunt parva ossis secedentis stigmata, quæ vasis sunt orbata.

Recrudescuntia fit v. g. caries dentis; illa etiam propagatur ad alios dentes, hoc vero impeditur dentis carioli evulsione; vel reddendo dentem mortuum, ut fit per plumaceolum intrudendum spiritu vini Camphorati, vel spiritu vini cum Euphorbio vel oleis destillatis aromatis imbutum, quæ ossa & vasa exurunt, Chirurghi sæpe vulnera per annos curant cum Lapide Infernali vel simili Caustico, tum crusta inducitur loco affecto, & sic quasi clauditur, verum cito recrudescit, hoc enim natura sic facit, ut si materia maligna hæreat vel appellat ad locum, claudi non possit.

Rebellio. Chirurghi sæpe conqueruntur se optima detergentia adhibuisse ex Aloë, Croco, & Myrrha, & optima abstergentia de Balsamis ut de
Co-

Copaiva, de Peru, sed dicunt se tamen nil efficere potuisse, sed hoc fit, quia ulcus non potest deduci ad cicatricem, antequam vulnus sit factum, & vulnus quoque est, donec heterogeneum abfit.

§. 554. *Cur caries?* Os nutritur à duplici vasorum genere nempe à Periosteum interno & externo, hinc ossa Diploën habent, ubi hæc vasa conveniunt, ut antea dixi *Ruyfchium* demonstrasse, hinc si Periosteum externum sit affectum, tum sæpe Diploë est bona, & si tum bona separatio fiat, tum recrescit Periosteum & sic curatur.

A Lue Venerea. Hoc malum hæret in oleo, hinc si quis posset ex hoc sulphure elicere illum spiritum incolam, tum morbus sanatus esset, sed hoc nemo potest, nisi omnem pinguedinem solvat & educat, tum iterum bonis succis ægrum repleat, si vero parum pinguedinis relinquatur, recrudescit malum, hinc hæc caries difficillime curatur, licet *Fernelius* per rastrum os tibiæ excusserit, quod in aliis ossibus fieri nequit, cum ergo Lues fere semper occupet oleum & oleum tenaciter adhæreat, & difficulter abluatur, si ossa afficiantur, tum hæc Inflammatio, quatenus pingua vasa afficit, est pessima, & dein quoque ad interiora & medullam pergit; Lues Venerea non agit multum in sanguinem, sed malum semper in illa pinguedine nidulat, videmus enim hos homines æque bene bibere & edere, sed tamen totam pinguedinem consumi, sed ubi hæc putredo devenit (ut in Spina Ventosa) ad medullam ossium, tum ipsa salivatio non prodest, neque sudor solus nisi *Methodo* proposita, quando autem per *Mercurium* funditur tota pinguedo & sub specie salivæ
edu-

educitur, tum virus Venereum una cum pinguedine eliminatur.

A Spina Ventosa. Hic morbus semper secum habet magnam diathesin, nam rarissime oritur, nisi totum corpus prius labefactatum & affectum sit, medulla enim hic prius afficitur, hacque ratione malum sensim proserpit. De hoc morbo scripsit Italus quidam Vir *Josephus Pandolphus* de Spinositate Spinæ Ventosæ, morbo gravissimo.

§. 555. *Cur in parte solidiori?* Quia ibi vasis paucissimis & tenerrimis lamellæ compactissimæ sunt; hinc minimum vitium tenerrima vasa facile destruit, & solida relinquit, hinc ibi exfoliatio à vasis succumbentibus producenda est. Nec tamen putetis ibi nullam vitam nullaque vasa naturaliter hæere, hoc enim minime verum est, nam si os tibiæ fractum bene apponatur, & appositum retineatur, tum intra decem dies unitum & concretum est non vero firmum, sed adhuc flexile, post quadraginta dies Chirurgus audet dicere insistere & ambula, licet os sit adhuc quodammodo flexile; hinc clarum est os in vita habere vasa, sed Anatomici dicunt hæc injectione non patere, hoc verum est, sed injectio non procedere potest ultra secundum vasorum genus nec ad vasa Lymphatica provenire, nam tum in venam abiret.

In spongiosa? Quia ibi plura vasa pluresque humores & lamellæ ossæ sunt cellulosæ, ita ut integras cameras faciant, hinc si os in spongiosa quadam parte lædatur, vix sanari potest, quia hic lamellæ ab invicem secedunt, & hinc si ibi semel fiat fistula, tum liquores semper affunduntur, & vix ad coalitum perducitur, ut fit prope juncturas.

In

In juncturis? Quia hic non hæret Periosteum nec ligamenta, sed cartilago longe plicabilior ac in reliquo corpore & vasis constat plurimis, sed ad hujus ultimam cognitionem nondum perventum est, nam *Ruyfchius* ibi vasa implevit, ita ut tota cartilago externe rubra à materia ceracei pel-lucente appareret, sed tamen membranam invenire non potuit. Hæc cartilago cum vicinis partibus non habet communicationem, nec habet, unde recrescat, & præterea hic lamellæ ab invicem secesserunt; hinc hic morbus est pessimus. Os femoris in medio est circiter digitum crassum, sed ad juncturas ibi vix unguis crassitiem habet, & hinc ibi morbus ortus vix sanari potest, licet omnia optime applicentur; ergo videmus Chirur-gos non indigere medicamentis externis, nam nil facere possunt nisi reponere & unire, hacque ratione retinere, tum natura sanat; summus Anatomicus *Realdus Columbus*, *Vesalii* discipulus docuit ossa constare ad juncturas alio fragmento concreto vocato Epiphyfi, hoc præbere exitum fibris osseis, unde ligamenta formantur, ergo si ad juncturas oriatur caries, ubi duo ossa sibi apponuntur, dum internodia corrumpuntur, duo ossa inficiuntur.

Prima. Quia ibi vasa tenerrima & motus in parte solidiori lentissimus, imo per viginti annos durare potest in Lue Venerea.

Alter. Quia ibi vasa humoresque sunt copiosi.

Ultima. Quia ibi est mira trajectio, nam puto (ut dixi) medullam, aucto calore, liquefcere, & sic ad medullam pergere, atque inter eas circulari, hacque ratione pervenire ad hanc crustam cartilagineam, perque eam transfudare, & quod sic illa medulla cum smegmate Haversiano faciat hu-

morem articuli, puto vero, quod si hic morbus oriatur, quod tum medullæ profluxus impediatur, hinc difficillima cura.

Cur in Pueris? Quia in his omnia ossa spongiosa, humida & mucilaginosæ sunt, hinc facilius corrumpenda & vix restituenda.

Cur in Spina Ventosa? Quia hic morbus non est topice in osse, quin simul fuerint corrupti prius humores ad hoc os pergentes, hoc vero raro in his humoribus solum obtinere potest; hinc raro unum os à Spina Ventosa afficitur, sic quoque raro unus dens cariosus, si ab interna causa caries orta sit; & vidimus sæpe uno membro extirpato malum in alio membro propullulasse.

§. 556. *Qui his.* Dubito, an plures dentur ossium morbi, hinc puto me de his satis egisse, de qua re vix apud auctores mentio fit, hinc Medici sic hærent in curanda Rachitide, Odontalgia, & imprimis Spina Ventosa, inde ab his morbis rari morbi oriri possunt, sic Phthifica tabes fit ab osse putrido. Omnes ossium morbi oriuntur vel à violenta causa externa vel interna, si ab interna erit vel Spina Ventosa vel Caries, vel Tophus, vel Gummi, vel Condyloma, vel Exostosis, vel Abscessus.

Ἀγκύλωσις tantummodo restat, quæ duplici sensu intelligitur, I. apud veteres & Hippocratem *Anchylosis* dicebatur *immobilitas articuli mobilis nunc præternaturalis facta à causa hærente in ipso articulo cum tumore*; Recentiores sumunt pro omni *immobilitate* articuli quacunque etiam causa oriatur, hic vero sumamus laxo sensu pro omni immobilitate nata in articulo. Hujus causæ sunt calli, si frangatur os humeri quam proxime ad processum Omoplatæ maximum, tum os per sexaginta

ginta dies retineri debet immotum, tum ibi accrescit callus, hinc fit immobilitas, sic quoque callus in osse femoris, si ad articulum ruptum fit, tum à callo ibi nato articuli immobilitas fit, quia pars non moveri potest, nisi in callum, ut obstaculum incurrat; ergo quando fractura accidit ossi proxime ad juncturam, tum postea callus illius ossis fracti concrescit cum altero osse, hæc est Anchylosis species, vide Thesaurum Ravianum in Theatro Anatomico.

Inspissato linimento Haversiano. Liquidum mucilaginosum circa juncturas existens & oleosum in cellulis oleosis miscentia se simul debent ambo ita attenuari, ut exhalari possint, & ita resorberi à venis in articulo patulis, tum si motus ibi adeo deficiat, ut mucilaginosus hic humor exhalari aut resorberi nequeat, tunc inspissatur & fit Anchylosis, hoc accidit illis, qui fregerunt crura aut brachia, & diutius dein, immotis his partibus, manserunt, tum enim Anchylosis fit; hinc Chirurgi tantum has partes quotidie movent sensim & magna vi, & sanant, additis simul balneis & fomentis. Glandulæ ad juncturas positæ ab *Haversio* fuerunt inventæ, quas *Ruyschius* folliculos vocavit; hi semper humidum fundentes articulum ab Inflammatione & tritu defendunt, si vero adfit nullus motus, tum humor secretus concrescit, & facit gluten, hinc immobilitas, si hoc non per sales Alcalinos Volatiles, frictiones & balnea in motum deducatur & dissipetur, ut sæpe fit, si recens sit malum, maxime per vesicantia, hoc imprimis in articulo genu observatur.

Ligamentis rigescentibus. Omnia enim ligamenta vasis sanguineis ambiuntur & colliguntur per membranam Cellulosam, si ergo hæc Suppuratio-

ne consumatur tum fit rigiditas & articuli immobilitas. Hoc plerumque accidit senibus & animalibus quibuscunque senio confectis.

Exostosis seu excrescentia ossea. Hic exemplum habetur de defectu liquidi Haversiani, sic inter octo ossicula Carpi & septem Tarsi hærent bursæ, quæ ambiunt quodlibet ossiculum, si hæ sint consumptæ, tum fit immobilitas, & si hoc malum inde oriatur, tum licet manus fortiter trahatur, ut in luxatione fieri convenit, vel alia Methodus adhibeatur, tamen curari non potest. Exostosis est pessimum signum in Lue Venerea, si ægri dicant se brachium movere non posse, hoc fit, si caput Epiphyseos distendi, figuramque mutare & Exostosis generare incipiat; hinc ob figuram mutatam in suo cavo retineri non potest, & sic quoque moveri in hoc cavo nequit, tum Belgæ dicunt ille est rigidus à Variolis (*stijf van de pocken.*) Dein adhuc est alia Anchylosis coxarum, ubi ossa innominata concurrentia faciunt coty-lam, id est, magnam illam acetabuli cavitatem & hæc cavitas ita est excavata, ut ad $\frac{2}{3}$ partem ascendat, & in hac parte folliculus sic constitutus sit, ut à motu & tritu hoc non afficiatur, ex hoc succus continuo exprimitur, qui partem obliniens ita lubricat, ut tanta molimina sine læsione sustinere possit: verum os Ischii, Pubis & Ilei hic suppeditant medullam, nam hæc ossa multum pinguedinis habent. Si ergo hic in hoc casu oriatur Inflammatio, tum morbus Coxarum dicitur, *Hippocrates* primus detexit, & dixit hunc balneo, frictionibus & abstinentia posse curari, ergo Sanguinis Missione, frictionibus & similibus in initio curatur, si vero duret usque ad tertium diem, tum pars est inurenda, & sic sæpe

sæpe sanatur, ut quoque tale exemplum vidi, & si hac ratione non curetur, tum suppuratur & ægri per totam vitam claudicant; similis faccus est circa flexuram genu.

Difficillima curatio. Nullum certum remedium hic novimus, possumus quidem partem oblinire; frictions & balnea adhibere, sed si callus semel factus sit, & ligamenta obriguerint, vel utrumque, tum est morbus incurabilis, & sæpe magnis cum doloribus cruciatibusque lethalis; si linimentum sit induratum, tum debemus 1. partes emollire balneis unguentis &c. & quotidie partes hinc inde magna vi movere, 2. victus sit tenuis præsertim ex medulla animalium & omni mane fumant ægri jejuno ventriculo medullam bubulam sine ullo sale, dein petant balneum, ut sudor oriatur; verum si illa materies coaherit cum ossis cavitate non sanabitur. Si hoc oriatur à ligamentorum rigiditate, tum profunt balnea ex alto Gallis *la Douche*, embrocationes, nisi hæc rigiditas oriatur à senio, quo locus est altior; eo melior. Si Anchylosis fiat ab Exostosi, inutile erit ægrum torquere, nec curatio fiet.

§. 557. Vidistis ergo nunc morbos elementales Solidorum & Fluidorum, & ex his compositorum, sed tamen simplicissimos; hinc consideravimus ea, quæ sensibus externis maxime patent. Ex his constitit Medicum vel Chirurgum nil efficere posse nisi ope naturæ, nam Chirurgus quidem os fractum reponere potest, sed facere non potest, ut extrema concrecant, id enim natura facit, & in mortuo minime succedit, sic in aliis, sed ars modo aufert naturæ impedimenta, hinc *Hippocrates* dixit *natura sibi sola ad omnia sufficit, natura*

repugnante, omnia frustra fiunt. Sic etiam scalpellum Chirurgicum non agit nisi ope naturæ, nam si homo sit in animi Deliquio, tum nulla sanguinis gutta secta Vena scalpello elici potest, si ergo impedita sit natura, tum, impedimentis sublatis, natura redit. Non invidiose dico in aliorum Virorum merita, quod, qui non à Chirurgia Medicinam tractare incipit, ille male Medicinam tractet. Id in exemplo videamus, Inflammatio in oculo externo microscopio inspicere, externa medicamenta applicare & videre possum, numne resolutio vel Suppuratio fiat, tum oculus in periculo versatur, & videre possum, an morbus oculum sit destruendus, id est, an fiat Gangræna. Si ergo Medico dicam ecce externam oculi Inflammationem, si mihi tum dicere possit, quid sit, tum Inflammationis cognitionem habet, & quomodo curetur Ophthalmia, nempe Venæ Sectione seu balneis & vili potu, si vero hac ratione nil proficiatur, tum Suppuratio fit, si vero dicere possit, quomodo curetur, tum Suppurationem ejusque curam intelligit, si autem hoc in oculo cognoscat, tum rogabo, quid sit Pleuritis, sed dixit, oritur à tali causa, in tali corpore, prægressis talibus symptomatibus, tali dolore, tali Febre, & quarto die talis morbus mutatur, fiunt sputa, si tale sit sputum, tum fit tale Empyema, talis Gangræna, nunquam vero dixit esse Inflammationem arteriarum Intercoastalium, semel modo dixit, latus fideratum est. An ergo putatis ullum Medicum intelligere quid sit Pleuritis nisi sciat, quid sit Inflammatio, hinc optimum est Medicos mansisse *χειρουργοὶ ἰατροὶ*, ut *Helmontius*, & *Paracelsus* optime dixerunt, nam Chirurgi morbos Chirurgicos curare quoque non

non possunt, nisi sciant vitia Solidorum & Fluidorum; sic v. g. Chirurgus ulcus Scorbuticum curet, tum Corrodentia applicat, nunc Alumen, nunc Vitriolum, nunc detergentia, ut Myrrham, Aloën, hacque ratione pars detergens fit pura, ut antea erat, sed non correxit causam erodentem, ergo malum iterum redit, hinc etiam humorum vitium prius est corrigendum, sic enim quoque *Jacobus Carpus* per Mercurium Luem Veneream & ulcera Venerea curavit, & modo folia Brassicæ ulceribus imposuit, & sic salivatione ægros sanavit, an ille ergo non fuit major Chirurgus, quam qui tantum per externa agit, sic si luxatio ossis humeri cum Inflammatione & Febre facta sit, Medicus advocatus nil scit de luxatione, ille Venæ Sectione instituta, Antifebrilia dat, sed nil proficit, Chirurgus vero dislocatam partem restituit, hacque ratione vasis compressis restitutis, Febris tollitur, ergo patet esse optimum, Medicinam internam adhuc Chirurgiæ & Chirurgiam Medicinæ internæ esse junctam. Hoc patet ex Chirurgorum scriptis, imprimis si legatis *Hildanum cum Aurelio Severino* de Efficacia Medicinæ editio Franco-furtenfis & præ cæteris *Aurelii Severini* tractatum de mira Abscessuum natura, ex his clare vobis patebit, neminem Medicinam internam intelligere posse, nisi Chirurgiam intelligat, sic vobis antea exemplum ex *Harvæo* dedi, qui in quodam homine pedem immobilem & rigidum invenit à tumore comprimente arteriam Iliacam medicamentis irritis adhibitis. Similem quoque casum notat, ubi OEdema ad femur externe apparebat, sed, dissecto cadavere, inventum fuit ab Atheromate magnam venam Iliacam

compressam fuisse; sic etiam crus immobile fieri potest, vel quædam alia pars imprimis à nervo compresso, sic quoque tendinum vagina suppurari potest, tum hæc pars fit Paralytica à nervo compresso, hoc vero, si curabile sit, tollitur per Venæ Sectionem, frictiones & balnea, quid enim Medici Chirurgiam non callentes cogitarent de tali morbo, quid enim egissent, si non scivissent. Si Inflammatio adfit in dorso, & Panniculo Adiposo manus, idem erit effectus ac in membrana Thoracis interna, nempe video externe majorem rubedinem in manu, sed docuerunt Pleuritide subito mortuorum corpora Pleuræ membranam multo fuisse lividiorum ac rubicundiorum, in utrisque oritur talis dolor quasi aciculis plurimis pungerentur, & ut hinc magis quasi per Convulsionem pars contraheretur, sic etiam Pleuriticus in respiratione respirare metuit ob dolorem inde factum, costas immobiles tenendo, ut Pleuritici omnes fere faciunt; jam in manu fit calor & tumor, idem in Pleuriticis apertis Anatome docuit; pulsus utrisque fit durus & celer, jactatur manus; malum non bene fertur, idem Pleuriticus facit. Si morbus in manu non per resolutionem tollatur, tum fit Suppuratio, si non per aciculam discindatur, facto foramine humor exit, sic in Pleuritide cadit in cavum Thoracis, vel fit Gangræna, ut in manu sic Pleuritidis causa effectus & Phænomena sunt eadem. Nunc videamus curam externe, applicantur fomenta, utatur æger Venæ Sectione instituta diluentibus & resolventibus, hacque ratione, humoribus fluidis redditis, vasa laxentur, idem fit interne in Pleuritide. Si vero Chirurgus non videat in manu tertio die hæc
ju

juvari, tum applicabit maturantia, facientia pus
& motum in loco, ut in Pleuritide hic subsisti-
mus, nam est magnum opus ad materiam per
respirationem extrorsum educendam, & si in
pectoris cavitatem ceciderit, tum non amplius est
Pleuritis, sed Empyema, & curatur per inci-
sionem ad costas factam, hacque ratione pure
educto locus mundatur, adeoque omnia eadem
sunt, ergo causa, sedes, mutationes, effectus,
curæ semper sunt eædem. Adeoque postquam hæc
didici per historiam Chirurgicam nunquam plus
profeci, quam attendendo omnes externos mor-
bos similes esse internis; Cum vero hoc nostrum
assertum sit universaliter verum, commendo uti-
lissima illa volumina, imprimis legendum est Se-
pulchretum Anatomicum *Theophili Boneti* ho-
minis nati ad similia operosa opera, cum sint
collectiones observationum ex optimis veterum
& recentiorum, quos ipse legit, tandem per-
go ad morbos internos.

Compendium Lectionum publicarum
in Nosocomio.

Tumor in Hypochondrio Sinistro.

Vir 45. annos natus olim in castris stipendia
meruit, ubi sæpius in variis expeditionibus coge-
batur noctes atque dies sub armis manere, itinera
facere sine alimento, unde ortæ siccitates impri-

mis à Solis calore, incidit ex hisce in Asthma à quo ex arte liberatus, postea corpore satis robusto fruebatur.

Circiter initium Septembris elapsi sanus adhuc nisi quod Asthma aliquando erat molestum, incidit in Febrem Tertianam, quæ cito in Quotidianam transivit, hæcque tandem in Continuum violentam, ex quo nonnisi vitæ periculo evasit, languorem tamen retinuit, mansit Febricula levis, adhuc dolor in latere sinistro Abdominis ad finem cartilaginum costarum Spuriarum inortus tumor separatus, à quo languebat, dolorem retinebat, cum hoc tumore & levi Febricula ad Nosocomium hoc delatus est ante octo dies, quando præscripti leve medicamentum ad refocillandas vires, & aliud leniter resolvens. Ad ægros accedens semper soleo inspicere oculos, horumque gingivas; quia ibi vasa sanguinea nuda fere apparent.

In hoc itaque ægro hodie oculorum calor satis naturalis, horum acies pro sene vegeto, gingivarum calor bonus, signa tamen Scorbuti ad dentes apparent. Respiratio sedata, æquabilis, sine motu fere pectoris.

Pulsus lentus, sedatus, æquabilis, & moderatus.

Appetitus optimus, digestio proba, alvus respondet ingestis ut & latium. Vires, quæ ante octo dies projectæ erant, nunc increfcere incipiunt. Somnus optimus, Rita perspiratio. Unicum adest præternaturale, scilicet tumor in Hypochondrio sinistro, qui ex eo ortus videtur, quod in hac ætate senili accesserat Febris, unde liquidissima perdita, & crassissima retenta, depomi videntur in vasis Hypochondriacis, nam à primo

mo Febris initio conquestus est de oppressione hic loci.

Quæritur quænam morbi materies?

Prægressus est morbus acutus, in quo male forte tractatus erat pauper hic, uti fieri solet; unde tempore criseos, materies quæ maturari & expelli deberet, mansisse videtur, unde tumor, sed qualis? Non est Aneurisma, nam non pulsatur, non Varix, quia non cedit; nec Scirrhus non asper. Non inflammatorius, nulla Febris. Non suppuratorius, nam durus est. Qualis ergo? Videtur oriri ab expansis vasis materia lenta oppletis, ergo non magna malignitas. An ergo Melicerides? tumor scilicet mellis substantiæ? non; nam non satis mobilis. An Steatoma, ortum scilicet in vasis Adiposis? non; Ergo videtur esse Atheroma.

Quis locus affectus? Hoc ex Anatome petendum. Non in Peritonæo vel Omento, quia mobilis: sub his Splen, Ventriculus, Pancreas, & intestinum Colon hærent. Quum probabile ergo videtur hæere vel in Splene, vel flexura Coli, quia mobilis antrorsum, unde potius puto Colon affectum esse. Sed multum non refert, nam siue Splen seu Colon sit locus affectus, medicamenta erunt eadem, sola Prognosis diversa.

Prognosis, si in Splene, difficilis, nam accedit probabilius alius morbus, scilicet Scirrhus, unde miserrima postea vita Hydrope tandem finienda.

Sed credo quod tumor in Colo hæreat, & facile usu Medicaminum solvetur. Si jam adesset tempus Vernalis, haberemus herbas recentes, resolventissimas, unde facile absolueretur cura.

Hyems vero instat, adeoque difficilior inde Prognosis, si homo hic in re esset laeta, hac ratione instituerem Medendi Methodum.

1. Immittere curarem omni mane & vesperi Clyfma tale v. g.

℞. Mel. Mercurial. ℥ij.

Sapon. Venet. ℥j.

Aquæ simplic. ℥viij.

M. F. Clyster

postquam alvum deposuerat, ut clyfma retineat, quamdiu potuerit, eo enim spes esset resolutionis, five in Splene five in Colo.

2. Post clyfma depositum, juberem, ut iret in balneum aquæ communis mane & vesperi, ex quo egressus fricaretur Unguento Althææ composito vel nervino cum oleo admisto per horam unam vel duas, ut eo promoveretur resolutio.

3. Darem Medicamenta Saponacea, Aromatica, Antiscorbutica.

4. Juberem exercitium quotidie in rheda.

5. Diætam præscriberem ex iis unde minima excrementa, scilicet jure carnis, & hac ratione certus fere sum ægrum restitutum fore. Sed hic loci victus talis non datur, quamvis non omnino incongruus, cum sit ex Hordeaceis, & similibus, itaque talis erit victus.

1. Dabo Medicamentum Antiscorbuticum, Balsamicum.

2. Unguentum resolventissimum.

3. Emplastrum loco affecto superimponendum, ut instar fomenti sit.

℞. Em

℞. Emplastr. de Cumino
—— Meliloto ana ℥j.
M.

ad alutam extendatur:

℞. Ung. Alth. comp.
—— Martiat.
Ol. infus. Chamomel.
—— Croci ana ℥j.
M. F. linimentum.

℞. Aq. stillat. Fænicul.
—— Menthæ ana ℥viij.

Elix. Proprietat. ℥iv.

Spirit. Cochlear. stomachic. ana ℥j.

Sal. Card. Benedict. ℥j.

Syrup. Ment. ℥j.

M.

sumat cochleare unum omni bihorio
interdiu.

Aquæ hæ sunt Balsamicæ, Oleosæ,
Antiscorbuticæ, Elixir Proprietatis digestivus,
sal Tartari, sic Antiscorbuticus spiritus stomachi
à Deckero concinnatus ex Aromaticis Antiscor-
buticis constar. Mallem assumpsisse Syrupum ex
radicibus aperientibus loco Syrupi Menthæ, sed
apud pharmacopolum Nosocomii non prostat, Sa-
lem Cardui Benedicti addidi, quia maxime re-
solvit. Melius duxi externa tumori applicanda
quam clysmata.

In primo Consilio inquiritur de Idea Morbi,
2. de causa materiali efficiente, 3. parte affecta,

O 7.

4. de

4. de illis, quæ ex prædictis cognitæ à sanitate degenerant, nam non sufficit unum vel alterum signum, sed omnia, quæ detegi possunt. Et hinc eruitur morbi *Diagnos*, sive distincta cognitio. Deinde agitur de *Prognosi*, scilicet an æger quidem evadet, an morietur, an integra erit restitutio, & qualis erit mutatio sive *Crisis*. Tandem definiri debent ea, quæ agenda sunt, ut morbus in sanitatem mutetur, id est, proponendæ sunt indicationes, quæ petuntur.

1. Ex morbi natura. 2. *Causa*. 3. *Materia*.
4. *Loco affecto*.

Materia ipsa agens habetur ex victu, *Chirurgia* & *Medicamentis* stricte dictis. Estque hic primi *Consilii finis*.

In secundo *Consilio* primus *Medicus*, cui præcipue æger committitur, solet 1. recitare omnia, quæ in primo *Consilio* acta erant. 2. Ex ægro inquirere, an ex præsentibus symptomatibus aliquid mutandum in *Diagnosi*, *Prognosi* aut *methodo medendi*.

Hoc fit inquirendo in omnes functiones *Animales*, *Vitales*, *Naturales*. Dein in locum ipsum affectum, & si in hisce nil mutatum sit, persistendum in conclusione primi *Consilii*, si vero novum aliquid appareat, tum pro re nata confirmabitur vel mutabitur prædicta conclusio. Estque hic finis *Consilii secundi*.

In ægro hoc nostro functiones omnes nullo modo pejores quam antea imo meliores apparent & vegetiores, ergo nil monent mutandum in primo consilio. *Locus affectus* scilicet tumor in *Hypochondrio sinistro* est jam minor, mollior, parum dolens quamvis ruditer fatis tractetur. Sed in *Hypochondrio dextro* novus ortus est tumor dolens,

ex-

exquisite ubi situm est hepar, ad tactum vel inspirationem augetur, apparuit post adhibita Medicamenta primi Consilii: Alvus præterea manet obstinata, ita ut non nisi semel dura dejecerit.

Hic est præsens ægri status, an itaque aliquid de priore consilio mutandum? Certe idea morbi manet eadem, sed unum est *ἐπιγενόμενον* scilicet dolens tumor in latere dextro. Locus ubi hæret est sub Diaphragmate, ubi ponuntur, portio Coli, Pylorus & Hepar. Credo itaque quod tumor sit in Hepate, quoniam ab inspiratione augetur, si accessisset color flavus, tum certum haberet signum. Unde vero ortus est tumor ille? Non apparuit nisi post assumpta Medicamenta, & adhibitam frictionem lateri sinistro, hinc videtur, quod materies obstruens in Splene vel Colo liquefacta, moveatur per vasa venosa, quibus in hepar deferretur, ibi paululum sistitur, nondum satis cocta, unde in Diagnosi nihil mutatur.

An vero Epigenomenon hoc mali aliquid portendit? Credo quod non, si modo cura adhibeatur, ut materia mobilis reddita magis expediatur. Observavit enim olim *Hippocrates* quod tumor Hepatis obseffo Spleni, vel tumor Splenis obseffo Hepati superveniens, bonum sit signum. Unde Prognosis nondum fit pejor. An aliquid in indicationibus mutandum? Certe cum materia jam solvi incipiat, priora Medicamenta continuanda erunt, scilicet frictiones, Unguenta, Emplastra; sed quoniam alvus adstricta permanet, quamvis ab hujusmodi Emplastris solet utcumque moveri, & materia non satis cocta in Hepate sistitur loco prioris miscelæ dabo laxans quoddam Medicamentum unum cum decocto Hepatico aperiente, pergat in usu frictionis, Unguenti & Emplastri.

℞. Gum.

℞. Gum. Galb.

— Opopanac.

Myrrh. el. ana ℥j.

Aloës depurat. gr. x.

M. F. Pilulæ.

v. gr. sumat unam omni quadrihorio interdiu sua
perbibendo ℥iv decocti sequentis calidi.

℞. Ligni Santal. Rubr. Raf. ℥ij.

Rad. Apii.

— Bardan.

— Cichorei.

— Petroselin. ana ℥iij.

Consciff. & confract. Coq. in aqua pura spatio
 $\frac{1}{4}$ horæ Colatur. ℔ v.

Sumpsi Galbanum, Myrrham, Opopanacem
tamquam optima ad solvenda lenta, addidi A-
loën, sed pauca copia pro stimulo. Santalum
& radices sunt aperientia egregia, omnia simul fa-
ciunt ℥xiv, ita ut sint colaturæ circiter $\frac{1}{2}$ ut in hi-
sce fieri solet.

Duo imprimis symptomata adhuc manent, ma-
teries nempe hærens, licet non multo in Hy-
pochondrio sinistro, & dein dolor fixus in Hy-
pochondrio dextro, qui imprimis oriri conclu-
debatur, quod materies Hypochondrii sinistri
per vim vitæ, frictionem & medicamenta mo-
ta & propulsa, huc usque in Hepate jam sisti-
tur, verum nec videtur Inflammatoria nec Scir-
rhosa. Quæritur itaque an aliquid in Diagnosti-
mutandum sit? Certe eadem manet ac in ul-
timo Consilio, uti & morbi idea, nam omnes
sanitatis functiones redierunt. Dolor ad Hypo-
chon-

chondrium finistrum vix sentitur, tumor vix invenitur.

Prognosis. Certe omnia adhuc pulchre procedunt, sed metus est, ne materies in Hypochondrio dextro stagnet nimis diu, si enim hoc fiat, augebitur malum, & fiet insuperabile.

An itaque erit aliquid mutandum? Certe propria medicamenta optime adhuc convenirent, tamen concedi potest vinum medicatum loco decocti ad vasa roboranda, quod, itaque imprimis fiet ex herbis amaris hac ratione.

℞ Rad. Angel. . . . ℥j.

Summit Centaur. Min.

— Absynthii ana M β .

Cort. Winter. ℥ij.

Consciss. & contract. in vin. infundantur, bibat uncias duas quater de die vacuo ventriculo.

Icterus.

Mulier 40 annorum ante triennium inciderat in Febrem primo satis mitem, postea violentam valde; Ex qua evasit quidem, sed anno sequenti morbo quodam laborans huc erat delata, & ut ipsa refert à me sanata, sed tamen remanebat Diathesis ad Cacochymiam biliosam, cum qua nuper huc rediit. Oculi albi quidem apparent, sed flavedine pellucida tincti, faciei color flavus, lingua, gingivæ, labia calorem sanguineum satis referunt.

Pulsus paululum celer, non debilis, sed mulieres sanæ pulsum viris celeriores habent.

Re:

Respiratio bona. Calor temperatus. Vires nondum deficientes. Urina crocèa. Alvus obstinata quamvis alias celeriter respondere solet.

Adest Liathesis Cacochymica biliosa uti vel ex colore patet. Cacochymia dicitur degeneratio quæcunque humorum. Cacochymia ergo biliosa fit, quando bilis in intestinum Duodenum fluere nequit, sed in sanguinem regurgitat.

Diagnos. Malum videtur in humoribus imprimis hæere, sed quisnam horum peccat? Respondetur bilis sanguini reaffusa, nam credo, quod in sanitate bilis vix in sanguinem refluat, ubi vero via consueta exire non valeat, sed sanguini reaffunditur, tum flavescit cutis. Bilis vero est sapo resolventissimus, ergo si sanguini admisceatur, hunc resolvet, contra ac dicunt omnes fere Practici: sed quænam causa bilis liberum effluxum in intestina impedit? Videtur, quod materies obstruens in ductibus biliosis hæreat, unde bilis impedita per venam Cavam in sanguinem refluit, adeoque solvitur sanguis & turbatur tota Chylopoïesis ob bilis defectum.

Prognosis ex dictis patet, quod si affectus hic durat, sanguis à bile solutus Hydropem inducet. Indicatio duplex imprimis erit. 1. Sanguinem à Diathesi biliosa liberare 2. Glutinosum obstruens resolvere. Utrumque promovere unica conabor pro hac vice formula.

℞ Rad. Apii.
 — Bardan.
 — Cichorei.
 — Gramin.
 — Taraxaci ana ℥ij.

De-

Decoq. cum aq. spatio $\frac{1}{4}$ horæ ꝑ iv admisce

Oxymel: scillit: ʒij.

Tart: vitriolat: ʒj.

Bibat ʒiij fervidas omni bihorio interdiu.

Mel est Sapo naturalis adeoque resolvit, si ei addatur acetum, penetrabit magis, si vero in hac miscela infundantur squillæ, fit medicamentum resolvens celeberrimum, uti est Tartarus Vitriolatus. Hisce medicamentis assumptis, status ægri hodiernus talis est. Acies oculorum flavescens apparet, cutis tota flavet, gingivæ & labia rubescencia utcunque subpellucide flavescunt. Hæc externa. Appetitus parvus admodum, fitis naturalis major, tamen non magna, alvus à duodecim diebus ne semel soluta, ut in hoc morbo familiare est, vires languent sine Febre. Adest somnolentia potius quam somnus, morbus hic quinque annos duravit, haud multum levatus, nunc pejor est. Incidit in morbum acutum, qui languorem reliquit, uti sæpe fit, materies enim lenta post acutos relicta plerumque ad Hypochondria, unde sæpissime oriuntur morbi Chronici, Diagnofis ultima erat, quod morbus sit Cacochymia biliosa, quæ nunc confirmata videtur, hinc erunt effectus ibi dicti.

Locus affectus est totum corpus, uti docet color, sed locus primarius & mali sedes videtur Hepar, quod bilem facit, sed non excernit, uti docet alvus per duodecim dies non soluta; dein urina flava idem confirmat hinc puto lapillos Ductus Biliarios occupare & quidem ausim fere dicere hoc verum esse.

Prognofis. Si esset in re lauta multum foret spei, quod hæc omnia emendari possunt, hic vero

vero parum. Quid itaque expectandum? Ex nimis diluto sanguine, & viribus debilibus, tandem sanguis derivabitur in loca ultima, unde tumor externe, interne macilentia, id est, Hydrops.

Indicatio itaque prima erit Diathesin biliosam tollere. 2. Sanguinem solutum compingere. 3. Causam obstruentem solvere. Si dives esset, deberet nihil pro victu præter jus carniū fumere recens decoctum cum Endivia, Cichoreo, Uvis Corinthiacis, Radicibus Scorzonæræ, Apii, Petroselini, Asparagi, nec alia ulla exhiberi, quæ fæces crassas relinquunt.

Balnea quotidie sunt adhibenda cum frictione; ut materia liquefacta propellatur.

Dein omni hora diei deglutiendus est succus recens crudus Graminis, Becabungæ, Nasturtii, Taraxaci, Cichorei, ex quibus incideret in Diarrhæam, sed abiret color flavus, nec timenda est talis Diarrhæa, quamvis multum debilitet, sic enim desperatos evasisse vidi. Boves tali fere morbo in stabulis tempore Hyberno laborant, & vesiculas felleas sæpe lapillis, plenas habent, in præta vero demissi Vere, primo incidunt ilico in Diarrhæam, statimque post solutam materiem sanantur. Verum ingruit jam tempus Hybernum adeoque hac Methodo non licet uti. Hinc potius recurrendum est ad ea, quæ saponacea vi solvunt, uti sapo Venetus Mel, quæ melius cum aceto, optime simul cum Scilla operantur &c.

℞ Sapon. Venet.

Gum. Galbun. ana ℥ij.

M. F. Pilulæ.

g. iv. sumat unam omni bihorio diei superbibendo ℥ss sequentis misturæ.

℞. Oxy-

℞ Oxymel. Scillit. ℥ij
 Tart. Vitriolat. ℥j.
 Elixir. Propriet. ℥iij.
 Aquæ stillat. Menth. ℥iv
 M.

Post hæc medicamenta ægra melius se habuit.

Color tamen oculorum manet flavus, & hic notandum, nullum esse severiorem indicem status corporis, quam Tunica Adnata oculi, quæ nunquam fallit, si enim, ut hic Icterus semper flavescit, si Hydrops pallefcit. si Inflammatio interna rubet; si Gangræna livescit. Hæc sane didici ab iis, qui morbos pecorum curant.

Color totius corporis est pallidus, in ore melior, pulsus exilis, respiratio fere impedita. Aëvus, licet usa sit medicamentis moventibus; nondum solvitur. Sitis nulla, vires ut ante. At symptoma nunc imprævium supervenit, scilicet Menstruorum eruptio, quæ primo die vehemens erat, secundo mitior, & jam coerceri incipit, unde hoc? A medicamentis, uti videtur, solventibus assumptis. An boni vel mali quid promittit? Est certe bonum ut signum, sed malum ut causa. Nam indicat corpus medicamentorum viribus obsequi, quod tamen nimia sanguinis jactura debilitabitur, si hæc permaneat. An itaque cogit, ut mutantur remedia? Videtur se æque bene habere, ut antea, nam vires inde non durefcunt, & incipit natura has vias claudere, iterum ergo in iisdem permanere debet, nam præstantiora non novi.

Ægra hæc a multis annis Cacochymia cum signis viscerum laxorum, & materie inertis ob-

fesso-

fefforum, ante triennium circiter ab Ictero liberabatur. Hinc semper cogitare persto, quod morbi idea sit viscera Chylopoiëtica laxata, tumefacta, pituita obseffa, cum materie gypseæ in ductibus biliosis hærente. Nam historia prægressa & circulatio modo lenta hæc confirmare videntur, si esset in re lauta, deberet præcipue curatio in sequentem Æstatem deferri, & tum largissimus usus Cichorei, Scorzonæræ, Taraxaci Radicis Graminis &c. mense Majo usurpari. Dein mense Junio adhiberi debent Aquæ Acidulæ Ferratæ cum motu & totius corporis perfriktione & tunc credo quidem ægram restitutam iri, si viscera non nimis sint Scirrhusa. Præcipue vero hoc tempore indicationes sunt, ut conemur sanguini addere paululum vigoris, lentorem humorum viscera obsidentium dissolvere, & Cacochymiam Scorbuticam emendare. Hæc imprimis præstabuntur iis, quæ saponacea vi sanguinem reddunt mobiliorem & simul Cacochymiam corrigunt.

℞ Elix. Propr. cum Oleo Tart. præpar. ℥ij
 Spirit. Carm. Sylv. ℥ij
 Syrup. Papav. Alb. ℥j
 Oxymel. Scillit. ℥β
 Aquæ stillat. Ment. ℥x
 M.

ut capiat ℥ss̄ omni quadrihorio diei.

NB. incipit laborare Fluore Uterino, qui Corpori debili familiaris est; syrupus Papaveris Albi, ad dolores compescendos exhibetur.

Symptomata eadem manent, sed accidit Rheumatismus Uterinus, nunc sanguinolentus, nunc albus cum dolore circa locum, ubi sunt
 Tubæ

Tubæ Fallopiæ, & Vomitus Sanguinolentus, ubi definit excretio per Uterum, ut familiare est in tali casu.

Dolor ille nec est Inflammatorius, nec Suppuratorius, sed à vasis uterinis constrictis fit, ad hunc tollendum mittatur sanguis, mitigabitur quidem dolor, sed Missio Sanguinis in Chronicis est pessima; præcipue cum corpus tam debile sit neque juvabunt vesicatoria à Clarissimo Collega præscripta, unde imprimis lenientia conducerent, sed tunc princeps malum augebitur, quod fortia moventia requirit, cumque dolor non tantum urgeat, licebit moventia lenientibus miscere.

Conclusio itaque hodierna est, quod morbus idem manet, & vel ipsum hepar vel ejus emissaria, quod imprimis suspicor, obstructa sint, quod metuendum sit, ne, si morbus pergat uti hactenus sequatur Hydrops à sanguine soluto, & ex arteriis magnis in lateralia vasa succedente, unde hæc sola implebuntur, deplebuntur illæ. Denique quod prioribus indicationibus satisfiet sequentibus.

℞ Gum. Ammon.

— Galban.

— Opopanac.

Sapon. Vener. ana ℥j

M. F. Pilulæ.

sing. gr. iv. de quibus capiat r. omni bihorio diei superbibendo semper cochlear. i sequentis Misturæ.

℞ Aquæ stillat. Menth. ℥xij

— Cephalic.

— Stomach.

Syrup.

Syrup. Pap. Albi ana ℥ij.

M.

℞. Aq. Cephal. Stomach. Syr. Papav.
Albi ana ℥ij

Aq. stillat. Menthæ. ℥xij

M.

℞. Ung. Althææ Comp.

— Popul.

— Rosac.

Ol. Lini ana ℥j.

M.

Pro linimento ad partem dolentem inungendam.

Incidit hodie symptoma præter consuetudinem morbi, vocatur anxietas. Hæc plerumque vel ab Inflammatione vel Convulsione, vel viscida & inerti materia. Quæ quando pulmones occupat, uti hic efficiunt respirationem impeditam, suffocationem, tussim, raucedinem summam, & anxietatem, si causa sit Inflammatoria, illico mitti deberet Sanguis, sed nulla hic adsunt signa Inflammationis aut Diathesis Inflammatoria, nam nulla est Febris. An ergo est Convulsiva ut in Passione Hysterica? Certe usa est remediis, quæ Convulsionem illico compescerent, gummi enim, quæ assumpsit ultimo, Paroxysmum Hystericum cito sifterent. Ergo mihi videtur, quod materies viscida à visceribus Abdominis delata in pulmones, liberum jam sanguinis iter per eas impedit sine Inflammatione. Malum hoc adjuvatur eo, quod à duodecim diebus non deponit alvum, quamvis assumpta remedia eo determinent, adeoque intestinorum materia sæcalis suffocationem augere videtur.

Prognosis hujus symptomatis prædicit, quod, si non

nōn subito levetur, cito erit lethale, nam vires non sunt magnæ, unde summus suffocationis metus, si non prompte resolvi possit materies. Resolutio vero tentari non potest Venæ Sectione ob debilitatem, unde ad diluentia & resolventia fugiendum est.

Concludimus ergo, quod symptomatis idea sit anxietas à respiratione impedita, ob materiem lentam pulmones occupantem & fæcalem intestina crassa distendentem sine Inflammatione, summa vero cum debilitate, uti docent genæ, & labia rubra & lacrymæ involuntariæ ob impeditam Jugularium evacuationem. Hinc maxime convenire videtur Decoctum Emolliens, Resolvens, Clyfma & Emplaftra à pectore ad umbilicum.

℞. Rad. quinq. aperient. ana ℥ij.
Coquantur spatio $\frac{1}{2}$ horæ, ad finem coctionis ponantur.

Glycirrhizæ ℥iβ.
Flor. Alth.
— Rhæad. ana ℥β.
Sem. contuf. Pap. Alb. ℥j.

Cum aqua communi decoct. & depur. ℥iv. admisce Syr. Diacodii ℥j hauriat omni $\frac{1}{2}$ horæ ℥j donec nec levetur anxietas.

℞. Mell. Mercurial.
Syr. Althææ Fernel. ana ℥j.
Sal Gem. ℥vj.
Aquæ communis. ℥vj.
Misce pro Clysmate injiciendo.

℞. Emplastr. de Melilot.
— de Labdano ana ℥j.

M.
extendatur pro Emplastro stomachico.

Tom. II.

P

Ultima

Ultima vice concludatur symptoma urgens esse anxietatem, corpus debile & languidum fere suffocantem; Quæ anxietas in Acutis contingens citam Sanguinis Missionem, si vires ferre possint, requirit. Quærebatur vero, an in hac ægra tunc Vena secanda fuit. Certe quamvis venæ, labia & lacrymæ angustias summas indicabant, non tamen audebamus venam secare, nam hic sæpe turpiter falluntur Medici, quoniam ægri uno momento levantur summopere, postea, prostratis viribus, vel languent vel moriuntur. Hinc Collegis meis sæpe in hac re soleo utcunque resistere.

Si fuisset anxietas à Spasmo, tum Carminantia egregii fuissent usus. Sed hoc non deprehendebamus; unde concludatur malum oriri à materie inertis pulmonem infarciante & alvo adstricta, & levatum iri Clysmate & decocto molli aperiente uti re vera accidit, nam post viginti quatuor horas reversus deprehendi, quod circa horam tertiam post meridiem levata fuerat, unde suasi continuationem eorundem, & morbus jam in pristino videtur statu. Conclusio itaque hodierna erit, quod Diagnosim & Prognosim morbi principis eadem manent, sed metus ne illud periculosum symptoma redeat, & hoc anni tempore non possumus multum resolvere, adeoque continuabimus usum decocti prioris, ut præcaveatur anxietas, ut resolvatur vel ad resolutionem disponatur materies; Clysmata quoque accipiat, unum addemus scilicet Cardiacum quoddam ad languorem, qui nunc occupat.

℞. Ol. stillat. fæniculi

— Menthae

— Caryoph. ana. gtt. iv.

cum

cum sacch. ʒij F. S. A. Eleosaccharum in mortario vitreo diu terendo, cui admisce.

Pulv. Cort. Magell. ʒj.

— Zingib. ʒij.

M.

Sumat de hoc pulvere ʒi quater quotidie ex Cochlear. vini Albi Gallici.

Tales pulveres mirifice in languore profunt, & meliores sunt potibus, quia diutius in Ventriculo manent. Reiteretur decoctum ultimum in eundem usum. Applicetur idem Clyfma cras.

Hodie omnia fere eadem manent ac prius pulsus semper debilis. Solum, quod modo urget, est dolor ille antiquus ad os Ilium dextrum, ubi intestinum Cæcum, Ovarium, & Tuba Fallopiana hærent, qui mansit semper ab illo tempore cum fluxu vel sanguineo lento, vel albo sive virulento. An itaque in languente hac muliere est Diathesis, ad uterum naturæ Scirrhosæ, vel Atheromatis? Quando fluxus illi coercentur, ut alii Medici conati sunt, augetur dolor. Si maneant, prosternuntur vires. Hinc suspicor præter aliorum viscerum labem Diathesin hæere vel ad Ovarium vel Tubam Fallopianam ad Ulcus vel Scirrhum. Indicationes fere eadem ac in ultimo consilio, si enim tempestate hac frigida moveamus debile hoc corpus, multum fane noceret medicamentum. Ergo potius continuabimus Emollientia illa, quibus nuper à lethali anxietate liberata fuit, ad languorem vero vix melius exhiberi potest quam pulvisculi illi Aromatici, im-

primis si addatur mixtura aliqua, quæ non tam emollit ac decoctum, sed frigus temperat & dolorem sedat utcunque

℞. Aquæ Stillit. Fæn. ℥xij.

Spirit. Carmin. Sylv. ℥ij.

— Antiscorbut. ℥j.

Syrup. Papav. Albi ℥j.

M.

ut sumat cochleare unum omni bihorio interdiu.

Reiterentur pulveres ultimo præscripti in eodem usus.

Pergat in usu Decocti.

Ægra hodie magis flavescit, quod morbi radicem non sublatam, vires vero constantiores notat. Symptomata vero pessima anxietatis nuperrima jam disparent, puto vero nondum alia quam priora præscribenda præcipue Balsamica, unde decoctum ultimum heri reiterari jubebam.

Symptomata in dies in melius tendunt, sed flavedo potius augetur, de qua uti priore consilio sentiendum. Pedes paululum tument: sed frigus Hybernium vetat multum adhuc movere. Incipit se manifestare Scorbutus ad gingivas, & linguas inferior est cum parvis ulcusculis, qui morbus modo frequentissimus est cum ingenti Ptyalismo. Huic symptomati vix melius novi medicamentum, quam Spiritus Salis, imprimis si melle rofaceo temperetur, & aqua aliqua diluatur. Optandum foret, ut hisce uterentur in Classibus, ubi hic morbus ei vitæ generi adeo frequens est, lo-

co

co Spiritus vini vel Spiritus Theriacalis iterentur decoctum & pilulæ in eisdem usus. Porro

℞. Aquæ stillat. Rosar.

— — Sambuci ana ℥ij.

Spiritus Salis ℥ij.

Mell. Rosac. ℥ij.

Sal. Ammoniac. ℥i.

M.

pro lavando ore quater de die.

In hac ægra bilis fluxus in intestina videtur impediri, unde illa per venam Cavam in sanguinem refluit, & ibi perstat, quod in intestinis perstare debuisset, resolutionem sua vi saponacea. Quid itaque in hoc casu prævidendum erit.

1. Digestio Chyli turbata cruditatem sanguinis inferret, 2. sanguis dissolutus ex vasis maximis in minima extra fere vim cordis secedet, unde totum corpus turgidum fit, ut in hac muliere, unde metus est supervenientis Hydropis.

Præcipuum itaque quod agendum est, ut resolvatur Obstructio & compingatur sanguis, quod tamdiu saponaceis moventibus conati sumus facere, donec anxietas periculosa curam singularem requireret, nunc vero audebimus resolventia, aperientia adhibere, quæ optime ex succis fiunt, hi tamen nondum comparari possunt. Itaque decoctum sequens vicem supplebit.

℞.

Rad.

℞. Rad. Apii.
 — Cichor. } ana ℥ij.
 — Petrof. }
 — Eryng. }

Coq. in S. Q. aquæ colat. adde Sal Polychrest. ℥ij. in decoctum ℥xij. contunde & emulge Rhabarb. ℥ijβ. Hujus capiat $\frac{1}{4}$ mane alternis diebus.

Nihil momenti occurrit nisi Hæmorrhagia Uterina aucta à viribus auctis. Concludebamus ultima vice, quod tempestas jam mollior permittat usum medicamentorum materiem plus moventium, jam vero ab eo tempore fideliter accepit præscripta & Fluxus Uterinus Sanguinolentus inde auctus est. Quæritur undenam veniat ille sanguis? an à renibus? cum dolor latus dextrum occupet-juxta situm renis? respondetur, si sanguis à renibus proflueret, appareret tantum, quando Urinam redderet: ægra vero sanguinem hunc omni momento excernit, ergo non fluit à rene per vesicam, sed ab Utero per Vaginam: an itaque circa agenda aliquid mutandum? credo symptoma hoc non tanti esse momenti, ut contraindicet aliquid, unde nolim quidpiam mutare hodie; capiat itaque decoctum ultimum, conqueritur ægra hæc de dolore lumbi dextri exacerbato, & Fluxu Uterino Sanguinolento cum purulenta materie excreta. Cætera prius. Incipit aër nunc mutari in mitiorem, & anni tempestas promittere brevi herbas, quarum succi salubres, spem dabunt deobstruendi impacta, & detergendi ulcus, quod jam videtur formari ad dextrum uteri latus,

tus, hisce vero herbis jam destituimur, unde sufficit modo decoctum detergens, ut inde etiam disponatur corpus, ut prudenter solvatur materies ope succorum post ferias, addamus mixturam aliquam resolventem, & Anodynam ad sedandos dolores.

℞. Tartar. Vitriolat. ℥j. β.
Spir. Antiscorb. ℥ij.

Laudan. puri. gr. v.

Aq. Stillat. Menth. ℥xv.

M.

sumat ℥β. omni quadrihorio diei, si non dormiat.

℞. Lignum trium Santall. ana ℥j.

Rad. Cichor.

— Taraxaci. ana ℥iv.

Cum ▽ decoct. spatio $\frac{1}{2}$ hor. tum ℥vj. decoct. admisce Rob. Sambuci ℥iv. bibat omni trihorio ℥ij. calidas.

Hujus ægræ historia satis fuse jam habetur, nil novi supervenit, itaque pergemus uti ante Ferias dicebatur, & innixus imprimis experimento boum, succos illos solventes, addito stimulo movente, dabo.

℞. Rad. recent. Cichor. ℥vj.

Tarax. cent. cum toto ℥viii.

Minutim scissa & contusa ebulliant cum S. Q. aquæ spatio $\frac{1}{4}$ hor. Exprimantur fortissime per

pannum, tumque hujus decocti ℥v. adde sal. Polychrest. ʒβ. Syr. Cichor. cum Rheo ℥iv. sumat mane hora 7. 8. 9. 10. 11. hujus decocti ℥ij. cum pil. duabus sequentis præscriptionis.

℞. Gum. Sagap. } ana ℥ij.
 Sap. Vener. }
 M.

℞. pil. sing. gr. v. Ex herbis his sic contusis & pressis omnia fere exeunt. Sagapenum omnia gummi acrimonia superat, unde melius movet.

Agra post usum ultimi præscripti remedii Hæmorrhagiam Uterinam passa est, non stillatitiam, ut naturaliter sit, sed quasi pleno rivo erumpentem, an itaque habenda est pro evacuatione critica naturali, an debilitante? An eorundem usus permittendus, an vitandus? Corpus Cacochymia Biliosa Chronica laborat à materie infarcta in visceribus Abdominalibus, huic accedit ulcerosum vel scirrhosum quid ad Ovarium forte vel uteri fundum dextrum hærens, indicatio erat vasa laxare, vires augere, materiem resolvere, ut hoc expediatur. Hinc cum tempus pro tali evacuatione fere intat Verum, medicamenta moventia imprimis pilulæ ex gummi exhibitæ sunt: hæc omnia inquam concurrentia evacuationem illam accelerant & augent.

Passa est similem sæpius, attamen vires inde non vacillant, ergo non pro debilitante multum habenda est. Hinc videtur, quod eadem medicamenta continuari possint, si addetur mixtura

tura aliqua, quæ fluxum & dolorem compe-
scat.

Concludimus ergo hodie, quod symptoma hoc bonum sit, ut signum, nam indicat priora medicamenta rite successisse, sed malum ut causa. Si enim non cito compescitur, paululum debilitabit nimis corpus; Itaque reiterentur ultima præscripta in eisdem usus.

℞. Aq. Still. Cinnam. ℥iβ.

— Menthæ ℥iv.

Spirit. Vitæ Math. ℥ij.

Syrup. Papav. Alb. ℥j.

Laudan. Puri gr. iij.

M.

Capiat ℥s. omni trihorio diei.

Propositum fuit in hac ægra, medicamentis res-
solventibus materiem in Hypochondriis hærentem
expedire, si ferre possit & sperabamus hoc obti-
nere, si vires non deficerent. Ex horum usu ex-
cretio per alvum, & sanguinis per uterum aucta
est, quæ ultima copiosa manet, non destillando,
ut naturaliter fit, sed quasi uno rivo fluendo, dol-
lor ad Hypochondrium manet, Alvi Fluxum ex-
spectabamus imo sperabamus summopore; unum
quæritur, an cum prudentia remedium aliquod
contra Fluxum Sanguinis adhiberi possit? nam non
venit à Plethora, videtur pendere à vasis varicosis
ob tumorem forte Scirrhosum vel Cancrosam,
unde meliora non sunt speranda, si sisteretur. An
itaque à remediis moventibus & resolventibus de-
sistendum, non, nam color devenit melior, sed
tamen abstinemus parum ab acerrimis istis gumi-

mi & continuabimus usus decocti, cum mixtura Aromatica, Anodyna. Fateor quidem, quod reliqua sine gummi minus præstabunt, sed tamen aliquid. Iterentur itaque Decoctum & Mistura ultimo præscripta in eisdem usus.

Omnia tam bene procedunt, ut suadeant potius continuatum usum remediorum quam mutationem. Nam à tam copioso usu succorum viridium, nec superatur appetitus, nec magna nimis urget Diarrhæa, cumque ultima vice omittebantur acres pilulæ, Fluxus Uteri compescitur. Color Tunicæ Adnatæ antea flavus nunc nitidus apparet, si in re esset lauta, credo quod integrè restitui fere possit ab antiquo Ictero, imprimis ope Balneorum post succorum usum. Conqueritur jam de dolore ad Ileum dextrum aucto, postquam sistebatur Sanguinis Fluxus. Tentavi ope solventium & deobstruentium expedire Abdominalia viscera, & per corroborantia nimium fluxum impedire, jam vix video, quid ulterius fieri potest præter palliationem, & si sic poterit pergere, credo quod multum levabitur. Addemus nunc Anodynum quoddam ad dolorem mitigandum; hilaris enim animus curam multum promovebit. Pergat in usu decocti.

℞. Massæ pil. de Cynoglossa ℥β.

F. pil. xv. quarum sumat unam mane hora septima, alteram vesperi eadem hora.

● Morbus hic uti novistis est Chronicus duplicatus scilicet Cacochymia biliosa, & Diathesis ægrota circa Ovarium dextrum, si uteretur remediis prædictis, nec alium haberet morbum præter illam

illam Cacochymiam, credo sane quod feliciter sanaretur, sed Fluxus ille Uterinus eo magis augetur, quo plus liquefacta est obstruens materies, unde subducitur bonus sanguis & nova inducitur Cacochymia. Hoc sane multum obest, nam inde cogebamur omittere stimulantibus illas pilulas, aliter adeo necessarias, unde sistitur quidem Fluxus Sanguineus, sed manet albus, mihi videtur, quod deberet pergere in usu eorundem succorum, qui valde detergant, & simul Opiatorum, ad nimium Fluxum cohibendum, sed tunc dicetis, pars uteri affecta plus putrescit, certe succi illi putredini resistunt multum.

Iterentur itaque pilulae ultimae ad duplum, & pergat in usu decocti.

Ex tota historia habetis speciem curae Splanchnicæ vobis forte olim non inutilem futuram.

Tumor OEdematofus in latere dextro,

Unde

Hydrops Anasarca.

Rusticus 28. annorum semper optime se habens, nullum morbum unquam passus, ad laborem aptus, temperiei, ut videtur, sanguine divitis, ante quatuor septimanas cum farcinam ferret, perterrefactus, lapsu inopinato antiquae domus, subito contremuit, & dolore lateris circa lumbos

P 6

dex-

dextros corripiebatur, domum reversus dolorem cum tumore descendantem per femur & crus dextrum sentiebat, ita ut intra quatuor dies tumor infimum Abdomen, Penem, Scrotum, Femur & Crus dextrum occupaverit, cæterum exinde in diæta non peccavit multum bibendo, nec magnum primo apparuit malum. Habitus corporis sic se habet: Oculi, labia, gingivæ, lingua pallida docent debilitatem adesse, lingua præterea apparet sicca, cutis nil exhibet præter pallorem non magnum, functiones vitales cognoscuntur imprimis respiratione, quæ hic libera apparet, quando enim inspirat fortiter, nullum sentit malum, unde nulla in pulmone adest labe, deinde pulsus, qui hic exilis est, debilis.

Quoad functiones naturales, appetitus non est magnus, nec sitis, alvus, quæ ante duos dies ingestis respondebat, nunc sistitur.

Ex hac historia videtur homo laborare confusione humorum à perturbatione animi orta. Qui enim subito terrorem concipiunt, frigescent, horrent, & sæpe languent, sed princeps hic morbus est tumor Topicus præternaturalis ingens sine Febre, in loco supra carnem infra cutim posito ab infimo Abdomine ad calcem extensus, ergo verum Anasarca Hydrops sive humor OEdematosus: Hic vero solet fieri cum frigore & pallore, cum hic adsit rubedo: indicium est materiem adhuc satis mobilem, & tumorem esse OEdema Erysipelatodes. Scrotum quadruplo majus est naturali, & nuper majus fuit: est itaque Anasarca Scroti, non Hydrocele; quæ testes occupat. Diagnositis itaque morbi videtur, quod homo laboret tumore partium descriptarum à materie aquosa, levissime inflammatoria, partes inter cutem

tem & musculos scilicet membranam Adiposam occupante, quæ ex humorum perturbatione secederat in loca aliena.

Prognosis. Credo quidem, quod sanari possit; cum multum adsit signum visceris læsi vel humoris adeo corrupti, ut restitui non possit. An vero sanabitur facile? credo saltem non cito, quoniam debuit fuisse causa, quæ tantam producere valuit mutationem in corpore sano.

Quod curam spectat, videtur, quod victus debeat esse levis, ficcus, ex pane biscocto, carne assata, & piscibus. Adeo ut, si in re lauta esset; talis victus intra mensem unum vel alterum mira præstaret; debent condimenta ex acribus Antiscorbuticis fieri, ut Raphano, Sinapi, Alliis, Cæpis; motus quantum hunc exercere possit, multum conduceret.

Primaria hic itaque indicatio videtur, ut aqua extra vasa fere hærens interim in circulum reducatur vel expellatur. Unde cura absolvitur vel resorbendo materiem vel cutis apertione excernendo.

Posterius præstabant antiqui inurendo crustas hinc inde. Prius vero fit per magnas evacuationes ut diuresin, sudorem vel purgationem validam, vel per medicamenta acria, calefacientia & inde exsiccantia dicta, quæ imprimis agunt humorum circulum augendo, quo turbantur viscera, & debilitatur magis corpus jam nimis debile. Ergo proposito nostro optime convenire videntur pilule acres utcunque, quæ in primis viis manent, & vinum medicatum: si urgeret maxime tumor, apponerem Vesicatoria, ut fiant bullulæ, vel fonticulos inurerem, sed nihil tantum urget; Frictiones magnas non suadeo, ne rumpatur Epidermis.

a motu non vero expresso liquido. Ergo conclusio hodierna erit, quod perturbatio maxima animi secedere fecerit à sanguinis massa humorem aquosum inertem ad loca definita accumulatum sine Cachochymia, cui malo sequentia conducere videntur.

℞. Gumm. Amm. Myrrh. El.

As. fætid. ana ℥j.

Borac.

Balsam. Copaiv. ana ℥ss.

sing. gr. v. ut capiat omni trihorio M. F. S. A. pillulæ omni trihorio diei superbibendo ℥j sequentis vini Medicati.

℞. Rad. Angel.

— Helenii.

— Imperat.

— Zedoar.

— Zingib.

— Cort. Winter.

— Sambuci.

— Fol. Absynth.

— Centauri minor.

— Rutæ.

Sabinæ. ana ℥j.

} ana ℥j.

} ana ℥ss.

Consciss. & con fract. F. cum vino Albo Gallico pint. v. S. A. Vinum Medicatum.

Pillulæ nullo modo diathesin Inflammatoriam inducunt, & bonæ sunt in perturbatione spirituum. Propositum nempe est, ut Ventriculus tali materie soluta, officio bilis fungente perpetuo madescat, uri & intestina, sed non faci-

le

le in sanguinem transeunt, inde additum est vinum medicatum, abstineat à potu quantum potest.

In secundo Consilio Medicus ægrum examinare debet, ut ex responsis videat, an *Diagnos*, *Prognosis*. Indicata cum prioribus conferta mutant aliquid, an vero confirmant; æger usus est fideliter præscriptis, & inde se melius utcunque habet, sed oculi adhuc pallent, lingua paululum scabra, color sine Febre moderatus, respiratio expedita, ut in *Hydropicis* sæpe fit, appetitus bonus & moderatus, pulsus satis moderatus, sed paulo debilis, tumor *Abdominis* plus quam nuperrime cum duritie *Ileum dextrum* occupans, quasi materies mollis locum occuparet, penis & scrotum æque tumida ac ante, femur & crus paululum detumescere, urina potum excedit. An itaque mutatur *Diagnos*? certe nil novi apparet, nisi tumor ille *Abdominis*, qui cum non valde durus sit; videtur fieri ab eadem causa ac reliqua scilicet *Leucophlegmatici*. *Prognosis* eadem manet, an itaque curari potest morbus *methodo incepta*? Respondetur omnis *Hydrops* vel *evacuatione* vel *dissipatione* tollitur? *Evacuatio* est vel interna per purgantia, sudorifera, vomitoria &c. vel externa & topica, quæ ut plurimum fit urgente necessitate: unde videtur *dissipatio tutissima*, quia corpus roborat, cum *evacuationes* debilitant, sed quoniam natura indicat vias *urinæ* prioribus addemus, quæ ad *renes* determinant.

Conclusio itaque hodierna erit, quod confirmatur *Diagnos* & *Prognosis*, *Indicationes* vero novæ accedunt, ut adjuvetur natura in expellenda materie per *renes*, & tumor ille ope frictionis cum

Un-

Unguento aromatico & Emplastro tali, quæ partes subtilissimas inspient, discutiatur.

℞. Ol. still. Caryophill. gutt. iij.

— Juniper. gutt. x.

F. cum Sacchar. albiss. ℥ij. Eleosaccharum,

cui sensim admisce spirit. still. Junip. ℥iij.

Sp. Nitr. dulcis ℥iv.

Sal. Polychrest. ℥j.

Rob. Sambuci ℥ij.

Aq. still. Fœnic. ℥xij.

Ut sumat cochleare unum omni trihorio interdiu.

℞. Ung. Mart.

— Nervin. ana ℥iβ.

Olei puriss. Tereb. ℥β.

M.

Pro linimento.

℞. Emplastri de Cum.

— Melilot. ana ℥iβ.

M.

Extensum supra linteum exhibe pro Emplastro abdominis.

Pergat in usu pilularum & vini medicati.

Re omni examinata sic se habet æger. Appetitus major, digestio facilis sine tumore ventriculi, quod plurimum ad Prognosin in hiis morbis facit, nam inde sæpe anguntur, sitis incipit fieri
ma-

major, hæc in Hydropicis sæpissime à victu sicco & medicamentis calidis, raro ab ipso morbo oritur, accedit, quod homo hic antea pro victu utebatur lacte ebutyrato &c. quod Hydropicis nocet, & hæc subito mutantur pro generosis aromaticis. Lingua non adeo scabra, respiratio adeo expedita est ac hominis fani, quod hic optimum est, nam tussis & respiratio impedita indicant sales multum exaltari. Pulsus debilis, lentus, valde temperatus, alvus non obstricta. Urina redditur ad duplum potus, qui paucus est, ergo urinæ excessus est aquosa lymphæ partes antea occupante, nullus adest. Abdominis tumor; sensit levamen ab Emplastro, cujus partes subtiles se intra vasa venosa insinuando totam corporis temperiem emendant, & perspirationem ab interioribus ad exteriora promovent. Femoris tumor non major est, & paulo calidior, notare hic debetis, quod si femur hoc à stagnante lymphæ hoc momento liberum esset, erit tam macilentum ac brachium, ergo excessus hic vastus tantum fit à Panniculo Adiposo infarcto, unde dicitur Hydrops Anasarca vel Hydrops Intercutem. Calor hic præsens, ut in omni Hydrope bonus est, præsertim cum hæc diebus membra fere sponte frigescent. Scrotum æque fere magna ut ante. N. B. est hujus hic duplex morbus scilicet Hydrops Tunicæ Vaginalis, qui Hydrocele proprie dicitur, & tum intra tumorem sentitur corpus durum scilicet testis, sed est & alius scilicet Hydrops Membranæ Cellulosæ Scroti, quæ nunquam in Eunuchis pinguedinosa est, hæc facile à lymphæ distenditur, uti hic videtis, & ab Hydrocele multum differat, cum sit extra Tunicam Vaginalem, præputium contra-

trahitur retrorsum, quia nempe Cellulosa ejus membrana valde dilatabilis infarcitur. Simile quid aliquando in Lue Venerea, quando erosa est membrana præputii, quæ tunc tota tumet, adeo ut inde viderim penem brachio crassiores. Nulla hic adsunt signa læsi visceris. Hæc vero sunt Febris Hæctica, quæ omnis communis est, si pulmo affectus sit tussis vel respiratio impedita, si hepar Icterus, si splen calor lividus totius corporis, si Pancreas, dolor Cancrofus circa ea loca, sed nulla talia hic sunt,

Concludendum itaque hac vice, quod Diagnofis, Prognofis & indicationes eadem maneat, nam omnia ex voto succedunt. Dicit Hippocrates, quod si exquisita præscripta sint medicamenta & effectus inde ex voto non succedant, in iisdem tamen persistendum esse, multo certe magis, si omnia uti hic in meliora mutantur.

Iterentur itaque pilulæ, vinum medicatum, mixtura Diuretica, linimentum & Emplastrum in eodem usus.

Conqueritur æger hodie de languore & appetitu prostrato & Diarrhæa.

Reliqua sunt ut prius. In hisce morbis quando materies stagnans in venis reforbetur, solet viscera obruere & debilitare.

Prognofis. Acre frigus retardat vim medicamentorum, nam jam adsunt omnia signa frigida temperiei, hinc quamdiu durat glacies, non ita cito curabitur.

Indicatio eadem mane scilicet movere materiem & per vias urinæ educere, aut etiam per alvum monstrante natura ope Hydragogi, sed ultimum hoc vetat frigus, nam deberet sæpe denudare corpus magno cum incommodo.

Con-

Conclusio itaque, erit ut priora continuentur, sed loco mixturæ præponatur alia appetitum magis excitans, & primas vias confortans.

℞. Aq. Still. Cortic. Aurant.	} ana ℥iij.
— — — Melissæ.	
— — — Cinnamomi	
Aquæ Vitæ Matthiol.	℥ij.
Spirit. Stomach.	℥iβ.
— — — Salis.	℥j.
Syr. rad. ʒ. aperient.	℥iβ.

M.

Sumat cochleare unum omni hora vel bihoriō in languore.

Pergat in usu Pilularum, Vini medicati, Lini-menti & Emplastri.

Diarrhæa biduum ante ultimum consilium superveniens adhuc manet sine Tenesmo, prius ad quinque vices spatio *Νυχθημέρι* urgebatur, nunc paululum minuitur.

Remediis ultimo præscriptis ad confortanda, & roboranda viscera, dissipandam aquam, & roborandum corpus non usus est, unde natura ab illo tempore vacillat.

Appetitus penitus prostratus est à repercussa aqua ad viscera Abdominalia, accedit quod parum hic instructi sint gratis medicamentis, sine Febre, sensus constant, somnus copiosus est refo-cillans, durities tumoris, femoris major, Scro-tum minus, Abdomen flaccidum, lingua adhuc scabra. Videtur homo hic inquietus devenisse me-tu ne moriatur, hinc renuit omnia medicamenta,
quam-

quamvis confiteatur, quod inde se multo melius habuit, nunc vero suspicatur omnia, cogitat de transmigratione. *Diagnofis.* Morbus idem manet, sed peior, oriebatur enim ab animi perturbatione, nunc iterum suæ causæ committitur, nec medicamentis juvatur, unde debilitantur magis sanguis & viscera, & magis obruitur corpus humore aquoso. *Prognofis.* Nulla adhuc apparent signa visceris læsi, nullâ enim adest *Fēbris Hectica*, nullus color flavus à corrupto hepate, nullus color lividus vel plumbeus splenem obsessum indicans, aut difficilis respiratio à læso pulmone nulla? Ergo non videtur subita secutura mutatio, sed tempestas frigida, viscera debilia, sanguis iners, *Prognofin* pejorem reddunt.

Accedit, quod metu mortis & cadaveris sectione inquietus fit, augetur prima morbi causa, dein medicamenta refocillantia renuit, adeoque si sic pergat, sensim deficient, imprimis si durante frigore hinc discedat, & medicamentis distituatur, manebit enim macilentia, obruentur magis magisque viscera, donec intra se quasi sepultus ob lympham serosam à rubro sanguine secedentem, & interim ad finem morbi excitantem deficient: nam

*Crescit indulgens sibi dirus Hydrops.
Nec sitim pellit, nisi causa morbi
Fugerit Venis & aquosus albo.
Corpore languor.*

Si vero redeat tepor acris, animus tranquillus, & bono utatur victu & medicamentis melius se habebit, imo promittere fere possum, quod integre restituetur. *Indicationes* eædem manent, sed occasio applicandis remediis deest, nam omnia

re-

renuit ob nauseam uti ait, cum tamen medicamentum gratus excogitare nequeo, quam est mistura ultima, incassum alia præscriberentur, commendandus est illi simplicis vini usus loco medicamentorum.

N. B. Infelix ille homo bihorio post decessit ex Nosocomio, domum suam subiit ad paupertatem pristinam rediit, ubi manente frigore in dies plus languebat, morbi eventus deficit.

*****—*****

Rheumatismus.

Puella conqueritur de doloribus vagis nunc artus, nunc dorsum & scapulas occupantibus imprimis Carpos.

Est hæc Nosocomii ancilla, quæ noctu sæpe cogitur è lecto surgere ad opem ægris ferendam. Interdiu vero nunc supra vaporem carbonis igniti, sed & nunc acri frigori exponitur; vicissitudines hæc caloris & frigoris efficiunt, ut hæreat lentus humor circa vaginas tendinum imprimis, sed non Inflammatorius, nulla enim adest Febris, hinc nec Venæ sectione tollendus, lentor enim hic ab inertis & mucoso sanguine & strictis vasibus oritur, & hisce temporibus est morbus frequentissimus, qui felicissime semper curatur, decocto penetrante & simul laxante blando, sic enim expeditur materies & relaxantur vasa.

℞. Lig. 3. Santall. ana ℥j.

Stipit. Dulcamar. ℥ij. Coque cum qua simplici vase clauso, per horam ad finem adde

Ligni. Sassafr. ℥iv.

— Glycirrh. ℥jss.

Ebul-

Ebulliant iterum. Decoct. ꝥ vj. exhibe.
 Bibat ℥ij. calidas omni bihorio interdiu.
 Glycirrhizæ cortex abraditur semper.

Mulier Phtthisica facta ex Utero exulcerato.

Honesta Materfamilias annos 65. nata, liberos duodecim peperit & aliquoties abortivit, per multos annos vegeta fatis, nec gravi unquam morbo correpta, sibi suæque familiæ victum honesta industria quæsit. Juxta tempus mulieribus consuetum scilicet intra quadragesimum & quinquagesimum annum à Catameniis erat libera. Ante novem menses cum pondus magnum elevare conaretur uno impetu, uteri prolapsum violentem passa est, extra pudenda delapsi, non vaginæ inversionem ut quandoque accidit. Perterrita, & rei ignara remedium penitus contrarium adhibuit, nam ut pendulum uterum à sordibus coagulati sanguinis abstergeret frigida partes lavit, unde dolor multum exacerbatus fuit, dein vulgato inter mulierculas consilio uterus panno violaceo colore tincto prehensus in situm naturalem reponebatur. Successit Hæmorrhagia fatis notabilis, remissionibus interpolata; non rite sanata, hinc incipiebat stillicidum ingens feri mucosi, ut fieri solet post novam Hæmorrhagiam recrudescens. Accessit tandem Febris continua, quotidie exacerbata; ab eo tempore huc usque fere permanens; quibus cum inopia &

& defectu boni medicamenti concurrentibus, totum fere corpus Marasmo contabuit.

Appetitus fere deletus, sitis ingens, alvus satis respondet, urina sponte effluit, nec retineri potest, Febris fere manet perpetua. Facies Hectica Hippocratica cum rubore splendente genarum. Pulmones oppressi materia subpurulenta, ut heri quando aderam, videbatur brevi sane defectura, unde tunc temporis conatus sum sequentem prescribere emulsionem.

℞. Amygd. dulc. No. xx cum aq. hordeat.
fiat emulsio cujus ℥xvi adde
Syrup. Altheæ. Fernel. ℥iss.
Aquæ stillat. Cinnam. ℥j.

Videtur morbus nec à temperie nec malo aliquo progressu perperam tractato oriri, sed per causam externam accidisse, ut multis contingit, quæ sæpe pepererunt, hisce enim ligamenta uteri laxata, non tam firmiter vi illata resistunt, quando nempe aer copia magna in pulmonibus retentus, rarefactus, Diaphragma & viscera Abdominalia deorsum contra uterum urget, facile exprimitur, si vero perita manu repositus fuisset, nil inde secutum fuisset mali, corpus enim adhuc quoad fabricam forte apparet, debile vero quoad vires.

Repositio Uteri fit partem ilico fovendo ope decocti laxantis cum pauco salis admisto. Dein mulier resupina ponitur cruribus diductis, lumbis elevatis, scapulis depressis, in expiratione leviter introtruditur. Uteri situ rite observato. Postea crura adducta retinentur ope ligaturæ, ut si agra quatuordecim dies quiescat in lecto, nunquam assurgat, victu suo facile digestibili

uta

uratur & parum bibat, feliciter plerumque sanatur.

Post diuturnum vero Rheumatismum Uterinum vix sanatur hic morbus nisi gerendo discum intra vaginam horizontaliter positum, qui uterum sustineat, prolapsum vero, pro prima vice à causa externa methodo dicta sæpe curatum vidi.

Ægra hæc uterum extra situm per sex septimanas gessit, hinc vasa laxata, circulatio perversa & stagnatio inducta in vasa, quæ tandem rupta Hæmorrhagiam produxere violentam succedente quasi lotura carnis, dein sero mucoso. Interim visceribus debilibus & inopia boni consilii cruditates ortæ sunt, unde totum corpus exhaustum. Febris non videtur Epidemica, quia hæc hoc tempore ex Intermittentium natura est. Est ergo symptomatica ab Inflammatione & Suppuratione harum partium orta, Hæctica tandem facta à cruditatibus sanguinem occupantibus, quæ tandem, ut fieri solet, pulmonem nunc occupat, rejecta scilicet in minutias arteriæ Pulmonalis, quas transire nequit, unde ibi accumulata pulmonem opplet.

Diagnos morbi videtur itaque esse Marasmus ortus ex contabescente sanguine per copiam maligni humoris & puris per venas absorpti. Nam vasa ad uterum & vaginam inversa, inflammata & suppurata tandem hæc producant. Hinc etiam Sphincter turbatus & officii sui oblitus urinam retinere non valet.

Prognosis. Quando heri hac hora accedebam, ægram deprehendi debilem oculis lacrymosis sordescentibus, oppressam, anhelosam, tussè vexatam, uti vix vitæ sustinendæ par videbatur, multæ itaque rationes concludunt ægram Tabæ
&

& Marasmo confectam, brevi obituram, paucam vitam longam promittunt. Corpus quidem se habet, ut spes esset sanitatis, nisi fomes mali hæret ad uterum, adeoque si omnia rite succedant alia, manet hic fixus.

Hinc metuendum est, ne sanguis magis magisque pure infectus pulmones obruat, unde suffocatio lethalis.

Ergo causa, ætas, morbi gradus, tempus Hybernium spem vetant, sed cum nulla sint putredinis ad viscera signa, tentandum, ut vita saltem lenior reddatur.

Cura. Indicatio præcipua erit per victum & medicamenta corpus hoc exhaustum, aridum, fere tabefactum succis laxantibus replere, qui sunt vera in hoc casu Cardiaca. Nec vulgata hoc nomine stimulantia Cardiaca conveniunt, quæ vitam fortiorem per paucas horas efficiunt, postea debiliorem multo relinquunt. Si succi hi rite digerantur, postea aliis medicamentis erit locus.

An aggrendus est mali fomes? Scilicet uterum detergendo, an sistenda Febris Hæctica? Sane hæc omnia plus movendo corpus hoc debile magis debilitant.

Hinc Axioma Medicum conditur, scilicet quando indicatio vitalis cum aliis urget, priori supra omnia prospiciendum.

An symptoma pulmonis levandum? Hoc fit expectorantibus, hæc sunt vel blanda lenientia, vel tussim moventia, hæc vetat debilitas. Illa cum prima indicatione coincidunt.

An dolor ad lumbos per fomenta levandus? Hæc in debili corpore citissime frigescunt, unde plus nocent.

An hoc Opiatis tentandum? Sane ob eandem

debilitatem non audeo. Ergo laxantibus ut in indicatione prima, solis hoc tentandum.

Sit itaque potus ex aqua cum Avena cocta & æquali lactis copia admista, cum paucis Cinnamomo & saccharo. Victu utatur ex jure carniū recente cum Oryza, Miliove &c. admista præcipue vero Oryza, quæ tam cito non acescit in debili hoc corpore. Debet sumi frequenter & pauca copia simul. Hæc omnia non sunt mere aquosa, sed vi plastica & nutriente prædita, ut & puri opposita.

Putabam Apozema leniter detergens præscribere, sed non audeo, itaque emulsio præcedens per tres dies vicem supplebit. Ut vero tussi magis prospiciatur oleum lene exhibebo.

℞. Ol. Amygd. dulc. ℥iij.
Capiat ℥j omni bihorio.

Ægra præscripta citissime vomitu vel anxietate rejecit, appetitus vix ullus sed naturaliter in acida inclinans, hinc jura carniū repudiavit, & lac ebutyratum maluit, fitis satis magna à tabida siccitate potius quam malignitate, ut videtur, orta, alius ab ultimo consilio bis figuratas fæces deposuit; quod in hoc malo maxime laudatur, nihil enim plus metuendum est quam Diarrhæa, quæ superveniens cito ægram auferret, urinam jam retinere potest, sed præ debilitate vix movere corpus valet, unde ægre demittit.

Pulsus idem ac antea scilicet debilis, adeo ut vix sentiantur, tamen nunc non debilior.

Reliqua symptomata potius meliora quam pejora. Diagnofis itaque manet eadem, uti & causa morbi prius detecta.

Pro-

Prognosis an mutanda? Nihil ex præscriptis male cessit, si quid mutandum fit, in melius mutatur, tamen hæc adeo parum apparet, ut nondum sperare licet, sed metuere ne corpus in dies plus consumatur, pulmo plus oppleatur, & humores magis corrumpantur pare, unde tandem superveniat Diarrhæa certissime lethalis.

Indicationes. An tanta adhuc manet debilitas & humorum penuria, ut adhuc replendum sit corpus, nec adhuc detergere? Certe detergentia sunt magna copia assumenda, cumque sit massa iners à vi vitæ tantum movenda, corpus ea adhuc ferre potest, sed in Hydropem laberetur. Ergo quamdiu nausea non repugnat in iisdem erit pergendum. An stimulans aliquid Cardiacum addendum? De hisce in Institutionibus agens docui, quod alia sint Cardiacæ, quæ in nostram substantiam convertuntur, alia quæ grato stimulo agunt, priora jam præscripti, nec aliquid ex posterioribus adhibere audeo, nisi forte vinosum aliquid, ut tussis magis expediatur, quæ debili laterum concussu fieri modo nequit. Ergo conclusio hodierna est, ut primæ indicationi prioris consilii satisfaciat, & pectus levetur lenissimo spirituoso Cardiaco.

Iteretur ultima emulsio & oleum Amygdalarum in eisdem usus.

℞. Aq. still. Cort. Aurant.

— — Melissæ ana ℥iv.

Aqu. Vit. Matthioli ℥iss.

— — Pector. ℥ij.

Syr. Papav. Albi ℥iss.

M.

ut sumat ℥℥ omni trihorio diei superbibendo ℥j vel alteram lactis calefacti. Nil plus nutrit quam

Q 2

oleum

oleum pressum Amygdalarum Dulcium, & emul-
sio ex iisdem: levi stimulante Cardiaco liberabi-
tur paululum pectus, syrumpus Papaveris tussim ti-
tillantem lenit, & lentum expedit.

Ægra hæc videtur se pejus habere, deficiunt
enim vires, & corpus quotidie exsiccat, nec
medicamentis quicquam proficimus. Videtis nunc
genas collapsas penitus livescere, ut in moribun-
dis accidere solet, & lachrymas ex oculis sponte
fluere, quod pessimum est, quando enim hæc sine
aliqua prægressa evacuatione, aut motu magno,
aut animi affectu, aut denique morbo evacuatio-
nem venarum impediente fluunt, ex sola debilita-
te proveniunt, & indicant ægram cito à defectu
virium morituram, auditis strepitum magnum &
tussim sine levamine ab expectoratione, quæ non
à motu materiei, sed mole in hærente in Bron-
chiis oriuntur. Hoc autem malum etiam est
signum, cum enim tussire cogatur sine expecto-
ratione, levamine musculus Abdominis & re-
spiratione defessis, & viribus consumptis inde
fit ægra. Alvus antea stricta pro prima vice
neri, inscia ægra, solvebatur cum multa aqua;
ergo metuendum est, ne putridâ superveniente
Diarrhæa è medio cito tollatur. Materies ex
Ictero fluida solita biduum abhinc sistitur, hoc
vero accedente Medicus considerare debet, an
ex defectu virium, an vero ex iisdem instaura-
tis, & materie in alium locum pulsa, cum le-
vamine oriatur. Omnia sane hinc docent sympto-
ma hoc à virium defectu provenire; & malum
admodum est signum. Dicebat enim *Hippocrates*
si ulcera antiqua sine ullo percepto levamine flue-
re desinant, actum est, notat enim circulatio-
nem fere extinctam.

Dia-

Diagnos̄is itaque eadem manet. Prognos̄is. Quoniam defectus virium quotidie ingravescit, cum cæteris pravis symptomatibus certe nulla spes relinquitur. Quidnam itaque indicatur? Certe fere nescio. Jam enim omnia contra Maras̄mum tentavi sine successu. Dicit *Hippocrates* malis oppositis esse tractanda, ergo siccis humectantes dedi cibos, potus, medicamenta, quæ vasis adhærent, nec tam cito abluentur, tamen incassum. Quid magis humectat, nutrit, vasa replet, quam lac, emulsiones, decocta farinosa & ipsum oleum? Hæc omnia copia satis magna & sine nausea accepit, tamen corpus manet aridum, nec iis aliquo modo repletum est, ergo tentavi omnia nisi balnea, quæ adhiberi nequeunt. Quid itaque agendum, an Cardiaca refocillantia? Certe non; hæc enim quantum novi nequaquam in corpus nostrum convertuntur, sed solummodo vi aromatica stimulante agunt, unde Phthisi nocent corpus aridius reddendo, ergo in solis emollientibus & humectantibus remediis perseverandum, ut, si quidem possibile sit, vasa depleta repleantur. Iterentur itaque omnia ultimo præscripta. Hæc forte vitam aliquatenus prolongabunt, sed mihi videtur præ defectu virium vitam cito defecturam, & nunc quod alvus laxior evadit, metuo ne Diarrhæa superveniens eam occidat, præcipue si medicamenta laxantia propinentur, dein metuendum est, ne materies per ulcus excerni solita, nunc remanens in pulmones delata eos cito oppleat in vasis minimis stagnet, & tantam faciat resistantiam, ut viribus eam propellere non valentibus Peripneumoniam lethalem inducat, vel si materies in Bronchiis secernatur, & viribus

idion

Q 3

def.

deficientibus excerni nequeat, omnem viam aëri intercipiat, ficque desinat circulatio, nam videtis jam quanta cum molestia aërem ducit.

Misera ægra cujus exhaustum cadaver ibi jasset, post ultimum vestrum decessum incepit pulmones habere sensim magis magisque repletos, respirationem continuo magis impeditam, strepitum in gutture auctum, donec tandem, suffocato pulmone, extingueretur sine ulla evacuatione vel symptomate novo. Itaque via in mortem prædicta fuit vel ab oppresso pulmone, vel Diarrhæa putrida, quæ ultima tamen non evenit, ægra à priore suffocata. Hinc videtur, quod nil amplius præstari potuerit, si enim primo quando huc delata erat, tentassem detergentia, inde accelerata fuisset mors, sed replentia & humectantia; optima sane, quæ novi, incassum adhibebantur. Hinc eventus morbi testimonium est, rei infeliciter sed rite gestæ. Speraveram in cadavere hoc quo magis exsuccum vix videbitis, vobis monstrasse tres ventres plenissimos suis propriis visceribus. Credo præterea quod visuri fuissetis exulcerationem ingentem ad uterum, nam post delapsum ejus per vaginam, os internum in situ suo manet, & pars uteri interior aëri exponitur, ligamenta lata & rotunda trahuntur deorsum, quorum vasa in uterum patent, cum itaque à situ deturbatur uterus, fit stagnatio ad loca intorta, & compressio unde post rupturam Hæmorrhagia, Inflammatio & Suppuratio, ut testantur dolor & ardor ad loca illa & materies purulenta per vaginam in lectum defluens usque ad triduum ante mortem.

Hinc quatenus conjicere possum **Diagnosis**, **Prognosis**, & **indicationes inde deductæ** hujus morbi

morbi veræ erant, unum tamen deficit, ut certe vidissemus, an revera in cadavere talis locus sic fuerat affectus, uti dictum est; Circa hanc rem notare debetis, quod ulcera omnia ante mortem exsiccata, ut hic fuit, in cadavere longe aliam præbent speciem ac in corpore vivo, fiunt enim incredibiliter minora à vasis contractis & exsiccatis ante mortem. Hujus rei insigne exemplum mihi videre contigit ante viginti annos, cum tractaveram hominem Spina Ventosa laborantem, cujus manus affecta ad minimum sextuplo major erat altera sana, cum vero nullis levaretur remediis, incidit tandem in Atrophiam, octiduo ante mortem incepit subsidere manus donec tandem alteram non excedebat magnitudine, excepto solo osse, quod tantum non detumuit. Ergo in cadavere non debemus expectare ulcera adeo magna ac in vivis aliquod tempus ante mortem videntur. Hæc præcipua sunt, quæ in cadavere ostendere cogitabam, sed honesti mulieris amici hic se interponunt precibus, itaque sine summa fere injuria hoc aggredi non possum.

Febris Rheumatica.

Homo accepit Febrem ante aliquot dies, quæ omnibus symptomatibus videtur interpolata fuisse magis à frigore, quam quod ex genere Intermittentium sit. Pulsus, respiratio, facies docent Febrem non esse magnam, & ex eo genere, quæ Febres Rheumaticæ dicuntur.

Curatur hæc Febris facillime ope medicamenti penetrantis non nimis Aromatici v. g.

℞ 4

℞. Sanp

℞. Santall. trium. ℥j.

ebulliant cum aqua $\frac{1}{2}$ horæ, ad finem addantur

Glycirrh. ℥ij. &

Rasur. lign. Saffaf. ℥iv.

ebulliant iterum parum vase clauso.

Exhibe decoctum ℔ vi. ut bibat ℥ij. calide
omni bihorio.

Cortex Glycirrhizæ est abradendus.

Febris ultimi decocti usu profligata fuit, manet
jam tussis sine alio malo.

℞. Succi Glycirrh. inspissat. ℥ij.

Solvatur in aqua Stillat. Fænic. ℥x.

Capiat cochleare unum quater de die.

Quartana Exquisita.

Homo ante 30. septimanas accepit Quartanam,
adhuc persistentem, quæ toto tempore non vacil-
lavit, sed eadem semper rediit hora. Nulla ad-
sunt malignitatis symptomata, nec Abdominis, nec
crurum tumor, in hoc enim semper inquirendum
est in hisce morbis, an nullum adsit læsi visceris
signum, & corpus bene morbum fert.

Diagnosis patet esse Quartanam exquisitam be-
nignam. Prognosis. Superabitur facile. Cura non
est nimis cito sistenda, regula enim est in Praxi,
quod quando Quartana accurate observat suum ty-
pum,

pum, sine malis symptomatibus comitantibus, vitam firmet, si itaque ferri possit usque in Vernum tempus ad longævitatē disponet, hinc veteres in hoc casu levissimum purgans exhibebant, ut sensim subduceretur materies saburrosa ex Paroxysmo relicta, cum aromaticis lenibus ad roboranda viscera, unde sensim imminuta materia dispareat tandem Febris sine noxa corpori illata. Itaque

℞. Aq. Still. Menthæ ℥xiv.

Elixir. pptis. ℥vj.

Spirit. Antiscorb. ℥iij.

Syr. Alt. ℥ij.

Sal. Volat. Oleos. ℥ij.

M.

ut bibat ℥ss omni bihorio diei. Hæc molliter solvent, & leniter alvum subducent.

Homini huic de diuturna Quartana conquerenti exhibitum fuit remedium non ad sistendam Febrim, sed coquendam materiem, ut scilicet talis medicamenti usu disponeretur corpus ad curam perfectam. Jam vero à duobus ultimis Paroxysmis liber evasit, quod imprimis attribuendum est calori aëris & vi moventis non sistendi medicamenti. Hinc antiquum observatum confirmatur, quod tales morbi optime à calore curantur.

Dolor Ventriculi.

Puella inter viginti & triginta annos conqueritur de dolore Ventriculi post pastum semper aucto, sine alio prævio symptomate.

℞.

Huic

Huic malo obnoxia sunt plurimæ feminae; quæ imprimis multos potus aquosos bibunt. Ei vero occurrere solent semen Santonici, Absynthii vel ferrum.

℞. Sem. Absynth. ℥j.

Limat. Martis. ʒβ.

M. F. pulv.

Cujus fumat omni bihorio interdium digitabulum plenum.

Puella hæc ab usu pulverum præscriptorum dicit se bene habere, & revera talis dolor Ventriculi, si non à Scirrho oriatur, sic solet sanari. Jam vero conqueritur de sudore nocturno à duabus prægressis noctibus, qui post usum Martis à sanguinis motu aucto provenire solet. Ergo iterentur pulveres ultimo præscripti.

℞. Diasc. Syl. ʒβ.

Sic vasa nimis dilatata constringuntur, & motus sanguinis vi Opii minuitur.

Hæmoptoe.

Mulier 42. circiter annorum, cui menses nondum desiere, sed abhinc septimanis in Sputum sanguinis incidit cum tussi, sine ulla evidenti causa, sicque ut videtis sanguinem floridum cum tussi semper rejicit per intervalla, quem itaque puto provenire ab arteria quadam minuta

rup-

rupta; ex qua sanguis magna satis copia secretus tussim excitat; & per eam rejicitur. In hoc casu inquirendum est à Medico summopere, an Sputum post violentum corporis motum accidit, tunc enim à vasis pulmonis dilaceratis vi motus, si vero à nulla manifesta causa oriatur, tum fit plerumque ab erosione: per sanguinem nimis acrem, & est hæc Hæmoptoe semper pessima, tunc enim erosio vasis æger sæpe ab Hæmorrhagia moritur, vel postea à tæbe, ex ulcere vulneris. Inflammationi supervenienti orta, quid ergo est hic metuendum. Quid itaque agendum? Cavendum summopere ab omni eo, quod sanguinis motum auget, ne augeatur Hæmoptoe, itaque ex largo vulnere fiat Missio Sanguinis ad ℥xij, sic enim compescetur sanguinis motus & labiorum vulneris Inflammatio præcavebitur. 2. Dentur Emollientia & Opiata, quibus acrimonia sanguinis obtundatur & sensus irritationis tussim excitantis tollatur. 3. Adstringentia vulgo dicta, quamvis hæc parum tanquam adstringentia profunt.

℞. Sem. Papav. Albi. Amygd. dulc. ana ℥ij

Contundantur simul, sensim affundendo aq. ℥ss.

ut fiat Emulsio, cui admisce Syr. Papav. Albi ℥iijss.

accipiat Cochlear. ij omni hora leniter tepida si enim calida fumantur, nimis motum auferent, si frigida tussim.

℞. Lap. Hæmatit. Contritiss. ℥ss.

Syr. Myrtini. ℥ss.

Q: 6

Aqj.

Aq. Papav. Rhæad. ℥viij.
M.
ut capiat ℥β omni trihorio.

Alterum est apud veteres remedium ad sistendum motum sanguinis à recentioribus prætervisum, scilicet ligatura artubus injecta, his enim sanguis omnis, qui in extremis magna semper copia est, ibi retinetur, nec ad cor cito pervenit, unde vasa rupta non tantum dilatantur. Ubi vero imminuta est Hæmorrhagia tunc ligaturas paululum solvunt, nec membrum suffocaretur, non vero omnes ligaturas simul, sed sensim unde optime præcaveretur Hæmorrhagia.

Hic vero jam non opus est, si tamen ingravescat, multum applicabuntur. Abstineat ab omni victu calido, falso, vel stimulo quocunque motu, frigore aut calore.

Vidistis mulierem hanc tussi acerrima vexatam & cum suffocationis metu antequam tussiebat, tempore à tusse libero redibat oppressa cum strepitu in pectore, & post singulam fere tussim rejiciebat sanguinem floridissimum, spumofum non grumosum non penitus floridum, vidistis quod si per breve tempus non tussiebat, fiebat anxia, & minitabatur animi Deliquium.

Dictum fuit ægram hanc vitam semper sanam degisse, sed ante quatuordecim dies incidit in tussim satis lenem postea in Sputum Sanguinis, quod sedatum primo recrudescerebat, ut ante quatuor dies violentissima fuerit. Nulla causa externa inter sex res nonnaturales deprehensa fuit, unde concludebatur grave hoc symptoma ab interna causa scilicet sanguinis acrimonia.

Hæ

Hæmoptoe sive Hæmoptosis dicitur proprie sanguinis per tussim rejectio; si enim ab ore tantum proveniat sanguis, causam agnoscit Scorbutum, eo refertur; si vomitu rejiciatur, est morbus longe alius: si vero à Larynge, Aspera Arteria, Bronchiis vel Pulmone proveniat, est vera Hæmoptoe.

Quæritur summopere & merito quidem quomodo cognoscatur Hæmoptoës sedes?

Respondetur 1. si sanguis à Larynge proveniat, tum sentitur titillatio ad illum locum scilicet Tracheæ superiora, inde oritur tussis & paucae sanguinis guttulæ rejiciuntur. Est hic morbus sine periculo.

2. Si ipsa Trachea sit locus affectus, cognoscitur titillatione magis profunda quam prior, tussim excitante, quæ sanguinem paucum floridum rejicit, sed abest sensus oppressionis in Thorace. Hæc species etiam facile curatur, nam pulmo non afficitur. Hinc multi gloriantur adeo de cura Hæmoptoës, quam adeo metuunt periti Medici.

3. Si sanguis ex membrana Bronchia succingente proveniat, tum rejicitur cum muco admixto. Ausus fui & in hac specie bona prædicere, nam morbus in arteria Bronchiali non vero Pulmonali hæret, & certe Sputum tale cum strigmentis sanguineis sæpissime in diuturna gravedine videtur sine periculo. In hisce minuendus est impetus sanguinis, nec nimia ejus vi vasa plus dilatentur.

4. Ultima denique species est, quando per rupum arteriæ Pulmonalis ramum sanguis immediate ex Ventriculo cordis dextro in vesiculas deponitur. In hoc casu rejicitur cum profunda titillante tussis sanguis floridus, spumosus;

fus; magna copia per brevia intervalla ut supra dicitur.

De hac Hæmoptoe caveant Jactatores, ne nimis promittant, (si nempe à causa externa non proveniat, tunc enim non tam lethalis est.) nam ex mille decumbentibus vix unus emerget. Fit hæc ultima species quandoque à vulnere pulmone illato, & tum periculosa quidem est, sed sæpe tamen curabilis, talem casum olim curavi in strenuo Duce bellico.

Si itaque à causa aliqua externa fiat hæc Hæmoptoe, major manet spes, quoniam humores adhuc boni & blandi dimanent.

Si vero Hæmoptoe ab arteria Bronchiali erosa, non vi externa rupta, sed à sanguine acri falso, exesa proveniat, caveat Medicus, ne multa promittat, est enim morbus fere lethalis, in insulis Britannicis adeo frequens, & in Phthisin suppuratoriam fere definens, talis est miseræ hujus ægræ casus. Si erosio talis fiat in membrana inter vesiculas sive in Areolis Malpighii opprimitur sensim pulmo Vomica tecta in hoc casu non advertitur Hæmoptoe, sed infestat fere tussis sicca, Dyspnææ Febris supervenit Hæctica.

Vomica latens indies augetur cum prioribus symptomatibus auctis, donec rupta tandem puris magnam copiam cum sanguine uno fere impetu reddat, manente Phthisi Pulmonali vero ad mortem usque, si vero non rumpatur vomica, augetur tamen indies, donec totus fere pulmo in laccum purulentum conversus, aëris ingressum præcludens ægram suffocat. Quæritur jam, ex qua parte pulmonis proveniat hic sanguis? Videtur ex profundissima, sed prius collectus, non prodit facile, sed magno cum tussis conamine.

Cau-

Causa videtur sola pendere à sanguine & debili pulmone.

Quid in sanguine accusandum? Videtur peccare acrimonia non atrabilis. Quo usque proventus est morbus? Videtur adhuc in statu vulneris non vero ulceris manere. Prognosis quid promittit? Crediderim vix ita sanari posse ægram, quin malum retrogrederetur, suppuraretur tandem pulmo, & Phthisis denique suppuratoria sequatur, nam memini me vidisse Phthisim ficcam post Hæmoptoen infecutam. An itaque nil apparet spei? Certe Hæmoptoe facilius sanatur in ætate tenera quam proventa, illa enim facilius fert sanguinis subductionem quam proventa. Dixerat Hippocrates Phthisim raro post 36. annum oriri, & verum est, nam post eam ætatem pulmo multo fortior fit & sanguis blandior, adeoque quando postea fit Hæmoptoe, debuit morbi causa tanto fuisse fortior.

Quid itaque agendum est. 1. Juberem Missionem Sanguinis singulis 14. diebus per duas menses, nam magnum malum, magnum requirit remedium, metus enim est Suppurationis vel novæ Hæmoptoës & debilia vasa, accedit quod non tantum meruendum fit à V. S. in corpore muliebri, ubi omni mense naturaliter excernitur sanguis ob Plethoram. Adeoque hac ratione tentavimus Plethoram præcavere. 2. Debet perfecte quiescere sine ullo motu musculari quantum possibile est, ne impetus sanguinis augeatur, imprimis cavere debet à loquela, risu, clamore &c. 3. Vitanda moventia & stimulantia, hinc omnia acrisa, salsa &c. prohibenda. 4. Impedienda quantum fieri potest tussis per Opiata. 5. Sit potus ex lacte recentium triplo aquæ, victus ex partibus æqualibus.

bus lactis & aquæ. Hæc est exquisita Diæta lactea, lac enim purum dari non debet, ne coaguletur, nec ultra ℥j vel ij ne gravetur pulmo. 6. Medicamenta fere nulla danda sunt, nisi quæ eandem habent vim, uti Decoct. Flor. Althæ. Glycyrrh. vix habemus ultra hæc. Itaque in ægri gratiam hæc variari debent, dum Medicus manet in eadem indicatione. An itaque nihil de adstringentibus addendum? Certum Hæmoptoe adstringit se ipsum, si motus sedetur. Dein adstringentia si ad pulmonem pervenirent, totum viscus simul adstringerent, unde fieret suffocatio. Dabimus tamen lapidem Hæmatit. &c. non ad adstringendum sed ad absorbendum. An danda Balsamica ad præcavendam Suppurationem? Est hic certe error vulgaris nam bene norunt Chirurgi, quod Balsamica egregie promoveant Suppurationem. Ergo ab hoc titulo inepto proponuntur, cum tamen blanda sint plerumque ut oleum Amygdalarum Dulcium, Balsamus Arcæi &c. conducunt egregie ad leniendum & temperandum sanguinem. Dixi antea adhiberi debere opiata ad tussim sedandam, & certe sine horum ingenti vi nunquam aggredi debet hic morbus. Nervi enim in pulmonis membranam sunt irritabilissimi cum vas hic sit ruptum, perpetua sit titillatio, inde tussis, & inde nova dilatatio & forte disruptio, ergo Opiata tanta debent copia dari, ut impediatur inanis tussis, quo vero minori copia hoc effici potest eo melius.

Sanguis die ultimi consilii mittebatur, & inde sensim sistebatur Hæmoptoe, paucus ille, qui adhuc ejicitur, fluidus est, quod bonum semper indicat. Ab illo die vires sunt potius constantiores. Plegmata rejecta non sunt purulenta, nec

san-

sanguinolenta, sed ad minimum adhuc motum tuffe sicca fere suffocatur.

Concludimus itaque hodie, quod omni ratione cavendum fit, ne motu vel acrimonia sanguis recrudescat Hæmoptoe, quod prioribus monitis & sequentibus medicamentis efficere conabimur.

℞. Rad. Althææ. ℥ss

Spatio $\frac{1}{2}$ horæ decoquatur ad finem coctionis addantur Glycirrhizæ, cujus cortex abrasus est, ℥iij, imponantur post, & tantum macerentur.

Flor. Althææ

— Papav. ana ℥

Fol. Menth. m.

Colatura fit ℥iv. & cum decocto prædicto fiat S. A. in mortario vitreo, vel lapideo emulſio ex.

Semin. contus. Pap. alb. ℥ij.

℞ Laudan. puri. gr. iij

Lap. Hæmatit. ℥j

Syr. Papav. Alb. ℥j

Aq. Flor. Rheados ℥viiij

M.

ut bibat cochl. i. omni bihorio interdium superbibendo ℥ij tepide de decocto. Sumpſi hic fere gr. iv. Opii, nam ℥j syrupi Papaveris Albi fere æquat. gr. j. Laudani.

Sunt vero mixturæ dos. xviii, unde si sex sumat quotidie habebit gr. i Opii & $\frac{1}{3}$ ℥. Syrupi Papaveris Albi.

Decoctum fit ex emollientissimis herbis non adstringentibus: Medici solent addere aquam Cinnamomi, & acetum, quæ bona sunt respectu Morbi.

bi, sed mala respectu Tussis, quæ maxime observanda est, ideoque hæc omisi.

Conclusio nuperrima erat, quoad Diagnosin, quod erat Hæmoptoe ex ramo arteriæ Pulmonalis soluto, tali solutioni raro supervenit ulcus, ante 14 dies post Hæmoptoen præcedente semper Inflammatione. Hanc adesse docent imprimis Febris & sitis inanis, sed nulla talia signa adhuc videbantur, nec hodie apparent. Sitis quidem manet, sed non magna, nulla urgebat, quamdiu remediis utebatur, hæc vero heri fuerunt consumpta, & tunc rediit Tussis, sentit anxietatis parum juxta decursum sterni, tussis notat cruditatem ad vulnus, quæ si abesset Inflammatio non appareret, accedit quod dum pulsus tango & jubeo ægram expandere Pulmonem, pulsus non vacillet, quamvis multum capiat aëris, quæ certe bona sunt signa.

Diagnos. Itaque eadem manet, nempe quod vulnus Pulmonis crudum fiat sine notabili Inflammatione, sine Suppuratione.

Prognosis. Ergo metuendum est ne fiat recidiva Hæmoptoes, quoniam post Venæ Sectionem vasa vix detumescere, titillatio tussim excitans remanet. Ergo hodie agendum, ut imprimis sedata tussis impediatur nova solutio. Clari Viri hic cogitant de adstringentibus, sed dixi quid de his sentiam. Alii volunt detergere, ut impediatur nova Suppuratio. Si hoc fiat, excitabitur vulnus crudum ad novum sanguinem demittendum.

Ergo primis 14. diebus agendum imprimis est, ut impediatur nova Solutio & Inflammatio, sine qua nequaquam fiet Suppuratio. Concludimus ergo circa agenda, quod omni decimo quarto die Venæ Sectio sit instituenda. Et intermedio tempore in iisdem persistendum, nam

nam nondum respuit decoctum & præstantius non novi. Lapidis Hæmatitidis usus non videtur amplius necessarius, est enim vena ferri & si nimis adhibeatur, agit ut ferrum, unde potest novam efficere Hæmorrhagiam.

Pergat in usu decocti & misturæ ultimo præscriptæ, omisso lapide Hæmatitide.

Præcepta fuit Missio Sanguinis singulis decimis quartis diebus, eo proposito ut debilitetur corpus, & minuetur impetus & copia sanguinis, quo quies pulmone utcunque concilietur, sed tempore feriarum uno saltem die antequam mitti deberet sanguis, erupit ex pulmone hora sexta matutina sanguis coccineus, floridus.

Erat hoc sane infortunium satis notabile, sed Missio Sanguinis ilico celebrata sistebat statim Hæmoptoen. Præscripsi tunc temporis eadem iterum medicamenta, sed post duodecim dies rediit intempestiva Hæmoptoe, tamen minori copia sanguis excretus erat, ut ante coccineus, floridus, spumofus. Anxietatem tunc passa est imprimis à terrore & alvum obstrictam. Iterabantur eadem medicamenta, & Venæ Sectio unde sistebatur sanguis, alvus clysmate laxata anxietatem solvit. Heri cum deberet conatum exhibere ad exonerandam alvum prodiit iterum parum sanguinis ex pulmone, sed ilico eruperunt menses simul. Et hoc certe satis commodum, quoad curam, sed malum respectu Prognosis, nam cum sanguis jam ad aliquot libras evacuatus sit, tamen Plethora propulsi Menses, unde vix sperare licet pulmonis consolidationem. Phlegmata & respiratio docent vix ulcus in pulmone nisi ad labia vulneris. Qui enim laboravere Hæmoptoe, si cito post ejus causam demittant phlegmata purulenta, inodora,

inodora, uti hic non habent vomicam, adeoque talia sputa bona sunt, nam vulnus, quod hic fatis magnum fuit, non potest consolidari sine pure facto, hinc falluntur sæpe Medici, qui ajunt hominem non resurgere, cui pus verum prodit, si enim à simplici natura vulneris fiat, est signum optimum, alias ac si a vomica tecta prius non rupta.

Prognosis. Jam spes est sanitatis recuperandæ post omnia prægressa, nam nulla secuta est Febris Hæctica, ergo ulcus à vulnere secutum non potest esse magnum & quamdiu gaudebit Fluxu Menstruo, tuta erit ab Hæmoptoe nova, si vero hic sistat citissime iterum Sanguinem spuet, unde novæ tragediæ.

Circa agenda itaque debemus imprimis uti beneficio naturæ, ut per vasa uteri jam aperta fluat sanguis & Hæmoptoen præcaveat, Sed quomodo hoc præstabitur? An Emmenagogis vulgo dictis? Certe hæc prius in pulmone quam utero agerent. Restat itaque, ut tantum vasa uteri debilitemus, & labefactemus, dein ut in prioribus pergamus vel similibus.

Ergo 1. ponat pedes in balneo aquæ tepidæ dulcis, sed ita ut non caleseat reliquum corpus, sic derivatur sanguis deorsum à pulmone ad uterum. Caveat ne frigus pedes, crura vel femora, aut ventrem inferiorem attingat, ne fiat repulsus sanguinis. 2. Post duodecim dies reiteretur Venæ Sectio ad præcavendam Hæmorrhagiam. 3. Quoniam pulmo reliquus adhuc bonus est, & respiratio uti debet medicamentis mollissimis, glutinosis. 4. Ea imprimis necessaria sunt, quæ tussim sopiant.

g. Rad.

℞. Rad. Sympht. Maj. ℥j
M.

Ebulliat cum aqua spatio $\frac{1}{4}$ horæ c. fol. Pariet.
℥ij ad finem coctionis imponantur Flores Papav.
℞ad. ℥

— Semen cort. & contuf. Pap. alb. ℥.
℥iij admisce Syrup. papav. alb. ℥iij bibat ℥ij re-
pidas omni biborio à mane ad vesperam. Conti-
nuetur diætæ lactea.

Diagnofis ultima erat arteriam Pulmonalem
ruptam ita consolidari, ut non dimittat sanguinem,
fed à cicatrice proveniat materies purulenta, cica-
trix vero adeo tener est, ut facile iterum folvi pof-
fit. Materies jam rejecta in vafe fervata apparet
crassa, alba & certe verum pus, adeoque vera adest
Suppuratio non est mali moris, Rheumatici enim
fæpe tale pus sine noxa rejiciunt.

Omnis enim Suppuratio in externa superficie Ve-
ficularum vel Bronchiorum periculo caret. Si vero
erosa arteria Pulmonali formetur vomica, quæ tecta
primo tandem rupta pus deponit, est tunc sane gravis
momenti res, materiatamen hic rejecta prioris vi-
detur esse generis, nam videtur natam fuisse cica-
tricem, ut rupta fuit arteria, cujus externa superfi-
cies pus dat. An itaque præscripta boni quid præ-
stabant? Propositum erat, ut demulcendo, & te-
nacitate lenta temperando sanguinem à nimia
falsedine & fluiditate præcaverent. 2. Ut tuffim
quatenus irritatione pfit, compescant, non qua-
tenus à materia, nam non omnis tuffis, fed
inanis tantum compescenda est. Hinc Hippo-
crates

crates in curandis Phthificis, quandoque tussim excitantia defendit, quando vero inanis est, penitus contraria præscribit. 3. Ut sanguis ad vasa uterina disponatur sine excitato motu. Quis itaque successus? Continuata est sanguinis excretio, sed minori copia, in omnibus melius se habuit, inspiratio aut expiratio sine sibulo aut tusse, dum inspirat æquabilis manet arteriarum motus, tussis nulla fere ante hesternam vesperam, nam tunc consumpta erant Medicamenta, & ab eo tempore molesta urget tussis; Hæc post Hæmoptoen fit vel ab asperitate & irritatione partis læsæ, vel a materie suppurata & aggregata in quodam loco, prior periculosa, quoad effectum non causam. Posterior tum vero prioris generis esse videtur. Diagnōsis eadem manet. Prognōsis non diversa, scilicet quod si caveri poterit ulterior ruptura arteriæ, prægressa sanari potest. Quid agendum? Certe nihil præstantius præscribi potest quam omnia ultima præscripta, vitanda quæ tussim movent, ut Acida, Alcalina, Motus &c. Effectus ultimi consilii sunt, quod ægra in omnibus morbum spectantibus bene se habeat sine ulla labe, capit multum aëris, cito demittit sine tusse, quod sane miror & gaudeo, nam antea non potuit hoc sine tusse facere, nulla amplius Hæmorrhagia, Tussis sedata, nulla Febris Hæctica, nisi quod anxietatis parum patitur vesperi, quando pedes aquæ immittit, menses per tres dies rediere, unde levatur pectus, hinc rite scripsit *Bennetus* (à quo fateor me multa didicisse, & doleo, quod horrido illo stylo lectores deterreat) quod magnus sit error in Sputo Sanguineo refrigerare pedes, spe impediendi Sputi, nam è contra sæpe illud excitat

excitat. Agra à novem diebus non deposuit al-
vum, sed Opiata & inviscantia medicamenta hoc
faciunt, estque hoc symptoma bonum in tali
morbo, tamen hoc habet incommodi, quod ma-
teries fæculenta die aggesta magnum conatum fa-
cit, ut exprimatur, sed an licet purgans, an sol-
vens aliquid hic dare? Non, nam certe uno tali
errore perderentur, forte omnia, ergo adhibebi-
mus clyfma molle.

℞. Syr. Althæ. ℥iij

Citri puri ℥ij

Aq. communis ℥vij

M.

pro clyfma illico applicando pergat in reliquis ut
ante.

Conclusio ultima erat, quod morbus præfens
fit ea Diathesis pulmonum, quæ ponit cicatricem
nondum penitus levigatam, sine Phthifi Pulmo-
nali vel Suppuratione alia quam ab externa super-
ficie vulneris. Nulla hodie signa contrarium ali-
quid docent. Ut perficiatur cura, debet evitare
omnia, quæ impetum faciendo vas iterum rum-
pant, si enim forte rumpatur vas intra substan-
tiam pulmonis nec exspuatur Sanguis, & postea
pus, fiet Vomica tecta, & ejus affectus. Itaque
vitando omnia, quæ acrimonia, copia, vel mo-
tu excitato vasa lædant.

Dicitur apud Medicos peritos, quod diæta
lactea hic fit optima, & verum est, si ad ℥j vel
ij simul sumatur, si enim nimia exhibeatur co-
pia sola mole opprimit pulmonem. Dein debet
sopiri Tuffis, quod fit oleis blandis, pressis,
succis,

fuccis imprimis Glycyrrhizæ & omnium optime opiatis. Tandem debent venæ inferiores affueri ad dilatationem, ut eos plus accipiant nec tamen cito ad cor remittant. Hoc imprimis obtinetur balneis pedum, quorum ope jam pro tertia vice redire Menstrua, unde videtis, quantum in Medecina valeat derivatio. Ad temperandum sanguinem & consolidandum vulnus non novi præstantius quam decoctum ultimum, quod itaque reiteretur, Tussis compescitur sequentibus pilulis.

℞. Succ. Glyc. inspiss. ʒj
 Opii puri. gr. x. M
 M.

accurate ut F. pilul. gr. iij circiter, sumat unam quater de die sensim deglutiendo.

Ægra tempore Hæmoptoës Tussi valida vexabatur ex levi causa exasperata, nunc vero ducere potest aërem magna copia, aliquamdiu retinere & dimittere sine Tussè excitata, faciei rubore & pulsus vacillatione, quæ omnia docent facilem per pulmones transitum. Ex centum casibus vix unum sane inveni, qui tam pulchre procedit, fuit enim Hæmoptoe ex arteria Pulmonali profunda à causa interna. nunc consolidatur sine Vomica aut Phthisi, nec restat aliquid, quam ut præcaveatur nova ruptura in quem finem priora sunt optima, iterentur itaque Decoctum pectorale & pilulæ in eisdem usus.

Dimittat prius pedes in aquam tepidam.

Adstri-

Adstricta alvus cum mente turbata.

Puella mente non adeo constans, & ideo hic manens, dicit se laborare Febre, sed certe habitus corporis, & reliqua signa post interrogationem docent nullam adesse Febrim. Alvus est adstricta, itaque præscribam aliquid ad hanc laxandam & simul animum sedandum, ne ægra credat se nimis negligi.

℞. Elix. Propriet. cum Sal. Tart. parat. ℥v.

Syr. Althæ. ℥iβ.

Aq. Stillat. Fænicul. ℥x.

M.

ut capiat cochl. i. omni trihorio.

Contractura.

Vetula ante aliquot annos semper optime se habens ex solo animi affectu incidit in contracturam sub Osse Sacro, qualem certe in Medicinæ Praxi nunquam mihi contigit videre. Nam videtis, quod ipsæ pedum plantæ contortæ sursum, penitus spectent, nec aliquid veteris formæ infra Os Sacrum manet. Hic morbus in initio neglectus, nunc certe non capit medelam. Jam vero incepit labefactari cerebrum utcumque, unde Medicamentum

Tom. II.

R

quod-

ut bibat cochlear. j. omni bihorio diei superbibendo ꝑij de herbis sequentibus instar Thee præparatis.

℞. Folia recent. Rut.
 ——— ——— Rorismar.
 ——— ——— Scordii ana M. i.

conscissa, mista & in quatuor partes divisa, exhibe. Infundatur quotidie pars una cum aqua fervida ꝑxiv in usum præscriptum.

Ægræ custos, postquam inquisiverat in morbi historiam à vicinis, refert, quod hæc sit juvencula viginti & sex circiter annorum ante paucos annos nupta, & haud ita pridem puerpera, quod in Puerperio passa sit summum paupertatis onus, & à marito fere deserta, qui post multas calamitates, & injurias illi illatas, stragula tandem lecti, quibus tecta jacebat misera hæc ægra, sustulit & vendidit, quod hinc animo percusso, Paralyfi erat correpta, sine facultate loquendi, ita ut totum latus dextrum immobile nec modo hoc verum, excrementa illi insciæ exhibant. Talis erat ultimo die Mercurii, quando primo eam vidimus, ubi, quoniam non intellexi malum prægressum, tentavi remedia, quæ subito in nervos agerent, quæ optima sane fuissent, si morbus à solo spirituum lentore ortum duxisset.

Quando prius loqui volebat non formavit tonum articulatum, nunc vero incipit utcunque vocem unam vel alteram edere; si rogem ut linguam exerat, hanc rectam emittit, cum ultima vice ad lævam deflecteret. Hemiplectici enim quando linguam exerere conantur, trahunt semper

per in latus sanum, nunc vero potest non modo recta exerere sed vibrare paululum; si vero rogem, ut tollat brachium dextrum non potest nisi ope alterius manus, incepit à biduo movere custodem quando dimittere vult excrementa.

Diagnos. Ad quod itaque morbi genus pertinet? Ad morbos motus muscularis scilicet Paralyfim; cumque non totum corpus, sed dimidia ejus pars afficiatur, est Hemiplegia, nam mente constat, ergo non est Parapoplexia. Hemiplegia vel habet causam in ipso cerebro, vel ad originem nervorum sub ipso cerebro. Prior species habet læsum cerebrum comitem, hic vero cerebrum liberum esse videtur, imprimis quia mente constat, linguam potest rectam exerere, & os non deducitur in unum latus. Quænam est Physica morbi idea? Infra caput ad calcem usque Hemiplegia solvitur, & nuperrime fæces incia dimisit. Ergo debet causa in altissima fere parte medullæ Spinalis hæere, ubi bifurcatur, si enim ejus sedes ad vertebra Thoracis hæreret, tunc potuisset movere brachium.

Vidi Argentifabrum, cui contusa erat vertebra lumborum, unde involuntarie prodibant fæces, & totum femur factum fuit Paralyticum, sed superiora facile potuit movere. Vidi in nobili puero vertebra Thoracis ultimam à Rachitide erosam, unde inferiores partes Paralyfi afficiebantur, superioribus sanis, quando Apostema fuerat apertum, rediit parum motus per aliquod tempus, sed postea, aucto malo, exstinguebatur æger. Ergo causa morbi videtur hæere immediate supra originem nervorum brachii, sub nervis colli, nam hoc potest moveri. Sed quid ibi hæret? Aut quid

quid patitur locus? Non destructus est ab ictu vel lapsu, nam nihil tale præcesserat, si post ingentem Phrenitidem sic correpta fuisset, tunc oriretur malum à materiei metastasi, sed neque tale quid erat: an itaque à tumore Inflammatorio Periosteï interni crassi, aut membranarum medullæ Spinalis, uti sæpe contingit? Nulla adfunt caloris aut Febris signa. An sanguis à perturbatione animi ex vase rupto effusus locum comprimit? Talis effusio sæpe fit ad nasum aut uterum imo aliquando à summo animi affectu rumpitur vas intra cerebrum, & homines inde cadunt Apoplectici. Sed neque hæc videtur mali causa, nam jam duobus fere mensibus sic laboravit, adeoque sanguis effusus jam fuisset putrefactus, inde non tam cito levamen cepisset à remediis abhibitis.

Puto itaque spirituum transitum non vero secretionem impediri, unde impeditur motus. Sed quid est, quod hunc transitum impedit? Certe difficillimum est dictu, nam levis causa mollissimum illud corpus sic potest disponere, ut obstruatur meatus spirituum, & videtur à solo animi affectu provenire.

Prognosis. Puto, quod integre potest convalescere ægra & quidem brevi, si bona sint Medicamenta, quia imprimis constat cerebrum esse bonum, sed non loquitur, nisi nervi linguæ à solo cerebro proveniant. Non videtur lingua multum impediri ad formandas litteras, sed facit sonum, quod à spina omnes accipit nervos.

Quid agendum erit? Morbus ex dictis videtur esse fere sine materia, & species Catalepticos ad dimidiam corporis partem. Hinc Missio Sanguinis non videtur multum profutura, sed ea imprimis,

quæ in genus nervorum agunt. Ergo conducunt
Epispastica ex Cantharidibus, quorum subtiles par-
tes nervos vellicabunt.

Dein purgans Hydragogum sed quorsum hoc?
Definitus erat morbus fere sine materia, quod est
verum, sed intentio talis purgantis est imprimis ad
resolvendum, & violentum motum excitandum.
Dein adhiberi debent frictiones magnæ cum for-
tissimis spiritibus, & tandem Medicamenta ulti-
mo præscripta. Itaque

ʒ. Resin. Jalap.

———— Scammon ana gr. iv.

Trochis. Alhand. gr. ij.

Mercurii Dulc.

Sacchari puriss. ana gr. viij.

Diu terendo in Mortario Vitreo F. pulvis te-
nuissimus crastina mane sumendus cum pauca ce-
revisia dulci.

Iterentur mistura & herbæ ultimæ præscriptæ in
eodem usus.

Applicetur vesicatorium cervici. Jalappa, Scam-
monium, Colycynthis possunt sanguinem in aquam
resolvere, ergo sunt revera Venena. Sed arcanum
summum in cura Paralyseos est, quod saccharum
facit resinosa purgantia facilius operari.

NB. Neesse admodum est monere, ut talis pul-
vis teratur in mortario vitreo, aliter ægræ mor-
tem aliquando inferre potest, si fiat in Mortario
Cupreo, nam Cuprum facilius solvitur spiritu illo
acido Mercurio Dulci adhærente, quam ipse Mer-
curius, unde fit Vitriolum summopere Emeticum.
Utatur cibis & potibus acrioribus, qui in genus
nervosum agunt.

In-

Inquirendum est in symptomata, ut ex his videamus, quid in Diagnosi vel Prognosi mutandum, vel denique in agendis. Functiones naturales sic se habent: appetitus satis bonus, digestio sine molestia, distributio Chyli optima, sitis naturali paululum major, alvum a biduo non deponit post scilicet purgationem, ut semper fere accidit, monet custodem de excernendis excrementis, calor naturali nec major nec minor. Ergo in functionibus naturalibus nihil in Diagnosi, Prognosi vel agendis mutatur. Respiratio æqualis, loquela satis bona, motus, pulsus satis moderatus. Sed violenta acria exhibita sunt Medicamenta, & tamen nullus excitatus motus Febrilis, ergo videntur humores deficere. Morbus vero imprimis in functionibus animalibus hæret, in hisce præcipue inquirendum. In primo Consilio ante octo dies mente tam parum constabat, ut in mediis hæeret excrementis sine percepta molestia, quod magnum certe signum est perceptionis imminutæ, adeoque & cerebri tunc temporis impediti, sed post usum acerrimorum Medicaminum rediit functio cerebri, ut perciperet conatus ad deponendam alvum & urinam. Nunc vero absolute mente valet, memoria satis bona est, nam narrat satis distincte, quæ acta sunt ab ultimo Consilio. Ergo functiones animales hac usque demonstrant omnia rite procedere, nec in mille casibus forte unus reperietur, qui per duos menses radicans tam cito sanationem adeo facilem admittat, sed motus animalis in musculis artuum deficit, incipit tamen conatum edere elevandi brachii, unde meatus ad hæc loca expediri incipiunt.

Diagnos itaque hodierna est, quod nervi superiores

R 4

riores

riores expediri incipiunt, & reliqui non pejus imo melius se habeant.

Prognosis. Sanari potest, & fere licet asserere, quod cito & certo sanabitur ægra, si in re lauta fuisset, daretur cibus ex falsis carnibus, iisque assatis potius quam elixis, cum Aromatibus Thymo, Majorana &c. conditis pane biscocto cum Aromaticis parato. Potus nullus nisi vinum Medicatum, cum Floribus Rorismarini, Stæchados, Lavendulæ, foliis Salviæ, Betonicæ &c. Hæc enim suavi odore faciunt ad curam mali. Bis vel ter de die debet tepidarium ingredi, ubi aer fucus & calidus est, nam hoc tempus pluviosum curam multum impedit, uti in balbutientibus, & omnibus Paralyticis patet, qui tali tempestate pessime se habent. Motus debet exerceri plus quasi quam potest, imprimis partis affectæ, somnus & Vigiliæ moderatæ, animi affectus magni excitandi imprimis ira, sic Medicus quidam Principem fæminam, Califæ uxorem ab Hemiplegia liberavit, impetrata à Califa venia, ut quædam tentaret ad iram excitandam: Cumque solus apud fæminam fuisset, voluit subducta manu femora atrectare, unde ægra ira & vindicta contra temerarium hominem æstuans à morbo liberabatur. Medicamenta talia debent esse, quæ corpori ingesta faciunt subitam, & magnam mutationem motus, imprimis Volatilia fætida, ut Ruta, Sabina, Spiritus Castorei vel Urinæ &c. Dein balnea & frictiones siccæ cum pannis asperis supra fumum Tabaci, Myrrhæ, Olibani & imprimis Succini. Sumamus itaque pilulas fætidas cum Emplastro nuchæ, & spinæ dorsi applicando, quoniam frictiones non tam bene hic institui possunt.

℞. A.

℞. Af. Fætid.
 Gum. Galban.
 — Sagapen.
 Castor.
 Balsam. Copaiv. ana ℥j.
 M.

F. pil. gr. iv. sumat unam omni bihorio diei sup-
 erbidendo ℥^o misturæ ultimæ repetitæ, quæ ita-
 que in hunc finem reiteretur.

Porro.

℞. Fol. recent. Arbor. Vitæ
 — Rutæ.
 — Sabinæ ana M. ij.

conscissa exhibe ut his utatur loco priorum her-
 barum.

℞. Emplastr. de Cumin. Galb. puriss. ana ℥j
 M.

F. Emplastrum ad alutam applicandum cervici, &
 dorso superiori.

Balsamus Copaivæ optimus est inter olea nativa
 ad nervos irritandos.

Tres illæ herbæ nunc recentes sunt fortissimæ.
 Superest fere tantum Paralyfis ad humerum,
 nam femur, crus, & tibia sunt utcunque restitu-
 ta cum heri innixa sit, sed non adeo rite proce-
 dit ad humerum via tamen incipit expediri, cum

R 5

mo-

movere paululum potest digitos. Mirum forte hoc vobis videbitur, quod cum obstructio vel transitus impeditus ad superiora manebat, tamen partes inferiores prius sint restitutæ. Brachium totum calet satis, ergo immobilitas videtur à defectu spirituum, non vero sanguinis pendere, sed cur via spirituum versus inferiora prius restituitur? Videmus sæpe, quod vasa depleta collaberentur vi contractili aucta, hinc cum origo medullæ comprimebatur, nervi inde orti collaberentur, sed nervi ad brachium tendentes majores habent Gangliones, & fortiores membranas obvolventes, quam inferiores, unde difficilior expedientur iterum, accedit, quod brachium nudum frigori semper exponeretur, nam crus & femur stragulis fovebantur.

Prognosis. Confirmatur quod cito satis sanabitur, nec alia agenda indicantur quam prius, cum tam pulchre huc usque procedant, itaque omnia prioris Consilii reiterentur.

Exhibebimus præterea cras Hydragogum paulo fortius, cum jam vires plus constant.

℞. Resin. Jalapp. gr. vij.

— Scamm. gr. vj.

Sacchar. puriss. gr. viij.

Mercur. Dulc. gr. xv.

Trochif. Alhand. gr. iij.

M.

F. Pulv. in Mortario Vitreo tenuiss.

Purgans nuper descriptum hydragogum aliquoties alvum solvit, illius vero præcipua intentio erat sanguinem solvere, quod certe valet efficere in sanguine denso fortissimi hominis,

nis, si enim Scammonium ad ℥j vel Jalappa ad ℥jv vel Mercurius Dulcis magna copia exhibeantur, sic attenuabitur sanguis à globis rubris factis in serofos; ut in aquam putridam conversus per os aut alvum exibat. Huc referuntur corrosiva si-ve alcalina si-ve acida, si-ve composita, ut Lapis Infernalis &c.

Hinc oritur dogma Præcticum, quod ubi opus est excutere materiam lentam ex sanguine ut in Gonorrhæa, vel aliquid vaginas nervorum obstruens; tale purgans convenit. Sed valde debilitat, & corpus Paralyticum nimis debile est, ergo interpolari debent medicamentis sanguinem compingentibus, & suo stimulo in nervos agentibus, si vero his aut illis solis utamur, vix tam bene procedit cura ac si utrifque.

Post ultima exhibita Medicamenta sermo alacrior est tamen nondum perfecte, expedite nam prima verba distincte promittit, ultima sæpe deficient, quod in hoc morbo familiare est, cum à longo tempore inassueta fuit loqui, haud tam rit-jam procedit, quamvis organa expedita videntur, sed Musicus solertissimus, si à fidibus suis per longum tempus abstineat non adeo rite eo percutiet postea, donec paululum sese assuescat. Motus humeri supinatus, & pronatus brachii hodie meliores sunt quam antea, pedibus potest se sustinere & ambulare paulum, unde patet vias in musculis illas incipere expedire, & satis quidem longe, nam tremulos motus edere potest digitis, unde liber est meatus usque in musculos Fidicinales.

Concludimus ergo causam mali jam non ad nervorum originem hæere, sed probabiliter in horum vaginis ubi sæpe hæret Paralyfis, cum

R 6

cere-

cerebrum bonum est, nec probabile ipsos nervos obstructos esse, si enim fiat, quomodo deobstruentur iterum; sane ignoro.

Prognosis omnia bona promittit, imprimis si maneat calor & pergat in usu Medicamentorum, unde celeris & melior effectus præstatur quam expectare fere potuimus, nam vigor animalis redit, nec ingravescit ullum symptoma. Indicatio erat, ut conaremur materiem infarctam expedire ex vaginis nervorum, unde imprimis commendabantur frictiones calidæ; sed hisce destituimur. Unde Emplastrum Aromaticum vicem supplevit, addimus jam acre linimentum, quo fricetur pars. Misturam primo potentiorum & purgans exhibebimus & hisce certe fere possim dicere, quod satis cito sanabitur, nec temere hæc methodus mutanda est. Iteretur pulvis purgans ultimo præscriptus hodie hora 12. dandus; porro.

℞. Unguent. Nervin.

— Martiat.

Olei Castorei ana ℥j.

M.

F. linimentum, ut eo perfricentur humeri, & brachium mane & vespere.

℞. Sal. Vol. Oleof. ℥vj.

Spirit. Antiscorb. ℥iv

Tinct. Castor. ℥ss

— Succin. ana ℥s

Aq. Still. Rorismar. ℥xv

Syr. Rad. 5. aper. ℥iij

M.

sumat cochleare unum omni sesquihora diei.

Iterentur herbæ virides ultimæ in eundem usum.

Herpes?

guentum quoddam blandum vel oleosum, quodcunque ad arcendam crustam ab aëre exsiccante productam, sed dum hæc præscribuntur, considerandum est, an aliquid mali Venerei adsit.

Mater, Sorores & Fratres apparent sanissimi, ergo nihil tale hic est, nec est vera scabies, quia reliquos, cum quibus versatur puella non inficit.

℞. Resin. Jalap. gr. xij
 Scamm. puri gr. xxiv
 Mercur. Dul. ʒss
 Trochisc. Alhand. gr. iv
 Sacchar. puriss. ʒj.

M.

F. pulv. diu terendo in Mortario Vitreo, in quinque doses dividendus, quorum sumat unam alternis diebus.

Tale purgans solet hunc Morbum mirifice tollere liquefaciendo sanguinem, unde materies redditur perspirabilis, & simul per alvum subducitur. Post ultimam purgationem utatur sequentibus per decem dies.

℞. Tarax. Recentiss. cum toto M. i.
 Becabung. M. ʒ
 Rad. Recent. Oxylap. ʒj.

Minutim scissa coque in pinta $\frac{1}{2}$ feri lactis per $\frac{3}{4}$ horæ tunc exprime succum pro una dosi matutino tempore.

De-

De Gangræna.

Mulier 42 annorum nullo antea morbo laborans semper sanissima fuit, maritata sex procreavit liberos; corripitur ante bimestrem acerrimo dolore in Hypochondriis extendente se ad lumbos, dolor porrexit & fatigavit maxime corpus; postquam perduravit ille dolor, nec cesserat Remediis, quæ ob paupertatem non, ut oportebat, data fuerunt, tum incepit Paralyfis occupare pedes, crura & femora ad truncum usque, qua subinde aucta, omnis motus fuit abolitus sub trunco corporis, accessit insensibilitas integra partium; dum hoc contigit, hæc mulier semper jacuit supina, qui effectus est Paralyfis; hinc orta est Gangræna occupans pedes, crura, nates & vicina, cum tandem cogeretur semper supina decumbere illæ partes putrefactæ sunt, inde emissio involuntaria fæcum & urinæ, tum accescit Febris, & periire fere omnes functiones. Vocatus cum illa mente constans mihi omnia narraret, & explorarem pulsum, & respirationem, prædixi non multum posse sperare à curatione, hinc tum consideravi, quod oporteret situm corporis mutare, verum impossibile erat, nam ad quemlibet alium situm deficiebat viribus subinde ergo cogitavi, quid oporteret, ut bene depurarentur assidue loca, & emollientissimis repurgarentur, ut separatio posset expectari partium. Dein danda decocta, quibus spes foret, sanguinem liberatum iri à Miasmate gangrænofo resorpto in sanguinem, uti & demulcentia.

For-

Formula Decocti.

℞. Rad. Bard. ℥vj
 — Scorf. ℥iv

Cum Aq. Decoct. spatio $\frac{1}{4}$ horæ ℥ 2. admisce

Syr. Papav. Albi. ℥j

bibat unam unciam omni hora, cui misceat spiritum Cochlear. gtt. x.

℞. Spirit. Cochlear. ℥j.

Postero Die deficientibus viribus exhibui.

℞. Amygd. Dulc. elect. N. 20.

F. Emulsiō. ℥xvj

Admisce Nitri puri ℥j

Syr. Papav. Albi ℥j.

M.

subsequenti nocte Spasmo oris correpta fuit, ut os nequaquam movere possit, hinc remedia sumere non potuit, nisi tantum, quantum effluere potuit intra dentes, tandem Convulsionibus musculorum oris & temporum correpta fuit ægra, & sat placide cæteroquin nobis præsentibus mortua est. Si tamen in initio Paralyseos data fuissent Remedia idonea, credo, quod potuisset evadere. Talem etiam Paralyfin, anno elapso habui ad crura & femora, ita tota moles musculorum Gastrocnemiorum fere fuit abolita.

Finis partis secundæ.

IN;

I N D E X

RERUM ET VERBORUM.

	A.	
A	<i>Abcessus quid.</i>	44. 89
—	<i>Causa.</i>	44
—	<i>Signa.</i>	45
—	<i>Effectus.</i>	100
—	<i>Indicatio.</i>	91
—	<i>Cura.</i>	94
	<i>Acria in Inflammatione nocent.</i>	18
	<i>OEdema.</i>	26
	<i>Aër in inflammatione subfrigidus.</i>	69
	<i>Αἰμόλωσις quid? causa, signa, cura.</i>	314
	<i>Anodyna.</i>	76
	<i>Anthrax.</i>	123
	<i>Aperientia quid?</i>	76
	<i>Attenuare quid?</i>	78. 81
B.		
B	<i>Ubo quid.</i>	121
C.		
C	<i>Anales mobiles qui.</i>	41
—	<i>Cancer quid.</i>	238
—	<i>Ejus causa proxima.</i>	ibid.
—	<i>Remota.</i>	241
—	<i>Diversitas.</i>	240
—	<i>Cancer occultus qui.</i>	ibid.
—	<i>Hujus Diagnofis.</i>	244
—	<i>Qui ulceratus.</i>	240
—	<i>Diagnofis.</i>	246
—	<i>Ejus Sedes.</i>	244
—	<i>Effectus, Prognofis.</i>	249
		<i>Can-</i>

I N D E X

Cancer Cura.	
— Parvus quomodo curetur.	264
— — — — — Qua in curatione vitanda.	253
— — — — — Magnus quid indicet.	261
— — — — — Symptomatum palliatio.	256
— — — — — Prognosis.	262
— — — — — Cura.	257
Carbunculus.	262
Cataplasma in gangraena optimum.	123
Caries ossis unde?	180
— — — — — Ejus Prognosis & Cura.	282. 299. 304
— — — — — Quaesita.	308
Combustio unde?	312. ad 318
— — — — — Ejus Gradus.	207
— — — — — Cura.	208
Consolidatio in osse quomodo fiat?	210
— — — — — In carne quomodo?	205
Crisis quid.	206
Crudum quid.	87
	91
	D.
D ecoctum optimum in Cancro.	261
— — — — — Digestiva quid.	117
Diluentia.	80
	E.
E pispastica in inflammatione.	67
— — — — — Erysipelas.	2. 25
— — — — — Bullatum.	26
Exostoses quae.	307
Extirpatio ossis quando instituenda.	192
— — — — — In quo loco.	193
— — — — — Definitio.	ibid.
— — — — — Ad administrationem quid requiratur.	196
— — — — — Actio quomodo fiat.	199
— — — — — Symptomatum sequentium cura.	202
	ad 207
	Fistu-

RERUM ET VERBORUM.

F.

F istulae quid.	101. 112
— Harum causa.	113
— Aperte & clausae quomodo cognoscantur.	115
— Cura.	116
— Harum Clausurarum effectus.	125
— Prognosis.	126
Fomentum optimum in Gangrana.	166. 170
Fonticulus quid.	68
Frigida actu in inflammatio nocent.	50
Furunculus.	122

G.

G angrena quid.	49. 126. 301
— Hujus Locus.	128
— Causa proxima.	47
— Cause antecedentes.	132
— — Efficientes.	139
— — Augentes.	50
— — Signa futurae.	143
— — Praesentis.	144
— Prognosis.	149
— Indicatio.	159
— Cura.	ibid.
Gangraenae inveteratae effectus.	174
— — Indicatio.	175
— — Cura.	177
— — Ab impactu acri gelu factae cura.	184

I.

I nflammatiō quid.	3
— — Ejus nomen.	1
— — Causa proxima.	5
— — Sedes.	8
— — Cause stagnationem in arteriis Mi-	
— — nimis efficientes.	9
	In-

I N D E X

<i>Inflammatiō in vasis lymphaticis arteriosis.</i>	21
— — <i>In omni vase conico.</i>	24
— — <i>Diversitas cum aliis morbis.</i>	24
— — <i>Diagnos̄is & effectus.</i>	28
— — <i>Sanatio beneficio naturæ.</i>	38
— — <i>Exitus in suppurationem.</i>	44
— — — — <i>Gangrænâ.</i>	47
— — — — <i>Sphacelum.</i>	52
— — — — <i>Scirrbum & quando.</i>	54
— — <i>Prognosis.</i>	57
— — <i>Indicatio quadruplex.</i>	60
— — <i>Satisfit indicationi primæ.</i>	61
— — — — <i>Secundæ.</i>	77
— — — — <i>tertiæ.</i>	ibid.
— — — — <i>Quartæ.</i>	83
<i>Injectio mundificans.</i>	118
<i>Ignis & inflammatiō est idem.</i>	3
M.	
M <i>Acularum Rubrarum cognitio. Prædictio,</i>	
— <i>Curatio unde noscantur.</i>	124
<i>Maturatio quid.</i>	94
<i>Morbilli.</i>	124
N.	
N <i>odus quid.</i>	307
O.	
O <i>Bstruens materia quid.</i>	77
— <i>Odontalgia quid.</i>	289
<i>Ossa morbos similes, quos molliores partes, patiantur.</i>	268
— — <i>Cur.</i>	ibid.
— <i>Quintuplici morborum serie distinguuntur.</i>	270
— <i>Prima series morborum adscribitur interstitiis ossium.</i>	270 ad 271
<i>Ossium morborum causa.</i>	271, 272
	<i>Ossium</i>

RERUM ET VERBORUM.

<i>Ossium morborum Effectus.</i>	279
<i>secunda vesiculis ossium harum- que liquori.</i>	271
<i>causa. Effectus.</i>	282
<i>Prognosis.</i>	286
<i>Tertia ossis tegumento externo.</i>	274
<i>causa.</i>	271
<i>Prognosis.</i>	287
<i>omnium cura.</i>	285
<i>Quarta series. tegumento exter- no.</i>	275
<i>Causa.</i>	ibid.
<i>exitus in gangrænam.</i>	294
<i>in cariem ossis.</i>	ibid.
<i>Diagnosif hujus.</i>	305
<i>Cura.</i>	296
<i>Quinta series vasis & vasculis vesicularum ossium.</i>	278
<i>Diagnosif & effectus morborum.</i>	283
<i>Cura.</i>	302
<i>Ossium inflammationis in suppurationem vergentis.</i>	295
<i>præsens signa effectus cura.</i>	301
<i>in gangrænam</i>	295
<i>cura.</i>	302
P.	
P <i>Aronychia, definitio & cura.</i>	292
P <i>Parotis.</i>	122
P <i>Periosteum quid.</i>	273
P <i>internum quid.</i>	275
P <i>Phle-</i>	Phle-

I N D E X

<i>Phthisis quid.</i>	103
<i>Phymorum cognitio. Prædictio. Curatio unde petenda.</i>	124
<i>Potus in morbis inflammatoriis optimus.</i>	82
<i>Pulsus cur non sentiatur.</i>	33
<i>Purgans in inflammatione optimum.</i>	64
<i>Pus quid.</i>	46
R.	
R <i>Anciditas quid.</i>	283
<i>Refrigerantia quid.</i>	73
<i>Repellentia quid.</i>	75
<i>Resolutio quid.</i>	38
<i>Retropulsum quid.</i>	83
<i>Revulsio.</i>	66
<i>Rosa bullata.</i>	26
S.	
S <i>Anatio perfecta quid.</i>	87
<i>Scabiei causa.</i>	6
<i>Scirrhus quid.</i>	54. 56. 215
<i>Ejus causa proxima.</i>	54
<i>causæ remotæ.</i>	214
<i>— — — antecedentes.</i>	219
<i>sedes.</i>	214
<i>effectus.</i>	224
<i>prognosis.</i>	228
<i>cura.</i>	229
<i>Sinus quid.</i>	69
<i>Sitis causa.</i>	35
<i>Sphacelus quid?</i>	127. 187
<i>— — — ejus locus.</i>	128
<i>— — — causa proxima.</i>	50
<i>— — — causæ antecedentes.</i>	132
<i>— — — signa futuri.</i>	146
<i>— — — præsentis.</i>	147
<i>— — — Prognosis.</i>	149
	<i>Spha-</i>

RERUM ET VERBORUM

<i>Sphacelus indicatio.</i>	187
— — <i>cura.</i>	189
<i>Spina ventosa quid.</i>	282. 308. & 312
<i>Splendor unde oritur.</i>	32
<i>Stupefacientia quid.</i>	136
<i>Sudorifera in inflammatione nocent.</i>	20
<i>Suppuratio quid.</i>	44

T <i>Ophus quid.</i>	T.	307
V <i>Ariolæ.</i>	V.	124
<i>Venæ sectio in inflammatione optima.</i>		61. 63
<i>Victus in inflammatione.</i>		71
<i>Ulcus quid.</i>		110

Finis Tom. II.

INDEX

INDEX CAPITUM.

	Pag. 1
I nflammatiō.	89
Abſceſſus.	112
Fiſtulæ.	126
Gangræna.	187
Sphacelus.	206
De Combuſtione.	213
Scirrhus.	236
Cancer.	268
De morbis offium.	321
Tumor in Hypochondrio ſiniſtro.	329
Icterus.	347
Tumor œdematoſus in latere dextro unde Hydrops Anaſarca.	357
Rheumatismus.	358
Mulier Phthiſica facta ex utero exulcerata.	367
Febris Rheumatica.	368
Quartana exquisita.	369
Dolor ventriculi.	370
Hæmoptoë.	385
Alvus adſtricta cum mente turbata.	385
Contractura.	386
Hemiplegia.	397
Herpes.	399
Gangræna.	

INDEX